DE VITA ET MORIBUS IMPERATORUM ROMANORUM

EXCERPTA

EX LIBRIS

SEXTI AURELII VICTORIS,

A

CÆSARE AUGUSTO

USQUE AD

THEODOSIUM IMPERATOREM,

ILLUSTRATA

Quatuor Virorum Celeberrimorum,

ANDREÆ SCHOTTI, ÆLIÆ VINETI, JANI GRUTERI, MERICI CASAUBONI,

Et Feminæ Eruditissimæ,

ANNÆ TANAQUILI FABRI FILIÆ

Commentariis integris.

Contextum recensuit, commentarios suis locis disposuit, & editionum, auctorum laudatorum, explicitorum, emendatorum, notatorum, antiquitatumque & rerum indices copiosissimos & certissimos adjecit

SAMUEL PITISCUS.

TRAJECTI AD RHENUM,
Ex Officina GUILIELMI VANDE WATER.
CIↃ IↃↃ XCVI.

AMPLISSIMO VIRO,

AUGERIO BUSBEQUIO,

Ex-Legato Byzantino, & supremo Curiæ Isabellæ Reginæ Præfecto,

ANDREAS SCHOTTUS,

LIB. MER. D. D.

VETUS ea doctissimorum hominum querela est, amplissime Busbequi, Historicorum veterum & quidem majorum gentium cladem calamitatemque non aliunde invectam, quam ab Epitomarum scriptoribus: qui dum se compendio & temporis & rei familiaris studere Lectori credulo pollicentur, næ illi majus se dispendium facere non vident. Hinc enim factum, ut de Græcis Polybii prudentissimi, me hercle, scriptoris, Diodori atque Dionis; de Latinis vero T. Livii multo maxima pars interciderit: idque Xiphilinis & Floris aliisque ἀνωνύμοις acceptum esse referendum: adeoque Justini opera Trogum integrum amissum, frustraque hactenus exspectari, cum sex M. Tullii de Republica libris, nescio in quo infelici terrarum angulo delitescentibus. Nec ab hac strage immunis AURELIUS VICTOR fuit, qui partim divulsus,

alteri, tamquam alienus partus ſuppoſitus; puta Viri illuſtres: partim in tenebris deſpectus jacuit, hiſtoria nimirum Auguſta, quam primi nos, quod præfiſcinè dixerim, in lucem eruimus, & cum judicio emendavimus, hortatu tuo, & auſpiciis Iſabellæ Reginæ Galliæ; cujus rebus cum tu in Gallia impoſitus eſſes; Epitomam tibi me debere exiſtimavi, quæ inde exſcripta hactenus circumferretur; antiquorum librorum & M. SS. ope non emendatiorem tantum factam, ſed & ſtudio induſtriaque noſtra illuſtriorem: id operam dando, ut ex quibus potiſſimum auctoribus deſumpta ea eſſet, cognoſci queat. Nec enim cui potius deberem occurrebat, qui me nondum de facie notum, ſtudiorum cauſa, civiliſque tumultus patriæ, Galliam luſtrantem; & Lutetiæ in doctorum hominum ingeniorumque celebritate atque frequentia verſantem, indeque in Italiam diſciplinarum omnium antiquitatiſque parentem cogitantem, ut Plauti noſtri uſurpem,

Dum illæ conſileſcunt turbæ, atque iræ leniunt;

in familiam tuam, honoris mei gratia, quod felix fauſtumque ſit, invitaſti, qui cum de ſtudiis colloqui, dum à publicis negotiis integrum eſſet, liceret; atque ex literis, ut hactenus ſemper, voluptatem oblectationemque caperes. Merebatur & virtus tua; qui octennali legatione Byzantina apud Turcarum Imperatorem Solimanum cognitus probatuſque Ferdinando Cæſari, deinde Maximiliano II. carus acceptuſque liberis ejus præfectus: mox in Galliam Orator miſſus

es.

es. quæ omnia præclare obita nomen & decus cum omni posteritate adæquarunt. Deinde quia Bibliothecam tuam patere mihi, libris meis domi relictis, voluisti; omniaque quæ ex longa & diutina peregrinatione collegisses, magnisque sumptibus parasses, libenter communicasti; monumenta rarissima, numismata & inscriptiones. Quis enim nescit studium in raris & exoticis conquirendis tuum? quibus spoliis Christianum orbem ditasti, collectis herbis peregrinis, medicis ipsis nomine usuque incognitis, quibus Matthiolum medicorum coryphæum ad Dioscoridem illustrandum mire juvisti. Taceo amplius ducenta exemplaria Græca calamo exarata, summa diligentia, industria atque impensis in Græcia collecta: quorum bona pars aut nunquam aut non integre antehac edita. quæ in Augusta Bibliotheca Viennæ, dum in Galliam iter adornares, tamquam tuæ in R. P. literariam voluntatis monumentum sempiternum, exstare voluisti. Qua in re cum Fuggeris, Mendozis atque Sambucis contendisse videris. Nihil dicam de tuo in literatos studio, quorum conatus re consilioque juvas, & qua potes, promoves: ut certatim tibi lucubrationes merito offerant homini undequaque doctissimo. Quare spes habet animum fore, ut nostros labores boni consulas, atque si tantum ab re tua otii tibi est, recenseas politissimo judicio tuo: denique ab invidorum calumniis tuearis atque defendas. Vale.

IDEM AD LIBRUM.

CÆSAREOS proceres, & quis concussa tyrannis
Concidit Imperii divina potentia; quando
In pejus ruere occœpit, retroque referri,
VICTOR habes, tandem fato meliore renascens,
Quisquis es: ambigua nam nomina voce reclusit
Ille mihi nuper Delphis consultus Apollo:
VICTOR ERIT DOMINIS MONSTRIS SEU VICTORINUS.
Quare age, ne dubita victor volitare per ora
Docta virum, auspiciis *Augeri* nobilis: hujus
Inclyta fama vehet penna metuente resolvi:
Jam levior, mendis crassisque erroribus actis,
Æthera fer super in dias te luminis oras:
Vicisti: indomitum jacet alto vulnere monstrum.

GERARDUS JOHANNES VOSSIUS

De Historicis Latinis Lib. II. Cap. 15.

Aurelii Victoris junioris ætas, & unde sua excerpserit. Gesneri παρόραμα. Victoris hujus lapis vetus: nisi historico potius Victorio, aut Victorino, nomen fuit.

SEXTUS AURELIUS VICTOR itidem vixit temporibus Arcadii, & Honorii, ac de vitis Imperatorum Romanorum epitomen fecit: eamque ad Theodosii usque excessum perduxit. Contexta hæc epitome est, cum ex Tranquillo, Eutropio, Ammiano, aliis: tum etiam Sexto illo Aurelio Victore, de quo superius dictum. At non audiendus doctissimus Gesnerus, cum in priori Bibliothecæ suæ tomo ait, Eutropium ex hoc scriptore potissimum hausisse, quæ refert. Nam Eutropius claruit tempore Juliani; ut Victore hoc sit vetustior. Suspicor autem historicum nostrum eum esse, cujus inter inscriptiones veteres hoc fragmentum habemus:

---- JERUM. PRINCIPUM. CLEMENTIAM.
---- ANCTITUDINEM. MUNIFICENTIAM.
SUPERGRESSO.
D. N. FLAVIO THEODOSIO PIO. VICTORI.
SEMPER AUGUSTO.
SEXT. AURELIUS VICTOR V. C. URBI PRÆF.
JUDEX SACRARUM COGNITIONUM.
D. N. M. Q. E.

Sane tempora conveniunt; cum Theodosii ætate vixerit; nec multo post Theodosium & ipse vita excesserit; ut qui in Theodosii morte desinat, ut diximus. Alius tamen fuerit, si historicus noster non Victor dicebatur: sed Victorius, aut Victorinus. Quod posterius in tribus Aurelii hujus codicibus MSSis se reperisse scribit V. Cl.

Andreas Schottus. Sane in Aurelia gente fuisse non Victores modo, sed & Victorios, liquet ex antiquo lapide, quem Romæ I. Lipsius exscripsit, ubi legas, M. AURELIUS VICTORI V.... Mentio hujus historici fit apud Paullum Diaconum de gestis Longobardorum lib. II. cap. 18. his verbis: *Sunt qui Alpes Cottias & Apenninas, unam dicunt esse provinciam: sed hos Victoris revincit Historia, quæ Alpes Cottias per se provinciam appellat.* Locus Victoris, quem signat, est iste in Nerone: *Pontum in jus provinciæ, Polemonis Reguli permissu, redegit, a quo Polemoniacus Pontus appellatus est: itemque Cottias Alpes, Cottio rege mortuo.* Sed veteres editiones in Paulli loco pro *Victoris*, ut est in MSSis habent *Victorini.* Ut nec ex hoc loco liqueat de vero ejus Historici nomine.

MARTINUS HANKIUS,

De Romanarum rerum scriptoribus II. 5.

I. SEXTUM AURELIUM VICTOREM, cujus epitomen de vitis Imperatorum habemus, non eundem esse, de quo parte priori, cap. 29. egimus, satis liquet. Nam & dispari scripserunt stylo, & contrariis interdum sententiis pugnant.

II. Præterea noster Aurelius, utrum *Victor*, an *Victorius*, an *Victorinus* cognomine audiat, est cur dubitetur. Ejus enim *de Imperatorum vitis* opusculum, epigraphe in Petri Pithæi MSC. quod Andreas Schottus habuit, non expressis ultimis literis, *Sex. Aur. Victor.* at Petri Danielis & Jacobi Cujacii codices, *Sex. Aur. Victorini*, docuerunt esse.

III. Imo quid si prorsus alii, quam aut *Victori*, aut *Victorio*, aut *Victorino*, suam debeat originem? Inscriptio est: *De vita & moribus Imperatorum Romanorum, excerpta ex libris Sexti Aurelii Victoris, a Cæsare Augusto usque ad Theodosium Imperatorem.* Suspicari possis, reliquorum Auctorum Suetonii, Eutropii, aliorumque (forsan

ſan ſigno quodam addito) omiſſis nominibus innui *Sextum Aurelium Victorem*, non per quem ſed ex cujus aliorumque libris excerpta ſint, quæ ſubſequuntur. Nam hunc *Victorem* ex illo, de quo ſupra diximus, plurima deſumpſiſſe, conferentibus inter ſe libros utriuſque patet: ita, ut huic conjecturæ nihil obſtent, quæ ex hoc ſcriptore, ſub *Victoris* nomine ab antiquioribus quidem citata inveniuntur, quando in altero etiam *Victore* leguntur.

IV. Quemadmodum vero iſtius epitomes auctor incertus eſt: ſic, qua vixerit ætate, non repertum nobis, quo demonſtremus. Gerardo Johanni Voſſio ad Theodoſii, Arcadii & Honorii tempora, lib. II. de Hiſtoricis Latinis, cap. 15. refertur. Nos eundem propterea, quod hiſtoriam ſuam in Theodoſii morte finiat, ſub eodem ejuſque ſucceſſoribus filiis, Arcadio & Honorio, vixiſſe, (alio argumento deſtituti) non ſuſtinemus aſſerere.

V. Sæpius commemoratus liber incipit a Cæſare Octaviano Auguſto, cujus principatum ad annum Urbis 722. qui eſt Mundi 3919. ante C. N. 29. refert: definit in Theodoſii I. exceſſu, qui in annum Urbis 1145. Chriſti 394. incidit.

1 DE VITA ET MORIBUS IMPERATORUM ROMANORUM,

Excerpta ex Libris

2 SEXTI AURELII VICTORIS,

A Cæsare Augusto usque ad Theodosium Imperatorem.

CAPUT I.

ARGUMENTUM.

Octavio patre genitus Cajus Cæsar, deinde Augustus cognominatur, Tribuniciam potestatem exercet, Ægyptum in provinciæ formam redigit, ejusque fossas labore militum patefacit, Cantabros, Aquitanos.... superat, trans Rhenum vastatum Romanum exercitum perdolet, erga cives clemens, in amicos fidus, studiis liberalibus incumbit, leges alias fert, alias corrigit, ædificiis Romam auget, toto corpore, sed oculis magis pulcer, in vitiis, quibus ipse indulget, ulciscendis acer est, Nolæ interit, & multis novisque honoribus decoratur Octavianus.

1 3 ANNO Urbis conditæ septingentesimo vicesimo secundo; ab exactis vero Regibus quadringentesimo octogesimoque, mos Romæ

SCHOTTUS.

1 DE *vita.*] Vulgatam libri inscriptionem retinui: non celabo tamen lectorem quam in MS. Petri Pithœi viri doctissimi ἐπιγραφῇ reperi: *Incipit libellus de vita &*

Romæ repetitus uni prorsus parendi, pro Rege Imperatori

& moribus Imperatorum, breviatus ex libris Sex. Aur. Victor. a Cæsare Augusto usque ad Theodosium. A quo vetus codex Floriacensis, qui est Petri Danielis, non admodum variat.

VINETUS.

2 *Sexti Aurelii Victoris.*] Historiam Augustam, aut ejus saltem Epitomen, eodem tempore cum Eutropii breviario, inter conferendos scriptores varios diversaque exemplaria, Burdigalæ emendavimus. anni sunt jam plus undeviginti. Eam nunc tandem in lucem emittere visum est, & in ejus editione hæc paucula monere. Exemplaria nostra fuerunt impressa omnia præter unum membraneum: quod nobis commodavit Josephus Cassianus, regius consiliarius. De auctore istius Breviarii nihil comperi: neque satis scio quis iste *Victor*, qui Romanam historiam ab Octaviano Augusto ad Theodosium Magnum sit persequutus. Julius Capitolinus *Aurelii Victoris* cognomento *Primi* in Opilio Macrino meminit. *Verba denique* (inquit) *Aurel'i Victoris, cui Primo cognomen erat, hæc fuerunt: Macrinum, libertinum hominem, prostibulum,* &c. sed *Victor* hic Primus, & Julius Capitolinus Theodosium illum multis sæculis antecesserunt. Alius floruit sub Juliano Augusto *Victor* historicus; quem sic celebrat Ammianus Marcellinus libro vicesimo primo: *Imperator revertitur Nessum, copiosum oppidum: quo inde expedito cuncta disponeret suis utilitatibus profutura. Ubi Victorem apud Sirmium visum, scriptorem historicum, exinde venire præceptum, Pannoniæ secundæ consularem præfecit: & honoravit anea statua, virum sobrietatis gratia multilaudum, multo post Urbi præfectum.* Inter cujus Juliani principatum, & ejusdem Theodosii mortem, quia non sunt anni plures, quam triginta duo, potest, qui à Juliano sit ita honoratus, post Theodosium vixisse, atque de rebus scripsisse Theodosii.

SCHOTTUS.

2 Petri Danielis codex *Victorini* pro *Victoris* integre scribit. Quomodo & Elgaldus cœnobii Floriacensis monachus, in vita Roberti Regis appellat: Sed is bibliothecæ suæ librum MSC. religiose sequutus est. Depravatum hoc nomen in Paulli Diaconi vulgatis editionibus, qui libro de gestis Longobardorum secundo, Apenninas Alpes describens, *Sunt*, inquit, *qui Alpes Cotias & Apenninas unam dicant esse provinciam: sed hos Victoris* (excusi quidam *dictores*, male, meliores libri *Victorini*) *revincit historia, qua Alpes Cotias per se provinciam appellat.* Quæ hodieque in Nerone exstant novæ veterisque editionis *Aurelii Victoris*: de quo quidem auctore plura in Prolegomenis dicere memini. Cæterum antiquissimum exemplum, quod nuper Jacobus Cujacius Jurisconsultus nostri temporis facile princeps Biturigibus ad me misit, *Sex. Aur. Victorini* disertim præfert: ut forte Racemator hic a Victore, cujus quædam exscribebat, Victorinum sese appellarit: quo de alii judicabunt. Mihi certe studio fuit, indicare quam feliciter Laternæ litasset, & unde potissimum uvas decerpsisset; a Tranquillo nimirum, Victore, Ammiano, Eutropio, cæteris. Hinc factum, ut major quam vellem, hic Commentarius appareat.

VINETUS.

3 *Anno urbis conditæ septingentesimo vicesimo secundo, ab exactis vere Regibus quadringentesimo octogesimoque, mos Romæ repetitus uni prorsus parendi, pro Rege Imperatori, vel sanctiori nomine, Augusto appellato.*] Hæc non sunt in Cassiani vetusto codice: qui sic incipit; *Octavianus patre Octavio senatore,* &c. Quot autem annis regnatum sit initio Romæ, discrepant auctores. Titus Livius annos putat ducentos & quadraginta quatuor. Quem numerum si ex septingentis & viginti duobus subducas, reliqui fient quadrin-

ratori vel [4] sanctiori nomine AUGUSTO appellato.
2 OCTAVIANUS igitur patre Octavio senatore genitus, maternum genus [5] ab Ænea per Juliam familiam sortitus, adoptione vero CAJI Cæsaris [6] majoris a-

vunculi, Cajus Cæsar dictus, deinde ob victoriam
3 AUGUSTUS cognominatus est. Iste in imperio positus,

dringenti & septuaginta octo anni ab exactis regibus ad monarchiam Augusti.

ANNA.

3 Desunt circiter anni duo. Reges exacti anno mundi 3442. Augustus pugnavit ad Actium an. 3919. & ab Actiaca victoria Augusti imperium orditur Epitomista Victorem sequutus.

SCHOTTUS.

4 *Sanctiori nomine.*] Editio Laurentii Abstemii, quæ est Augustæ edita, habet, *severiori*: vulgata tamen lectio magis placet ex Sueton. cap. 7. sic enim dicis causa appello. Nam Suetonius scriptus, libris fere, non capitibus, numerisque divisus est.

ANNA.

5 *Ab Ænea per Juliam familiam.*] Nam Augustus matrem habuit Attiam filiam *Julia* sororis C. Cæsaris, & sic maternum genus ad *Æneam* referebat.

VINETUS.

5 *Juliam* vulgo appellant: sed vetus liber *Julam*, quot syllabis ille cognominatus fertur apud Virgilium, unde gens hæc appellata.

6 *Majoris avunculi.*] Sic apud Suetonium Tranquillum, sed hoc aliquando puto me didicisse ex Paullo libro tricesimo octavo Digestorum, titulo decimo, & lege decima ejus tituli. quod matris meæ frater meus est *avunculus*: & *avunculi* mei *avunculus*, meus est *magnus avunculus*: & mei *magni avunculi avunculus*, meus *major avunculus*. Octavianus autem, id est Octavii filius naturalis, in alienam familiam inductus, Augustus cognominatus, matrem habuit naturalem, Attiam, filiam Juliæ sororis Caji Julii Cæsaris a Bruto & Cassio interfecti: quemadmodum docuimus in iis quæ in Eutropii breviarium scripsimus. Interfectus ergo ille Cæsar Julius, Octaviani Augusti fuit non *avunculus major*,

situs, TRIBUNICIAM potestatem [7] per se exer-
cuit. [8] Regionem Ægypti, inundatione Nili acces- 4
su difficilem, inviamque paludibus, in provinciæ for-
mam redegit. Quam ut [9] annonæ Urbis copiosam 5
efficeret, fossas incuria vetustatis limo clausas, [10] la-
bore militum patefecit. Hujus tempore ex Ægypto 6
Urbi annua [11] ducenties centena millia frumenti infe-
rebantur. Iste [12] Cantabros & [13] Aquitanos, [14] Rhæ- 7
tos, [15] Vindelicos, [16] Delmatas [17] numero provinciarum
Populi Romani conjunxit. [18] Suevos, Cattosque [19] dele-
vit,

jor, sed *magnus* tantum *avunculus*.

ANNA.

7 *Per se.*] Collegam tamen semel atque iterum sumpsit. Supra in Cæsaribus.

SCHOTTUS.

8 *Regionem Ægypti.*] Perturbatus locus; quem si libri MSS. paterentur, sic reponerem ex 18. Suetonii, unde, ut plerique, transcriptus est. *in provinciæ formam redactam, ut annonæ*, &c. vel illa: *inundatione Nili accessu difficilem inviamque paludibus*, sic collocanda: *quam inundatione Nili accessu difficilem inviamque paludibus ut annonæ*. De Ægypto Romanorum horreo multa Geographi.

ANNA.

9 *Annonæ Urbis.*] *Annonæ* in dandi casu, id est, ad *annonam*. De hoc Sueton. cap, 18. *Ægyptum in provinciæ formam redactam, ut feraciorem habilioremque annonæ urbicæ redderet, fossas omnes in quas Nilus exæstuat, oblimatas longa vetustate, militari opere detersit.*

GRUTERUS.

10 *Labore militum patefecit.*] Scilicet *miles* Romanus nunquam erat otiosus: legimusque passim per ipsum quævis structa. Certe impensos ædificando theatro, templo, classi: imo oleas, vineasque plantasse; fluviosque nunc derivasse, nunc detersisse, nunc muniisse; nec minus exstruxisse pontes, siccasse paludes, fossas duxisse, scrutatosque auri argentique venas: denique vias stravisse, colonias exustas restaurasse, urbesque magnas ædificasse, exemplo plus uno ostendi ad Livii librum XI. ubi epitome habet: *Lucius Postumius Consularis, quoniam cum exercitui præesset, opera militum in agro suo usus esset, damnatus est.*

ANNA.

11 *Ducenties centena millia.*] Modiorum scilicet. Modius autem paullo plus minusve Romanis pendit 25. libras.

12 *Cantabros.*] In Hispania.

13 *Aquitanos.*] Aquitania Galliæ pars, *Guyenne*.

SCHOTTUS.

14 *Ratos.*] Alii *Rhætos*, Pithœi codex *Rethos* scribit: Floriacensis *Rhetos*.

ANNA.

14 *Rhæti* ad Alpes degunt.

15 *Vindelici.*] Rhætis vicini etiam ad Alpes degunt.

16 *Dalmatæ.*] In Illyrico ad mare Adriaticum.

SCHOTTUS.

17 *Numero provinciarum populi Romani.*] Floriacensis scribit *provinciarum numero populo Romano.* Lege Sueton. cap. 21.

ANNA.

18 *Suevi.*] Et *Catti* Germaniæ populi.

SCHOTTUS.

19 *Delevit.*] Delet Augustana editio. Recte. aliter enim Suetonius, *Suevos & Sicambros deditos in Gal-*

liam

vit, [20] Sucambros in Galliam transtulit. [21] Pannonios [22] stipendiariis adjecit. [23] Getarum populos, [24] Basternasque lacessitos bellis ad concordiam com-
8 pulit. Huic [25] Persæ obsides obtulerunt: [26] creandique
9 Regis arbitrium permiserunt. Ad hunc Indi, Scythæ, Garamantes, Æthiopes legatos cum donis miserunt.
10 [27] Adeo namque turbas, bella, simultates exsecratus est, [28] ut nisi justis de causis numquam genti [29] cuiquam bellum intulerit. JACTANTISQUE ESSE INGENII ET LEVISSIMI dicebat, ardore triumphandi,

liam traduxisse, atque in proximis Rheno agris collocasse cap. 21.

GRUTERUS.

19 Est hæc Laurentii Abstemii editio. quod, si ei accedunt MSS. codices, apptobo.

ANNA.

19 Loco hoc deceptus vir doctissimus putavit delendam superiorem vocem *delevit*, & *Suevos* ad *transtulit* referendam. Apud Suetonium enim pro *Suevos* legendum esse *Ubios*, jam diu est cum probavit doctissimus Casaubonus, neque Suevos in Galliam translatos apud ullum veterum vel geographorum, vel historicorum leges. Sed Sicambros & Ubios, qui ambo ad latus Rheni Teutonicum olim siti, perpetuisque Suevorum incursionibus vexati, transduci faciles fuere. *Delevit* vero illos per privignum suum Claudium Drusum. Vide *Florum* lib. IV. cap. 7.

SCHOTTUS.

20 *Sucambros.*] In MSS. libris lapidibusque antiquis *Sygambri* appellantur, ut & Συγάμβροι a Strabone lib. VII. cui nostrum, *u*, respondet.

ANNA.

21 *Pannonios.*] *Pannonii* in Illyria. Eos Augustus per Tiberium subegit.

SCHOTTUS.

22 *Stipendiariis.*] *Stipendiarios* MSS. nostri præferunt, accusandi casu ut & Veronensis editio longe optima, quam ego omnium primam typis editam fuisse opinor, a Joh. Jucundo, cujus & in Cæsaris Commentarios industria exstat, erutam. Hic mihi quarti manuscripti instar est, ita ptæclara veteris scripturæ vestigia retinet, nihil pæne ab illis evarians.

ANNA.

23 *Getarum populos.*] Supra Dalmatiam, in his Daci.

24 *Basternas.*] Supra Dacos degunt.

25 *Persæ obsides obtulerunt.*] De Parthis Sueton. cap. 21. *Obsidesque insuper obtulerunt: denique pluribus quondam de regno concertantibus, non nisi ab ipso electum comprobaverunt.*

26 *Creandi Regis.*] Tacit. Annal. XII. *Experimento cognitum est Barbaros malle Roma petere Reges quam habere.*

SCHOTTUS.

26 Eidem MSS. & Veronensis editio præferunt *creandi Reges.*

GRUTERUS.

27 *Adeo namque turbas.*] Revocanda editio MSS. olimque excusorum, *Adeo denique turbas.*

ANNA.

28 *Ut nisi justis de causis.*] Suetonius 21. *Nec ulli genti sine justis & necessariis causis bellum intulit.*

GRUTERUS.

29 *Cuiquam bellum intulerit.*] Restituenda iterum eorundem codicum scriptura, *indixerit.*

30 Fe-

phandi, & ob lauream coronam, id eſt, [30] folia in-
fructuoſa in diſcrimen per incertos eventus certami-
num, ſecuritatem civium præcipitare. [31] Neque Im- 11
peratori bono quicquam minus quam TEMERITA-
TEM congruere. SATIS CELERITER FIERI,
[32] QUIDQUID COMMODE [33] GERITUR. [34] AR- 12
MAQUE niſi majoris emolumenti [35] cauſa, nequa-
quam movenda eſſe: ne compendio tenui, jactura
gravi, petita victoria, ſimilis ſit [36] hamo aureo pi-
ſcantibus: cujus abrupti, amiſſique detrimentum,
nullo capturæ lucro penſari poteſt. [37] Hujus tem- 13
pore [38] trans Rhenum vaſtatus eſt [39] Romanus exer-
citus, atque tribuni [40] & proprætor cæſus. [41] Quod
in

SCHOTTUS.

30 *Folia infructuoſa.*] In eandem ſententiam apud Macrobium Cicero VI. de Repub. *Quamquam ſapientibus conſcientia ipſa factorum egregiorum ampliſſimum virtutis præmium eſt; tamen illa divina virtus non ſtatuas plumbo inhærentes, nec triumphos areſcentibus laureis; ſed ſtabiliora quædam & viridiora præmiorum genera deſiderat.* Eidem lib. II. ad Attic. *Cato pro centum millibus eſt*, qui currum triumphantis ſequebantur.

ANNA.

31 *Neque Imperatori bono...*] Sueton. 25. *Nihil autem minus in perfecto duce quam feſtinationem, temeritatemque convenire, arbitrabatur, crebro itaque illa jactabat,*

Σπεῦδε βραδέως;
Ἀσφαλὴς γὰρ ἐστ' ἀμείνων, ἢ θρασὺς στρατηλάτης.

Et, ſat celeriter fieri quidquid fiat ſatis bene.

SCHOTTUS.

32 *Quidquid.*] Auguſtana editio *quod.*

33 *Geritur.*] MSS. *gereretur.*

ANNA.

34 *Armaque.*] Suetonius. Ibidem. *Prælium quidem aut bellum ſuſcipiendum omnino negabat, niſi cum major emolumenti ſpes, quam damni metus oſtenderetur. Nam minima commoda non minimo ſectantes diſcrimine, ſimiles ajebat eſſe aureo hamo piſcantibus: cujus abrupti damnum nulla captura penſari poſſet.*

SCHOTTUS.

35 *Cauſa.*] Iidem MSS. *ſpei* ut & Veronenſis editio *ſpes.*

36 *Hamo aureo piſcantibus.*] *Reti aurato, purpura coccoque funibus nexis piſcatum* Neronem auctor Sueton. Ner. cap. 30. & Oroſius lib. VII. cap. 7. Eutropius vero lib. VII. *blatteos funes* vocat, quod illi *purpureos.*

ANNA.

37 *Hujus tempore.*] An. U. C. 762. Imperii ſui 40.

38 *Trans Rhenum.*] In Germania.

39 *Romanus exercitus.*] Cui præerat Quintilius Varus.

SCHOTTUS.

40 *Et Proprætor cæſus.*] *Cæſus* afuit a MSS. *Tres legiones cum duce Quinctilio Varo, legatiſque, & auxiliis omnibus cæſa.* Tranquillus cap. 23. & Tiberio 17. Tacitus de moribus Germanorum Q. Sulpicio Camerino, C. Poppejo Sabino Coſſ. a. d. IV. Non. Sextiles, quo & Cannenſis clades accepta. Dio lib. LVI. L. Annæus Florus lib. IV. Paterculus

in tantum perdoluit, ut cerebri valido [42] incussu parietem pulsaret, veste capilloque, ac reliquis lugen-
14 tium indiciis deformis. [43] Avunculi quoque inventum vehementer arguebat, qui [44] milites commilitones, novo blandoque more appellans, dum affectat
15 carior fieri, auctoritatem principis emolliverat. De-
16 nique erga cives clementissime versatus est. In amicos fidus exstitit. Quorum præcipui erant [45] ob taciturnitatem Mæcenas, ob patientiam laboris, modestiamque Agrippa. Diligebat præterea Virgilium. [46] Rarus quidem ad recipiendas amicitias, ad retinendas

terculus lib. II. præter tres legiones totidemque alas, etiam sex cohortes numerat.

ANNA.

41 *Quod in tantum perdoluit*] Nota Latinitatem, *in tantum* pro *adeo*. Sueton. 23. *Adeo namque consternatum ferunt, ut per continuos menses barba capilloque summisso, caput interdum foribus illideret, vociferans: Quintili Vare! redde legiones, diemque cladis quotannis mæstum habuerit ac lugubrem.*

SCHOTTUS.

41 MSS. *In tantum accidisse perdoluit.*

42 *Incussu.*] MSS. *incursu*, quomodo & Basilienses editiones Frobenii, & Andreæ Cratandri.

ANNA.

43 *Avunculi.*] Cæsaris.

SCHOTTUS.

44 *Milites commilitones.*] Tranquillus Cæs. 67. Augusto 25. cap. Cæsar ipse III. Commentar. belli civilis. Missionem vero cum urbis periculo flagitantes, *Quirites* appellabat. Idem Sueton. Cæsare 70. cap. Quæ sequuntur petenda ex cap. 57. & 66. ejusdem.

45 *Ob taciturnitatem Mæcenas, ob patientiam.... Agrippa.*] Ἀνισογύνως hæc dicit, nisi a Suetonio. unde exscripta sunt, dissenserit. *Desideravit* (inquit Tranq. c. 66.) *nonnunquam & M. Agrippæ patientiam, & Mæcenatis taciturnitatem* &c. fefellit forte Racematorem vocis *desideravit* ἀμφιβολία. Usitatius enim ille dixisset: *Desideravit in Agrippa patientiam, & Mæcenate taciturnitatem.* Desideramus enim quibus alii præditi, ipsi caremus: & milites aliquot desideratos dicimus. Desideramus vero in aliquo, quæ deficiunt eum. Flaccus tamen nobiscum facit, qui in reticendis gravioribus *Mæcenatis* prudentiam laudat lib. II. Satyra VI.

Et quæ rimosa bene deponuntur in aure.

Ea, inquit, credebat, quæ homini pleno rimarum, hac illac perfluenti, credi tuto possent. Tacitus etiam III. Annali *Mæcenati* secreta Augusti innixa fuisse scribit: *Agrippam* vero fortem vocat idem Venusinus Pindarus Od. I. 6. & Paterculus virtute, labore, vigilia, periculo invictum. Verum ita ego Suetonium explicandum puto, taciturnum quidem *Mæcenatem*, & constantem *Agrippam* fuisse; eas tamen virtutes nonnunquam, quod ab iis recessissent, desiderasse: hoc enim vult, cum *nonnumquam* dicit: quomodo gemina scripserint auctores.

GRUTERUS.

46 *Rarus quidem ad recipiendas amicitias, ad retinendas constantissimus.*] Ad illud etiam exemplum amores suos direxit Propertius, ubi inquit:

Nec

das constantissimus. Liberalibus studiis, præsertim 17
eloquentiæ in tantum incumbens, ut [47] nullus, [48] ne
in procinctu quidem, laberetur dies, quin [49] legeret,
scriberet, declamaret. [50] Leges alias novas, [51] alias 18
correctas protulit suo nomine. Auxit, ornavitque 19
Romam [52] ædificiis multis, isto glorians dicto, [53] Ur-
bem lateritiam reperi, relinquo marmoream. Fuit 20
mitis, gratus, [54] civilis animi, lepidi, corpore toto
pulcer,

Nec cito desisto; nec temere incipio.
Interim tyro notet, Imperatoribus etiam suos fuisse amicos; sed bonis duntaxat. nam sequiores profecto tale quid infra fastigium suum putabant. Pacatus Paneg. ad Theodosium, cap. 16. *Ecquis Imperatorum unquam putavit amicitiæ cultum in regia laude ponendum? humilis hæc virtus, dubiumque an virtus, judicabatur; nec palatiis digna sed periculis habebatur.*

ANNA.

46 Sueton. cap. 66. *Amicitias neque facile admisit, & constantissime retinuit.*

VINETUS.

47 *Nullus.*] Non habet vetus codex.

ANNA.

48 *Ne in procinctu quidem.*] Hoc est cum militaribus negotiis intentus. *In procinctu* esse dicuntur qui ad pugnam parati & cincti sunt. Sueton. 84. *Mutinensi bello, in tanta mole rerum & legisse & scripsisse, & declamasse quotidie traditur.*

SCHOTTUS.

48 *In procinctum* legit Augustanus codex. Vide Festum Pompejum.

VINETUS.

49 *Legeret, scriberet, declamaret.*] Eadem eodem ordine verba apud Suetonium: sed in veteri tamen codice, *dictaret* pro *declamaret.*

GRUTERUS.

49 *Quin legeret, scriberet, declamaret*, Hæc si legunt nostri ævi potentatus; necesse est plerosque eorum aut erubescere, aut arbitrari animam fuisse Augusto plusquam scholasticam, hoc est, eo morbo laborantem, ne abstinere posset studiis imperium regenti prorsus supervacuis.

SCHOTTUS.

50 *Leges alias novas.*] Ut de adulteriis & pudicitia: quæ inde Julia dicta. Sueton. 34. J. Consf. lib. XLVIII. Digest. tit. V. & de famosis libellis, cap. LV. Tranq. l. XVI. D. de pœnis. & tit. lib. IX. Cod.

51 *Alias correctas.*] Ut sumptuariam, & de maritandis ordinibus: quæ post retractata Papia Poppæa dicta. Tacitus III. Annali. Ulp. Institut. tit. XI. & XIV. videndus Horat. lib. III. Oda 6. & lib. IV. Oda 5. & 15. & carmine sæculari.

52 *Ædificiis multis.*] Suetonius 28. 29. & 30. de Urbis pomœrio prolato. Tacit. XII. Annali & Vopiscus in Aureliani vita.

ANNA.

53 *Urbem lateritiam.*] Vide Suet. 29. alludit Augustus ad antiquissima Romanorum ædificia, de quibus Varro ταφῇ Μενίππε. *Antiqui nostri domibus lateritiis paullum modo lapidibus suffundatis, ut humorem effugerent, habitabant.* Et hoc Augusti dictum Dio non ad urbis ornatum; sed ad imperii firmitatem trahit.

SCHOTTUS.

54 *Civilis animi, lepidi.*] Male vulgo distinguunt, *Civilis, animi lepidi: Civilis animi, & lepidi* libri veteres.

55 A-

pulcer, ſed oculis magis. Quorum [55] aciem clariſſimorum ſiderum modo vibrans, libenter accipiebat cedi [56] ab intendentibus tamquam [57] ſolis radiis aſpectui ſuo. A cujus facie cum quidam miles [58] oculos averteret, & interrogaretur ab eo, cur ita faceret, reſpondit: Quia fulmen oculorum tuorum ferre non
21 poſſum. [59] Nec tamen vir tantus vitiis caruit. Fuit enim paullulum impatiens, [60] leviter iracundus, occulte invidus, palam factioſus: porro autem [61] dominandi, ſupra quam æſtimari poteſt, avidiſſimus,
22 [62] ſtudioſiſſimus aleæ luſor. Cumque eſſet cibi ac vini [63] mul-

55 *Aciem.*] Floriacenſis *acies* numero multitudinis. Lege Sueton. 79. Plinius vero lib. VII. cap. 37. Nat. hiſt. *glaucos oculos* illi tribuit, *quos diligentius ſpectari iracunde ferebat.* Ibidem de Tiberii oculis quibus noctu in tenebris cernebat, & Suet. Tib. c. 68. & Sextus Chæronenſis Philoſophus lib. I. Pyrrhoniarum hypotheſeῶn cap. 14.

56 *Ab intendentibus.*] Veronenſis codex *ab intuentibus tamquam ſolis radiis aſpectu ſuo.*

ANNA.

56 *Gaudebatque ſi quis ſibi acrius contuenti, quaſi ad fulgorem ſolis vultum ſummitteret.* Sueton. 79.

SCHOTTUS.

57 *Solis radiis.*] Vidi qui Horatiana illa de ſole ad Auguſti oculos referrent, Oda II. & V. lib. IV.

58 *τὸ oculos.*] afuit ab omnibus impreſſis, pro quo Gryphii editio *ſe* habet.

GRUTERUS.

59 *Nec tamen vir tantus vitiis caruit.*] At quis caruit? *Optimus ille eſt, qui minimis urgetur,* inquit ex vero Horatius. Unde & Seneca libro III. de Ira cap. 24. *Pro quocunque reſpondeamus nobis; ſapientiſſimos quoque viros multa delinquere: neminem eſſe tam circumſpectum cujus non diligentia aliquando ſibi excidat; neminem tam maturum, cujus non gravitatem in aliquod fervidius factum caſus impingat; neminem tam timidum offenſarum, qui non in illas, dum vitat, incidit.*

SCHOTTUS.

59 Pro *vir tantus*, Auguſtanus codex habet; *nec tamen virtus vitiis caruit.*

60 *Leviter iracundus.*] MSS. duo & Veronenſes *leniter*, rectius. Vide infra in Theodoſio & quæ illic annotavi. Horatius quoque

Iraſci facilis, tamen ut placabilis eſſet.

ut ſolent præſtantiſſima ingenia: *bonum* enim *apud virum*, inquit Mimus, *cito moritur iracundia.*

ANNA.

60 *Leniter iracundus*, probat vir doctiſſimus. Sed ego malim *leviter*: *leviter* enim iraſcitur, qui cito placabilis, neque tamen *leniter.*

61 *Dominandi avidiſſimus.*] Hæc non pugnant cum ſuperioribus ubi Auguſtum ambitione vacuum innuit, & de Auguſto quaſi privato intelligenda ſunt, qui ſic regnandi avidiſſimus fuit, idemque imperio parto ab omni ambitione alienus. Et huc referenda iſta Sueton. cap. 21. *Tantum abfuit a cupiditate quoquomodo imperium vel bellicam gloriam augendi ut quorumdam barbarorum principes in Æde Martis Ultoris jurare coëgerit manſuros ſe in fide ac pace quam peterent.*

62 *Studioſiſſimus alea luſor.*] Et hoc nomine male audiebat. Sed hunc

[63] multum, aliquatenus vero [64] somni abstinens, ser-
viebat tamen libidini usque ad probrum [65] vulgaris
famæ. Nam [66] inter duodecim [67] catamitos, totidem-
que puellas [68] accumbere solitus erat. Abjecta quo- 23
que uxore Scribonia, [69] amore alienæ conjugis posses-
sus, Liviam [70] quasi marito concedenté sibi conjun-
xit. [71] Cujus Liviæ jam erant filii Tiberius & Dru-
sus. Cumque esset [72] luxuriæ serviens, erat tamen 24
ejus-

hunc *rumorem nullo modo expavit, lusitque simpliciter & palam oblectamenti causa, etiam senex.* Sueton. 71.

SCHOTTUS.

62 *Studiosis* Pithœi codex, & quatuor vulgati quibus usus sum, Augustanus, Basilienses duo, & Gryphii: quod incisum addant, non placet. jam enim de discendi studio etiam in castris dixerat. Sueton. lege cap. 71. & 83. Cui etiam repugnant cap. 76. & 77. quæ sequuntur.

63 *Multum.*] MSS. non *multi*: præclare, si recte interpungas, & cum *abstinens* conjungas. Hoc enim vult: mirandum magis hominem sobrium libidini addictum fuisse. Non infiteor eleganter dici Horatio, *multi Damalim meri*, Oda 1. 36. & Ciceroni, *hospitem multi cibi & joci*: sed noster alio respicit.

64 *Somni abstinens serviebat libidini.*] Tranquill. 78. vide & 68. & deinceps capita aliquot de libidinis infamia.

65 *τὸ vulgaris.*] In Veronensi editione afuit. recte.

GRUTERUS.

65 Si vox *vulgaris* conspicitur in MSS. exemplaribus, non est profecto exterminanda, quia ea destituitur editio Veronensis. aliud enim est male audire, aliud male andire vulgo & passim.

SCHOTTUS.

66 *Inter duodecim catamitos.*] Malim *sex*, si libri suffragarentur, auctoritate Tranquilli qui cap. 70. cœnam ejus *δωδεκάθεον* dictam ait, *in qua deorum dearumque habitu discubuerint convivæ: ipse pro Apolline fuerit ornatus.* Forte ex numerorum compendiis, unde infinita in optimos auctores menda irrepserunt, corruptum.

ANNA.

67 *Catamitos.*] *Catamitus* pro *Ganymedes* veteres dicebant. Et inde *Catamiti* similes Ganymedi pueri dicti sunt.

SCHOTTUS.

68 *Accumbero.*] MSS. *accubare* legunt.

ANNA.

69 *Amore alienæ conjugis.*] Idem Dio. Suetonius refert Augustum scripsisse *se cum Scribonia divortium fecisse morum ejus perversitatem pertæsum.*

GRUTERUS.

70 *Quasi marito concedente.*] Bene *quasi.* invito enim marito abductam diserte meminit Tacitus lib. v. Annal. cap. 1. 3. interim miser ille, maluit videri ultro *cedere*, quam periclitari salutis. Consulantur Discursus nostri, quos Tacito accommodavi lib. VI. Annal. capitis primi fine.

ANNA.

70 Sueton. 62. *Ac statim Liviam Drusillam matrimonio Tiberii Neronis, & quidem prægnantem abduxit.* Ubi *abduxit* proprie vim notat.

SCHOTTUS.

71 *Cujus Liviæ.*] *Cui Liviæ* Veronensis codex. Sueton. de his 62. & 63.

72 *Luxuriæ serviens.*] Familiari sequioris ævi scriptoribus notione utitur, pro *libidini.* *Sine Cerere enim & Li-*

ejuſdem [73] vitii ſeveriſſimus ultor, [74] MORE HOMINUM QUI IN ULCISCENDIS vitiis, quibus ipſi vehementer indulgent, acres ſunt. Nam & poëtam Ovidium, qui & Naſo, pro eo, quod tres libellos [75] amatoriæ artis conſcripſerat, exſilio damnavit. Quodque eſt læti animi, vel amœni, oblectabatur omni genere ſpectaculorum, [76] præcipue ferarum incognita ſpecie

& Libero friget Venus. Supra *libidini ſerviiſſe* dixit; hic *luxuria.*

ANNA.

72 Hæc probant quæ ſupra in Cæſaribus dicta. ſunt in Auguſto. *Flagrante haud modice luxuria.*

SCHOTTUS.

73 *Vitii ſeveriſſimus ultor.*] Intellige legem de adult. & pudicit. quo reſpexit Lyricus:

Nullis polluitur caſta domus ſtupris.

Oda 5. & 15. lib. IV. Eleganter Tacit. III. Ann. de Silani exſilio: *Adulteros,* inquit, *filiæ & neptis morte ac fuga punivit Auguſtus: nam culpam inter viros ac feminas vulgatam gravi nomine læſarum religionum ac violatæ majeſtatis appellando, clementiam majorum ſuaſque ipſe leges egrediebatur.* Vide Suet. Calig. cap. 23. Adulatur enim familiæ Auguſtæ Val. Maximus lib. VI. cap. I.

ANNA.

74 *More hominum qui.*] Plin. lib. 8. Epiſt. 22. *Noſtine hos qui omnium libidinum ſervi, ſic aliorum vitiis iraſcuntur, quaſi invideant, & graviſſime puniunt, quos maxime imitantur?*

GRUTERUS.

74 Inde acute Publius Syrus, *Plerique ubi aliis maledicunt faciunt convitium ſibi.* ac rotunde Dio Caſſius libro 36. Πολλῷ γὰρ τὰ ῥᾷον ἄλλοις ἐπιτιμῶσι τινες, ἢ ἑαυτοῖς παραινοῦσι καὶ προχειρότατά γε ἐφ' οἷς τιμωρίας ἀξίους τοὺς πέλας εἶναι νομίζουσιν, αὐτοὶ ποιοῦσιν. ὥστε μηδεμίαν πίστιν, ἐξ ὧν ἑτέροις ἐγκαλοῦσιν, ὅτι καὶ μισοῦσιν αὐτὰ λαμβάνειν. *Longe proclivius alios quidam reprehendant, quam ſeipſos admoneant; facillimoque fit, ut quarum rerum cauſa pœna dignos alios judicant, has ipſi eaſdem admittant: ut argumento non ſit, propter quas alios accuſant, has ipſos odiſſe.* addatur Ariſtoteles fine capitis 12. Rhetorices ad Alexandrum.

SCHOTTUS.

75 *Amatoriæ artis conſcripſerat, exſilio damnavit.*] Hæc abſunt a tribus MSS. & lacunam reliquerant librarii, dubitantes forte de rei veritate, aut verecundiæ cauſa. Diſputant etiam docti. Duæ enim exſilii cauſæ, libri de Arte, & error quem ipſe Naſo ſtudio ſupprimit II. Triſt.

Perdiderint cum me duo crimina, carmen & error:
Alterius facti culpa ſilenda mihi eſt.

Et alibi:

Et quid præterea peccarim quærere noli:
Ut pateat ſola culpa ſub Arte mea.

Veronenſis editio, *quod tres libellos de Arte amandi ediderat: quodque eſſet læti animi vel amœni, in exſilium miſit. Oblectabatur omnium generum ſpectaculis, præcipue,* &c. Nihil tamen demuto. Sidon. Apollin. Car. IX. 262.

Non qui tempore Cæſaris ſecundi
Æterno incoluit Tomos reatu.

Et carmine XXIII. 157.

Et te carmina per libidinoſa
Notum Naſo tener, Tomoſque miſſum,
Quondam Cæſareæ nimis puellæ
Ficto nomine ſubditum puellæ.

Exſulatum abiit anno imperii Auguſti ſecundo & quinquageſimo; obiit vero quinto Tiberii, juxta Tomos ſepultus. Euſeb. Chronicis.

76 *Præcipue ferarum.*] Sueton. cap. 43. & 45.

ſpecie, & infinito numero. [77] Annos ſeptem & ſe- 26
ptuaginta ingreſſus, [78] Nolæ morbo interiit. Quam- 27
quam alii ſcribant [79] dolo Liviæ extinctum, metuen-
tis, ne, quia [80] privignæ filium Agrippam, quem
odio novercali [81] in inſulam relegaverat, reduci com-
pererat, eo ſummam rerum adepto, pœnas daret.
Igitur mortuum, ſeu necatum, multis noviſque ho- 28
noribus ſenatus cenſuit [82] decorandum. Nam præter
id quod antea [83] PATREM PATRIÆ dixerat, tem-
pla [84] tam Romæ, quam per urbes celeberrimas ei
conſecravit, cunctis vulgo jactantibus, [85] UTINAM
AUT NON [86] NASCERETUR, AUT NON MO-
RERETUR. Alterum [enim] peſſimi incepti, exi- 29
tus præclari alterum. Nam & in adipiſcendo princi-
patu oppreſſor libertatis eſt habitus, & in gerendo,
cives ſic amavit, ut tridui frumento in horreis quon-
dam viſo ſtatuiſſet veneno mori, ſi e provinciis claſ-
ſes interea non venirent. Quibus advectis, [87] felici-

tati

ANNA.

77 *Annos ſeptem & ſeptuaginta.*] *Septuageſimo & ſexto ætatis anno, diebus quinque & triginta minus.* Suetonius.

SCHOTTUS.

78 *Nolæ interiit.*] Sueton. 98. & Paterc. lib. II. extremo. ubi etiam templum ei ædificatum, Sueton. Tiberio cap. 40. & 47. Eutropius Atellæ opido Campaniæ mortuum ait, lib. VII.

79 *Dolo Liviæ.*] Ficu veneno infecta. Dio.

ANNA.

80 *Privignæ.*] Juliæ, Scriboniæ & Auguſti filiæ. Sueton. 63.

81 *In inſulam relegaverat.*] Suetonius tamen eum ab Auguſto, non a Livia *in inſulam* tranſportatum dicit cap. 65.

SCHOTTUS.

82 *Decorandum.*] *Honerandum* codex Auguſtanus.

83 *Patrem patriæ dixerat.*] Per Valerium Meſſallam. Formulam vide apud Sueton. 58. Infra de Trajano. Tiberius hoc nomen detrectavit. Suet. Tib. c. 27. Tacitus I. Annali.

84 *Tam Romæ quam per urbes.*] De honoribus vivo mortuoque habitis Sueton. 52. 57. 59. &c. Quin etiam urbes ei Cæſareæ nomine ab exteris gentibus conditæ. Plinius, Stephanus, Tranquillus, Joſephus & Eutropius.

85 *Utinam aut non.*] Non exſtat locus in Sueton. niſi quod de Sextili & Septembri, illo funeſto, hoc vero natali menſe, Auguſti nomine appellando contenderint cives: capite penultimo. Nova Victoris editio Septimio Severo elogium hoc tribuit, ut & Spartianus. *Quamquam, inquit, exacta ætate mortuum, juſtitiæ elegioque lugendum Patres ſanxere: aſtruentes illum juſtum naſci, aut emori minime conveniſſe.*

ANNA.

86 *Naſceretur.*] Pro *natus eſſet, moreretur* pro *mortuus eſſet.*

SCHOTTUS.

87 *Felicitati ejus.*] Rectius MSS.

&

30 tati ejus, salus patriæ est attributa. Imperavit [88] an-
nos quinquaginta sex, duodecim cum Antonio
31 quadraginta & quatuor solus. Qui certe numquam
aut Reipublicæ ad se potentiam traxisset, aut tamdiu
ea [89] potiretur, [90] nisi magnis naturæ & studiorum
bonis abundasset.

C A-

& Veronensis auferendi casu *felicitate ejus salus patria.*

GRUTERUS.

87 Si hoc exstat in omnibus MSS. & exoletis editionibus, id sequamur sane, quamvis vulgatæ nihilominus sua est vis & venustas, sed alio sensu; ut velit nimirum vitam Augusto in tuto positam, advecto illo frumento. sed malim tamen scripturam priorem; ut innuat fato Augusti debitum frumenti tam tempestivi adventum.

VINETUS.

88 *Annos quinquaginta & sex.*] Sine conjunctione numerum hunc notat vetus codex.

ANNA.

88 *Ex eo Rempub. per* XLIV. *annos solus obtinuit, ante enim* XII. *annis cum Antonio & Lepido tenuerat. Ita ab initio principatus ejus usque ad finem* LVI. *anni fuerunt.* Eutropius.

SCHOTTUS.

88 Plutarchus lib. de fortuna Romanorum LIV. tantum numerat.

ANNA.

89 *Potiretur.*] Pro *potitus esset.*

GRUTERUS.

90 *Nisi magnis naturæ & studiorum bonis abundasset.*] Sic est, ut inquit Horatius libro IV. oda 4.

Doctrina sed vim promovet insitam;
Rectique cultus pectora roborant.

Et Victor in Cæsaribus capite 40. *Quare compertum est eruditionem, elegantiam, comitatem præsertim, Principibus necessarias esse: cum sine his natura bona quasi incompta, aut etiam horrida despectui sint,* &c.

SCHOTTUS.

90 De præstanti indole morumque integritate Augusti Sueton. c. 28. & 72. & alibi.

Tantum de Augusto: In quo eo prolixiores fuimus, quod nova editio breviter perstringat. Adhæc digitos in fontes, unde vulgata non satis pure hausta, intendere placuit. Nunc pretium operæ fore credidi, si fragmentum Breviarii imperii Augusti, a nemine, quod sciam, editum, publici usus facerem: quod Augerius Busbequius, V. C. in Byzantina legatione Ancyræ in lapides incisum, quantum a Turcica vastatione reliquum factum est, describendum curavit; & nobiscum humaniter communicavit. Ejus sic meminit extremo Augusto Tranquillus: *De tribus voluminibus, uno mandata de funere suo complexus est: altero indicem rerum a se gestarum, quem vellet incidi in aneis tabulis, qua ante Mausoleum statuerentur: tertio breviarium totius imperii, quantum militum sub signis ubique esset; quantum pecuniæ in ærario, in fiscis & vectigaliorum residuis. Adjecit & libertorum servorumque nomina a quibus ratio exigi posset.* Meminit ejusdem, si ita placet, formulæ imperii cap. 28. vocatque Rationarium. Et in Caligula c. 16. *Rationes imperii ab Augusto proponi solitas, sed a Tiberio intermissas publicavit.* Tacitus quoque 1. Annali de Tiberio loquens: *Proferri libellum recitarique jussit. Opes publicæ continebantur, quantum civium sociorumque in armis, quot classes, regna, provinciæ; tributa aut vectigalia, & necessitates, & largitiones: Quæ cuncta sua manu perscripserat Augustus; addideratque consilium coërcendi inter terminos imperii, incertum metu an per invidiam.* Hæc in

foro propoſita fuiſſe veriſimile eſt: poſt Gothica direptione urbis Romæ alio tranſlata. M. Vellejus Paterculus lib. II. *Divus Auguſtus præter Hiſpanias aliaſque genteis, quarum titulis forum ejus prænitet, pæne idem, facta Ægypto ſtipendiaria, quantum pater ejus Gallia, in ærarium reditus contulit.* Quare quantum quantum id eſt, Busbequio acceptum referatur.

Ancyræ in ſuburbio.

SERIES I.

RERVM GESTARVM DIVI AVGVSTI QVIBVS ORBEM TERRARVM IMPERIO POPVLI ROMANI SVBJECIT ET IMPENSARVM QVAS IN REMPVBLICAM POPVLVMQVE ROMANVM FECIT INCISARVM IN DVABVS AHAENEIS PILIS QVÆ SVNT ROMÆ POSITÆ EXEMPLAR SVBJECTVM.

ANNOS. VNDEVIGINTI. NATVS. EXERCITVM. PRIVATO. CONSILIO ET PRIVATA IMPENSA COMPARAVI (1) TERQVE. M..... FACTIONIS. OPPRESSAM. IN LIBERTATEM (2) VINDICAVI.... DECRETIS. HONORIFICIS. ORDINEM. (3) SVVM. . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

LIPSIUS.

1 *Terque. M......* Palam eſt eum loqui de primo exercitu comparato. Igitur expleam, *perque. M. Antoni. factionis.* quod valet Factiones, ut lapide hoc plerumque ſcriptum. Si placet ternarius numerus: poſſis legere, *terque. meam. patriam. factionib.* id eſt Factionibus. *Ter* autem, nempe primo Antoniano bello, Philippico, Actiaco.

2 *Vindicavi .....* Expleo, ſi prior noſtra conjectura ſedet, *remp.*

3 *Suum.* Puto fuiſſe, *ſummum.* *Summus* ordo, ſenatus eſt.

CASAUBONUS.

Vivo Auguſto aras & templa fuiſſe in provinciis poſita teſtantur & hiſtorici & alia priſci ævi monumenta. Primus ipſe hoc in honorem patris ſui vel imperaverat, vel petentibus conceſſerat, ut eſt apud Dionem lib. LI. Quod poſtquam ſemel inſtitutum eſt; pleræque provinciæ exemplum ſequutæ, pro magno beneficio poſtularunt ſibi jus dari aræ ponendæ, aut templi, in aliqua ſuarum urbium, ubi communi nomine populi totius provinciæ honoris ejus cauſa, & ſacra facerent & ludos ederent: talis in Gallia Lugdunenſis ara, ad quam ſexaginta populos convenire ſolitos refert Strabo: talis in altera Galliæ parte ara Narbonenſis, & in aliis provinciis aliæ, tum Auguſto, tum Julio Cæſari poſitæ: tanto quidem ſtudio & adulatione, ut earum urbium incolæ quæ hujuſmodi templa apud ſe haberent, non alio magis nomine ſuperbirent, quam quod eſſent iſtorum νεωκόρων numinum æditui: quemadmodum olim in ſenatu Romano Lætorium eſſe loquutum refert Suetonius lib. II. capite 5. Sic interpretor vete-

res illos nummos, in quibus extat vox ΝΕΩΚΟΡΩΝ. cujusmodi sunt cum alii, tum isti ΚΑΙΣΑΡΕΙΑ ΣΕΒΑΣΤΑ. ΝΕΩΚΟΡ. ΙΟΥΛΙΟΣ ΘΕΟC & ΜΑΜΕΡΤΙΝΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Antiquarii, quorum diligentiæ & industriæ plurimum debemus, falso existimant, in hujusmodi nummis vocem νεωκόρος idem significare ac νεόκτιστος: quæ Græci sermonis imperitia pluribus arguenda non est. Sunt etiam nummi in quibus adjecta particula δίς. ut ΚΝΩΣΙΕΩΝ, ΔΙΣ ΝΕΩΚΟΡΩΝ, & ΜΕΣΣΑΝΙΩΝ ΔΙΣ ΝΕΩΚΟΡΩΝ. Ea vocula putem (si ullus in re perobscura conjecturæ locus) geminum templum notari, alterum D. Julio, alterum D. Augusto sacrum. Porro inter alias urbes quæ mature templum Augusto extruxerunt, urbs Ancyra fuit. Nam ibi divinos honores Augusto vivo fuisse exhibitos, testis ipse in edicto, quod refert Josephus in Originum lib. XVI. cap. 10. verba edicti sunt, τό τε ψήφισμα τὸ δοθέν μοι ὑπ' αὐτῶν ὑπὲρ τῆς ἐμῆς εὐσεβείας ἣς ἔχω πρὸς πάντας ἀνθρώπους, καὶ ὑπὲρ Καΐου Μαρκίου Κλωσωρίνου, καὶ τοῦτο τὸ διάταγμα κελεύω ἀνατεθῆναι ἐν ἐπισημοτάτῳ τόπῳ γενηθέντι μοι (malim ἀνατεθέντι μοι) ὑπὸ τοῦ κοινοῦ τῆς Ἀσίας ἐν Ἀγκύρῃ· ἐὰν δέ τις παραβῇ τι τῶν προειρημένων, δώσει δίκην οὐ μετρίαν. ἐστηλογραφήθη ἐν τῷ Καίσαρος ναῷ. Vulgo legitur in Josephi codd. ἐν ἀργύρῃ: nullo sensu. Quare etiam Rufinus Josephi vetus interpres ea verba omisit. Sed docuit nos in magno opere de emend. temporum Josephus Scaliger, unicum literarum decus, legendum esse Ἀγκύρῃ. qua conjectura meo judicio nihil certius. Etsi subit mirari, cur commune Asiæ ei potius civitati illum honorem habuerit, quam Ephesο, quæ erat per illa tempora πρόσχημα & velut metropolis Asiæ. At Ancyra non Asiæ sed Galatiæ tantum metropolis erat. Sed causa fortasse fuit, quod Augustus peculiari cura & amore hanc urbem prosequeretur. Reperio enim etiam conditorem Ancyræ Augustum fuisse: cujus rei auctorem habeo Johannem Tzetzem, qui id narrat chiliade prima, capite de Mida. Olim non totius Galatiæ, sed partis tantum Tectosagum metropolis ea urbs fuit. verum postquam tota Galatia per Augustum in unam provinciam est redacta, totius Galatiæ caput esse cœpit: quod non ex *Strabone* discas, quem mirari satis non possum, tam levem harum rerum fecisse mentionem: sed ex ista veteri inscriptione quam Romæ extare testimonio doctorum virorum didicimus.

Λ. ΦΑΒΙΟΝ.
ΚΕΙΛΩΝΑ
ΤΟΝ. ΛΑΜΠΡΟΤΑΤΟΝ
ΕΠΑΡΧΟΝ ΡΩΜΗC.
ΥΠΑΤΟΝ. ΤΟ Β.
Η. ΜΗΤΡΟΠΟΛΙC.
ΤΗC. ΓΑΛΑΤΙΑC.
ΑΝΚΥΡΑ.
ΤΟΝ ΕΑΥΤΗC.
ΠΡΟCΤΑΤΗΝ.

Hinc est quod legimus apud Suidam, *Ancyranos* dictos esse, qui olim appellabantur Ἐλληνογαλάται. Auctor Itinerarii antiquissimi a Petro Pithœo editi, hanc urbem nunquam Ancyram simpliciter: sed semper cum adjectione Ancyram Galatiam aut Galatiæ nominat. Similiter & Græci, Ἄγκυραν τῆς Γαλατίας, ut apud Epiphanium lib. III, in Marcello Ancyrano. vel una voce Ἀγκυρογαλατίαν, ut apud Athanasium in epistola quadam patrum Sardicensium. Porro Augusto quin multa ambitiose decreta in ejus honorem fuerint & Ancyræ & in aliis plerisque provinciarum nemo dubitabit qui eorum temporum adulationes noverit. Tunc temporis videntur Ancyrani, & petiisse & impetrasse a senatu facultatem transferendi in templum Augusti quod in ipsorum urbe erat, hunc rerum gestarum ejus indicem, quem manu Græcorum linguæ Latinæ prorsus imperitorum fuisse vel Romæ descriptum, vel postea sculptum, res clamat ipsa: adeo multa sunt perperam & contra omnem Latinitatem expressa. Multa in hoc nobilissimo

lissimo vetustatis monumento nuper erudite animadversa sunt ab eruditissimo clarissimoque viro Justo Lipsio ; conabimur & nos aliquam illi lucem ex historia adferre.

Et impensarum quas in rempubl. populumque Romanum fecit.] Non parum gloriari solitus fuit hoc nomine Augustus, ut refert Dio non uno loco : & in testamento quoque suo fecerat idem harum impensarum mentionem. Breviter indicant illa apud Suetonium in compendio earum tabularum, *Quod pene omne cum duobus paternis patrimoniis cæterisque hæreditatibus in Rempubl. absumpsisset.*

Annos undeviginti natus.] Vellejus Paterculus lib. II. 61. *C. Cæsar XIX. annum ingressus, mira ausus, ac summa consecutus, privato consilio, majorem senatu pro Republ. animum habuit.* Ubi vides adulationem hominis : ambitiose enim usus est voce *ingressus.* Melius Augustus, *natus* : nam anno qui præcessit cædem Julii, nono Kal. Octob. ingressus annum XIX. erat, ac jam totum ferme confecerat, quando contra Antonium pro optimatibus bellum primum suscepit. Atque hæc Octavii ætas in equestri statua fuerat notata, quam ei senatus in Rostris posuerat, teste eodem Vellejo. Florus qui Octavium quando furori Antonii cœpit resistere, ait fuisse *intra decem & octo annos tenerum*, ad calculum Octavii annos parum exegerat.

Exercitum privato consilio & privata impensa comparavi.] Florus de Octavio : *revocatis ad arma veteranis, privatus, quis crederet? consulem aggreditur.* Idem elogium ab historicis etiam Pompejo non multo natu grandiori tribuitur. Vellejus, II. 20. *Cn. Pompejus XXIII. annos natus, abhinc annos CXIII. privatis ut opibus, ita consiliis magna ausus, magnificeque conata exsecutus ad vindicandam, restituendamque dignitatem patriæ, firmum ex agro Piceno, qui totus paternis ejus clientelis refertus erat, contraxit exercitum.*

Ordinem suum.] Nihil putem mutandum in his verbis, sed sententiam aperte mutilam ita explendam. *senatus decretis honorificis ordinem suum mihi communicavit*, vel *in ordinem suum me adscivit.* Decreta quæ ait, nota sunt ex Cicerone & historicis. Dio inter alia istud fuisse ait, τὸ βουλεύειν Καίσαρα ἐν τοῖς τεταμιευκόσι. quo dicendæ sententiæ jus inter quæstorios Octavio tributum.

II. PA-

II.

PATRICIORVM. NVMERVM. AVXI. CONSVL. QVINTVM.
IVSSV. POPVLI. ET. SENATVS. SENATVM. TER. LEGI. ET.
IN. CONSVLATV. SEXTO. CENSVM. POPVLI. COLLEGA. M.
AGRIPPA. EGI. LVSTRVM. POST. ANNVM. ALTERVM. ET.
QVADRAGESIMVM. FECI. (LEGI) QVO. LVSTRO. CIVIVM.
ROMANORVM. CENSITA. SVNT. CAPITA. QVADRAGIENS.
CENTVM. MILLIA. ET. SEXAGINTA. TRIA........ CVM.
NVPER. LVSTRVM. SOLVS. FECI. LEGI. (1) CENSORVM.... SINIO.
COS. QVO. LVSTRO. CENSA. SVNT. CIVIVM. (2) ROMANORVM...
QVADRAGENS. CENTVM. MILLIA. ET. DVCENTA. TRIGINTA.
TRIA....... IN. CONSVLATV. FI...... CVM. NVPERRIME.
LVSTRVM. (3) CVM. LEGA. TIBERIO. SEXTO. POMPEIO. ET. SEXT.
APVLEIO. COS. QVO. LVSTRO (4) ROM. CAPITVM. QVADRAGENS.
CENTVM. MIL...... IGINTA. ET. SEPTEM. MIL. LEGI. PNO.
..... EXEMPLA. MAIORVM. EXOLESCENTIA. IAM. EX. NOS........
MVLTARVM. RERVM. EXEMPLA. IMITANDA....................

. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

LIPSIUS.

1 *Censorum.* Puto ſic: *Cenſorino. & Aſinio.* qui *Coss.* fuere anno DCCXLVII. Quod Dio ſolitarium hunc cenſum referre videtur ad annum DCCLVII. de recenſu Italico tantum agit.

2 *Romanorum* .... In hiatu ſcribe, *Capita.*

3 *Cum lega.* Facito *Conlega.*

4 Exple, *cenſa ſunt.*

CASAUBONUS.

Patriciorum numerum auxi conſul quintum.] Poſtrema verba non carent difficultate, ſive illa cum præcedentibus conjungas, ſive cum ſequentibus: ſæpius enim Auguſtus & patriciorum numerum auxit, & ſenatum legit. Vide Dionem in ſecundo ejus conſulatu lib. XLIX. & lib. LII. ſub finem in actis anni DCCXXV. qui Coss. habuit Cæſarem V. & Sex. Apulejum. De eo anno loquitur hic Auguſtus: nam eodem & ſenatum ordinavit, & patricias gentes ſupplevit.

Conſulatu. ſexto. cenſum. populi. collega. M. Agrippa. egi.] Huc refer notam Euſebii in Chronico ad numerum MDCCCCLXXXIX. *cenſu Romæ agitato inventa ſunt civium Romanorum* XLI. *centena &* LXIIII. *millia.*

Juſſu populi & ſenatus.] Dio lib.

XLIX. ἀνοισαμένης τῆς βουλῆς, & lib. LII. τῆς βουλῆς οἱ δῆθεν ἐπιτεγραφότες. de populo altum silentium: Tacitus contra, lege Saenia hoc negotium Augusto fuisse mandatum scribit. Vere igitur Augustus jussum se ait a populo & senatu.

In consulatu sexto censum populi collega M. Agrippa egi.] Anno priore consul quintum censuram sive regimen morum susceperat Augustus: sed census eo anno non est actus: cum maximam ejus partem Roma afuerit.

Lustrum post annum alterum & quadragesimum feci.] Tot anni sunt a novissimis censoribus Cn. Lentulo & L. Gellio, qui lustrum condiderunt anno DCLXXXIV. ad hoc lustrum Augusti anno DCCXXVI. factum.

Feci legi.] *Facere lustrum & condere lustrum* Latina sunt. *Lustrum legere* quid sit nescio. Ita tamen mox iterum sculptum: meo judicio latet mendum.

Cum nuper lustrum solus feci.] Si ita scripsit, *nuper* posuit pro postea.

Asinio Cos.] Anno vigesimo post lustrum superius U. C. DCCXLVI.

In consulatu fi.] Haec verba nihil hic significant: prorsusque erratum lapicidae esse videntur.

Cum nuperrime.] Anno uno & vigesimo post proximum lustrum U. C. DCCLXVII. Ex hoc loco apparet paucis diebus ante suum ex Urbe novissimum discessum, scriptum hoc ab Augusto breviarium, Suetonius lib. II. cap. 97.

Cum lega Tiberio.] Suetonius lib. III. cap. 21.

Mil. ... igints & septem mil.] Scr. *millia triginta & septem millia.* Postrema vox vacat: non enim solet addi a Latine loquentibus: tamen ferri potest: & fortasse ita paullo ante expleri debent lacunae post vocem tria, duobus locis. Ad hunc porro censum pertinent Eusebii verba in Chronico ad numerum MMXXVIII: *Augustus cum Tiberio filio suo censum Romae agitans invenit hominum nonagesies tercentena millia*, cujus loci immanissimum numerum, ex hoc lapide corrigendum esse recte observat Josephus Scaliger.

Legi Pno. . . . . . exempla majorum.] *Legi* ad superiora referri non potest. Scribo, *lectus Pontifex Max.* Suetonius lib. II. de Augusto Pontifice maximo: *nonnulla etiam ex antiquis ceremoniis abolita restituit, ut Salutis Augurium, Diale Flaminium, Sacrum Lupercale, ludos seculares & compitalitios.* De eodem studio Augusti imitandi exempla majorum vide cap. 89. Horatius de eodem;

Et veteres revocavit artes,
Per quas Latinum nomen & Itale
Crevere vires, famaque & imperii
Porrecta majestas ad ortum
Solis ab Hesperio cubili.

Ex nos.] Scribo *ex nostra Rep.*

Multarum rerum exempla imitanda.] Sententia tale quid postulat, *multarum rerum imitanda proposui*, aut sic potius *multa restitui, aliaque exempla imitanda proposui.* Videtur enim duplicem laudem sibi tribuere, quod fugientia majorum instituta revocaverit, quodque multa ipse egregia instituerit, quae futura sint exempla posteris ad imitandum proposita.

III. Ho-

III.

HONORIS. MEI. CAVSA. SENATVS. POPVLVSQVE. RO-
MANVS. ANNVM. QVINTVM. ET. DECIMVM (1) AGENTIS.
CONSVLIS. DESIGNAVIT. VT. (2) CVM. MAGISTRATVM. INIRENT.
POST. QVINQVENNIVM. EX. EO. DIE. (3) DEDVCTI. IN.
(4) EORVMVE. INTERESSENT. CONSILIIS. PVBLICIS. DECREVIT.
SENATVS. EQVITES. AVTEM. ROMANI. VNIVERSI. PRINCIPEM.
(5).... HASTIS. ARGENTEIS. DONATVM. APPELLAVERVNT.
LIBRI ROMANI. VIRITIM. (6)..CENOS. NVMERAVI EX TESTAMEN-
TO. PATRIS. MEI. ET. (7) NOMINI. MEO. (8).... DRINGENOS. EX.
BELLORVM. MANVBIIS. CONSVL. QVINTVM. DEDI. ITERVM.
AVTEM. IN. CONSVLATV. DECIMO. EX. PATRIMONIO. MEO.
BIS. QVADRINGENOS. CONGIARI. VIRITIM. ITERVM. ÆRE.
MERVI. ET. CONSVL. VNDECIMVM. DVODECIM. FRVMENTATIO-
NES. FRVMENTO. PRIVATIM. (9) COLVMEIO. EMENSVS. SVM.
ET. TRIBVNICIA. POTESTATE. DVODECIMVM. QVADRINGENOS.
NVMMOS. TERTIVM. VIRITIM. DEDI. (10) QVALIMEA. CONGIARIA.
FRVMENTI. (11)....NVM. NVNQVAM. MINVS. QVINQVAGINTA. ET.
DVCENTA....SIA.(12) DVODEVIGINTESIMVM. CONSVL. TRECENTIS.
ET VIGINTI. MILLIBVS. PLEBIS. VRBANÆ. SEXAGENOS. SEX-
AGENOS. DENARIOS. VIRITIM. DEDI. ET. QVINIS. MILITVM.
MEORVM. CONSVL. QVINTVM. EX. MANIBIIS. VIRITIM. MILLIA.
NVMMVM. SINGVLA. DEDI. ACCEPERVNT. ID. TRIVMPHALE.
CONGIARIVM. IN. COLONIAS. HOMINVM. CIRCITER, CENTVM.
ET. VIGINTI. MILLIA. CONSVL. TERTIVM. DECIMVM. SEXAGENOS.
DENARIOS. PLEBI. QVÆ. TVM. FRVMENTVM. PVBLICVM. (13) ACCE. DEDI.

LIPSII.

1 Valet, Agentes Consules: estque sermo de L. & C. Cæsaribus.

2 Puto, *eum*.

3 Puto, *quo*.

4 Facio, *Forum*. & divido, *ut interessent*, sententia longe alia.

5 Explerem *Juv. c.* id est, principem juventutis Cajum.

6 Substituo, *centenos*, *vicenos*. ex Dionis XLIV. qui diserte scribit Octavianum ipsum ita tradidisse (hic nimirum) etsi alii (inter quos Suetonius) trecenos scribant.

7 Valet, Nomine.

8 Scribe *quadringenos*. ex Dionis LI. qui exprimit hanc ipsam summam congiarii, in eodem V. consulatu.

9 Fac *coempto*.

10 Puto, *qualia*.

11 Expleo, *medimnum*.

12 Erravit sculptor largiter, faciendumque *duodecimum*.

13 Facio, *accepit*.

CASAUBONUS.

Annum quintum & decimum.] Hoc fortasse verum de Lucio: nam Cajum XIV. natum annos creatum fuisse consulem ex historia Dionis & veteri lapide, qui hoc diserte continet, notum est. Quod igitur in altero verum erat, utrique συμπτωχῶς Augustus tribuit.

Agentis.] Scribe *agentes filios.*

Consules designavit.] Suetonius cap. 64. Sed vide historiam Dionis in anno DCCXLVIII. libro LV.

Interessent consiliis publicis.] Vide supra ad cap. 38.

Principem .... hastis argenteis donatum appellaverunt.] Mirum ita Augustum loqui, quasi alter tantum filiorum eo honore fuerit affectus: nam certum est, ambos *principes juventutis* esse appellatos. etiam de hastis argenteis dissentit Dio, qui aureas vult fuisse lib. LV.

Libri Romani viritim,] *Pro liberis Romani viritim.* sed, illud *liberis* emblema est ascititium: nunquam enim Augustus ita loquutus: verum, civibus Romanis, aut *tribubus Romanis.*

Cenos numeravi ex testamento patris mei.] Lego, *Trecenos nummos* (vel *sestertios*) *num. Suetonius in Julio Cæsare cap. 83. Populo hortos circa Tiberim publice & viritim trecenos sestertios legavit.* Sed notamus ad hæc verba Suetonii Dionem, qui ipsum Octavium laudat, in numero dissentire, & pro trecenis ponere *centenos vicenos.* quare ita potius hoc quoque loco rescribendum fortasse fuerit.

Consul quintum.] Post triumphum Actiacum. vide Dionem lib. LI.

In consulatu decimo.] Reversus ex bello Cantabrico. Dio lib. LIII.

Bis quadringenos congiarii viritim.] Dio, τῷ δήμῳ καθ' ἑκατὸν δραχμὰς δώσειν ὑπέσχετο, id est, *populo viritim quadringenos nummos daturum se promisit.* Quare *bis* hoc loco, si ita scripsit Augustus, valet, iterum, πάλιν.

Iterum. ære. merui. et. Consul. und.] Assentior viris eruditis, qui corrigendum putant, *iterum ære meo viritim consul undecimum.*

Duodecim frumentationes.] Videtur dicere toto illo anno se privatis sumptibus aluisse turbam frumentantium: nam in anno duodecim frumentationes, id est, frumenti largitiones fiebant. Vide cap. II. De his gratuitis frumentationibus intelligit Suetonius cap. 41.

Emensus sum.] Suetonius dict. cap. *viritim admensus est.*

Tribunitia potestate duodecimum.] Is fuit annus U. C. DCCLI. quo rediit Augustus Romam ex itinere Gallico, triennio ante susceptο. Eodem anno ludi votivi pro reditu Augusti a Tiberio Nerone Cos. sunt editi, & Augustus in locum Lepidi demortui Pont. Max. creatus, ludos Pontificales ut videtur edidit. Hæ fuere causæ liberalitatis hoc tempore collatæ. Vide Dionem lib. LIV.

Qualismea congiaria frumenti.... num.] Conclamatus per me locus, ad cujus lucem, neque nos olim, neque alii post nos efferre quicquam potuimus quod videatur vel mediocriter probandum. Omnino apparet Ancyranos usos esse in monumento hoc in saxum incidendo opera lapicidæ & negligentissimi & linguæ Latinæ ignarissimi: quod in urbe Asiæ ita accidisse, ubi nulla admodum Latinæ linguæ notitia erat, mirari nemo debet: quum etiam Romæ & in Italia ab id genus hominibus similia persæpe peccarentur. Hæc sunt quæ Cicero appellat *errata fabrilia* ad Atticum lib. VI. epistola prima.

Frumenti..... num.] Lego cum Lipsio, *frumenti medimnum:* sed hæc verba importune huc intrusa sunt: nam oratio ita fuerat continuanda, *Qualia mea congiaria nunquam minus quinquaginta & duo.*

Duodecimum Consul.] Hoc anno Cajum filium Augustus die tirocinii in forum sollemni cum pompa deduxit: quæ fortasse occasio fuit hujus liberalitatis: nam ita solitum

tum fieri, sequentium principum historiæ docent. Suetonius cap. 27.

Trecentis & viginti millibus plebis urbanæ.] Hæc fuit frumentantium turba ante Julii Cæsaris recensum & ordinationem, qui ad centum quinquaginta millia eam redegit, ut narrat Sueton. lib. I. cap. 41. Augustus, ut mox sequitur, & Dio testatur, τὸ σιτοδοτούμενον πλῆθος εἰς εἴκοσι μυριάδας κατέκλεισε. Verum ad congiarium accipiendum quam ad frumentationes major, uti videtur, numerus admittebatur. Fortasse tamen etiam frumentum accipientium ante Augusti constitutionem hic numerus fuit, estque hoc illud πλῆθος ἄορισον quod vocat Dio lib. LV.

Sexagenos sexagenos denarios viritim dedit.] Tolle alterum *sexagenos*, vel fac *sexagenos senos*, aut *septenos*. Sic Claudius congiarium dedit, τοῖς σιτοδοτουμένοις denarios septuagenos quinos: Dio lib. LVIII.

Et quivis militum meorum consul quintum.] Intelligit donativum quod dedit post illos tres triumphos, quos egit anno U. C. DCCXXV. Vox *quivis* sine dubio corrupta ex numero militum qui congiarium acceperunt: qui cum expressus non sit ab historicis, jure tantum arbitrario constitui hujus loci lectio potest. Lego autem, *Et quinquag. mill. militum meorum.*

In colonias hominum circiter centum & viginti millia.] Deest verbum. Scribo *millia mis.* vide supra, cap. 46. non solum autem numerum deductarum coloniarum annotabant: sed etiam civium qui id beneficium acceperant. Sic in Julio Suetonius: *Octoginta civium millibus in colonias distributis.*

Consul tertium decimum.] Eo anno Lucium filium in forum deduxit, ut biennio ante Cajum, sicut modo diximus.

III. Seriei

III. Seriei continuatio.

EA. MILLIA. HOMINUM PAULLO. PLURA. QUAM. DUCENTA. FUERUNT. (1) AGRIS· QUOS. IN CONSULATU. MEO. QUARTO. ET. POSTEA. CONSULIBUS (2) MARCO. ET. CN. LENTULO. AUGURE. ADSIGNAVI. MILITIBUS. SOLVI. MUNICIPIIS. PA ..... (3) ERTIUM. CIRCITER. SEXGENSIM. ITINERIS. EMIT. QUAM. ROMANIS. (4) ERÆ..,. NUMERAVI ..... QUOD. PRO. AGRIS. PROVINCIALIBUS. SOLVI. UNUS. ET. SOLUS. OMNIUM. QUI. DEDUXERUNT. COLONIAS. MILITUM. IN. PROVINCIIS. AD. MEMORIAM. ÆTATIS. MEÆ. FECI. POSTEA. NERONE. ET. CN. PISONE. CONSULIBUS. ITEMQUE. (5) GANTISSIMO. ET. D. LELIO. CONSULIBUS. ET. (6) L. CANINIO. ET. Q. FABRICIO. CONSULIBUS. (7) QUOS. EMERITIS. STIPENDIIS. IN. SUA. MUNICIPIA. (8) PRÆM. ... PERSOLVI. QUAM. (9) .... INSEST. MILI......... IMPENDI.

QUATER. (10) AVI. ÆRARIUM. ITA. UT. SESTERTIUM. MILLIA. .... QUINGENTA. DED....... RAVI. ÆRARIO. DETULI. ..... QUOD. EX. CONSILIO. . . . . MILITIBUS. QUIN. . . . . MERUISSENT. HS. MIL. . . . . O. DETULI. . . . . (11) CN. P. LENTULO. . . ULES. FUERUNT. CUM. D. ..... CERENT. ..... CENTUM. MILLIBUS HOMINUM. . . . . O. . FRU. . . . .

. . . .

LIPSII.

1 Videtur legendum, *Pro. agris.*

2 Intelligit M. Licinium Crassum.

3 Fuit, *sestertium.*

4 *Prætoribus*, exple. Nam hi tunc Ærario præerant.

5 C. *Antistio.* reponito.

6 Horum alter hodie non in Fastis, & male hunc C. prænominant.

7 Expleam *militibus.*

8 Malim *remisi.*

9 Fuit, *quam. in. rem.*

10 Anne *administravi*?

11 Intelligit duos Lentulos una consules, an. DCCXXXVI.

CASAUBONI.

In consulatu meo quarto.] Videtur

tur referendum ad hiſtoriam quam refert Suetonius cap. 17. cum Auguſtus Brunduſium venire coactus eſt, & deſideria militum tumultuantium ordinare.

Conſulibus Marco & Cn. Lentulo.] Male ſculptum pro *M. Craſſo & Cn.* non enim ita ſcripſerat Auguſtus, ut eſt expreſſum. Horum conſulatus incidit in annum DCCXI. Vide Dionem lib. LIV. In cujus verbis obſcuram harum impenſarum Auguſti mentionem reperio: ὁ Αὔγουστος, inquit, *πολλὰ μὲν ἀναλώσας ὡς ἰδίοις, πολλὰ δὲ παρ' ἑτέρων λαβὼν ἀνεκομίσθη.*

Circiter ſexgenſim.] Scribe *circiter ſexagiens Im.* hoc eſt, ſexagies & ſemel centum millibus. *Sexagiens* pro *ſexagies*, ea conſuetudine ſcribendi qua *totiens*, *quotiens*. Quia tamen hic numerus videtur infra modum pecuniæ expenſæ in emptionem agrorum, fortaſſe ſcribendum *ſexcenties*, aut *ſeptingenties* I.

Itineris emit.] Nihil hic video quod ad verborum reſtitutionem: ſententiam quidem ſatis certo aſſequi mihi videor. commemorat enim agros a ſe militibus ſuis emptos, partim de municipiis, partim de ipſo pop. Rom. qui, ut videtur, agros publicos nondum diviſos aliquos habuit. Hos Auguſtus veteranis & legionariis ſuis diviſit, & pretium illorum prætoribus qui ærarium adminiſtrabant numeravit. Hoc ni fallor Auguſtus voluit: ſed videntur omiſſa quædam verba. *Emi* ſaltem legendum, non *emit*.

Romanis. .... era.] Aliorum deſcriptio habet, *præ.* quod firmat emendationem Lipſii *prætoribus*. Sed an ita loquutus Auguſtus *Romanis prætoribus?* non videtur, potius *Roma* ſcripſiſſe eum putem.

Qui deduxerunt colonias militum.] Ut Sulla, Julius Cæſar, & triumviri. coloniarum militarium meminit Vellejus lib. priore.

Quater......... avi ærarium.] Lego, *Quater levavi ærarium*, aut *ſuſtentavi.* vult dicere quod Dio in actis anni DCCXXVI. initio libri LIII. *ἐπειδὴ χρημάτων τῷ δημοσίῳ ἐδέησεν, ἐδανείσατό τινα, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ.* *Levare ærarium*, pro inopiam ærarii levare, breviter & eleganter dictum.

Seſtertium millia...... quingenta.] Scripſerat fortaſſe, *millies & quingenties.*

Oppoſito

Opposito latere.

SERIES I.

CVRIAM. ET CONTINENS. ET. (1) CHALCIDICVM. TEMPLVMQVE. APOLLINIS. IN. PALATIO. CVM. PORTICIBVS. ÆDEM. DIVI. IVLII. LVPERCAL. PORTICVM. AD. CIRCVM. FLAMINIVM. QVEM. SVM. APPELLARI. PASSVS. EX. NOMINE. EIVS. QVI. PRIOREM. EODEM. IN. SOLO. FECERAT. OCTAVIANI. PVLVINAR. AD. CIRCVM. MAXIMVM. ÆDES. IN. CAPITOLIO. IOVIS. FERETRII. ET. IOVIS. TONANTIS. ÆDEM. QVIRINIS. ÆDES. MVNDO. ET. IVNONIS. (2)..... ET. IOVIS. LIBERTATIS. IN. AVENTINO. ÆDEM. LARVM. IN. SVMMA. SACRA. VIA. ÆDEM. DEVM. PENATIVM. IN. VELIA. ÆDEM. IVVENTATIS. ÆDEM. MATRIS. MAG. DEIÆ. IN. PALACIO. FECI. (3) SERTORIVM. ET. POMPEIVM. THEATRVM. VTRVMQVE. OPVS. IMPENSA. GRANDI. REFECI. SINE. VLLA. INSCRIPTIONE. NOMINIS. MEI. RIVOS. AQVARVM. COMPLVRIBVS. LOCIS. VETVSTATE. LABENTES. REFECI. ET. AQVAM. QVÆ. (4) MARIA. APPELLATVR. DVPLICAVI. PONTE. NOVO. IN. RIVVM. EIVS. IMMISSO. FORVM. IVLIVM. ET. BASILICAM. QVÆ. FVIT. INTER. ÆDEM. CASTORIS. ET. ÆDEM. SATVRNI. CÆPTA. PROFLIGATAQVE. OPERA. A. PATRE. MEO. PERFECI. ET. EANDEM. BASILICAM. (5) CONSVMATAM. IN..... AMPLIATO. EIVS. SOLO. SVB. TITVLO..... (6) NOMINIS. FILIORVM. (7).... VIVVS. NON. PERFECISSEM. PERFECI. AB. HÆREDIBVS (8)..... VIRGINE. EXEMPLVM. DEVM. IN. VRBE. CONSV... FECI. FLVVIO. PRÆTERMISSO. QVOD. TEMP...... ET.........

LIPSIUS.

1 *Dionem* vide LI. in actis anni DCCXXV.

2 Forte *Minerva*, quia jungi hæc tria numina Romanis solita.

3 Plane non capio.

4 *Martia.*

5 Esse debeat *consumptam incendio. ampl.*

6 Puto, C. & L.

7 *Cum.*

8 *Aqua.*

CASAUBONUS.

Curiam. et. continens. et. Chalcidicum.] Dio in quinto Augusti consulatu lib. LI. ἐπεὶ δὲ ταῦτα διετέλεσε, τό, τε Ἀθήναιον, καὶ τὸ Χαλκιδικὸν ὠνομασμένον καθιέρωσε. hoc ædificium postea Domitianus refecit, ut est auctor Eusebius in Chronico, ad numerum MMCV. ubi de Chalcidico plura beatæ memoriæ vir, Josephus Scaliger, ὁ πάνσοφος.

Cum porticibus.] Ex isto loco scribimus apud Suetonium cap. 29. quod fugit nos monere, *Addit porticus cum bibliotheca Latina* Græcaque. sic codd. Memmianus, Viterb. & Grosslotii, non ut vulgo, *Addita porticus.*

Porticum ad circum Flaminium,

quem

quem sum app. p.] Leve mendum falsi notam Augusto inurit. Lege *quam.* & de porticu CN. Octavii accipe, quam refecisse ait, & fuisse appellari veteri nomine. Ea fuit regione urbis nona ad Circum Flaminium, ut hic Augustus narrat. & confirmat P. Victoris descriptio. Scribo deinde *Octaviam*, non *Octaviani*. pulvinar Octaviani nusquam legi: nec puto sic accipiendum.

Ædes in Capitolio Jovis Feretrii & Jovis Tonantis.] Hanc fecit primus: Suetonius, Dio. illam vetustate dilapsam refecit. Livius libro quarto.

Ædem quirinis.] Barbare, pro *Quirini.* Dio in actis anni DCCXXXIX. τὸ τοῦ Κυρίνου ναὸν καθιέρωσεν ἐκ καινῆς οἰκοδομήσας.

Ædem Deum Penatium in Velia.] Hanc quoque refecit non fecit. Dionys. Hal. lib. I. loquens de penatibus, νεὼς ἐν Ῥώμῃ δείκνυται τῆς ἀγορᾶς οὐ πόῤῥω, κατὰ τὴν ἐπὶ Καρίνας φέρουσαν ἐπίτομον ὁδὸν ἱδρυμένος, ὑπεροχῇ σκοτεινὸς, οὐ μέγας. λέγεται δὲ κατὰ τὴν ἐπιχώριον γλῶτταν Οὐέλιαι τὸ χωρίον: ita scribi debet hic locus: nam olim falsus sum, cum ex vulgata lectione corrupta ὑπελαίαις, emendabam ὑποπαλαίαις. nihil quidem inepti continet ea conjectura, ut illa fatua quorundam & vesana hariolatio, quam refutabamus: vera tamen non est. Varro, de vita populi Rom. lib. 13. *Tullium Hostilium in Veleis, ubi nunc est ædes Deum Penatum.* Meminit etiam Festus, in voce *Mutium.*

Sertorium.] Lego *Diribitorium.* quod mirandum ædificium ab Agrippa inchoatum, perfecit post illius obitum Augustus, & publicavit, sine ulla nominis sui inscriptione: Lege Dionem in anno DCCLVII. lib. LV. Hoc nisi est, putem intelligi aliquam ex astructis ædibus Pompejano theatro, de quibus fecimus mentionem ad caput 31. Ea ædificia sæpe incensa, sæpe restituta. Vellejus de Tiberio; *Quam magnifico animi temperamento, Cn. quoque Pompeji munera absumpta igni restituit.*

Duplicavi, fonte novo in rivum ejus immisso.] Julius Frontinus de aquæ ductibus Urbis Romæ. *Augustus in supplementum Martiæ quoties siccitates agerent, auxilio aliam aquam ejusdem bonitatis opere subterraneo perduxit usque ad Martiæ rivum, quæ ab inventore appellatur Augusta.*

Conti-

Continuatio I. Seriei,

Opposito latere.

VLTORIS. TEMPLVM. (1) QVORVMQVE. AVGVSTVM. ET. TEMPLVM.
APOLLINIS. IN. SOLO. MAGNAM. PARTEM. (2)... EMTO. FECI.
QVOD. (3) SVO. NOMINE. M. MARCELLI. (4) VENERI .... MANIBVS.
IN CAPITOLIO. ET. IN. AEDE. DIVI. IVLII. ET. IN AEDE.
APOLLINIS. ET. IN. AEDE. VESTAE. ET. IN. TEMPLO. MARTIS.
(5) VICTORIS. CONSECRAVI. QVAE. MIHI. CONSTITERVNT. CIRCITER.
MILLENIS. AVRI. CORONARI. PONDO. TRIGINTAQVINQVE.
MILLIVM. MVNICIPIIS. ET. COLONIIS. ITALIAE. CONFERENTIBVS,
(6) AC. TRIVMPHOS. MEOS. QVINTVM. CONSVL. (7) REMISI. ET. POSTEA.
QVOTIESCVNQVE. IMPERATOR. M.... AVRI. CORONARIVM.
NON. ACCEPI. DECERNENTIBVS. MVNICIPIIS... QVAE. ANTE. DECREVERAM.
TEMPVS. DEFVNCTARVM. AFRICANARVM.
MEO. NOMINE. AVT. FILIORVM. MEORVM.
ET. NEPOTVM. IN. CIRCO.... AVT. IN. FORO. AVT. IN.
AMPHITHEATRIS. POPVL..., QVIBVS. CONFECTA. SVNT. BESTIARVM.
CIRCITER. TRIVM. MILLIVM. ET. QVINGENTA. NAVALIS. PRAELII.
SPECTACVLVM. (8) POPVL.... LIBERVM. IN. QVO. LOCO. NVNC.
NEMVS. EST. CAESARVM. CAVATO. (9.).... LONGITVDINE. MILLE.
ET. OCTINGENTOS. PEDES. IN. LATITVDINE. PEDES. DVCENTI.
IN. QVO. TRIGINTA. ROSTRATAE. NAVES. TRIREMESQUE. PLVRIMAE.
(10.) ...RVMORES. INTER. SE. CONFLIXERVNT. (11) ....RVNT.
PRAETER. REMIGES. MILLIA.... CIRCITER.....
IN. TEMPLIS. OMNIVM. CIVITATVM. (12) P...... ET. ASIAE. VICTOR.
ORNAMENTA. REPOSVI. QVAE. SPOLIATIS. TEMPLIS. (13) ....PRIVATIM.
POSSEDERAT. STATVAE. (14)....... QVADRAGENIS. ARGENTEIS.
STETERVNT. IN. VRBE. AC. CIRCITER. QVAS. IPSE. SVSTVLI. EX.
QVA. DE. PECVNIA. DONA. AVREA. IN. AEDEM. APOLLINIS. MEO.
NOMINE. ET. (15) FILIORVM. QVAE. MIHI. STATVERVNT. HONOREM.
HABVERVNT. POSVI.

L I-

LIPSIUS.

1 *Forumque.*

2 *A. me.*

3 *Sub.*

4 Restituo hæc: *generi. dedicavi. e. manibiis.*

5 *Ultoris.*

6 An.

7 Hoc ipsum Dio notat in isto ipso consulatu, LI.

8 E Suetonio legam *Populo. exhibui. ad. Tiberim. in. quo. loco.*

9 *Solo. in.*

10 Lego: *Prætr. minores. inter.*

11 *Ceciderunt:* vel *occubuerunt.*

12 *T........et.*] Anne fuit, *Peloponnesi. &?* credo. Ea enim loca maxime vastavit Antonius.

13 *Templis.......* Expleo, *Antonius.* furta enim eius & sacrilegia notat.

14 Hæc legam, *Plures. quadringenis. Argentea.*

15 Lego: *illorum. qui.*

CASAUBONUS.

Quod suo nomine.] Quo refertur istud *quod?* manifestissime deest in fine superioris versus aliquid. Lego totam sententiam hoc modo, *Theatrum quoque sub nomine M. Marcelli generi ex manubiis.* Suetonius: *Quædam opera sub nomine alieno fecit, ut theatrum Marcelli.* repete ex proximo, *feci.* nam ut alii describunt nobis hoc marmor, minimum intervallum relictum est vacuum ante vocem *manibus.* quod eo libentius amplector, quia necessario post hanc dictionem apponenda alia est: aperte enim sequentia manca sunt & claudicant.

In Capitolio.] Scribe *dona in Capitolio.*

Quæ mihi constiterunt circiter millenis auri coronari pondo, triginta quinque millium.] Donatia Augusti partim ex auro conflata erant, partim margaritis gemmisque maximæ indicaturæ ornata: Utrumque hic ab eo fuerat expressum: & auri inquam, pondus, quod in ἀναθήματα impendisset, & pecunia qua constarent, tum manupretium, tum ornamenta alia. Auri ait fuisse circiter mille pondo: reliquam impensam triginta quinque millium: hæc vero summa depravatissime & ineptissime notata est, taceo quod Latinitas eam lectionem non patitur. Omnino scripserat Augustus, xxxv. HS. quod est *tricies quinquies HS.* faber sculptor, vel is potius qui Romæ descripsit, & in numerorum interpretatione peccavit insulse, & in nota *HS.* quam putavit millenarii numeri esse indicem. Stabilimus hanc nostram & emendationem & interpretationem auctoritate Suetoniani loci, qui isti plane geminus est, cap. 30. *Ædes sacras opulentissimis donis adornavit: utpote qui in cellam Capitolini Jovis sedecim millia pondo auri, gemmasque ac margaritas quingenties HS. una donatione contulerit.*

Quotiescunque Imperator M..... auri coronarium non accepi.] Lego, *quotiescunque Imperator sum appellatus, aurum coronarium non accepi.* Motis veteris fuit, ut quotiescunque duces exercituum re feliciter gesta Imperatores salutarentur a suis; provinciæ & sociæ civitates ac reges dono darent illis coronas aureas, vel auri tot pondo: quod appellatum est *aurum coronarium.* Sub Impp. retenta est consuetudo: nam illi toties salutabantur Imperatores quoties ipsorum auspiciis hostis insigni clade afficiebatur: vide quæ notamus ad lib. 11 cap. 76. & salutato aurum coronarium ex ritu offerebatur, non solum a provincialibus, sed etiam ab Italiæ coloniis & municipiis: a quibus se non accepisse gloriatur Augustus. Dio in quinto consulatu Augusti, lib. LI. παρὰ τῶν πόλεων τῶν ἐν τῇ Ἰταλίᾳ τὸ χρυσίον τὸ τοῖς στεφάνοις προσῆκον οὐκ ἐδέξατο. Simile est quod narrat Spartianus de Hadriano: *Aurum coronarium Italiæ remisit, in provinciis minuit,* idem esse factum aliquando a Juliano testis Ammianus Marcellinus.

Tempus defunctarum Africanarum.] Non solum corrupta sunt ista, sed etiam mutila, & perturbata. sententia tamen non obscura: narrat enim magnificentiam suam in venationibus exhibendis. qua de re

libro singulari plura, ubi hunc locum tractamus. Fortasse autem scripserat Octavius: *Spectacula amplius mille ducentarum Africanarum.* ut in unam summam contrahatur numerus Africanarum, ad populi voluptatem exhibitarum. quem quidem numerum vereor ne justo minorem longe faciam. quum certum sit, unis aliquando ludis sexcentas Africanas Augustum exhibuisse: ut in commissione ludorum quibus Marcelli theatrum dedicabat. Dio lib. LIV. κἀν τῇ πανηγύρει τῇ διὰ τοῦτο γινομένῃ, καὶ θηρία Λιβυκὰ ἑξακόσια ἀπεσφάγη.

In Templis.] Pridem quo ista pertinerent indicavimus ad lib. XIII. Strabonis. notat diligentissimus ille scriptor de quibusdam signis furto Antonii sublatis, ab Augusto restitutis. Plinius quoque lib. XXXIV. cap. 8. *Fecit Myro & Apollinem, quem a Triumviro Antonio sublatum restituit Ephesiis divus Augustus, admonitus in quiete.* Exemplum hujus æquitatis a P. Scipione, quem Siculis ablata signa & Romam illata restituisse Plutarchus scribit in Apophthegmatis: εὑρὼν ait, τὴν πόλιν ἀνδριάντων Ἑλληνικῶν καὶ ἀναθημάτων ἀπὸ Σικελίας μεστὴν οὖσαν ἐκήρυξε τοὺς ἀπὸ τῶν πόλεων παρόντας ἐπιγινώσκειν καὶ κομίζεσθαι.

Statua.] Adi caput 52. de iis enim statuis intelligit Augustus, de quibus ibi Tranquillus.

II.

MARE PACAVI. A. PRÆDONIBVS. . . . . . . DOMIBVS. . . .
. . . . SVIS. . . . . . (1) CONTRA. REM. . . .
. . . . DOMINI. . . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .
. . . .

LIPSIUS.

1 Puto hæc fuisse de servis, quos coërcuit, ne contra rem famamve domini venirent, ut audirentur.

CASAUBONUS.

Mare pacavi a prædonibus.] Vide ad illa cap. 98. *per illum se vivere: per illum navigare.*

III. RE-

III.

REGIS. PARTHORVM. . . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

A. ME. GENTES. P...... THORVM. ET. MEDORVM.......

. . . .

. . . .

. . . .

. . . .

IN. CONSVLATV. . . . .

Cætera quoque corrosa & corrupta.

CASAUBONUS.

Regis Parthorum.] Pertinet ad missos obsides, & reddita signa à Parthis, quæ M. Crasso & M. Antonio ademerant. Nota historia: supra cap. 21.

A me gentes .... thorum & Medorum.] *Parthorum & Med.* loquebatur de Parthis & Medis qui regem ab ipso petierunt. Strabo, Tacitus, Suetonius, Dio, alii.

Clusius amicus noster de hoc lapide sic ad me scripsit.

Antonii Verantii, Archiepiscopi Strigoniensis exemplar (quod, dum Cæsarei Legati munere apud Turc. Imp. fungeretur descripsit) sequutus sum, uti ab ejus nepote Fausto Verantio (qui nunc supremus Ungariæ Secretarius est) accepi anno 1576. *propterea versuum in singulis paginis numerum, characterum formam, vocabulorum divisiones, atque interdum repetitiones, ut in ipsius exemplari erant, observavi, existimans expressum esse ad normam Tabularum quæ Ancyræ sunt. Verum alterum exemplar quod apud D. I. Sambucum postea vidi, nullum versuum numerum, nihil quidquam simile observatum habere deprehendi. Anno autem* 1584. *proficiscenti Constantinopolim, V. C. Lewenclawio cum Mag. D. Henrico de Liechtenstain Cæsareo Legato, Verantii exemplar dedi, ipsum pro nostra amicitia obnixe orans, ut si per occasionem Ancyram proficisceretur, diligenter cum Tabulis illis conferret, & an per omnia responderet, observaret. Ille quidem, ob gravem Legati morbum, quo etiam istic extinctus est, id præstare non potuit: sed binos Nobiles Germanos Byzantii invenit, qui superiore hyeme Ancyræ fuerant, & quæ in Tabulis incisa diligenter exceperant. Cum iis contulit Verantianum exemplar, per omnia respondere deprehendit, nisi quod pro* COLLEGA. *serie.* 11. *versu* 3. CONLEGA *habuerunt, & in continuatione* 1. *series opposito latere versu* 10. QUOTIESCUMQUE *pro* QUOCIESCUMQUE. *Alioqui eorum exemplar minus integrum fuit Verantiano: corrumpuntur enim quotidie Tabularum characteres Turcarum militum insolentia; præsertim cum Christianos eas inscriptiones excipere conspiciunt, quod binis illis nobilibus Germanis describentibus accidit.*

Cum illustris Heres Augerius Busbequius Viennæ ageret, meo rogatu omnes schedarum fasciculos evolvit, ut Ancyranarum Tabularum exemplar ab ipso, dum Cæs. Legatus ad Turc. Imp. esset, exceptum, inveniret, quod mihi traderet, sed frustra: postea enim succurrit, id alicui, cujus nomen excidisset, mutuo datum, & non restitutum. Illius sane exemplar eo libentius habuissem, quoniam minus mendosum existimassem quam reliqua.

CAPUT II.

ARGUMENTUM.

Annos viginti tres imperat, Caldius Biberius Mero nominatur, in armis prudens, eloquio clarus, quæ nollet, velle se simulat, principatum delatum ficte abnuit, Cappadocas in provinciam redigit, Getulos reprimit, Maraboduum circumvenit, insontes suos pariter externosque punit, militiæ artes solvi finit, & Caligula insidiis exstinguitur Claudius Tiberius.

CLAUDIUS TIBERIUS Liviæ filius, Cæsaris 1
Octaviani privignus imperavit [1] annos viginti
tres. Iste, [2] quia Claudius Tiberius Nero dicebatur, 2
eleganter a jocularibus, [3] Caldius Biberius Mero ob
vino-

ANNA.

1 *Annos viginti tres.*] Mortuus est anno imperii vigesimo tertio nondum exacto, deerant menses sex & dies viginti sex.

SCHOTTUS.

1 Suet. Tib. c. 73. Tacit. VI. Annal. extremo: ubi & de Tiberio summatim quædam.

VINETUS.

1 Alii *viginti quatuor* numerant. Vide Eutropium nostrum de his temporibus, sicubi hæres.

SCHOTTUS.

2 *Quia Claudius Nero.*] Ita excusi omnes: adde ex MSS. & Veronensi *Tiberius*: cui *Biberius* altera ex parte respondeat. Nero autem lingua Sabina fortem significat. Suet. cap. 1. & Agellius lib. XIII. cap. 21. Noct. Attic.

ANNA.

3 *Caldius Biberius Mero.*] Sueton. cap. 42. *In castris tyro etiam tum propter nimiam vini aviditatem pro Tiberio* Biberius, *pro Claudio* Caldius, pro *Nerone*, Mero *vocabatur*. In eo autem est joci elegantia quod per *Caldius* ad potiones calidas, quibus Romani delectabantur, allusum. *Mero* ad merum. *Biberius* ad bibere. præterea quod primæ literæ nominis *Tiberius*

3 vinolentiam nominatus est. [4] Satis prudens in armis, satisque fortunatus ante sumptum imperium sub Augusto fuit: ut non immerito Reipublicæ dominatus ei
4 committeretur. [5] Inerat ei scientia literarum [6] multa. Eloquio clarior; sed [7] ingenio pessimo, truci, avaro, insidioso, [8] simulans ea se velle, quæ nollet: his quasi infensus, quibus consultum cupiebat: his vere,
5 quos oderat, quasi benivolus apparens. [9] Repentinis responsionibus aut consiliis melior, quam meditatis.
6 Denique [10] delatum a patribus principatum (quod quidem astu [11] fecerat) ficte abnuere, quid singuli dicerent, vel sentirent atrociter explorans: quæ res
7 [12] bonos quosque pessum dedit. Æstimantes enim ex animo eum longa oratione imperialis molestiæ magnitudinem declinare, cum sententias ad ejus volun-
8 tatem promunt, [13] incessere exitia postrema. Iste [14] Cappadocas in provinciam, remoto [15] Archelao Rege eorum, redegit. Getulorum latrocinia repressit. [16] Ma-

rius Nero, *T.* & *N.* facile in *B.* & *M.* commutantur.

4 *Satis prudens in armis.*] Nam & Rhæticum, Vindelicum, Pannonicum & Germanicum bellum gessit: Vide Suet. cap. 9.

SCHOTTUS.

5 *Inerat scientia literarum.*] Tranquillus 70. & 71. Mathematicæ quoque addictus c. 69. De eloquentia Tacitus Annal. XIII. *Tiberius artem quoque callebat, qua verba expenderet tam validis sensibus, aut consulto ambiguus: Clarior tamen eloquio Germanicus, Tiberii adoptione filius, Claudii Imp. frater.* Idem Tacit. Annal. II. extremo, & Suet. initio Caligulæ.

6 *τὸ Multa.*] Afuit ab editis libris omnibus dempto Veronensi.

7 *Ingenio pessimo, truci.*] Sueton. cap. 46. & deinceps. rursum 57. & 61. Eutrop. & Oros. lib. VII.

ANNA.

8 *Simulans ea se velle quæ nollet.*] Vide supra in Cæsaribus.

SCHOTTUS.

9 *Repentinis responsionibus.*] Etiam in stylo *ex tempore quam a cura præstantior habebatur.* Sueton. c. 70. Moriens tamen Augustus dicebat *miserum populum Romanum, qui sub tam lentis maxillis esset futurus.*

10 *Delatum a patribus.*] Tranquillus 24. & 25.

11 *Fecerat.*] Vulgati legunt *perfecerat.*

12 *Bonos quosque.*] *Bonos quoque* Veronensis præfert.

13 *Incessere.*] Veronensis præfert *incidere.* Quæ & scripta lectio est & Augustani codicis

ANNA.

13 Posset etiam legi *arcessere.* Sed nil temere innovandum.

SCHOTTUS.

14 *Cappadocas.*] Sueton. c. 37. extremo.

15 *Archelao Rege.*] Tacit. Annali II. *Archelaum* quinquaginta jam annos in Cappadocia regnasse scribit.

[16] Maraboduum Suevorum Regem [17] callide [18] cir-
cumvenit. Cum immani furore insontes, [19] [no- 9
xios] suos pariter externosque puniret, [20] resolutis
militiæ artibus, Armenia per Parthos, Mœsia a Da-
cis, Pannonia a Sarmatis, Gallia a [21] finitimis gen-
tibus direptæ sunt. Iste post [22] septuagesimum octa- 10
vum annum, & mensem quartum, [23] insidiis Cali-
gulæ [24] exstinctus est.

C A-

VINETUS.

16 *Maraboduum.*] Et apud Suetonium & Cornelium Tacitum libro secundo, *Maraboduum* & *Maroboduum* imprimunt, quem quatuor tantum syllabis *Marobodum* vetus liber appellat. Originis autem non diversæ, ut suspicor, fuit *Merobaudes*, nomen ejus magistri militum, qui Gratianum Augustum prodidit apud Parisios.

ANNA.

17 *Callide.*] Per blanditias atque promissa ad se pertractum non dimisit.

SCHOTTUS.

18 *Circumvenit.*] Accidere hæc an. U. C. IↃCCLXX.

19 *Noxios suos.*] τὸ *noxios* redundat, & abest a MSS. & nova editione: recte. Veronensis vero *& noxios.* De crudelitate Tiberii Sueton. cap. 50. usque ad 68.

GRUTERUS.

19 Haud temere abjecerim illud *noxios*, uti aliis placet. ita enim videtur dictum, quemadmodum Sallustio Catilinæ cap. 51. §. 3. *Post ubi paullatim licentia crevit, juxta bonos & malos libidinose interficere.* Ita & noster infra capite 13. *Is dum persequitur pecuniosos, insontes pariter noxiosque*, &c.

SCHOTTUS.

20 *Resolutis.*] Melius *solutis* nova editio; Augustana *relictis*. Corrupta autem disciplina militaris per Pisonem largitione, ambitu, licentia, absente Germanico. Tacitus II. & III. Annali sæpius. Lege Sueton. c. 41.

ANNA.

21 *Finitimis gentibus.*] Germanis.

SCHOTTUS.

22 *Septuagesimum octavum.*] Sic Tacitus extremo VI. Annali, & Sueton. 73. cap. sine mensibus. MSS. duo & Veronensis legunt, *post octogesimum octavum annum.* Cujacii vero scriptus codex *post octogesimum annum.* Novus Victor, vel potius Vetus verusque *octogesimum uno minus* illi tribuit. Eutropius Eliæ Vineti LXXXIII. nisi mendum est typographi. Nata varietas ex notis quibus numeri exprimuntur. quæ res infinitis auctorum veterum locis corrumpendis ansam dedit. Mortuus autem *tertio & vicesimo Imperii anno, decimo septimo Kal. April. Cn. Acerronio Proculo, C. Pontio Nigrino Coss.* qui est, ut puto, U. C. IↃCCXC. Tacitus Annali VI. & Sueton. 73. cap. ubi Coss. nomina, quia corrupte leguntur, ita ex antiquis inspectionibus, Corn. Tacito, & Fastis Capitolinis restituenda.

23 *Insidiis Caligulæ.*] *Dato a Cajo lento ac tabifico veneno.* Suet. ibidem & Calig. cap. 12. Tacitus VI. Annali extremo: *Interclusa anima traditus est mortalitatem explevisse.*

ANNA.

23 *Alii in remissione fortuita febris cibum desideranti, negatum. nonnulli pulvinum injectum, cum extractum sibi deficienti anulum mox resipiscens requisisset.* Sueton. 73.

SCHOTTUS.

24 *Exstinctus est.*] Miseni *in villa Lucullianâ.* Sueton. 39. 73. & 75. & Tacit. VI. Annali. In *Campania, omnium gaudio*, Eutropius lib. VII.

1 *An-*

CAPUT III.

ARGUMENTUM.

Annos quatuor imperat, Caligulæ cognomentum sortitur, sorores stupro maculat, Jovem & Liberum se asserit, dominum se appellari jubet, in sinu Puteolano curru bijugi decurrit, & interit

1.2 CALIGULA imperavit [1] annos quattuor. [2] Iste filius Germanici, quia natus in exercitu fuerat, cognomentum calciamenti militaris, [3] id est CALI-
3 GULÆ sortitus est. [4] Ante principatum omnibus carus, acceptusque fuit: in principatu vero talis, ut non immerito vulgaretur, atrociorem illo [5] dominum
4 non fuisse. Denique [6] tres sorores suas stupro maculavit.

SCHOTTUS.

1 *Annos quatuor.*] *Vixit annos viginti novem, imperavit triennio & decem mensibus, diebusque octo.* Sueton. cap. 59. *Natus annis quinque & viginti mensibus quinque & diebus quatuor exceptis, imperium arripuit.* Xiphilinus ex Dione.

2 *Iste filius Germanici.*] Ita vulg. MSS. & Veronensis excusus. *Iste filius fuit Germanici, & quia.*

3 *Id est, Caligula sortitus est.*] Τεχνικῶς, ut dialecticorum filii loquuntur. De cujus nominis causa Tacitus 1. Annali. Sueton. cap. 8. 9. & 22. initio, & 52. Caligam Dio lib. XLVIII. *στρατιωτικὸν ὑπόδημα*, vocat, unde *Caligatus* militis epitheton factum Jur. Consf. & Suetonio Augusto c. 25. Vitellio 7. extremo. Vespasiano 8.

4 *Ante principatum.*] Lege Sueton. c. 13. 14. & 15,

5 *Dominum.*] Nam se *Dominum* inviso ea tempestate nomine, jusserat appellari, ut & consulari dominatione Regis nomen odiosissimum Pop. Rom. fuit. Tranq. 10. sic jactatum fuisse ait; *nec servum meliorem ullum, nec deteriorem dominum fuisse.*

6 *Tres sorores.*] *Agrippina, Drusilla,*

culavit. Incedebat [7] habitu deorum ſuorum. Jo- 5
vem [8] ob inceſtum, [9] e choro autem bacchanali Li-
berum ſe aſſerebat. De quo neſcio an decuerit me- 6
moriæ prodi, niſi forte [10] quia juvat de principibus
noſſe omnia, ut improbi ſaltem famæ metu talia de-
clinent. In palatio [11] matronas nobiles publicæ li- 7
bidini ſubjecit. [12] Primus diademate capiti impoſito, 8
Dominum ſe juſſit appellari. [13] In ſpatio trium mil- 9
lium,

filla, Livilla, Sueton. c. 7. & 24. *ex una etiam filia* inceſtu *nata eſt.* Eutrop. lib. 7.

7 *Habitu Deorum.*] *Jovis, Veneris, Neptuni, Mercurii, Bacchi, Herculis.* Sueton. 22. & 52. cap. & Dio.

ANNA.

8 *Ob inceſtum.*] Sororum.

VINETUS.

8 Vetus codex, *Jovem ob inceſtum inter matronas, choro autem.*

SCHOTTUS.

9 *E choro autem.*] In ſcripto Cujacii præpoſitio afuit. Alii codices. *E thoro autem Bacchanali.* Choros vocat Sueton. 37. Veronenſis vero ſic totum hunc locum legit: *Induens ſe habitu Deorum ſuorum Jovem ob inceſtum, choro bacchantium Liberum ſe aſſeruit.* Porro autem Xiphilinus auctor eſt finxiſſe, rem ſe cum luna habuiſſe.

10 *Quia juvat.*] Tacitum III. Annali eſt imitatus: *Præcipuum*, inquit, *munus annalium reor, ne virtutes ſileantur: utque pravis dictis factiſque ex poſteritate & infamia metus ſit.* Et ſane is eſt Hiſtoriæ fructus uberrimus, ut ex aliorum erratis diſcamus in melius vitam moreſque ad bene beateque vivendum componere. Lege elegantiſſimam epiſtolam Plinii lib. 9. quæ eſt 27.

11 *Matronas nobiles.*] Sueton. 41. & Xiphilinus.

12 *Primus diademate capiti.*] τὸ *capiti* afuit a libris calamo exaratis, & qui cum his fere conſpirat, Veronenſi codice optimo. Atqui Suetonius impoſuiſſe negat, ſed amicorum ſuaſu deterritum; Dei tamen Dominique nomen aſſumpſiſſe. cap. 22. & Vitellio cap. 2. Euſebius vero Chronicis Domitianum Domini Deique nomen primum vindicaſſe affirmat. Vide infra numerum 23. & 50. Ubi ſui oblitus auctor Aurelianum Imperatorem primum apud Romanos diadema capiti innexuiſſe ſcribit.

13 *In ſpatio.*] A Suetonio eſt, ex quo locus hic quia laborat, medica manu perſanari poteſt. Natum autem mendum conjicio, quod ſcripſerit Racemator, *inſignis quercea*; Imperitus librarius fecit *inſigniſque area.* hic igitur, ſi meo arbitratu res agatur, legendum hunc locum paucis additis immutatiſque cenſeo: *ſolidatam. Primo die phalerato equo inſignis quercea corona quaſi triumphans: Poſtridie indutus aureo paludamento curru bijugi decurrit.* Sic fere Sueton. cap. 19. Xiphilinus ex Dione: *in mari*, inquit, *equitare cupiebat ponte inter Puteolos & Baulos facto, qui locus oppoſitus civitati diſtat ab ea amplius tria milia paſſ.* Tranquill. vero ſinum Puteolanum trium millium & ſexcentorum fere paſſuum intervallo patuiſſe: non ut Dio, ab Urbe quem ponte, Xerxis exemplo, ſtraverit. Aſſentior itaque Lævino Torrentio viro doctiſſimo, qui *ad Puteolanas moles* legendum cenſet potius, quam *& Puteolanas moles.* Quem autem *aggerem terrenum* Suetonius vocat, noſter *arena aggeſtum*: quare tentanda lectio non eſt. Hunc vide & cap. 32. Calig. Rurſum 52. cap. de Alexandri thorace, quem Xiphilinus in hoc ſpecioſo triumpho induere

lium, quod in ſinu Puteolano inter moles jacet, duplici ordine naves contexens, arenæ aggeſtu ad terræ ſpeciem viam ſolidatam, phalerato equo inſignis quercea corona, quaſi triumphans indutus aureo paludamento, curru bijugi decucurrit. dehinc [14] a militibus confoſſus interiit.

induere ſolitum refert. Non celabo Veronenſem editionem, *curuli jugo decucurrit*, & Auguſtanum cod. *quaſi triumphantis* legere, & ſupra *arenæ adgeſtæ, terræ ſpeciem*. Seneca videndus lib. de brevitate vitæ cap. 18. quo loco & ægre illi eſt quod vidit & Torrentius: cui medicinam facere poſſe videor, ſi, quod eſt in vulgatis etiam optimis, *gratiſſime* in *graviſſime* commutem, & pro *potens pontes* reponam. MS. tamen qui apud me eſt *potens navibus jugis* diſertim ſcribit. Cum dicit *quod decedebat populo Romano ſuperſtite*, alludit ad illam vocem Tyrannicam, *Utinam populus Romanus unam cervicem haberet*. Sueton. cap. 30. Non diſſimilis eſt illa Neronis, nec minus exſecranda, apud Sueton, cap. 38. Neron. & Senecam quoque lib. 11. de clementia, ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρὶ, *me mortuo vel terra igni conflagret*.

ANNA.

14 *A militibus.*] Duce Chærea.

CAPUT IV.

ARGUMENTUM.

Annos quatuordecim imperat, imperator fit, libertorum & conjugis imperiis ſubjectus eſt, Scribonianum Camillum occidit, Mauros provinciis addit, Muſulamios cadit, libertos ad ſummos honores producit, Agrippinam fratris filiam uxorem ducit, & ab illa veneno tollitur Claudius Tiberius.

[1] CLAUDIUS TIBERIUS, [2] Drusi, Tiberii 1
fratris, filius, [3] Caligulæ patruus, imperavit
[4] annos quatuordecim. Iste, cum senatus censuisset, 2
gentem Cæsarum [5] exterminari, [6] deformi latebra
latens, repertus a militibus, quia vecors erat, [[7] &]
mitissimus videbatur imprudentibus, imperator effe-
ctus est. Hic [8] ventri, vino, libidini [9] fœdæ obe- 3
diens, vecors & [10] prope hebes, [11] ignavus ac pa-
vidus, [12] libertorum & conjugis imperiis subjectus
fuit.

SCHOTTUS.

1 *Claudius Tiberius.*] Cujacii, Pithœi & Danielis MSS. & de vulgatis Veronensis & Augustanus *Claudius Titus* integre præferunt, forte quod *Ti.* compendio scriptum reperissent, quod tamen *Tiberius* valet.

2 *Drusi.*] *Decimi* pro *Drusi* Gryphii & Basiliensis editiones. Non placet, nec me librorum consensus deterret, quod forte ex eodem exscripti sint.

ANNA.

3 *Caligulæ patruus.*] Quia *Caligula* filius fuit Germanici, qui Claudii frater fuit. Vide Sueton. cap. 7.

4 *Annos quatuordecim.*] Vide supra in Cæsaribus.

SCHOTTUS.

5 *Exterminari, deformi latebra latens.*] MSS. legunt *gentem Cæsarum exterminare, deformi latebra latere repertus*: non *exterminari* & *latens.*

ANNA.

6 *Deformi latebra.*] Sueton. cap. 10. & supra in Cæsaribus.

SCHOTTUS.

7 *Et mitissimus.*] Conjunctio redundat in iisdem scriptis libris, & sane abesse potest, si commode interpungatur.

ANNA.

7 Neque supra apparet in Cæsaribus. Tamen retineri potest pro *etiam.*

SCHOTTUS.

8 *Ventri, vino.*] Tranquillus Claudio cap. 32. & 33.

9 *Fœda.*] *Fœde* in vulgatis legitur, non generandi casu.

10 *Prope hebes.*] De ingenii *hebetudine* animique consternatione cap. 36. & deinceps usque ad 41. Mirandum tamen, licet tardi ingenii esset, *neque infacundum, neque indoctum fuisse, pertinaciter liberalibus studiis deditum.* Idem cap. 40. & sequentibus. Tacitus XIII. Annali, *Nec in Claudio*, inquit, *quoties meditata dissereret, elegantiam requireres.*

11 *Ignavus.*] Tacit. XII. Annali de Julio Peligno ob *ignaviam* animi Claudio Imperatori caro acceptoque. *Erat Claudio perquam familiaris cum privatus olim conversatione scurrarum iners otium oblectaret.* Quem locum eo profero, quod hactenus mutilum recte amicissimus Lipsius restituerit.

ANNA.

12 *Libertorum & conjugis imperiis.*] Supra in Cæsaribus. *Ast ubi Messallinæ conjugis, simulque libertorum delinimentis quibus semet dediderat, in pravum abstractus*, &c. Tacit. XIII. annal. *Claudius libertos quos rei familiari præfecerat, sibique & legibus adæquavit.*

SCHOTTUS.

12 Vidi qui *libertorum conjuges* impressit. Nihil muto. vide Tranqu. Vitellio cap. 2.

13 *Scri-*

4 fuit. Hujus tempore [13] Scribonianus Camillus intra Delmatias imperator creatus, continuo occiditur. [14] Mauri provinciis accessere. [15] Cæsa Musulamiorum
5 manus est. [16] Aqua Claudia Romæ [17] inducta. Hujus uxor Messallina primo [18] [clam, mox] passim, quasi jure, [19] adulteriis utebatur. Ex quo facto plures metu abstinentes, exstincti sunt. Dehinc atrocius accensa, nobiliores quasque nuptas & virgines, scortorum modo secum proposuerat: coactique mares, ut [20] ad-

ANNA.

13 *Scribonianus Camillus.*] Sueton. 13. *Bellum civile movit Furius Camillus Scribonianus Dalmatiæ legatus, verum intra quintum diem oppressus est.*

SCHOTTUS.

13 Tacit. 1. Histor. extremo: *Scriboniani contra Claudium incepta simul audita & coërcita.* De pseudo-Camillo idem lib. 11. histor.

14 *Mauri provinciis accessere.*] Basilienses duo & Gryphii *Mauri provinciis a Cæsare pulsi: cæsa Musu'amiorum manus est.* Augustanus codex, *Mauri provinciis a Cæsare cæsa insulanorum manus est*; verum corrupte, & Veronensis: *Mauri provinciis acressere. Cæsa usu laniorum manus.* Cujacii scriptus liber *Musulamiorum* per *n.* habet & *accessere*, unde vulgati *a Cæsare.*

ANNA.

15 *Cæsa Musulamiorum.*] Vide in Cæsaribus.

VINETUS.

15 De vocabuli *Musulaniorum* corruptione monuimus in commentario Flori.

ANNA.

16 *Aqua Claudia Romæ inducta.*] Sueton. 20. *Claudiæ aqua gelidos & uberes fontes, quorum alteri Cæruleo, alteri Curtio & Albudino nomen est, simulque rivum Anienis novi lapideo opere in Urbem perduxit.*

SCHOTTUS.

17 *Inducta.*] Malim *introducta*, quod in MSS. reperi & aliis. A. U. C. 1ɔccc. Sulla & Tutiano Coss. Claudius consummavit duos aquaductus a Caligula inchoatos; *Unum vocavit Anionem novum; alterum aquam Claudiam.* Julius Frontinus de aquæ ductibus. Lege Sueton. c. 20. & quæ annotavi ad Victorem de viris illustribus in Appio Claudio & Curio Dentato: nam Victoris esse dubitent alii, equidem ambigere desino auctoritate librorum MSS.

18 *Clam mox.*] Has duas voces, quæ in vulgatis sunt, eo sustuli, quod neque erant in ullo vetere libro, & historiæ veritati repugnent: neque certe in Victore ipso comparent.

GRUTERUS.

18 Indicat Schottus noster, duas illas voces, *clam, mox*, in nullo inveniri MSS. suorum, & historiæ veritati repugnare. at enim optime conveniunt filo sententiæ; neque contradicunt ulli scriptores. etsi enim haud etiam a venere Messallinæ clandestina exorsi sunt, tamen natura rerum tale quid requirit. itaque, tantum abest, uti alteram editionem Victoris heic sequendam putem, ut pronuntiem, & vitium ibi hærere. nam si palam utebatur adulteris; quomodo potuit eos accusare qui ei obsequi non audebant, tanquam ipsam se petiissent? quod statim post ibidem narratur.

SCHOTTUS.

19 *Adulteriis.*] Veteres libri omnes *adulteris* legunt, non *adulteriis.* De Valeriæ autem Messallinæ inexplebili libidine copiose Taci-

[20] adessent. Quod siquis [21] talia horruerat, adficto crimine, in ipsum, omnemque familiam ejus [22] sæviebatur: [23] ut magis videretur [24] sub Imperatore, viro quam Imperatori, nupta esse. Ita liberti ejus 6
[25] potestatem adepti, stupris, exsilio, cæde, proscriptionibus, omnia fœdabant. Ex quibus [26] Feli- 7
cem legionibus [27] Judææ præfecit: [28] POSIDIO eunucho post triumphum Britannicum, inter militarium fortissimos, [29] arma insignia tamquam participi victoriæ dono dedit. [30] POLYBUM inter consules medium

Tacitus XI. Ann. Dio. lib. LVIII. Sueton. 26. alibi. & Juven. Satyr. VI.

20 *Adessent.*] Pro *adessent* nescio cur *adissent* MSS. tres scripserint.

21 *Talia.*] *Talia* afuit a Veronensi.

22 *Saeviebatur.*] Quidam & *saeviebat* excuderunt.

ANNA.

23 *Ut magis videretur.*] Hinc certe aliquid excidit: vide supra in Cæsaribus: inde facile supplebis.

SCHOTTUS.

24 *Sub Imperatore viro quam.*] Alii sic interpungunt: *sub Imperatore vir, quam.* Frobenii editio, *ut magis videretur ipsa imperare viro, quam imp. nupta esse*: nec desunt qui legant: *sub Imperatore vir quam sub Imperatore nupta esse.* Editio nova: *Et hinc notior, dum mirum videtur apud Imperatorem virum, viro quam Imperatori nupta esse.*

25 *Potestatem adepti.*] *Potestatem summam adepti*, MSS. & Veronensis.

26 *Felicem.*] Qui Pallantis viri antiquæ parsimoniæ & moderationis frater, dissimilis ingenii, *Judaea impositus cuncta malefacta impune sibi ratus est, tanta potentia subnixo.* Tacit. XII. Annal. Porro *Antonius Felix* appellatus. Huic Hierosolymæ præfecto stitit se Divus Paullus de hæresi accusatus. D. Lucas Actorum Apost. cap. 24. ubi & Drusillam uxorem ejus nominat.

27 *Judaea praefecit.*] Quam cum Ventidio Cumano (qui Galilæam curabat, ut Samaritani Felici parebant) orta inter eos contentione, turbavit: damnatusque pro utriusque flagitio Cumanus, opera Quadrati Syriæ Rectoris: qui belli incendium, quod pæne eruperat, restinxit. quietemque provinciæ reddidit. vide Josephum & Tacit. XII. Ann. extr. Tumultuata quoque Judæa sub Caligula est. auctor Dio lib. IX. Tacitus V. Hist.

28 *Posidio Eunucho.*] *Possidonio* inflectunt MSS. omnes. *Possidioni* codex Veronensis. *Possidio* Basiliensis. *Possida post triumphum* Augustanus absque *eunuchum.* Cæterum *Posidem* spadonem vocat Tranqu. c. 28. & Juvenalis Satyr. XIV.

Ut spado vincebat Capitolia nostra Posides.

Verum a *Posidio Posidianae* aquæ dictæ in sinu Bajano sunt, Plinio lib. 30. c. 2.

29 *Arma insignia.*] *Hastam puram* idem vocat Suetonius.

30 *Polybum.*] A studiis. *Polybium* MSS. & Veronensis præferunt geminata jota; cum y in secunda syllaba Dio. Ad hunc exstat hodieque Senecæ consolatio in morte fratris. Habuit & Augustus libertum cognominem. meminit Sueton. Octavio cap. 101.

31 Nar-

8 dium incedere fecit. Hos omnes anteibat [31] NARCISSUS ab epistolis, dominum se gerens ipsius domini, PALLASQUE [32] prætoriis ornamentis [33] sublimatus, adeo [34] dives, ut causante eo inopiam fisci, lepidissime famoso [35] elogio vulgatum sit, Abunde ei pecuniam fore,
9 si a duobus libertis in societatem reciperetur. Hujus temporibus visus est apud Ægyptum PHOENIX, quam ferunt volucrem anno [36] quingentesimo ex [37] Arabia memoratos locos advolare. atque in Ægæo
10 mari repente [38] insula emersit. [39] Hic [40] Agrippinam

31 *Narcissus: Pallas.*] Hic a rationibus; ille ab epistolis: hic cum Agrippina, tanquam nuptiarum cum patruo conciliator; ille cum Messallina, quam tandem interficiendam curavit, consueverat. Tacit. XI. XII. & XIV. Annali, & Juvenalis Sat. 14. Huic prætoria; illi quæstoria insignia, s. c. decerni passus. Tacit. XI. Ann. extr. & Tranqu. 28. De his ornamentis erit, cum dicere licebit copiose. De Pallante lege si vacat, Plinii epist. 29. libri VII. & sextam libri VIII.

ANNA.

32 *Prætoriis ornamentis.*] Prætexta toga, sella curuli, lictoribus, fascibus.

33 *Sublimatus.*] Id est, elatus, evectus. Festus. *Sublimavit, dixit Cato, id est in altum extulit, Originum* lib. II. *In Maximum decus atque in excelsissimam claritudinem sublimavit. Id autem dicitur a limine superiori, quia supra nos est.*

SCHOTTUS.

33 *Limen* etiam *superum* dicitur Plauto Bacchidibus, Sce. Atridæ, & Mercatore:

Limen superum inferumque salve,
simul autem vale.

Factum id autem A. post U. C. IↃCCV. Tacit. XII. Ann.

34 *Dives.*] Scriptum forte erat *dites*, unde inepti librarii audacter suo more *dives* fecerunt: sic enim contaminare tamquam Harpyis unguibus optimos libros solent. Jac. Cujacii & Pithœi codex disertim, cum quo & Veronensis facit, *divites*: probe: infra enim, dicto famoso sparsum de duobus libertis: & horum *divitiæ* adagioni locum fecerunt. Ad hæc Tranquillus, unde fere sumpta hæc quæ de XII. Cæsaribus referuntur, hos ut in præmiis ingeutibus ornamentisque; ita & in fortunis quo jure, quaque injuria quæsitis conjungit, *ut querente*, inquit, *eo quondam de fisci exiguitate, non absurde sit dictum, abundaturum si a duobus libertis in consortium reciperetur.* Porro de fisco inf. cap. 42. num. 19.

ANNA.

35 *Elogio.*] *Elogium* hic est, brevis inscriptio, titulus.

SCHOTTUS.

36 *Quingentesimo.*] *Quinquagesimo* tantum est in Victore, ubi de phœnice quædam notare memini.

37 *In Arabia memoratos locos.*] Alii. Pithœanus & Cujacianus codices *ex Arabis.* Floriacensis vero *ex Arabum memoratis locis.*

38 *Insula emersit.*] *Anno imperii ejus quinto inter Theram & Therasiam insula de profundo emicuit triginta stadiorum spatio extenta.* Orosius lib. VII. cap. 6. De Vulcani insula, quæ anno circiter IↃLXIIX. U. C. apparuit, idem lib. IV. cap. 20.

39 *Hic.*] Conjeceram legendum *Hinc.* Quam lectionem postea ab Augustano codice confirmatam libenter accepi.

40 *Agrippinam.*] Quæ Neronem

nam Germanici fratris sui filiam uxorem duxit: quæ [41] filio imperium procurans, primo [42] privignos insidiis multiformibus, dehinc ipsum conjugem veneno interemit. Vixit [43] annos sexaginta quatuor: 11
cujus funus, ut quondam [44] in Tarquinio Prisco, diu occultatum. Dum arte muliebri corrupti custo- 12
des ægrum simulant, Nero privignus ejus imperii jura suscepit.

nem flagitium hominis protulit, multa Tacit. Dio, alii. De ejus vero morte Sueton. Neron. cap. 34.

ANNA.

41 *Filio.*] Neroni.

42 *Privignos.*] Non memini me legisse Agrippinam Claudii filios insidiis petiisse; nam Britannicum Nero, non Agrippina, veneno interemit.

43 *Annos sexaginta quatuor.*] Desunt menses 9.

SCHOTTUS.

44 *In Tarquinio Prisco.*] De Tanaquilis industria Livius lib. 1. Annal. & Victor noster de viris illustr. cap. 7.

CAPUT V.

ARGUMENTUM.

Annos tredecim imperat, quinquennio tolerabilis, magno dedecore reliquum vitæ agit, & ictu gladii semet transfigit Domitius Nero.

DOMITIUS NERO, [1] patre Domitio [2] Aënobarbo genitus, matre Agrippina, imperavit [3] an- 1

SCHOTTUS.

1 *Patre Domitio.*] *Cnai* prænomine, Sueton. Neron. cap. 5. in Galba vero male *Lucius* appellatur c. 6. Avus enim *L. Domitius* erat.

2 *Aënobarbo.*] *Ahenobarbus* rectius

2 [3] annos tredecim. Iſte quinquennio tolerabilis viſus.
Unde quidam prodidere, Trajanum ſolitum dicere,
procul diſtare cunctos principes [4] [a] Neronis quin-
3 quennio. Hic in urbe [5] amphitheatrum & [6] lavacra
4 conſtruxit. Pontum in jus provinciæ, [7] Polemonis
reguli permiſſu redegit, a quo Polemoniacus Pontus
appellatus eſt: itemque [8] Cottias Alpes, Cottio Re-
5 ge mortuo. Eo namque dedecore reliquum vitæ
egit, ut [9] pudeat memorare hujuſcemodi quemquam.
Eo progreſſus eſt, ut neque ſuæ, neque aliorum
pudicitiæ parcens, ad extremum amictus nubentium
virginum ſpecie, palam convocato ſenatu dote dicta,
cunctis feſta de more frequentantibus, nuberet. Pel-
le tectus feræ, utrique ſexui genitalia vultu contre-
ctabat. Matrem etiam ſtupro contaminavit: quam
poſtmodum interemit. Octaviam & Sabinam
[10] co-

ctius ſcribnnt aſpirationis nota libri calamo exarati, numi vett. &, ut Plautino verbo utar, lapides literati, & marmora, quæ in Capitolio Romæ bono publico effoſſa faſtos conſulares exhibent. vide Plutarchum in vita Paulli Æmilii.

ANNA.

3 *Annos tredecim.*] Et menſes 7. dies 28.

4 *A Neronis.*] Iſtud *a* in Cæſaribus non apparet.

5 *Amphitheatrum.*] In Campo Martio. Tacit. Annal. XIII.

6 *Lavacra.*] *Is ædificavit Romæ Thermas, quæ ante Neronianæ dictæ, nunc Alexandrinæ appellantur.* Eutropius.

SCHOTTUS.

7 *Polemonis.*] Eadem Sueton. c. 18. Eutrop. lib. VII. Euſebius Chronicis, & Vopiſcus Aureliano. Male qui cum diphthongo impreſſerunt; Græcis enim ſcribitur Πολέμων, ωνος.

8 *Cottias Alpes.*] Male quoque *Gothias Alpes* quidam ediderunt. Duplici Tau plerique ſcribunt. *Cottius* autem rex dicebatur, quod in Alpibus *Cottiis* regnum obtinuerat, & vias ita dictas muniverat. De his copioſe Ammian. Marcellinus lib. XV. Urbes XII. quarum Plinius meminit lib. III. cap. 30. Nat. hiſtor. cis Alpes nobis ſitæ in Pedemontana regione, quæ hodie duci Allobrogum, vulgo Sabaudiæ paret. Illud non prætereundum cenſeo, citari a Paullo Diacono de geſtis Longobardorum locum hunc, & *Victorinum* in plerisque libris nominari: qua de re initio dicere memini.

9 *Pudeat memorare hujuſcemodi quemquam.*] Lacuna ſubeſt; nam in nova Victoris editione, unde hæc, ut pleraque, ad verbum mutuatus hic, quiſquis auctor eſt, addit *hujuſcemodi quemquam nedum rectorem gentium fuiſſe*: quamquam de induſtria forte truncavit. probum enim adhuc ſenſum retinet. Verecundiam enim in hiſtorico deſiderat, qui hujuſmodi ἄχθος ἀξέρης nefanda flagitia commemorare vereatur, niſi publice intereſſet vitia detegendo notari. Supra noſter in Calig. c. 4. §. 6. & in eundem ſen-

[10] cognomento Poppæam, in matrimonium duxit, viris
earum trucidatis. Tunc Galba [11] in Hispania pro- 6
cul & Cajus Julius imperium corripuere. ubi adven- 7
tare Nero Galbam didicit, senatusque sententia con-
stitutum, ut [12] more majorum collo in furcam con-
jecto, virgis [13] ad necem cæderetur: desertus undi-
que, noctis medio, egressus, Urbem [14] sequentibus
[15] Phaone, Epaphrodito, [16] Neophytoque, & spadone
Sporo, quem quondam [17] [Nero] exsectum formare
in mulierem tentaverat, semet ictu gladii transfegit,
adjuvante trepidantem manum impuro, de quo dixi-
mus, [18] eunucho [Sporo:] cum sane prius nullo re-
perto,

sensum Zosimus auctor elegans de hoc ipso Nerone loquens.

10 *Cognomento Poppæam.*] Suetonio tamen vocatur *Poppæa Sabina*, Nerone cap. 35. & Othone cap. 3. & Tacito XIV. Ann. ext. & I. Hist. nisi forte sic interpungendum, *Sabinam cognomento, Poppæam.*

11 *In Hispania procul & Cajus.*] Ita vulgati omnes corrupte. repone ut in III. MSS. & Veronensi optimo reperi, *Hispaniæ proconsul & Cajus.* Sic fere germanus Victor, *Ac ni Galba qui Hispaniæ præsidebat.* Antea C. Julius Vindex Gallos adversus Neronem commoverat, Sueton. 40. Deinde Galba Hispanias cap. 42. post cæterorum exercituum defectio insequuta est. c.47.

12 *More majorum collo.*] Ex Sueton. 49. qui Claudio cap. 34. *antiqui moris supplicium* vocat.

13 *Ad necem cæderetur.*] Addit Eutropius, *atque ita præcipitaretur de saxo*, lib. VII. Vide aliud inf. in Didio Juliano, numero 35. Hæc autem olim a Romulo pœna in perduelles constituta lege horrendi carminis apud Livium, qui arborem infelicem appellat, velato capite, cervice in furcam inserta virgis ad necem cædi.

DVVMVIRI. PERDVELLEM. JVDICENT. SI. A. II. VIRIS. PROVOCARIT. PROVOCATIONE. CERTATO. SI. VINCENT. CAPVT. OBNVBITO. ARBORI. INFELICI. SVSPENDITO. VERBERATO. VEL. INTRA. POMOERIVM. VEL. EXTRA. POMOERIVM.

14 *Sequentibus.*] Mirum profecto præteritum silentio Doryphorum libertum, scelus hominis, cui etiam, sicut ipsi Sporo, denupsit. Suet. cap. 29. quem tamen alii Pythagoram appellant.

15 *Faone Epafroditoque.*] Per *f.* literam præferunt MSS.

VINETUS.

15 *Phaone.*] Hunc ita declinat Dio. *Phaontem* typographi apud Suetonium.

SCHOTTUS.

16 *Neophytoque.*] *Neophitoque* per *jota* præferunt MSS.

17 *Nero.*) ut glossema stylo verso fodiendum censeo: quamobrem uncis inclusi. Nec enim comparet in MSS. tribus, &, quam sæpius laudo, Veronensi editione, optimæ fidei proxime scriptos codices.

18 *Eunucho Sporo.*) Dele τὸ *Sporo*, cum quod a libris veteribus scriptis afuit & Veronensi, tum quia Suetonius, unde hæc fere sumpta, Epaphrodito a libellis tribuit cap. 49. & Domitiano cap. 14. extremo. Et forte obliterandum

utrum-

perto, a quo feriretur, exclamaret, [19] Itane nec amicum habeo, nec inimicum? dedecorose vixi, [20] turpius
8 pius peream. [21] Periit anno ætatis tricesimo secundo. Hunc Persæ in tantum dilexerunt, ut legatos mitterent, [22] orantes copiam construendi [23] monumenta.
9 Cæterum adeo cunctæ provinciæ omnisque Roma interitu ejus exsultavit, ut plebs [24] induta pileis manumissio-

utrumque *Eunucho Spore*, quod ex voce Epaphrodito, quem tantum libertum fuisse didici, fictum factumque ab imperitis librariis puto: propterea quod proxime de *Spore* mentionem habuisse, & impurum appellare viderent, acuti scilicet homines: sed eruditi lectoris judicium facio.

19 *Itane.*] Totidem verbis Tranquillus cap. 47. extremo. quod sequitur, *dedecorose vixi, turpius peream*, aut male exscripsit centonum consarcinator, aut tunc aliter, atque hodie lectum in Sueton. 49. *Vivo deformiter, ac turpiter*; ubi forte addendum *morior*, *peree*, &c.

ANNA.

19 Sueton. cap. 49. *Interdum segnitiem suam his verbis increpabat: Vivo deformiter ac turpiter.* Sed aliter noster, neque ideo dicendum est in Suetonio aliquid deesse.

GRUTERUS.

20 *Turpiter peream.*] Maluissem, *pereo*, vel adhuc amplius, *turpius pereo.* Interim minime mirum videri debebat Neroni, turpi vitæ accedere mortem turpem. haud aliter enim fieri solet. De Dicæarcho Polybius libro XVII. cap. 35. f. Παρὰ φύσιν γὰρ ἐνστησάμενος τὸν αὐτοῦ βίον, εἰκότως παρὰ φύσιν καὶ τῆς εἱμαρμένης ἔτυχε: *Qui cum vitam instituisset contra naturam; merito etiam contra naturam fato est functus.* Vellejus libro II. cap. 63. *Juventius Laterensis, vir vita ac morte consentaneus.* Idem de Rufo Egnatio libro eodem cap. 91. f. *Abditusque carceri, cum conscii facinoris mortem dignissimam vita sua obiit.* Denique de Agrippa capite 112. f. *moxque crescentibus indies vitiis, dignum furore suo habuit exitum.*

SCHOTTUS.

21 *Periit ætatis anno.*] De imperii ætatisque annis idem cap. 40. & 57. Periit A. U. C. ut opinor, ɪↄcccxxɪ. M. Trachalo Turpiliano, C. Silio Italico poëta Coss. Quorum hic ut novissimus a Nerone factus est Consul; ita reliquis omnibus quos Nero consules fecerat, superstes fuit. Plinius Cæcilius lib. III. epist. 7.

ANNA.

21 Idem Sueton. cap. 57. prætermisso itidem Imperii tempore quod fuit annorum 13. mens. 7. dier. 28. quamquam aliter Josephus, Zonaras, Clemens, Eusebius, & alii. Qui inter se omnes dissentiunt.

22 *Orantes copiam.*] Hinc intelligendus Suetonius. *Quinetiam Vologesus Parthorum Rex, missis ad senatum legatis, de instauranda societate hoc etiam magnopere oravit, ut Neronis memoria coleretur.*

SCHOTTUS.

23 *Monimenta.*] Alii *monumenti* generandi casu & per *u* in secunda syllaba. Parthorum autem Regem Vologesum per legatos senatum orasse de instauranda societate colendaque memoria Neronis, Suetonius auctor est cap. 57. ubi & de pseudo-Nerone & Parthorum in eum studio, quo de Taciti lib. I. histor. Augustæ sub initium, & copiose libro sequenti.

24 *Induta pileis.*] Ibidem Tranquill. & Tib. cap. 4. Vide quæ notavi olim ad Viros illustres in Cinnam cap. 69.

missionum, [25] tanquam sævo exempta domino triumpharet.

25 *Tanquam ſævo exempta domino.*] Sic interpungo: *tanquam, ſævo exempta domino, triumpharet:* ut tamquam *triumphaſſe* intelligas, ſpeciemque *triumphi* exhibuiſſe: in quo raſo capite *pileis induti* comitabantur. Suetonius enim *plebem pileatam* tantum *tota urbe diſcurriſſe* ait.

CAPUT VI.

ARGUMENTUM.

Septem menſes dieſque totidem imperat, in adoleſcentes infamis, ad veſcendum intemperans eſt, trium amicorum conſilio cuncta diſponit, provincias egregie adminiſtrat, militem ſevere tractat & occiditur Galba.

[1] GALBA nobili SULPICIORUM genere pro- 1
genitus, [2] imperavit menſes ſeptem, dieſque
totidem. Iſte in adoleſcentes infamis, ad veſcendum 2
intemperans fuit: [3] trium amicorum conſilio, id eſt
[4] Vi-

SCHOTTUS.

1 *Galba.*] Prænomen ei *Servii*, non *Sergii*, quod gentile nomen eſt. Hoc alii ante nos ex lapidibus literatis, libris veteribus & numiſmatis docuerunt.

ANNA.

2 *Imperavit menſes ſeptem.*] Vide quæ ſupra in Cæſaribus, in Othone dicta ſunt.

3 *Trium amicorum.*] Sueton. cap. 14. *Regebatur trium arbitrio, quos una & intra palatium habitantes, nec unquam non adhærentes, pædagogos vulgo vocabant. Hi erant T. Vinius legatus ejus in Hiſpania, cupiditatis immenſæ: Cornelius Laco, ex aſſeſſore præfectus Prætorii, arrogantia ſocordiaque intolerabilis: Libertus Icelus, paullo ante annulis aureis, & Mar-*

[4] Vinii, [5] Cornelii, & [6] Iceli cuncta disponens, adeo ut [7] intra Palatinas ædes pariter habitarent, &
3 vulgo [8] pædagogi dicerentur. Hic ante sumptam dominationem [9] multas provincias egregie administravit, [10] militem severissime tractans, ita ut ingresso eo castra, vulgaretur statim, [11] *Disce miles militare, Gal-*
4 *ba est*, [12] *non Gætulicus.* Cum [13] septuagesimum tertium ætatis annum ageret, dum factione Othonis accensas legiones [14] lorica tectus lenire contenderet, ad lacum Curtium cæsus est.

C A-

Martiani cognomine ornatus, ac jam summi equestris gradus candidatus.

SCHOTTUS.

4 *Junii.*] MSS. omnes diserte *Vinnii* duplici *nn.* Lege litera transposita *Vinii*, non *Junii*, qui Plutarcho est Τῖτος Οὐίνιος vel Οὐΐνιος, ut & in marmoribus antiquis, *V. Vinius.* Repositum igitur nomen a doctis in veterem possessionem, unde furcis exturbatum erat, in Tacito 1. historiæ Augustæ, & Tranqu. Galba cap. 14.

5 *Cornelius.*] Laco, ex assessore Præfectus prætorii. Ibidem Suetonius & Tacitus.

6 *Icelii.*] Gallica editio Gryphii *Cælii.* male. *Icelii* MSS. rectius. Dictus autem *Cajus Icelius*, Martiani cognomine ornatus. Quamquam Vertranius Maurus *Hicellium* aspirationis notæ scribendum putet, & geminato *ll.* ad 1. lib. hist. Taciti: qui de his libertis, nequissimis flagitiorum servis legendus.

7 *Intra.*] Reposui ex MSS. Veronensi & Suetonio. Rustice enim *inter ædes* antea legebatur in vulgatis omnibus.

ANNA.

8 *Pædagogi.*] Quasi ita Galbam regerent ut *pædagogi* pueros solent.

SCHOTTUS.

9 *Multas provincias.*] Aquitaniam, Sueton. cap. 6. Africam cap. 7. & Hispaniam cap. 8. & 9. Tacit. 1. histor. Aug.

10 *Militem severissime tractans.*] *Laudata olim & militari fama celebrata severitas ejus.* Erat, & vox ejus, *pro Republica honesta, ipsi anceps, legi a se militem, non emi.* Tacitus initio 1. hist. Augustæ, & Tranq. cap. 16.

11 *Disce miles militare.*] Sic & Suetonius Trochaicum extulit. MSS. nostri, *Disce militare miles.* sed nihil interest, neque, ut ille dicebat, in eo positæ fortunæ Græciæ.

ANNA.

12 *Non Gætulicus.*] Lentulo *Gætulico* a Cajo Cæsare substitutus fuerat Galba.

13 *Septuagesimum tertium.*] Idem Sueton. cap. ult.

SCHOTTUS.

14 *Lorica tectus.*] Lintea, Sueton. 19. Tacitus & Plutarchus *thoracem* vocant. De linea *lorica* plura ad Cornelium Nepotem, qui vulgo male Æmilio Probo inscribitur, in vita Iphicratis. Cæterum Otho *lorica* ferrea tectus occurrit: diserte Tacitus 11. Histor.

CAPUT VII.

ARGUMENTUM.

Menſes quatuor imperat, vita omni turpis, a Vitellio victus ſemet gladio transfigit Salvius Otho.

[1] SALVIUS OTHO [2] ſplendidis ortus majoribus, 1
[3] ex opido Ferentino, imperavit [4] menſes quatuor, [5] vita omni turpis, maxime adoleſcentia. Hic 2
a Vitellio primum [6] apud Placentiam, dehinc apud [7] Bebriabis ſtat, lib. II. hiſt. ubi & de juſtis & inſeriis illi datis, *Quidam*, inquit, *militum juxta rogum interficere ſe, non noxa, neque ob metum; ſed æmulatione decoris, & caritate Principis.* Lege & Suetonium cap. 12.

SCHOTTUS.

1 *Salvius Otho.*) Qui *Sylvius* imprimunt, imperite faciunt.

2 *Splendidis majoribus.*) *Origo illi e municipio Ferentino, pater Conſularis, avus Prætorius: maternum genus impar, nec tamen indecorum.* &c. Tacit. II. hiſt. Aug.

3 *Ex opido Ferentino.*) MSS. tamen, & Veronenſis *Ferentane* per primam vocalem efferunt, & opidum non municipium faciunt. In Etruria collocat Plinius lib. III. & Strabo v. qui Φερεντῖνον ſcribit.

4 *Menſes quatuor.*) *Tres*, Veronenſis, & ita notis Romanis ſcripſerant omnes ſcripti codices III. Pronus error typographorum, ut ſolet, addita litera. Tranquillus & Eutropius *nonageſimo & quinto imperii die, voluntaria morte obiiſſe affirmant, ætatis triceſimo octavo.* Noſter vero ſeptimo. Tacitus a no-

5 *Vita omni turpis.*) Tacitus ſupra paullo. *Vitellius ventre & gula ſibi ipſi hoſtis, Otho luxu, ſævitia, audacia, maxime in juventa, Reipublicæ exitioſior ducebatur.*

6 *Apud Placentiam victus.*) Atqui Spurinna Placentiam tenens Cæcinnam Vitellianum ducem oppugnantem ſuſtinuit, & obſidionem ſolvere coëgit. Tac. II. Hiſt. & viciſſe Othonem diſertim, Suetonius cap. 9.

ANNA.

6 *Et tribus*, inquit Suetonius, *verum mediocribus præliis, apud Alpes, circaque Placentiam, & ad Caſtoris,*

[7] Bebriacum victus, semet gladio transfixit [8] anno ætatis tricesimo septimo. adeo amabilis militibus propriis, ut plerique corpore ejus viso, [9] suis manibus interierint.

storis, quod loco nomen est, vicit, novissimo, maximoque apud Bebriacum fraude superatus est. Placentia in Gallia Cispadana, ad fluvios Eridanum & Trebiam.

SCHOTTUS.

7 *Betriacum.*] Non *Bebriacum* recte scribunt MSS & Veronensis, ut in optimis Suetonii codicibus. Plutarcho etiam Βητριακὸν. In nonnullis *Bedriacum* reperias per delta, ob affinitatem mutatum t & d.

ANNA.

8 *Anno ætatis 37.*) 38. Suetonius. Sed suo more ille annum inchoatum pro pleno numerat.

9 *Suis manibus interierint.*) *Multi præsentium militum cum plurimo fletu, manus ac pedes jacentis exosculati, fortissimum virum, unicum Imperatorem prædicantes, ibidem statim nec procul a rogo vim sua vita attulerunt.* Sueton. cap. ult.

CAPUT VIII.

ARGUMENTUM.

Menses octo imperat, crudelis, avarus, profusus est, a Vespasiano superatur, & per scalas Gemonias trahitur Vitellius.

1 VITELLIUS ortus familia nobili, patre Lucio Vitellio [1] ter consule, imperavit [2] menses octo.

SCHOTTUS.

1 *Ter consule.*) *Tertio* Gryphius excudit. In Fastis Capitolinis Consul fuit semel cum Claudio, & Censor anno, ut opinor, ıↄccc1. post U. C. Avus eques Romanus, domo Nuceria, & rerum Augusti procurator. Sueton. Vitell. cap. 2.

ANNA.

1 Sueton. cap. 2. *Lucius ex Consulatu Syriæ præpositus, &c. mox cum Claudio principe, duos insuper*

 ordi-

octo. [3] Iste mente crudelis avarusque [4] cum profu- 2
sione fuit. Hujus tempore Vespasianus in oriente 3
[5] principatum arripuit: a cujus militibus certamine
[6] sub muris Urbis habito, superatus, e palatio, quo
se abdiderat Vitellius, [7] vinctis a tergo manibus, pro-
ductus, circumducitur ad spectaculum vulgi. Ac ne 4
homo impudens, in extremis saltem, malorum, quæ
gesserat, rubore faciem demitteret, [8] subjecto in
mentum gladio, seminudus, multis cœno, fimo, &
cæteris turpioribus dictu purgamentis vultum ejus in-
cessentibus, per scalas Gemonias trahitur: [9] ubi Sabi-
num Vespasiani fratrem necari permiserat. [10] Numero- 5
sis

ordinarios consulatus censuramque gessit.

SCHOTTUS.

2 *Menses octo.*) Et diem unum Eutropius lib. VII.

3 *Iste mente crudelis.*) MSS. & Veronensis. *Iste tumens, crudelis.* placet: superbiæ enim exempla congessit Tranqu. cap. 10.

4 *Cum profusione.*) Luxuriæ enim sævitiæque deditus. Sueton. cap. 13. Tacit. II. Annali. *Prorsus*, inquit, *si luxuriam temperaret, avaritiam non timeres.* Epularum fœda & inexplebilis libido: ideo etiam in inferiorem Germaniam missum a Galba sperante *provincialibus copiis profundam ejus gulam posse expleri*, auctor idem Tranquillus cap. 7. Vitellii. De hoc ventre lege Tacitum II. III. & IV. Hist. Aug.

5 *Principatum arripuit.*) Lege Sueton. cap. 15. *primatus* codex Veronensis.

ANNA.

6 *Sub muris Urbis habito.*) *Prælia ante Urbem multa & varia; sed Flavianis consilia ducum præstantibus sæpius prospera.* Tacit. lib. III. histor.

SCHOTTUS.

7 *Vinctis a tergo.*) *Vinctus* scripsit Pithœi codex. *religatis post terga manibus*, &c. Suetonius cap. 17. Tacit. III. Annali extr. *Pudenda latebra semet occultans, ab Julio Placido Tribuno cohortis protrahitur: vincta pone tergum manus, laniata veste, fœdum spectaculum ducebatur.*

ANNA.

8 *Subjecto in mentum gladio*) Sueton. 17. *Donec religatis post terga manibus, injecto cervicibus laqueo, veste discissa, seminudus in forum tractus est, inter magna rerum verborumque ludibria, per totum via Sacra spatium, reducto coma capite, ceu noxii solent, atque etiam mento mucrone gladii subjecto, ut visendam præberet faciem, neve summitteret: quibusdam stercore & cœno incessentibus*, &c.

9 *Ubi Sabinum.*) Ex Tacito tamen constat pro gradibus palatii confossum Sabinum fuisse, & postea in Gemonias pertractum. Illum vide III. histor. Supra autem in Cæsaribus auctor Sabinum cum Capitolio crematum dicit Suetonium secutus.

SCHOTTUS.

10 *Numerosis ictibus.*) *Minutissimis ictibus excarnificatus cum fratre L. Vitellio & filio Germanico.* Sueton. 18. *Jugulatus in Tiberim dejectus communi caruit sepultura.* Eutropius lib. VII. & Orosius. *Ad Gemonias ubi corpus Flavii Sabini jacuerat, propulere.* Tacit. III. Hist. Idem supra paullo *capite truncatum Sabinum, in Gemonias tractum* scribit. Suetonius vero Capitolio, quo cum Flavianis confugerat, incen-
so

fis ictibus confossus interiit. [11] Vixit annos quinquaginta
6 ginta septem. Hi omnes, quos paucis attigi, præcipue Cæsarum gens, adeo [12] literis culti, atque eloquentia fuere, ut ni cunctis vitiis, absque Augusto, [13] nimii forent, profecto [14] texissent [15] immodica flagitia.

so oppressum: Noster verò Orosium forte sequutus, vivum ad scalas protractum, ibique iutersectum.

ANNA.

11 *Vixit annos 57.*) Idem Suetonius, Tacitus, Eutropius, quidam tres fere annos detrahunt.

SCHOTTUS.

11 *Vixit annos* LXXII. Augustanus codex; Veronensis vero LXVII. neutrum probo: ex compendiis notisque numerorum menda nata, ut fere in antiquis auctoribus. De ætate lege Tac. III. Hist. extr. qui liber in Vitellii vita consumitur.

12 *Literis culti.*) Ex Cornelio Tacito sub initium tertii decimi Annalis. Memini videre ab Hadriano Barlando viro, ut tum tempora ferebant, eloquenti libellum editum de literatis urbis Romæ principibus.

13 *Nimii forent.*) Floriacensis *dediti forent*.

14 *Texissent.*) *Traxissent* Gryphius edidit.

GRUTERUS.

14 Nimium enim tribueretur literis.,

SCHOTTUS.

15 *Immodica.*) Omnes MSS. *modica* præferunt, non *immodica*, & recte. Confirmat eam lectionem & novus Victor.

CAPUT IX.

ARGUMENTUM.

Annos decem imperat, inimicitias obliviscitur, amicorum motus fert, causidicorum dicta contemnit, terrarum orbem reficit, ærarii inopia..... nova vectigalia exquirit, opera reparat & nova instituit, vias munit, Vologesem in pacem cogit, Syriam, Ciliciam Tracheam, Commagenem provinciis addit, institutum uniforme omni imperio tenet & interit Vespasianus.

VESPASIANUS imperavit [1] annos decem. Hu- 1.2
jus inter cætera bona illud singulare fuit, [2] INI-
MICITIAS OBLIVISCI, adeo, ut Vitellii [3] ho-
stis sui filiam locupletissime dotatam, splendidissimo
conjungeret viro. Ferebat patienter [4] amicorum mo- 3
tus, contumeliis eorum, ut erat facetissimus, [5] [di-
ctis] jocularibus respondens. Namque [6] Licinium
[7] Mucianum, [8] quo adjutore ad imperium pervene-
rat, [9] fiducia meritorum insolentem, lepide flectebat,
adhibito aliquo utrique familiari, id unum dicens,
[10] Nosti me virum esse. Sed quid mirum in amicis, cum 4
etiam

ANNA.

1 *Annos decem.*) Sex diebus exceptis. Male Eutropius. *Annum agens imperii nonum & diem septimum.*

2 *Inimicitias.*) *Offensarum & inimicitiarum minime memor executorve. Vitellii hostis sui filiam splendidissime maritavit, dotavitque etiam & instruxit.* Sueton. 14.

SCHOTTUS.

3 *Hostis sui filiam.*) Pronomen afuit a Floriacensi & Veronensi, & tollerem, nisi in melioribus Suetonii libris esset totidem verbis cap. 14. ubi vulgati *sibi* non ita recte. *filium tamen Mucianus interfici jusserat, mansuram discordiam obtendens, ni semina belli restinxisset.* Tacitus IV. Hist. Aug. extr.

4 *Amicorum motus.*) *Monitus* codex Veronensis sed illud malo, assentiente Tranqu. 13.

5 *Dictis.*) Recte abest a MSS. omnibus & Veronensi. De jocis (sic enim infra appellat) idem cap. 22. & 23. Plautus *ridicularia* vocat Truculento.

VINETUS.

6 *Licinium.*) Hunc *Licinium*, *Licinum* tribus syllabis quædam ex nostris exemplaribus scribunt.

SCHOTTUS.

7 *Mucianum.*) MSS. scribunt per *t* *Mutianus.* lapides tamen literati per *c*, & Græcis Μουκιανὸς est.

VINETUS.

7 Apud Dionem, id est *Mucianus:* sicut *Mucius* non per *t*, sed per *c* scribi debet.

SCHOTTUS.

8 *Quo adjutore.*) Muciano enim instigante & adjuvante arripuit Vespasianus imperium. Legendus Tacit. lib. II. III. & IV. Hist. & Sueton. 9. cap. 13.

GRUTERUS.

9 *Fiducia meritorum insolentem.*) Qui Principibus operam dat, Luna videri debet, atque omne suum lumen acceptum ferre Soli; quemadmodum non infrugifera forte diarriba ostendi ad illa Taciti de Silio: *Credebant plerique auctam offensionem ipsius intemperantia, immodice jactantis, suum militem in obsequio duravisse; cum alii ad seditiones prolaberentur: neque mansurum Tiberio imperium, si iis quoque legionibus cupido novandi fuisset. Destrui per hæc fortunam suam Cæsar, imparemque tanto meritorebatur. nam beneficia eo usque læta sunt, dum videntur exsolvi posse; ubi multum antevenere; pro gratia odium redditur.* lib. 4. Annal. cap. 18.

10 *Nosti me virum esse.*] Sensus nimium fere patet. & tamen plus quam ridiculus est Scipio Ammiratus sub finem Discursus octavi, libro I. in Tacitum. ubi interpretatur illud Vespasiani ad Mucianum, cujus

etiam causidicorum [11] obliqua dicta, [12] & philoso-
5 phorum contumaciam contemneret? [13] Iste exsanguem
diu, fessumque terrarum orbem brevi refecit. Nam-
que primum satellites tyrannidis, nisi qui forte atrocius
longe processerant, flectere potius maluit, quam excru-
ciatos delere, [14] prudentissime ratus, nefaria ministe-
6 ria a pluribus metu curari. Præterea legibus æquissi-
mis monendo, quodque vehementius est, vitæ specie,
7 vitiorum plura aboleverat. Infirmus tamen, [15] uti
quidam prave putant, adversus pecuniam, cum satis
constet ærarii inopia, & clade urbium, novas eum
neque postea habitas vectigalium pensiones exquisivis-
8 se. Hic Romam [16] deformem incendiis veteribus ac
ruinis, [17] permissa, si domini deessent, volentibus
ædifi-

cujus meminit Suetonius capite 13. *Ego tamen vir sum.* quippe nihil aliud vult, quam quod Valerius Asiaticus, qui objectanti ipsi mollitiam corporis Suilio; *victo silentio prorupit reus, & interroga, inquit, Suili, filios tuos; virum me esse fatebuntur.* libro XI. Annal. cap. 2. p.

SCHOTTUS.

11 *Obliqua dicta.*) *Figuras* Sueton. cap. 13. & Domit. 10. *Morsus figuratos* Macrob. lib. VII. Saturn. vocat.

ANNA.

11 Eutrop. convicia. Græci σκώμματα, ὑπονοίας. Figurarum exempla sunt hæc. Ælius Spartianus in Severo: *Damnabantur plerique cur jocati essent, alii cur tacuissent, alii cur pleraque figurata dixissent, ut quod esset Imperator vere nominis sui, vere Pertinax, vere Severus.*

12 *Philosophorum contumaciam.*] *Demetrium Cynicum in itinere obvium sibi post damnationem, ac neque assurgere, neque salutare se dignantem, oblatrantem etiam nescio quid, satis habuit canem appellare.* Sueton. 13.

13 *Iste exsanguem.*] Eadem quæ in Cæsaribus.

GRUTERUS.

14 *Prudentissime ratus, nefaria ministeria a pluribus metu curari.*] Vere. unde & Pertinax apud Capitolinum capite 5. Falconi: *Juvenis es Consul, nec parendi scis necessitatem. paruerunt inviti Commodo: sed ubi habuerunt facultatem, quid semper voluerint ostenderunt.* Curtius Montanus apud Tacitum libro IV. Histor. cap. 42. *Hac certe*, inquit, *Nero non coëgit, nec dignitatem aut salutem illa sævitia redemisti. Sane toleremus istorum defensiones qui perdere alios, quam periclitari ipsi maluerunt.* ubi nos plura: quemadmodum etiam eodem quidem libro, sed sectione octava. ibi enim luculenter ostendi, *scelerum tyrannicorum illud esse vel maximum, quod nemo omnium satis tutus sit, si recte faciat*, uti loquitur fere Lepidus Consul apud Sallustium in fragmentis.

SCHOTTUS.

15 *Uti quidam prave putant.*) In his Corn. Tacit. II. Hist. Aug. *Prorsus, si avaritia abesset, antiquis ducibus par.*

16 *Deformem incendiis.*) Iisdem verbis Sueton. cap. 8. & 9.

ANNA.

17 *Permissa.*) Sueton. 8. *Vacuas*

ædificandi copia, [18] Capitolium, ædem Pacis, Claudii monumenta reparavit: multaque nova inſtituit.
Per omnes terras, qua jus Romanum eſt, renovatæ 9
urbes cultu egregio: viæ operibus maximis munitæ
ſunt. Tunc cavati montes per Flaminiam ſunt [19] pro- 10
no tranſgreſſu, quæ vulgariter [20] Pertuſa petra vocitatur.
Mille gentes compoſitæ, cum ducentas ægerrime 11
reperiſſet, exſtinctis ſævitia tyrannorum pleriſque.
Rex Parthorum [21] Vologeſes metu ſolo [22] in 12
pace coactus eſt. [23] Syria ſeu Palæſtina, nec non Ci- 13
licia Trachea, & Commagene, quam hodie [24] Auguſtophratenſem nominamus, provinciis acceſſere.
Judæi

areas occupare & ædificare, ſi poſſeſſores ceſſarent, cuicumque permiſit.

SCHOTTUS.

18 *Capitolium.*) De *Capitolii* varia fortuna primaque origine Plutarchus Poplicola, & Tacitus III. Hiſtor. Auguſtæ legendi.

19 *Prono tranſgreſſu.*) *Prono tranſgreſſui* Cujacii codex.

20 *Pertuſa petra.*) *Pertunſa petra* conſtanter omnes ſcribunt.

ANNA.

20 Hunc tamen locum prope Puteolos locat Paullus Diaconus. Vide in Cæſaribus.

SCHOTTUS.

21 *Vologeſes.*) In Suetonio 9. *Vologeſus* optimi libri inflectunt.

22 *In pace.*) *In pacem* accuſandi caſu MSS. quæ lectio nimium quantum præſtat.

23 *Syria ſeu Palæſtina, nec non Cilicia Trachea.*) Sic vulgati fere omnes, niſi quod *Tracheta* Cratandri editio præferat; MSS. vero noſtri, & Veronenſis *Syria cui Palæſtina nomen eſt, Ciliciaque ac Trachia & Comagene*: quam lectionem in ſuis MSS. etiam reperit doctiſſimus Vinetus. Floriacenſis tamen *Tracia & Commagena* ſcribit per primam vocalem. Eutropius *Trachiam Ciliciam, Tracheam Commagenem, quæ ſub Regibus amicis erant, in provinciarum formam redegit.* Apud Suetonium quoque cap. 8. *Trachiam* in antiquis libris ſcriptum fuiſſe teſtatur Theodorus Pulmannus noſter, qui jam diu ſuam in emendandis auctoribus fidem diligentiamque doctis probavit. Atqui ea jam inde a Claudii imperio in ditionem populo Romano conceſſerat. Euſebius Chronic. Ciliciam vero multo ante Servilius domuit, de eaque & Iſauris triumphavit, & Iſauricus dictus. Aſſentior itaque L. Torrentio, qui *Trachiam* in Eutropio expungit, & doctiſſimo Turnebo qui *Tracheam Ciliciam* in Suetonio legendum cenſet, quod duplex ea Geographis ſit: & Claudius Imperator Polemoni, adempto Boſporo Thracio, Ciliciæ partem attribuerit: auctor Dio. Confirmatur & auctoris noſtri auctoritate: cujus tamen *MSS. Ciliciaque ac Trachia* ſcribunt. Illud non celabo, perpetuo ita ſcribere eoſdem, tametſi *Thraciam* ſignificare vellent, ex hoc forte loco erroris origine imperitis librariis objecta.

ANNA.

23 *Cilicia Trachea*, eſt *Cilicia* maritima, *Trachea* ab aſperitate dicta. τραχὺς, τραχεῖα, *aſper*, *aſpera*. Comagena ad Euphratem.

24 *Auguſtophratenſem.*) Sic in libro Notitiæ Imperii *Auguſtofretenſis*,

14 Judæi quoque additi sunt. Hic monentibus amicis, ut caveret a [25] Metio [26] Pomposiano, de quo sermo percrebuerat regnaturum, consulem fecit, alludens tali cavillo, quandoque memor erit tanti beneficii.
15 [27] Institutum vero uniforme omni imperio tenuit. [28] Vigilare de nocte, [29] publicisque actibus absolutis caros admittere, dum salutatur calceamenta sumens & regium vestitum. Post autem negotiis [30] quæcumque advenissent, [31] auditis, [32] exerceri vectatione, deinde requiescere: postremo ubi lavisset, remissiore animo
16 convivium curabat. Plura dicere studium coëgit imperatoris boni, quem ab Augusti morte [33] post annos sex & quinquaginta, Romana respublica exsanguis sævitia tyrannorum, quasi fato quodam, ne penitus
17 rueret, assequuta est. Itaque [34] annum agens vitæ absque

tensis, dicitur & *Euphratesia*, & *Augusta Euphratesia.*

SCHOTTUS.

25 *Metio, de que percrebuerat regnaturum.*) Suetonius *genesim habere imperatoriam*, cap. 19 & Domit. cap. 10. idcireo interfectum ait. Cæterum *Mettium* & *percrebuerat* geminatis consonantibus scribunt: De hoc certant Manutius & Lambinus. Hæc autem periodus, ut quod sentio dicam, supra collocanda erat post Mucianum, Sed centones consarcinavit, & Suetonii fere ordinem in describendo sequutum apparet

VINETUS.

26 *Pomposiano.*) Sic scribitur apud Suetonium. in Dionis epitome est Μέτιος Πομπωσιανός. extraordinarius consul fuit.

ANNA.

27 *Institutum.*) Sueton. 21. *Ordinem vitæ fere hunc tenuit. in principatu maturus semper, ac de noctu evigilabat: deinde perlectis Epistolis, officiorumque omnium breviariis, amicos admittebat, ac dum salutabatur, & calceabat ipse sese & amiciebat: post decisa quæcumque obvenissent negotia, gestationi & inde quieti vacabat.*

SCHOTTUS.

28 *Vigilare de nocte.*) Noctibus uti solitum Vespasianum testis quoque Plinius Cæcilius lib. III. ubi de avunculo agit, qui ante lucem ad eum commeare solitus erat.

ANNA.

29 *Publicisque actibus.*) *Perlectis epistolis, officiorumque omnium breviariis.* Sueton. supra

SCHOTTUS.

30 *Quæcumque advenissent.*) Ex Tranquillo sumpta, qui tamen *obvenissent* dixit, rectius.

31 Pro *Auditis.*) *Decisis* Tranquillus, quod amplius. cap. 21.

32 *Exerceri vectatione.*) De Caligula idem cap. 3. *usum assidua equi vectatione post cibum.* Sic enim interpungendum recte docuit Lævinus Torrentius, de Domitiano vero cap. 19.

ANNA.

33 *Post annos sex & quinquaginta.*) Si Vespasiani imperium ducas ab anno quo Vitellius occisus, anni erunt ab Augusti morte 55.

SCHOTTUS.

34 *Annum agens vitæ.*) *Exstinctus est IIX. Kalend. Julii, annum gerens ætatis sexagesimum ac nonum,*

super-

que uno septuagesimum, seriis joca, quibus delectabatur, admiscens, interiit. Quippe primo cum [35] crinitum sidus apparuisset, Istud, inquit, ad Regem Persarum pertinet, [36] cui capillus effusior. Deinde [37] ventris eluvie fessus, & assurgens, [38] stantem, ait, imperatorem excedere terris decet. 18

superque mensem ac diem septimum. Sueton. cap. 24.

ANNA.

34 Quippe natus 17. Novembr. ann. post C. N. 9. mortuus die 24. Jun. an. 79. & ita Suetonius.

SCHOTTUS.

35 *Crinitum sidus.*) A Suetonio est cap. 23. *Cometam* vocant Physici, de quo Plinius lib. 11. cap. 25. & Seneca quæst. Natur. lib. VII. *Summis potestatibus exitium portendere vulgo putatur.* Idem Sueton. Nerone cap. 36. & Claudio cap. 46. Tacitus de Neronis ætate Annali XIV. *Sidus Cometes effulsit, de quo vulgi opinio est tamquam mutationem regnis portendat.*

36 *Cui capillus effusior.*) Romanos barbam ponere, in luctu vero summittere solitos; contra Regulos externos fecisse constat: Sueton. Calig. cap. 6. Xiphilin. in Trajano (qui tamen Hadrianum Imperatorem mentum non rasisse ait) Tacitus Hist. IV. de Civili. & lib. de Moribus German.

ANNA.

36 *Ad Parthorum Regem qui capillatus esset.* Sueton. ibidem, ergo Parthi, qui Persæ. eos autem capillatos, veteres docent, & nummi & lapides ostendunt.

SCHOTTUS.

37 *Ventris eluvie.*) *Alvo usque ad defectionem soluta.* Suetonius. Quare non placet Germanicorum & Gallicorum exemplarium τὸ *ingluvie.*

38 *Stantem Imperatorem excedere.*) Hinc Julius Cæsar *repentinum inopinatumque vitæ exitum*, tamquam *commodissimum præferebat.* Sueton. Cæsare cap. 87. Quod dictum & Turbo usurpavit apud Hadrianum Imperatorem teste Xiphilino e Dione.

CAPUT X.

ARGUMENTUM.

Annos duos....... imperat, studiis.... est deditus, avaritiæ & intemperantiæ quasi signa profert, magnifica est liberalitatis, potestates fato dari asserit, in Campania & Roma quod fuit vexatis subvenit & febri interit Titus.

TITUS vocabulo patris etiam VESPASIANUS dictus, [1] matre liberta [2] DOMITILLA nomine I

ANNA.

1 *Matre liberta.*] *Flavia Domitilla Statilii Capellæ equitis Rom. Sabratensis ex Africa delegata olim, Latinæque conditionis, sed mox ingenua & civis Romana recuperatorio judicio pronuntiata.* Sueton. Vespasiano 3.

1 Ubi

mine genitus, imperavit annos duos, & menses duos,
2 diesque viginti. Iste [3] a puero præclaris studiis, pro-
bitatis, militiæ, literarum instantissime deditus, quo
contenderit, animi & corporis muneribus ostendit.
3 Hic ubi patriæ curam suscepit, incredibile est, quan-
tum quos imitabatur, anteierit, præcipue clementia,
liberalitate, honorificentia, ac pecuniæ contemptu:
quæ eo amplius grata fuere, quod ex nonnullis a pri-
vato adhuc [4] patratis, asperior, [5] luxuriæ & avaritiæ
4 amans credebatur fore. Namque præfecturam præto-
rianam patre imperante adeptus, [6] suspectum quem-
que

SCHOTTUS.

1 Ubi *libertam delegatam* legendum conjectat doctissimus Torrentius, quod & hoc loco probatur, & L. antiqui pro *liberte* vel *liberta* sæpe scribebant.

VINETUS.

2 *Domitilla.*] *Demitius*, *Domitianus*, *Domitilla*, quintam literam *t*, non *c* debent habere.

ANNA.

3 *A puero præclaris studiis.*] *In puero statim corporis animique dotes explenduerunt, magis ac magis deinceps per ætatis gradus*, &c. *Armorum & equitandi peritissimus, Latina Græcaque lingua, vel in orande, vel in fingendis poëmatibus promptus, & facilis ad extemporalitatem usque.* Sueton. cap. 3.

SCHOTTUS.

3 De Titi eloquentia virtuteque bellica, quibus domi militiæque claruit, Plinius avunculus in eleganti illa præfatione operis Natur. hist. ad Titum.

4 *Patratis.*] *Paratis* MSS. *privatis asperior* vulgati fere omnes, quasi *a privato* ita dictum sit, ut *a pueris*.

5 *Luxuriæ....*] *Luxuriæque & avaritiæ amans credebatur*, Veronensis editio ut absit *fore*: vide infra in Theodosio, & Sueton. cap. 6. &, unde hæc sumpta ad verbum sunt, 7.

ANNA.

6 *Suspectum quemque.*] *Suspectissimum quemque sibi, summissis qui per theatra & castra quasi consensu ad pœnam deposcerent, haud cunctanter oppressit.* Sueton. 6.

7 Im-

que & oppositum sibi, [7] immissis, qui [8] per theatra
& castra invidiosa jactantes ad pœnam [9] poscerent, qua-
si criminis convictos oppressit. [10] In quibus [11] Cæci-
nam consularem adhibitum cœnæ, vix dum triclinio
egressum, ob suspicionem [12] stupratæ [13] Berenices
[14] uxoris suæ, jugulari jussit. [15] Jurgia autem sub pa- 5
tre venumdata, rapinarum cupidum: unde Neronem
cuncti [16] vocantes opinantesque summam rerum nactum
graviter acceperant. [17] Sed hæc in melius conversa 6
adeo ei immortalem gloriam contulere, ut DELI-
CIÆ ATQUE AMOR humani generis appellaretur.
Denique ut subiit pondus regium, Berenicem nu- 7
ptias suas sperantem regredi domum, & [18] enervato-
rum

SCHOTTUS.

7 *Immissis.*] Ubi Noster, *submissis* habet Suetonius.

8 *Per theatra & castris.*] In Veronensi & MSS. vario casu.

9 *Poscerent.*] Habet noster, non ita recte, ubi Suetonius *deposcerent.*

10 *In quibus.*], MSS. antique *in queis.*

11 *Cæcinam.*] Simplici *n* MSS. scribunt recte. Dictus enim *A. Licinius Cæcina.*

VINETUS.

11 Hic est Aulus *Cæcina* apud Suetonium. *Cæcina* autem varie scribitur in nostris exemplaribus, *Cæcinna*, *Cecina*, *Cecinna.*

SCHOTTUS.

12 *Stuprata.*] Rursum hæc a Suetonio sunt; qui tamen tamquam *conjurationis*, non adulterii reum, confodi jussum ait.

13 *Berenices.*] *Berenicis* libri veteres inflectunt.

VINETUS.

13 *Berenices* legendum puto, sicut apud Suetonium scribitur. Effertur enim sicut *Penelope*. ea est *Beronice*, o pro e, in secunda syllaba apud Dionem idemque nomen *Veronica.*

SCHOTTUS.

14 *Uxoris.*] Eam nomine dignabatur, *nuptias* tantum *pollicitus*. Sueton. cap. 7. Tacit. 11. hist. Augustæ.

15 *Jurgia.*) Id est, jura: sic Catullus & infra Nerva *jurgiorum disceptator* dicitur. Divine igitur Torrentius, qui in Suetonio *cognitionibus patriis* reposuit, ita flagitante historiæ veritate, pro quo vulgo *concionibus*: corrupte haud dubie.

16 *Vocantes, opinantesque.*) MSS. & Veronensis optime *opinantes vocantesque*, quos sequor. & Suetonius: *Propalam alium Neronem & opinabantur, & prædicabant*, cap. 7.

ANNA.

17 *Sed hæc in melius.*) Suetonius. *Ac illi ea fama pro bono cessit, conversaque est in maximas laudes: neque ullo vitio reperto, & contra virtutibus summis.*

SCHOTTUS.

18 *Enervatorum.*) *Delicatorum.* Idem Tranquillus, qui tamen spectare tantum eos desiisse Titum scribit, non ejecisse; Domitianum vero scena histrionibus interdixisse; in Domitiano cap. 7. Quid si eunuchos non histriones intelligas? quibus Reginæ, Ægypti præsertim, uti solent. Terent. Eunucho.

Contaminatum cum grege turpium
Morbo virorum.

Vocat Horat. 1. Carminum; ita enim restituit doctissimus Scaliger.

19 *Signum*

8 rum greges abire præcepit. Quo facto, quasi [19] signum protulit mutatæ intemperantiæ. Dehinc cum [20] donata concessave a prioribus principibus firmare insequentes [21] solerent, [22] simul [ut] imperium cepit,
9 talia possidentibus edicto sponte cavit. Quadam etiam die, [23] recordans vesperi nihil se cuiquam præstitisse, venerando cœlestique dicto, AMICI, ait [24] PERDIDIMUS DIEM: quia erat magnificæ liberalitatis.
10 Clementiam vero usque eo perduxit, ut [25] amplissimi ordinis duo cum adversus eum conjurassent, neque abnuere cogitatum scelus quirent, monuerit primo: post [26] deductos in spectaculum [27] secum, utrimque assidere jusserit: petitoque ex industria [28] mirmillonum, quorum pugnæ visebantur, gladio, quasi ad explorandam aciem, uni atque alteri commiserit: quibus perculsis & constantiam mirantibus diceret, Videtisne [29] POTESTATES fato dari, frustraque tentari facinus potiundi spe, vel amittendi metu?
11 [30] Fratrem quoque Domitianum parantem insidias, militum-

19 *Signum protulit.*] Non male etiam *pratulit*: sic facem novæ nuptæ præferebant: & vide Servium ad initium VIII. Æneidos.

20 *Donata.*) Augustanus codex *damnata concessave* pro *donata*.

21 *Solerent.*) Quamvis in scriptis codicibus comparet, non placet.

22 *Simul imperium.*) Venustum, Horatii more. Res nota ex Sueton. cap. 8. Addit Cratandri editio *cavit vel concessit*.

ANNA.

23 *Recordans vesperi.*) *Atque etiam recordans super cœnam, quod nihil cuiquam tota die præstitisset, memorabilem illam meritoque laudatam vocem edidit: amici! diem perdidi.* Sueton. 8.

SCHOTTUS.

24 *Perdidimus diem.*) Laudat aureum hoc dictum præter Tranquillum cap. 8. Ausonius in Panegyrico. Scitum illud Apellis: *Nullam hodie lineam duxi.*

25 *Amplissimi ordinis duo.*) *Patricii generis*, inquit Sueton. 9. Simile factum Nervæ tribuit Xiphilinus ex Dione, in quem Crassus Calpurnius Crassorum nepos conjuraverat: cujus & in Trajano idem meminit.

26 *Deductos.*) *Eductos* Veronensis. illud malo.

27 *Secum utrumque assidere.*) Idem conjungit. cæteri vulgati omnes *se utrimque*.

ANNA.

28 *Mirmillonum.*] Gladiatorum, quorum alii retiarii, Threces alii, *mirmillones*, sequutores, &c. *Mirmillones*, qui e Gallia venerant, dicebantur.

SCHOTTUS.

29 *Potestates.*] *Potestatem* Veronensis.

ANNA.

30 *Fratrem suum.*] Vide Sueton. 9.

31 *Nu-*

militumque animos sollicitantem, flens sæpius obte-
status est, ne parricidio assequi cuperet, quod & se
volente esset obventurum ei, & jam haberet, cum sit
particeps potestatis. [31] Hujus tempore mons [32] Ve- 12
suvius in Campania [33] ardere cœpit: incendiumque
Romæ sine nocturna requie per triduum fuit. [34] Lues 13
quoque, quanta vix umquam antea, [fuit.] [35] Qui- 14
bus malis nonnullis vexatis, pecunia propria subvenit,
cunctis remediorum generibus, nunc ægrotantes per
semetipsum reficiens, nunc consolans suorum morti-
bus afflictos. Vixit annos quadraginta unum: & in 15
eodem, quo pater, apud Sabinos agro, febri inter-
iit. Hujus mors, credi vix potest, quantum luctus 16
Urbi, provinciisque intulerit, adeo ut eum delicias
publicas, sicut diximus, appellantes, quasi perpetuo
custode orbatum terrarum orbem deflerent.

C A-

31 *Hujus tempore.*] An. U. C. 731. post C. N. 79. *Quadam sub eo fortuita ac tristia acciderunt. Ut conflagratio Vesuvii, in Campania: & incendium Romæ per triduum, totidemque noctes, item pestilentia quanta non temere alias.* Sueton. 8.

SCHOTTUS.

32 *Vesuvius.*] Varie appellatur & scribitur mons ille Plinii avunculi morte & incendio nobilis. *Vesubius* scriptum habent codices, quibus usus sum, calamo exarati, ex frequenti commutatione *b* & *u*; ut Hispanis vonum bonum sapit. Vidi qui *Vesevius* vel *Vesebius* scriberent. Est apud me vita Plinii majoris Suetonio inscripta MS. ex bibliotheca Pithœi, ubi *Vesuium* appellatum video, extrita tertia *u* litera. juxta Neapolim est, ad mare vergens. Eleganter incendium hoc descripsit Dio, qui Βίσβιον appellat, ut *Vesevum* Maro. Vide Sueton. 8. cap. & Abrahami Ortelii amicissimi civis mei Synonymiam Geographicam, accurate diligenterque concinnatam.

ANNA.

33 *Ardere cœpit.*] Vide de Vesuvii montis incendio elegantissimam Plin. Epistolam lib. VI. Ep. 16.

34 *Lues.*] Proprie de pestilentia.

SCHOTTUS.

35 *Quibus malis nonnullis vexatis.*] Sic quatuor vulgati Gallici & Germanici. Veronensis & MSS. *Quibus tamen malis nullo vexato.* vere, ad Suetonii, unde exscripta sunt, sensum. Alio respexerunt emendatores illi, aut aliud agebant.

ANNA.

35 Verum non ideo recepta lectio temere damnanda. Non solum enim eos respicit qui Urbis, sed etiam reliquos omnes qui Vesuvii montis incendio læsi sunt. Neque minus ea ad Suetonii mentem facit, qui ibidem: *In his tot adversis ac talibus, non modo principis sollicitudinem, sed & parentis affectum unicum præstitit: nunc consolando quatenus suppeteret facultas.*

1 *Vespa-*

CAPUT XI.

ARGUMENTUM.

Annos quindecim imperat, Cattos Germanosque vincit, ædificia vel cœpta, vel a fundamentis construit, bibliothecas reparat, sagittarum doctus est, libidine & sævitia furit, & multis vulneribus confoditur Domitianus.

1 DOMITIANUS [1] VESPASIANI & [2] DOMITILLÆ libertæ filius, germanus Titi, im-
2 peravit [3] annos quindecim. Iste primo clementiam simulans, neque adeo iners, [4] domi bellique tolerantior videbatur: idcircoque Cattos Germanosque
3 devicit. jus æquissime dixit. Romæ multa ædificia
4 [5] vel cœpta, vel a fundamentis construxit. BIBLIOTHECAS [6] incendio consumptas, petitis undique, præsertim [7] Alexandria, exemplis, reparavit. [8] Sa-

SCHOTTUS.

1 *Vespasiani.*] Afuit a vulgatis omnibus Nos e MSS. & Veronensi reposuimus, nisi *etiam* pro *&* legere mavis.

2 *Domitillæ.*] Ut *Domitianus* per *t* scribunt MSS. & numi qui sunt Augerii Busbequii V. C. Editi libri *Domicilla.*

ANNA.

3 *Annos quindecim.*] Et dies 5.

4 *Domi bellique.*] Aliter in Cæsatibus: *Neque adeo iners domi, belleque tolerantior.*

SCHOTTUS.

5 *Vel Cœpta.*] Requiro in Veronensi libro, & certe abesse potest, ut patet ex Suetonio cap. 5.

6 *Incendio consumptas.*] Tralata huc ad verbum ex Sueton. cap. 20. nisi quod *absumptas* habet, melius.

7 *Alexandria exemplis petitis.*] Atqui bello *Alexandrino* bibliothe-

[8] Sagittarum tam doctus fuit, ut inter patentes digitos 5
extentæ manus viri procul positi spicula [9] ejus transvolarent. Dehinc atrox [10] cædibus, bonorum supplicia 6
agere cœpit: ac [11] more Caligulæ dominum sese deumque dici coëgit: [12] segnisque ridicule, remotis omnibus, muscarum agmina persequebatur. Furens libi- 7
dine: cujus fœdum exercitium, Græcorum lingua [13] κλινοπάλην vocabat. Hinc percontanti cuidam, 8
quisquamne in palatio esset, [14] responsum [est,] [15] Ne musca quidem. His ejus sævitiis, ac maxime injuria 9
verborum, qua [se] [16] scortum vocari dolebat, accensus

ca ea conflagrarat: quomodo ergo inde allati libri? Sustineo.

8 *Sagittarum.*] Rursus a Suetonio est 19. qui tamen *pueri* habet, non *viri.*

9 *Ejus.*] Pronomen adscripsi ex Veronensi.

10 Τὸ *cædibus.*] Afuit ab eodem Veronensi.

11 *More Caligulæ.*] *C.* pronomen addunt MSS. Eusebius vero Chronicis Domitianum primum sibi Domini nomen vindicasse ait supra cap. 3.

12 *Segnisque.*] Pithœi codex *dignisque.* quod forte non rejiciendum, ut de honoratioribus aulicis accipiamus. Cujacii & P. Danielis *signisque*, quomodo & Veronensis. At quare *segnis* qui horas diligenter operi faciundo publicisque negotiis agendis partiebatur? Lævin. Torrentius in Suetonium de ingenio *stylisque* tentabat: quam lectionem utinam confirmarent libri veteres. Favet satis, unde hæc transcripta sunt, Tranq. codex. *Muscas*, inquit, *captare ac stylo præacuto configere.* cap. 3.

13 Κλινοπάλην.] Latinis literis MSS. duo *clinopalen.* Cujacii κλινπάλην. Veronensis vero καινομελῶ; quæ vox nescio an alibi exstet, a καίνομαι facta. Mendæ occasionem dedit Græcarum literarum capitalium similitudo Α. & Λ. Martialis lib. XIIII. Epigrammatum, qui & ipse Domitiani æqualis:

Non amo qui vincit, sed qui succumbere novit:
Et didicit melius τὴν ἀνακλινοπάλην.

14 *Responsum.*] A Vibio Crispo, de cujus jocis etiam Xiphilinus. Rursum locus hic mutilus est & male consarcinatus; addendum enim erat, *ne musca quidem nisi apud palæstram.* Quod si non impetro; transposita quædam esse nemo non videt: quid enim iis quæ de libidine interjecta sunt, respondet?

ANNA.

15 *Ne musca quidem.*] Sic Suetonius. Sed plenius in Cæsaribus. Locum adi.

SCHOTTUS.

16 *Scortum.*] Pro puero meritorio. Uritur Suetonius quoque Vitellio cap. 3. & Victor noster de viris illustr. Catone.

GRUTERUS.

16 Sic est. non unus Principum periit ob verborum licentiam effrenem. Sunt enim multi in aula, qui perferant omnia fanda ac nefanda, sed ea tamen deinde etiam nolunt exprobrari, aut objici. exemplum exstat luculentum apud Aristotelem lib. V. Politicorum cap. 10. ubi Ambraciæ tyranno insidiæ sunt, *διὰ τὸ συμπίνοντα μετὰ τῶν παιδικῶν, ἐρωτῆσαι*

censûs [17] Antonius curans Germaniam superiorem,
10 imperium corripuit. Quo per [18] Norbanum Appium
acie strato Domitianus longe tetrior, in omne homi-
num genus, etiam in suos, ferarum more grassaba-
11 tur. Igitur metu crudelitatis, & conscientiæ suæ con-
juravere plerique, impulsoribus Parthenio procurante
cubiculum, & [19] Stephano, & tum ob fraudem in-
terceptæ pecuniæ supplicium suspectante, [20] Clodia-
no, adscita etiam in consilium tyranni uxore Domi-
tia, ob amorem Paridis histrionis a principe cruciatus
12 formidante. Domitianum multis vulneribus confo-
diunt, post annum quintum & quadragesimum vitæ.
13 At senatus gladiatoris more funus [21] efferri, raden-
14 dumque nomen decrevit. Hujus tempore [22] sæcula-
res ludi celebrati sunt.

Hacte-

τῆσαι αὐτὸν, εἰ ἤδη ἐξ αὐτῦ κύῃ.

ANNA.

17 *Antonius.*] L. Antonius Superioris Germaniæ præses. Vide Sueton. 6. hoc factum est decimo sexto Domitiani Consulatu. An. U. 844. post C. N. 92.

SCHOTTUS.

18 *Norbanum Appium.*] Postulat susceptum negotium, ut quæ in veteribus exemplaribus reperi, bona fide repræsentem, etiam quæ damnem, ut aliis etiam ansa detur verum exsculpendi. Floriacensis *Narbonum Lappium* vocat. Veronensis *Norbasum Lappium*: *Normanium Appium* Germanicæ & Gallicanæ editiones. Hujus nomen in Suetonio non exstat, nisi quod cujusdam *Norbani* consulatus meminit Vitellio cap. 3. Ille vero L. Antoninus Saturninus dictus, in quem lepide lusit Martialis lib. IIII. epigram. 11.

VINETUS.

18 *Lapium Norbanum* scribit vetus codex. Dio *Lucium Maximum* vocat, qui Lucium Antonium Germaniæ præsidem interfecit, qui bellum civile moverat.

SCHOTTUS.

19 *Stephano.*] Procuratore Domitillæ. Sueton. 17. Zonaras interfectum ait, patrata cæde Tyranni, ab iis qui conjurationis conscii non erant. de hoc inf. cap. 12.

20 *Clodianus.*] Cornicularius fuit; de quo officio militari dicere memini ad Viros illustres in Æmilio Scauro.

ANNA.

20 *Clodianum* interceptæ pecuniæ reum dicit; Suetonius vero Stephanum. *Stephanus*, inquit, cap. 17. *Domitillæ procurator, & tunc interceptarum pecuniarum reus, consilium operamque obtulit.* Rescribendum puto: *Parthenio procurante cubiculum, & Stephano tum ob fraudem interceptæ pecuniæ supplicium suspectante, & Clodiano, adscita etiam*, &c.

SCHOTTUS.

21 *Efferri.*] *Per vespillones populari sandapila: & senatus eradendos ubique titulos, abolendamque omnem memoriam decrevit.* Sueton. 17. & 23.

22 *Sæculares ludi.*] Computata ratione temporum ab anno, non

quo

Hactenus Romæ, seu per Italiam orti imperium rexere: hinc advenæ. Unde compertum est, urbem Romam externorum virtute crevisse. Quid enim Nerva prudentius aut [23] moderatius? quid Trajano divinius? quid præstantius Adriano?

quo Claudius proxime, sed quo Augustus olim ediderat. Sueton. 4. cap. Tacitus XI. Annali, se iis interfuisse scribit sacerdotio XV. Virali præditum, post Prætorem. Dolendum vero libros quibus res Imperatoris Domitiani composuit, intercidisse. Annus hic, opinor, fuit U. C. ɪɔcccxʟɪ.

A N N A.

22 Quamquam nec plane eam rationem servaverit. Augustus enim quintos ludos sæculares fecit an. ante C. N. 15. hos vero Domitianus an. post C. N. 88. desunt igitur anni septem ut justus annorum qui ludos sæculares intercurrebant, numerus impleatur.

SCHOTTUS.

23 *Moderatius.*] *Lætior Reipublica status evenit abstinentia & moderatione insequentium Principum.* Sueton. Domit. extr.

CAPUT XII.

ARGUMENTUM.

Menses tredecim, dies decem imperat, rumore orto vivere & affore Domitianum trepidat, sed confirmatur, a senatu gratanter excipitur, Junii Maurici dicto admonetur, interfectoribus Domitiani ad exitium postulatis consternatur, Trajanum adoptat, & vitam finit Coccejus Nerva.

COCCE-

1 COCCEJUS NERVA opido Narnienſi genitus,
2 imperavit [1] menſes tredecim, dies decem. Iſte
cum imperium ſuſcepiſſet, mox rumore orto, vivere
atque affore Domitianum, perinde [2] trepidavit, ut
colore mutato, [3] verbis amiſſis, vix conſiſteret. Sed
a [4] Parthenio confirmatus, recepta fiducia, ad ſolemne
3 delenimentum converſus eſt. Qui cum in curiam a
ſenatu gratanter exceptus eſſet, ſolus ex omnibus
[5] Arrius Antoninus vir acer, eique amiciſſimus con-
ditionem imperantium prudenter exprimens, ample-
xus eum, gratulari ſe ait ſenatui & populo, provin-
ciiſque; ipſi autem nequaquam: cui ſatius fuerat ma-
los ſemper principes eludere, quam tanti oneris vim
ſuſtinentem, [6] non moleſtiis modo & periculis ſubji-
ci, ſed famæ etiam inimicorum pariter & amicorum:
qui cum ſe mereri omnia præſumunt, ſi quidquam
non extorſerint, [7] atrociores ſunt ipſis quoque hoſti-
bus.

SCHOTTUS.

1 *Menſes tredecim.*] *Menſes* XVI. *& dies* X. ſic MSS. omnes rectius: tot enim numerant Xiphilinus & Eutropius: qui tamen in ætate diſcrepant. Hic ſeptuageſimo, & altero anno mortuum ſcribit; ille quincto & ſexageſimo additis menſibus & diebus decem.

ANNA.

1 Supra in Cæſaribus Victor. *Menſe ſexto ac decimo ſemet eo abdicavit.* Idem Eutropius, niſi quod addit dies octo.

SCHOTTUS.

2 *Trepidavit.*] *mente* addit Veronenſis.

3 *Verbis amiſſis.*] Ita repoſui ex MSS. *amicis*, quod eſt in Vineti editione, vereor ne operarum ſomnium ſit. Adjuvat & Veronenſis.

ANNA.

4 *Parthenio.*] Domitiani cubiculum procurante, capite ſuperiori.

SCHOTTUS.

5 *Arrius Antoninus.*] In vulgatis quibuſdam *Arius Antonius* appellatur.

ANNA.

5 Avus maternus Antonini Pii. Hoc tangit Capitolinus. *Avus maternus Arrius Antoninus, bis Conſul, homo ſanctus & qui Nervam miſeratus eſſet quod imperare cœpiſſet.* Utinam vero Nervæ & Trajani vitæ, vel a Capitolino, vel a Spartiano ſcriptæ ſupereſſent, ſine dubio, quod optime monuit apud Capitolinum Caſaubonus, quæ de Atrio in hac Epitome narrantur, ea ex amiſſis vitis unius horum ſcriptorum ad verbum tranſcripta reperiremus.

SCHOTTUS.

6 *Non moleſtiis.*] MSS. & Veronenſis *haud moleſtiis.* inde codices quidam *aut* male impreſſerant. Inſignis hic locus communis neſcio unde exſcriptus.

GRUTERUS.

7 *Atrociores ſunt ipſis quoque hoſtibus.*] Id innumeri experti ſunt, tuque etiam, Cai Juli Cæſar. ita

bus. Iste quidquid antea pœnæ nomine tributis ac- 4
cesserat, [8] indulsit: afflictas civitates relevavit: puel-
las, puerosque natos [9] parentibus egestosis sumptu pu-
blico per Italiæ opida ali jussit. [10] Hic ne accessum 5
malignorum terreret, [11] Junii Maurici [12] constantis
viri dicto [ita] admonetur. [13] Qui convivio fami-
liari

enim de te Vellejus lib. II. cap. 56. *Neque illi tanto viro & tam clementer omnibus victoriis suis uso, plus quinque mensium principalis quies contigit. quippe cum mense Octobri in Urbem revertisset; Idibus Martiis, conjurationis auctoribus Bruto & Cassio, quorum alterum, promittendo Consulatum, non obligaverat; contra differendo Cassium offenderat*, &c.

ANNA.

8 *Indulsit.*] Hæc omnia de Hadriano Spartianus.

VINETUS.

9 *Parentibus egestosis.*] Antiquus liber habet *egestuosis*. Insolens utrumque satis.

SCHOTTUS.

10 *Hic ne accessum malignorum terreret.*] Ita Vinetus edendum curavit, nescio quos libros sequutus. MSS. nostri & vulgati, quotquot vidi, omnes sine ulla varietate, *Hic ne accessu malivolorum terreretur*, non improbo. exstat historia apud Plinium Cæcil. lib. IIII. epistola 22. quem locum felici interpunctione idem Vinetus emendat.

GRUTERUS.

10 Sic quidem Vineti editio, sed nolentibus MSS. & vetustius cusis, in quibus concorditer, *Hic ne accessu malignorum terreretur*; quod revocandum. sed errat noster auctor, si ea de causa id putat pronuntiatum a Maurico. cum enim idem apophthegma retulerit Plinius lib. IV. Epistola 22. apparet dictum esse a viro gravissimo, ut ostenderet, etiam sub optimis Imperatoribus foveri malos. & ita sane est; qui omnem aversatur malitiam, non ea tamen se expedit Princeps; adeo aulicæ potentiæ elementis immixta est: quemadmodum nimis prolixe forsan, sed tamen nonnullo tyronum bono ostendimus, ad illud Taciti lib. IV. Historiarum cap 42. f. *Optimus est post malum Principem dies primus.*

ANNA.

10 Vel legendum, *ne accessum malignorum timeret*. Tamen & altera lectio retineri potest, *ne terreret accessum malignorum*, hoc est ne malignos se accedere prohiberet. Imo & hæc magis ad mentem Plinii videtur facere. Vide infra. Per *malignos*, calumniatores intellige.

VINETUS.

11 *Junii Maurici.*] Trisyllabus hic *Mauricus*, tetrasyllabus est *Mauritius* in vetusto codice: *sed Mauricum* etiam appellant epistolæ Plinii, tribus tantum syllabis. Est autem fortasse *Mauricus*, unde isti *Mauritii* dicti sint, ut imperator *Mauricius*, qui a suis militibus interfectus traditur anno Christi sexcentesimo tertio: quare non *Mauritii* per *t*, ut in vetere libro, exterum per *c Mauricii*, dicendi videantur: quomodo illos Græci per *κ* Μαυρίκιος scribunt, & vetusta marmora *Mauricios*.

ANNA.

12 *Constantis viri.*] Junii Maurici, quo viro nihil firmius, nihil verius. Plin. Epist. 22. lib. IV.

13 *Qui convivio.*] Hanc historiam sic Plinius loco supra laudato. *Idem* (Mauricus) *apud Nervam Imperatorem, non minus fortiter. Cœnabat Nerva cum paucis. Vejento proximus, atque etiam in sinu recumbebat. Dixi omnia, quum hominem nominavi. Incidit sermo de Catullo Messallino, qui luminibus orbatus ingenio sævo mala cæcitatis addiderat, non verebatur, non erubescebat,*

liari adhibitus, cum Vejentonem conſulari honore
functum quidem apud Domitianum, tamen multos
occultis criminationibus perſequutum, adeſſe vidiſſet;
inter colloquia [14] mentione Catulli facta calumniato-
ris præcipui, dicente Nerva, quid nunc faceret, ſi
Domitiano ſupervixiſſet? [15] Nobiſcum, inquit Mau-
ricus, cœnaret. Hic [16] jurgiorum diſceptator & ſcien-
6 tiſſimus & frequens fuit. Calpurnium Craſſum, pro-
miſſis ingentibus animos militum pertentantem, de-
tectum, confeſſumque, [17] Tarentum cum uxore re-
7 movit, patribus lenitatem ejus increpantibus. Cum-
que interfectores Domitiani ad exitium poſcerentur,
tantum eſt conſternatus, ut neque vomitum, neque
impetum ventris valeret differre. & tamen vehemen-
ter obſtitit, dictitans æquius eſſe mortem ſubire, quam
auctoritatem imperii fœdare, [18] proditis potentiæ ſu-
8 mendæ auctoribus. [19] Sed milites neglecto principe,
requiſitos, [20] Petronium, [Stephanum] uno ictu:
Parthe-

boſcebat, non miſerebatur. Sæpius a Domitiano non ſecus ac tela, quæ & ipſa cæca & improvida feruntur, in optimum quemque contorquebatur. De ejus nequitia ſanguinarii que ſententiis in commune omnes ſuper cœnam loquebantur, tum ipſe Imperator: quid putamus paſſurum fuiſſe, ſi viveret, & Mauricus, nobiſcum cœnaret?

VINETUS.

14 *Mentione Catuli.*] Geminari debere liquidam in hoc nomine, monuimus in commentario Eutropii. Juvenalis ſatyra quarta:

Et cum mortifero prudens Vejento Catullo.

15 *Nobiſcum, inquit Mauricus, cœnaret.*] Reſpondit Mauricus Nervæ, *Cœnaret* hic nobiſcum Catullus Meſſallinus, ſi nunc viveret. Sic ergo diſtingue apud Plinium in epiſtola viceſima ſecunda libri quarti: *quid putas paſſurum fuiſſe, ſi viveret? & Mauricus: Nobiſcum cœnaret.*

ANNA.

16 *Jurgiorum.*] Sic ſupra in Veſpaſiano, *Jurgia*, id eſt, *jura.*

17 *Tarentum.*] In Salentinis ad littus maris.

18 *Proditis potentiæ ſumendæ auctoribus.*] Nam Domitiani interfectoribus adjuvantibus, Nerva imperium invaſit.

GRUTERUS.

19 *Sed milites neglecto Principe.*] Fit ſæpe. & eo alludit illud Senecæ lib. 1. de Clementia cap. 10. *Hoc eſt ignoſcere, cum ſcias multos futuros qui pro te iraſcantur, & tibi alieno ſanguine gratificentur; non dare tantum ſalutem, ſed præſtare.* De Auguſto Suetonius: *Laudavit quidem pietatem tantopere pro ſe indignantium: cæterum & illacrimavit, & vicem ſuam conqueſtus eſt, quod ſibi ſoli non liceret amicis quatenus vellet iraſci*, &c. de qua manſuetudine, nos non inepta ad illa Capitonis apud Tacitum libro III. Annal. cap. 70. *Sane lentus in ſuo dolore eſſet Cæſar; Reipublicæ injurias ne largiretur.*

SCHOTTUS.

20 *Petronium, Stephanum.*] Tò *Stepha-*

Parthenium vero demptis prius genitalibus, & in os
conjectis, jugulavere, redempto magnis sumptibus
[21] Casperio: qui scelere tam truci insolentior, Ner-
vam compulit referre [22] apud populum gratias militi-
bus, [23] quia nefandos pessimosque omnium mortalium
peremissent. Hic Trajanum in [24] liberi locum, in- 9
que partem imperii [25] adoptavit: cum quo [26] tribus
vixit mensibus. Qui dum [27] suggerente ira, voce quam 10
maxima, contra quendam Regulum nomine inclama-
ret, sudore correptus est. [28] Quo refrigescente, 11
[29] horror corporis nimius initium febri fuit: nec mul-
to

Stephanum in nullo MSS. comparet nec in Veronensi, Augustano & Gryphii, & recte. quis enim duos uno ictu interemptos credat? Suspicor supra adscriptum *Secundum*: indeque factum ab aliquo ludimagistro *Stephanum*, quod eum supra inter percussores Domitiani nominatum recordaretur. Atqui Zonaras non malus auctor, in cæde ipsa Imperatoris *Stephanum* quoque interfectum refert ab ignaris conjurationis. Non igitur a Neronis militibus. Eutropius sane *Petronium Secundum* Præfectum prætorio nominat, cum de Nervæ auxiliatoribus ad regnum adipiscendum loquitur sub initium lib. VIII. & Parthenium interfectorem Domitiani: quem Orosius spadonem facit lib. VII. cap. 2. Tranquillus vero *Maximum* duntaxat libertum inter ejus percussores numerat, in Domitiano cap 17.

21 *Casperio.*] Sic vulgati. *Casperi* MSS. 2. inflectunt. *Caspari* Veronensis, a quo forte Christianum nomen ortum. *Emperio* Augustana editio habet. *Ælianum Casperium* Dio vocat, Præfectum prætorio, quam etiam dignitatem sub Domitiano gesserit.

ANNA.

21 Doctissimus Grotius legebat *Sigerio* quem Xiphilinus Domitiani cubicularium fuisse dicit; meminit Martial. lib. 4. Ep. 79. *Sigeriosque meros Partheniosque sonas.*

SCHOTTUS.

22 *Apud populum.*] Veronensis *ad populum.*

23 *Quia nefandos pessimosque omnium.*] Veronensis *quod pessimos nefandosque omnium:* quomodo & MSS.

ANNA.

23 Petronium scilicet, & Parthenium.

SCHOTTUS.

24 *Liberi.*] Observa vero *Liberi* singulari numero dici, ut & in Victoris Gordiano. vide Notas. Unam filiam *liberos* vocat contra Terentius numero multitudinis, Hecyra, & Cicero de aruspicum responsis.

25 *Adoptavit.*] MSS. *Cooptavit* pro *adoptavit.*

26 *Tribus vixit mensibus.*] *Annis* MSS. Veronensis & Augustanus codex.

27 *Suggerente ira voce.*] Basiliensis Cratandri, *Suggerente ira nocte voce quam maxima.*

28 *Quo refrigescente.*] Hæc absunt usque ad *Eo die* in utraque Basiliensi, Augustana, & Lugdunensi editionibus. MSS. vero. *Horror corporis nimium initia febri præbuit.* Veronensis a Vineto nihil variat, nisi quod *præbuit* legit. Pithœi MSS. *refrigerante* præfert.

ANNA.

29 *Horror.*] Eleganter, pro *tremor;*

to post, vitam finivit, [30] anno ætatis sexagesimo ter-
12 tio. Cujus corpus [31] a senatu quondam augusto ho-
13 nore delatum in sepulcro Augusti sepultum est. Eoque die quo interiit, [32] solis defectio facta est.

mor: sic *horror* soli. Florus: *Nec illum horrorem soli*, &c.

30 *Anno ætatis sexagesimo tertio.*] Eutropius. *Ætatis* LXX. *&* *altero anno.* Sed ambo falsi sunt. Nam natus erat an. 66.

SCHOTTUS.

31 *A senatu quondam....*] Aliter libri scripti & Veronensis *ut quondam Augusti honore delato in sepulcro Augusto.* Floriacensis tamen *relato*, Cujacii *relicto*.

GRUTERUS.

31 *Honore relato*, amplector; ut velit ab Augusto hunc alterum esse cui honor is obtigerit, ut humeris Senatorum deferretur ad sepulcrum. *relatum*, est rursum latum, ac repetitum. allusit forte ad ea, quæ habemus in Victoris Cæsaribus fine capitis XXXV.

ANNA.

31 Puto levissima immutatione: *Cujus corpus a senatu quondam Augusto honore delato, in sepulcro Augusti sepultum est.* τὸ *ut* quod apparet in MSS. a postrema syllaba vocis *senatu* inversa natum. Ordo hic est. *Cujus corpus in sepulcro Augusti sepultum est honore quondam a senatu Augusto delato.* De Augusto qui Senatorum humeris in campum delatus Sueton. cap. 100.

32 *Solis defectio.*] Hanc Eclipsin *Solis* post obitum Nervæ diebus quinquaginta tribus factam ex tabulis patet. Nam obiit Nerva die 27. Januarii, accidit Eclipsis die Martii 21.

CAPUT XIII.

ARGUMENTUM.

Annis viginti imperat, virtutes quasi temperamento miscet, lavacra condit, in malorum remedium divinitus datus creditur, exuritur, humatur & pater patriæ dicitur Ulpius Trajanus.

ULPIUS TRAJANUS [1] ex urbe Tudertina, 1
Ulpius ab avo dictus, Trajanus a Trajo pater-
ni generis auctore, vel de nomine Trajani patris sic
appellatus, imperavit [2] annis viginti. Iste [3] talem se 2
Reipublicæ præbuit, qualem vix ægreque exprimere
valuerunt [4] summorum scriptorum miranda ingenia.
Hic imperium [5] apud Agrippinam nobilem Galliæ 3
coloniam suscepit, habens diligentiam in re militari,
in civilibus lenitatem, in sublevandis civitatibus lar-
gitionem. Cumque duo sint, quæ ab egregiis princi- 4
pibus exspectentur, SANCTITAS DOMI, IN AR-
MIS FORTITUDO, UTROBIQUE PRUDEN-
TIA: tantus erat in eo maximarum rerum modus, ut
quasi temperamento quodam virtutes miscuisse videre-
tur: nisi quia [6] cibo, vinoque paullulum deditus erat.
[7] Liberalis in amicos: & tamquam vitæ conditione 5
par, [8] societatibus perfrui. Hic ob honorem Suræ, 6
cujus

ANNA.

1 *Ex urbe Tudertina.*] Mihi ignota est *Tudertina urbs.* Etsi nota esset, non ideo Epitomistæ crederem. Trajanus enim ex Italica Hispaniæ urbe, non ex *Tudertina.* Vide in Cæsaribus.

2 *Annis viginti.*] Imo annos 19. menses sex, dies 15.

SCHOTTUS.

3 *Talem se Reipublicæ præbuit.*] Postea in Senatu Principibus felicis ominis & augurii causa acclamabatur: *Esto felicior Augusto, melior Trajano.* S. C. quoque factum est ut *Optimus* appellaretur. Dio, Eutropius.

4 *Summorum scriptorum.*] Explebit lectorem vel unus Plinii Panegyricus. Dolendum eos intercidisse qui Trajani vitam copiose in literas miserunt, Marium Maximum, Fabium Marcellinum, Aurelium Verum, Statium Valentem: quos laudat Lampridius in Alexandro Severo.

ANNA.

4 Scripsit & Ælius Spartianus, sed quæ temporis injuria periit. Et hanc maxime ab Epitomista respici verisimile est, cum ab ejusdem vitis quæ supersunt multa ab eo videamus esse transcripta.

5 *Apud Agrippinam.*] Eutropius. *Imperator autem apud Agrippinam civitatem in Galliis factus est. Agrippina Colonia,* hodie *Cologne.*

SCHOTTUS.

6 *Cibo vinoque.*] De *vinolentia* infra quoque in Theodosio cap. 49. Scitum illud Catonis, *Unum Cæsarem sobrium ad Rempublicam accessisse.* Sueton. Cæsare 53. Herba parietina dictus infra cap. 43. De Pompeja Plotina cap. 44. & in Theodosio plura.

ANNA.

7 *Liberalis in amicos.*] Eutropius. *Liberalis in cunctos: publice privatimque ditans omnes, & honoribus augens, quos vel mediocri familiaritate cognovisset.*

8 *Societatibus perfrui.*] Id est, *perfrue-*

cujus ſtudio imperium arripuerat, [9] lavacra condidit.
7 De quo ſupervacaneum videtur cuncta velle nominatim [10] prodere, cum ſatis ſit excultum atque emenda-
8 tum dixiſſe. Fuit enim patiens laboris, ſtudioſus
optimi cujuſque, ac bellicoſi: magis [que] ſimpliciora ingenia aut [11] eruditiſſimos, quamvis ipſe parcæ eſſet ſcientiæ, moderateque eloquens, diligebat.
9 JUSTITIÆ vero, ac [12] JURIS HUMANI divinique tam repertor novi, quam inveterati cuſtos.
10 Quæ omnia eo majora viſebantur, quo [niam] per multos atque atroces tyrannos perdito atque proſtrato ſtatu Romano, [13] in remedium tantorum malorum divinitus credebatur opportune [14] datus; uſque eo, ut adveniens imperium ejus pleraque mirifica denunciaverint. [15] In quibus præcipuum, cornix a faſtigio Ca-
11 pitolii Atticis ſermonibus effata, καλῶς ἔςαι. Hujus
exuſti corporis cineres relati Romam, humatique

[16] Tra-

perfruebatur. Sic non ſemel indefinitos pro imperfectis reperias. De hac Trajani civilitate Eutropius. *Romæ, & per provincias æqualem ſe omnibus exhibens; amicos ſalutandi cauſa frequentans, vel ægrotantes, vel cum feſtos dies habuiſſent; convivia cum iiſdem indiſcreta viciſſim habens. Sæpe in vehiculis eorum ſedens.*

9 *Lavacra.*] In Cæſaribus.

SCHOTTUS.

10 *Prodere.*] *Premere* ſcriptum habeo: vulgo *prodere.*

GRUTERUS.

11 *Eruditiſſimos*, &c. *diligebat.*] Callide. quamvis enim *eruditiſſimus* ipſe non erat, habebatur tamen. neque enim videtur amare poſſe & colere doctos indoctus. quippe juxta Catilinam Salluſtii: *Idem velle, idem nolle, ea demum firma eſt amicitia.*

SCHOTTUS.

12 *Juris humani.*] Teſtis liber x. epiſt. Plinii, ſi illius eſt; qui ad illum omnia retulit.

ANNA.

13 *In remedium.*] Nam *ſub Trajano principe movet lacertos, & præter ſpem omnium, ſenectus imperii quaſi reddita juventute revireſcit.* Florus.

SCHOTTUS.

14 *Datus.*] *Electus* pro *datus* eſt in Auguſtano codice.

15 *In quibus.*] Aliter hic locus in MSS. Veronenſi & Baſilienſi utroque legitur, *in queis præcipuum cornicem e faſtigio Capitolii Atticis ſermonibus effatam eſſe καλὸς hujus.* Auguſtanus codex *affata καλὲς. Cujus.* Sueton. vero extremo lib. XII. Domitiani temporibus accidiſſe ait.

ANNA.

15 *Ante paucos*, inqnit, *quam occideretur, menſes cornix in Capitolio eloquuta eſt, ἔςαι πάντα καλῶς. Nec defuit qui oſtentum ſic interpretaretur.*

Nuper Tarpejo quæ ſedit culmine cornix,
Eſt bene, non potuit dicere; dixit, erit.

16 *Tra-*

[16] Trajani foro ſub ejus columna: & [17] imago ſuper-
poſita, ſicuti triumphantes ſolent, in Urbem [18] in-
vecta, ſenatu præeunte & exercitu. Eo tempore, 12
multo pernicioſius, quam ſub Nerva, [19] Tiberis in-
undavit, magna clade [20] ædium: & [21] terræ motus
gravis [22] per provincias multas, atroxque peſtilentia,
fameſque, & incendia facta ſunt. Quibus omnibus 13
Trajanus per exquiſita remedia plurimum opitulatus
eſt; [23] ſtatuens, ne domorum altitudo [24] ſexaginta
ſuperaret pedes, ob ruinas faciles, & ſumptus, ſi-
quando talia contingerent, exitioſos. Unde merito 14
PATER PATRIÆ dictus eſt. Vixit annos [25] ſe-
xaginta quatuor.

C A-

16 *Trajani foro.*] Quod forum Ulpium ſive *Trajani* ab Ulpio *Trajano* dictum. Apollodorus Architectus fuit. Columna in medio ſita, cujus altitudo hodieque apparet pedum 128.

17 *Imago ſuperpoſita.*] Hanc Hadrianus invexit. Spartianus. *Quum triumphum ei ſenatus qui Trajano debitus erat detuliſſet, recuſavit ipſe, atque imaginem Trajani curru triumphali vexit, ut optimus Imperator ne poſt mortem quidem triumphi amitteret dignitatem.*

SCHOTTUS.

18 *Invecta.*] *Invehi* Veronenſis & MSS. pro *invecta.*

19 *Tiberis inundavit.*] Vide Plinium lib. III. cap. 5. Nat hiſtor. Inundavit & ſub Othone, Sueton. cap. 8. Tacitus I. Hiſt. Auguſtæ.

20 *Ædium.*] *Proximarum* amplius eſt in MSS. quibus fere Veronenſe exemplar conſentit.

21 *Terra motus.....*] Dio Caſſius, Oroſius, alii.

ANNA.

22 *Per provincias multas.*] In Græcia, Aſia, Galatia, Syria. Euſebius, Dio.

SCHOTTUS.

23 *Statuens ne domorum.*] Auguſtus P. Rutilii Rufi exemplo ædificiis modum impoſuit, ne ædes altius LXX. pedes tollere liceret. Trajanus ad LX. revocavit. Sueton. Octavio cap. 79. Strabo lib. V. Geograph. Exſtat Neapoli in marmore lex ædificantium, cujus prima pars truncata eſt.

GRUTERUS.

23 Pulcra ad hunc locum petes a Barnabæ Briſſonii libro I. cap. I. Selectarum ex jure civili Antiquitatum.

VINETUS.

24 *Sexaginta ſuperaret pedes.*] Notatum numerum hic reperimus, in aliis *ſexaginta*, in membraneo codice *quadraginta.*

SCHOTTUS.

25 *Sexaginta quatuor.*] Variant Hiſtorici. Sexageſimo ſecundo ætatis, ventris profluvio, imperii undevigeſimo, additis menſibus & diebus XV. mortuum, auctor eſt Dio, Eutropius, & Oroſius.

1 *Stirpis*

CAPUT XIV.

ARGUMENTUM.

Annis viginti duobus imperat, Atheniensium studia & mores haurit, locos...... nominibus recenset, immensi laboris est, ad vitia & virtutes quasi arbiter genitus, simulator est & dissimulator, ad lacessendum & respondendum acer, Sabinam uxorem prope servilibus injuriis & ad mortem voluntariam compellit, & miserabili exitu consumitur Ælius Adrianus.

1 ÆLIUS ADRIANUS [1] stirpis Italicæ, [2] Ælio Adriano [3] Trajani principis consobrino Adriæ orto

SCHOTTUS.

1 *Stirpis Italicæ.*] Legitur in MSS. *Itala*, quod tamen abjudico. *Italica* enim Hispaniæ urbs, quæ & Trajani patria. An vero & Silii poëtæ ? ἐπίχω & *amplius* pronuncio.

ANNA.

1 Sed, nescio an hoc sensu dici possit *Stirpis Italicæ*, imo verum est quod apud Spartianum notavit illustrissimus Casaubonus, *stirpis Italicæ* nil aliud velle quam Ἰταλικῦ γένους. Ita ut Victor Hadrianum, non *Italica* Hispaniæ Urbe oriundum dicat; sed plane e contrario dissimulans originem illius Hispanicam, aut quasi rem notam omnibus prætermittens, *Italia* quantum potest, asserat. Quin plerique libri scripti non *Italica*, sed *Itala* præferunt eo loci. Et ipse Victor se ipsum explicat, dum addit *Ælio Adriano Adria orto genitus.*

2 *Ælio Adriano Adria orto genitus.*] Spartianus primulo initio. *Origo Imperatoris Hadriani vetustior a Picentibus, posterior ab Hispaniensibus manat: siquidem Adria ortos majores suos apud Italicam Scipionum temporibus rosodisse, in libris vita sua Hadrianus ipse commemorat. Hadriano pater Ælius Hadrianus cognomento Afer, fuit consobrinus Trajani Imperatoris*, &c.

3 *Trajani principis consobrino.* Ælio Ælii Hadriani Imperatoris avo conjux fuit Ulpia, M. Ulpii *Trajani* soror, *Trajani* Augusti amita. *Trajanus* igitur Imperator & pater Hadria-

orto genitus, quod [4] opidum agri Piceni, etiam mari Adriatico nomen dedit, imperavit [5] annis viginti
duobus. Hic Græcis literis impensius eruditus, a 2
plerisque [6] Græculus appellatus est. Atheniensium studia, moresque [7] hausit non sermone tantum, sed & cæteris disciplinis, canendi, psallendi, [8] medendique scientia, [9] musicus, geometra, pictor, [10] fictor ex ære vel marmore proxime [11] Polycletos & Euphranoras. [12] Perinde omnino ad ista erat factus, ut elegantius numquam quidquam humanæ res expertæ
videantur. [13] Memor supra quam cuiquam credibi- 3
le

Hadriani Cæsaris, ut ex fratre & sorore nati amitini, invicem fuerunt. Quos etiam consobrinos nominare solent Latini, ut & Jurisconsultus notat. Casaubonus apud Spartianum.

4 *Opidum agri Piceni.*] In inferiori parte juxta Vestinos, ad mare.

SCHOTTUS.

5 *Annis* XXII. Vulgati tres XII. duntaxat numerant.

ANNA.

6 *Græculus appellatus.*] Ex Spartiano. *Imbutusque impensius Græcis studiis, ingenio ejus sic ad ea declinante, ut a nonnullis Græculus diceretur.*

SCHOTTUS.

7 *Hausit.*] *Auxit* editi omnes. Cujacii & Veronensis addit *peritus, non sermone.* Frobenianus vero, *peritus non sermone.* Cratandri, Gryphii & Augustana editio, *poëtico non sermone tantum.*

8 *Medendique scientia.*] Vereor ne legendum sit *numerandique* ex Spartiano, qui & Matheseos peritum facit in Ælio Vero.

ANNA.

8 Spartianus, quem fere Epitomista sequitur. *Fuit poëmatum & literarum omnium studiosissimus, Arithmetica, Geometria, pictura peritissimus, jam psallendi & cantandi scientiam præ se ferebat.* Ubi nulla mentio *medendi scientiæ.* Sed ejus loco Arithmeticam Hadriano tribuit Spartianus. Quare non immerito hunc locum Epitomistæ suspectum habuere viri doctissimi Schottus & Casaubonus. Quorum prior legendum putat *numerandique scientia*, vere. Idque ego olim antequam Schottum legissem, subodorata fueram Spartianum legendo. Priori syllaba *nu* deperdita ex reliquis *morandi* imperiti librarii fecere *medendi.*

SCHOTTUS.

9 *Musicus, geometra.*] Veronensis *musicis, geometria.* MSS. consentiunt nisi quod *geometer* declinant.

10. *Fictor.*] MSS. *Fictorque:* excusi tres addunt *fictor æmulatorque.*

ANNA.

11 *Polycletos & Euphranoras.*] Nobilissimos pictores.

SCHOTTUS.

12 *Perinde omnino ad ista erat factus.*] *Proinde omnino ad ista & facetus, ut elegantius umquam raro quidquam*, MSS. præferunt & Veronensis. Quidam pro *erat factus* legunt *effectus:* alii *effictus.*

GRUTERUS.

12 *Proinde...... facetus* placet, dummodo abjiciatur *unquam.* sane *proinde* illo ævo notabat, *adeo*, uti supra diximus ad Schotti Victorem capite vicesimo.

ANNA.

13 *Memor supra quam cuiquam credibile est.*] Spartianus. *Fuit memoria ingentis, facultatis immensæ, nam & ipse orationes dictavit,*

& ad

le eſt, locos, negotia, milites, abſentes quoque no-
4 minibus recenſere. Immenſi laboris, quippe qui pro-
vincias omnes [14] pedibus circumierit, agmen comi-
tantium prævertens, cum [15] opida univerſa reſtitueret,
5 [16] augeret ordinibus. Namque ad ſpecimen legionum
militarium, fabros, perpendiculatores, architectos,
genuſque cunctum exſtruendorum mœnium, ſeu de-
6 corandorum in cohortes [17] centuriaverat. [18] Varius,
multiplex, multiformis: ad vitia atque virtutes quaſi
arbiter genitus, [19] impetum mentis quodam artificio
regens, ingenium invidum, triſte, laſcivum, & ad
oſtentationem ſui inſolens, callide [20] regebat, con-
tinentiam, facilitatem, [21] clementiam ſimulans, con-
traque diſſimulans ardorem gloriæ, quo flagrabat.
7 [22] Acerrimus ad laceſſendum pariter & reſpondendum
ſeriis, joco, maledictis: referre carmen carmini,
[23] dictum dicto: prorſus ut meditatum crederes adver-
ſus

& ad omnia reſpondit. Et paullo infra. *Nomina plurimis ſine nomenclatore reddidit, quæ ſemel & congeſta ſimul audiverat, ut nomenclatores ſæpius errantes emendaverit. Dixit & veteranorum nomina quos aliquando dimiſerat. Libros ſtatim lectos & ignotos quidem plurimis memoriter reddidit. Uno tempore ſcripſit, dictavit, audivit, & cum amicis fabulatus eſt.*

14 *Pedibus circumierit.*] Ex Spartiano: *Exemplo etiam virtutis ſuæ cæteros adhortatus, quum etiam vicena millia pedibus armatus ambularet.* Sed rem auget noſter, neſcio an vere.

SCHOTTUS.

14 Pro *pedibus*, *paſſibus* libri ſcripti & Veronenſis.

ANNA.

15 *Opida univerſa reſtitueret.*] Id eſt, *opida per totum orbem reſtitueret.* Quæ ſcilicet vel horrore ſoli, aut quolibet alio caſu proſtrata fuerant.

16 *Augeret ordinibus.*] Fabrûm ſcilicet, carpentariorum, ferrariorium, omniſque generis artificum.

17 *Centuriaverat.*] Verbum militare, id eſt, *in centurias allegerat.* De *centuriis* non eſt hic dicendi locus.

18 *Varius*, &c.] Ex Spartiano hoc quoque. *Idem ſeverus, lætus: comis, gravis: laſcivus, cunctator: tenax, liberalis, ſimulator: ſævus, clemens & ſemper in omnibus varius.*

SCHOTTUS.

19 *Impetum mentis.*] *Impetus* MSS. Auguſt. *imperii*, quod non placet, niſi *ac vitia atque virtutes* legas.

20 *Regebat.*] Vulgati. Cujacii codex *tegebat.*

21 *Clementiam ſimulans.*] Veronenſis & Frobenianus *clementiamque ſimulans ardore gloriæ*, reliqua abſunt.

22 *Acerrimus.*] *Acer nimis* MSS. & Veronenſis.

ANNA.

23 *Dictum dicto.*] *Dictum* dicteria & jocoſos ſales complectitur. Gallice. *un bon mot.*

24 Pro

ſus omnia. Hujus [24] uxor Sabina, dum prope ſer- 8
vilibus injuriis afficitur, ad mortem voluntariam com-
pulſa eſt. [25] Quæ palam jactabat, quam immane in-
genium pertuliſſet: [26] & elaboraſſe, [27] ne ex eo ad
humani generis perniciem gravidaretur. Hic [28] mor- 9
bo ſubtercutaneo, quem diu placide pertulerat, vi-
ctus, dolore [29] ardens, impatienſque, plures e ſena-
tu exſtinxit. [30] A Regibus multis pace [31] occultis mu- 10
neribus impetrata, jactabat palam plus ſe otio ade-
ptum, quam armis cæteros. [32] Officia ſane publica, 11
& palatina, nec non militiæ in eam formam ſta-
tuit, quæ paucis per Conſtantinum immutatis hodie
[33] per-

SCHOTTUS.

23 Pro *dicto*, *dictui* MSS. & Veronenſis.

ANNA.

24 *Uxor Sabina.*] Aliter Spartianus. *quandoquidem etiam Sabina uxor non ſine fabula veneni dati ab Hadriano defuncta eſt.*

SCHOTTUS.

25 *Qua palam.*] Aliter 3. ſcripti codices. *Qua palam jactabat ſe, quod immane ingenium prebaviſſet, elaboraſſe, ne.* Sic & Auguſtanus, niſi quod *perſuaſiſſet* non *prebaviſſet* habuit longe alio ſenſu. & Veronenſis *geſtabat* pro *jactabat*.

ANNA.

26 *Et elaboraſſe.*) Malim *elaboraſſet, im. ing. pertuliſſet, & quam elaboraſſet.* In MSS. *qua palam jactabat ſe, quod immane ingenium probaviſſet, elaboraſſe ne*, &c. Quod valde arridet. Pro quo legi poteſt *quum*, ut propius accedas ad *quam*.

GRUTERUS.

27 *Ne ex eo ad humani generis perniciem gravidaretur.*) Quaſi vero liberi ſimiles eſſe ſemper ſoleant parentibus, & non potius contra eveniat; uti videndum in Spartiani Severo.

SCHOTTUS.

27 Vidi qui, *ne ex eo humani generis pernicies gravidaretur*, excuderunt.

ANNA.

28 *Morbo ſubtercutaneo.*) Aqua intercute.

SCHOTTUS.

28 In Veronenſi & MSS. *ſuccutaneus morbus* appellatur.

ANNA.

29 *Ardens.*) In Veronenſi & MSS. *arduus* pro quo vulgati *ardens*.

30 *A Regibus multis pace.*) Spartianus. *Regibus multis plurimum detulit; a pleriſque vero etiam pacem redemit.*

SCHOTTUS.

31 *Occultis.*) In Veronenſi & MSS. *occultius* pro *occultis*.

ANNA.

32 *Officia ſane publica & palatina.*) Spartianus. *Siquidem ipſe poſt Cæſarem Octavianum labantem diſciplinam incuria ſuperiorum principum, retinuit, ordinatis & officiis, & impendiis.* Quid autem immutatum ſit ab Hadriano de priori Auguſti ordinatione circa *officia* & univerſam rempublicam, accuratiſſime a peritiſſimo hiſtoriæ Romanæ viro Onuphrio Panvino dictum eſt.

SCHOTTUS.

32 Indicem dignitatum Romanarum & adminiſtrationum, tam civilium, quam militarium in Occidentis regionibus Hadriano imperante, edidit Georgius Fabricius Chemnicenſis, una cum Antiquitatum monumentis, urbeque Roma.

33 *Per-*

12 [33] perſeverat. Vixit [34] annos ſexaginta duos: dehinc miſerabili exitu conſumptus eſt, cruciatu membrorum fere omnium confectus, in tantum [35] ut crebro ſeſe interficiendum miniſtrorum fidiſſimis precans offerret: ac ne in ſemetipſum ſæviret, cuſtodia cariſſimorum ſervaretur.

33 *Perſeverat.*) In Veronenſi & MSS. *perſeverant* numero multitudinis.

ANNA.

34 *Annos ſexaginta duos.*] Et menſes quinque, dies novemdecim.

35 *Ut crebro ſe ſe.*) Spartianus. *Hadrianus autem ultimo vitæ tædio jam affectus gladio ſe transfigi a ſervo juſſit,* &c. *& poſt teſtamentum quidem iterum ſe conatus occidere, ſubtracto pugione, ſævior factus eſt, petiit & venenum a medico, qui ſe ipſe ne daret occidit.*

CAPUT XV.

ARGUMENTUM.

Annos viginti tres imperat, ſine exemplo vivit, vultu juſtitiam ornat, ſalutandus priuſquam prodeat panem deguſtat, labores ad patrisfamilias ſpeciem exſequitur, ſceleris in ſemetipſum cupidos indagari non vult, & febri conſumitur Antoninus Bojonius Pius.

1 ANTONINUS FULVIUS, ſeu BOJONIUS dictus, poſtea etiam PIUS cognominatus, im-
2 peravit [1] annos viginti tres. Iſte ab Adriano in filium adoptatus, [2] cujus gener fuerat, tantæ bonitatis in principatu

ANNA.

1 *Annos viginti tres.*] Vide in Cæſaribus.

2 *Cujus gener fuerat.*] Falſum eſt Antoninum Pium Hadriani *generum*

cipatu fuit, ut haud dubie fine exemplo vixerit.
[3] Quamvis [4] eum Numæ contulerit ætas ſua, cum 3
orbem terræ nullo bello per annos viginti tres [5] au-
ctoritate ſola rexerit, [6] adeo trementibus eum atque
amantibus [7] cunctis Regibus, nationibuſque, & po-
pulis, ut parentem ſeu patronum magis quam domi-
num [8] imperatoremve reputarent: omneſque [9] uno
ore in cæleſtium morem propitium optantes, de con-
troverſiis inter ſe judicem poſcerent. [10] Ad quem e- 4
tiam Indi, [11] Bactri, Hyrcani legatos miſere, juſti-
tia tanti imperatoris comperta, quam ornabat vultu
[12] ſereno & pulcro, [13] procerus membra, decenter
validus.

rum fuiſſe, quippe qui Anniam Fauſtinam Annii Veri filiam uxorem habuerit.

SCHOTTUS.

3 *Quamvis eum.*] Abſunt a Veronenſi uſque ad, *adeo trementibus eumque amantibus.* ſic enim quidam legunt.

ANNA.

4 *Eum Numa contulerit ætas ſua.*] Capitolinus in Pio, initio: *Et qui merito Numa Pompilio ex bonorum ſententia comparatur.* Et in fine: *Et qui rite comparatur Numæ cujus felicitatem, pietatemque & ſecuritatem, ceremoniaſque ſemper obtinuit.*

5 *Auctoritate ſola.*] Capitolinus. *Parthorum Regem ab Armeniorum expugnatione ſolis literis repulit, Abgarum Regem ex orientis partibus, ſola auctoritate deduxit.*

GRUTERUS.

6 *Adeo trementibus eum atque amantibus.*] Sic eſt, nonnunquam duo iſthæc conjunguntur, timere & amare. Ammianus lib. XXVII. cap. 21. de Prætextato: *Adeptus eſt id quod raro contingit, ut cum timeretur, amorem non perderet civium.* videatur idem quoque libro XXV. cap. 14. pr. ut & Capitolini Gordianus cap. 28. nec non Victoris Antoninus Pius, capite Epitomes XV. p.

ANNA.

7 *Cunctis Regibus.*] Capitolinus. *Cauſas regales terminavit.* Quod ambitioſe ait Epitomiſta de *cunctis Regibus*, verius interpreteris tu de regulis aliquot orientis populorum qui ſuos illa tempeſtate reges habuerunt: ſed fere ex Imperatoris Romani ordinatione ut Albani, Iberi, Zydritæ, Lazi, Apſilæ, Abaſgi, Lanigæ & alii. *Caſaubonus.*

SCHOTTUS.

8 *Imperatoremve putarent.*] Ita Colinæus excudit. Veronenſis & *imperatorem vere putarent*: unde noſtra lectio cuſa eſt, quæ tamen non diſplicet. Habebat autem frequenter in ore Scipionis illud: *Malle ſe unum civem ſervare, quam mille hoſtes perdere.* Jul. Capitolinus.

9 *Uno ore in cæleſtium morem.*] Ita vulgati, quos quidem viderim omnes, excepto uno Veronenſi qui cum ſcriptis libris legit, *in morem cæleſtium.* Nam illa *uno ore* ſuperant, facta ex illo *in morem.*

ANNA.

9 Non abundant, ut volunt viri doctiſſimi; imo & neceſſaria ſunt, *Uno ore poſcerent*, &c.

SCHOTTUS.

10 *Ad quem etiam.*] Veronenſis *quin etiam* pro *ad quem etiam.*

11 *Bactri.*) Veronenſis *Bactriani* populi in iiſdem.

12 *Sereno & pulcro.*) Veronenſis *vultu ſerio pulcro*, pro quo vulgati *ſereno & pulcro.*

13 *Pro-*

5 validus. [14] Priusquam ſalutandus prodiret, degu-
ſtans [15] panis aliquantulum, ne frigeſcente circum præ-
cordia per jejunium ſanguine, viribus exeſis interci-
peretur, eoque [16] actuum publicorum laboribus mi-
nime ſufficeret. Quæ incredibili diligentia ad ſpeciem
6 optimi patrisfamiliâs exſequebatur. Appetentia glo-
riæ carens, & oſtentatione: adeo manſuetus, ut [17] in-
ſtantibus Patribus ad eos qui contra eum conjurave-
rant, perſequendos, compreſſerit quæſtionem, præ-
fatus NECESSE NON ESSE, SCELERIS IN
[18] SEMETIPSUM CUPIDOS, pertinacius indaga-
ri: ne ſi plures reperirentur, quantis odio eſſet, in-
7 telligeretur. Igitur [19] cum eſſet annorum ſeptuagin-
ta duorum [20] apud Lorios villa propria, [21] millibus paſ-
ſuum duodecim ab Urbe, febri paucorum dierum
poſt

ANNA.

13 *Procerus membra, decenter validus.*) Diſtingue, ut optime Caſaubonus apud Capitolinum: *procerus membra decenter, validus. Procerum membra decenter* vocat quem Capitolinus ſtatura elevata decorum. *Fuit ſtatura elevata decorus.*

14 *Priusquam ſalutandus.*) Capitolinus. *Antequam ſalutatores venirent, panem ſiccum comedit ad ſuſtentandas vires.* Bene mane *ſalutabantur* Imperatores, iique nihil deguſtabant priusquam *ſalutarentur*, ſed hora demum tertia vel quarta, vel etiam ſexta qui non prandebant.

SCHOTTUS.

15 *Panis aliquantulum.*) Veronenſis & MSS. *panis aliquantum.*

16 *Actuum publicorum minime ſufficeret.*) Veronenſis & MSS. *Actui publicorum minime ſufficeret.* deeſt *laboribus.*

ANNA.

16 Ita melius MSS. Sed diſtinctio ſic mutanda: *Eoque actui publicorum minime ſufficeret, qua incredibili,* &c. *Qua*, publica ſcilicet.

SCHOTTUS.

17 Pro *inſtantibus.*) *Inſtigantibus* excudit Frobenius.

ANNA.

18 *Semetipſum.*) Pro *ipſum*, ita *ſeipſum* apud Capitolinum. *Soluſque omnium prope principum prorſus ſine civili ſanguine & hoſtili, quantum ad ſeipſum pertinet, vixit.* Sic enim ea ætate loquebantur.

SCHOTTUS.

19 *Cum eſſet annorum ſeptuaginta duorum.*) Abſunt hæc a MSS. & Veronenſi & certe librarii non auctoris manum olent. Eutropius enim LXXIII. habet. Capitolinus ſeptuagenarium tantum facit. Novus Victor vel vetus potius, ætatis ſeptuaginta quinque annos illi tribuit, imperii viginti dumtaxat.

ANNA.

19 Omnino vixit annos 74. menſes ſex.

20 *Apud Lorios.*] *Laurium* vocat Capitolinus. *Lorium* Eutropius. fuit in Aurelia via quæ in Etruriam ducebat.

SCHOTTUS.

21 *Millibus paſſuum duodecim.*) Ita repoſui ex Eutropio lib. VIII. & Oroſ. VII. aſtipulantibus vulgatis optimis.

 22 *Tres*

post [22] tres atque viginti annos imperii consumptus est.
Ob cujus honorem, [23] templa, sacerdotes, atque in- 8
finita alia decreta sunt. Usque eo autem mitis fuit, 9
ut cum ob inopiæ frumentariæ suspicionem lapidibus a plebe Romana perstringeretur, maluerit [24] ratione exposita [25] placare, quam ulcisci seditionem.

22 *Tres atque viginti.*) Sic enim paullo ante Victor: & in numeris minor numerus cum articulo, non digito vel composito numero, ut Arithmeticorum filii appellant, cohæret. Absurde igitur in quibusdam *tres atque duodecim*, & supra *viginti* transpositis vocibus: valde ut mirer in secunda editione Vineti, hominis alioqui perspicacissimi, oculos hæc fugisse.

ANNA.

23 *Templa, sacerdotes.*] Capitolinus. *A senatu divus est appellatus, cunctis certatim adnitentibus, quum omnes ejus pietatem, clementiam, ingenium, sanctimoniam laudarent. Decreti etiam sunt omnes honores qui optimis principibus ante delati sunt. Meruit & Flaminem & Circenses, & Templum, & sodales Antonianos.*

24 *Ratione exposita.*) Huc pertinent verba Capitolini: *Omnium quæ gessit & in senatu, & per edicta rationem reddidit.* Similium edictorum mentio apud Sueton. August. cap. 28.

GRUTERUS.

25 *Placare, quam ulcisci seditionem.*) Hæc vere resipiunt Principem; qui meminit dictum Senecæ; *haud quidquam esse gloriosius, Principe impune læso*, libro 1. de clementia cap. 20. f. item: Nec quidquam pulcrius existimo in fastigio collocatis, quam multarum rerum veniam dare, nullius petere. exemplum talis moderationis invenire est apud Tranquillum capite 18. Claudii.

CAPUT XVI.

ARGUMENTUM.

Annos decem & octo imperat, ærumnis publicis quasi defensor objicitur, Lucium Annium Verum in imperii partem ascisit, vultum nunquam mutat, philosophiæ & Græcis literis studet, regii cultus instrumentum distrahit, & morbo consumitur Marcus Antoninus.

1 MARCUS autem ANTONINUS imperavit 1
[2] annos decem & octo. Iste virtutum o- 2
mnium, cælestisque ingenii exstitit, ærumnisque [3] publi-

SCHOTTUS.

1 *Marcus autem.*] *M. Aur.* melior codicis Pithœi nostri scriptura, quod & in Floriacensi alia manu erat emendatum. Scripserat auctor *Aur.* una commutata litera sic factum *aut.*

ANNA.

2 *Annos decem & octo.*] Vide quæ in Cæsaribus dicta sunt.

3 *Publi-*

[3] publicis quasi defensor objectus est. [4] Etenim nisi ad illa tempora natus esset, profecto quasi uno lapsu
3 ruissent omnia status Romani. Quippe ab armis [5] nusquam quies erat: perque omnem [6] Orientem, Illyricum,

SCHOTTUS.

3 *Publicis.*] Codex Pithœi, & Veronensis, Floriacensis rectius quam *plurimis.*

CASAUBONUS.

4 *Etenim nisi ad illa tempera natus esset, prefecte.*] Vide si dubitas, tum alios qui vitam scripserunt, tum Aristidem in oratione Panegyrica, qui providentiæ numinum pulcerrimis verbis acceptum fert, quod talis tali & tam necessario Reipublicæ tempore summæ rerum præfectus sit. Zonaras etiam in eandem sententiam: Ού μέντοι ἄξιος τῆς ἀρετῆς εὐδαιμόνησεν ἐντεῦθεν ἢ μᾶλλον θαυμάσειεν ἄντις αὐτὸν, ὅτι καὶ ἀλλοκότοις ἢ ἐξαισίοις χρησάμενος πράγμασιν, αὐτός τε διεγένετο, καὶ τὴν ἀρχὴν διεσώσατο. Hinc illud Ammiani Marcellini de funestissimis & turbulentissimis imperii Romani temporibus: *Eo tempore* (inquit) *quo etiam si imperium Marcus regeret Antenius ægre sine collegis similibus, & magna sobrietate consiliorum lenire luctuoses Reipublicæ poterat casus.*

GRUTERUS.

4 Scilicet, sæpe fortuna regni aut reipublicæ ab uno pendet, ut innuit Polybius libro 1. cap. 35. lib. 6. cap. 41. lib. 8. cap. 8. unde de Cajo Mario Sallustius fine Jugurthinæ: *Ea tempestate spes atque opes civitatis in illo sita.* Deque eodem Florus lib. III. cap. 3. *Actum erat, nisi Marius illi sæculo contigisset*, &c. Livius lib. VIII. cap. 10. *Cæterum inter omnes cives sociosque præcipua laus belli ejus penes Consules fuit: quorum alter omnes minas periculaque ab Diis superis inferisque in se unum vertit: alter ea virtute, eoque consilio in prœlio fuit, ut facile convenerit inter Romanes Latinosque, qui ejus pugnæ memoriam posteris tradiderunt, utrius partis Titus Manlius dux fuisset, ejus futuram haud dubie fuisse victoriam.* ubi nos plura.

SCHOTTUS.

5 *Nusquam quies.*] Veronensis *quies nunquam.*

ANNA.

6 *Orientem, Illyricum, Italiam, Galliam.*] Parthos, Marcomannos, Sequanos, &c.

cum, Italiam, Galliamque bella fervebant: [7] terræmotus non fine interitu civitatum, [8] inundationes fluminum, [9] lues crebræ, [10] locuftarum fpecies agris infeftæ, prorfus ut prope nihil, quo fummis angoribus atteri mortales folent, dici feu cogitari queat, quod
non illo imperante fævierit. Credo divinitus attribu- 4
tum, UT DUM [11] MUNDI LEX, SEU NATURA [12] ALIUDVE QUID [13] HOMINIBUS INCOGNITUM ea mala gignit, rectorum confiliis tam-

7 *Terramotus.*] Ut in Afia. Huc refero ifta Capitolini: *Opidis labentibus auxilium tulit.*

8 *Inundationes fluminum.*] Capitolinus. *Sed interpellavit iftam felicitatem fecuritatemque Imperatoris prima Tiberis inundatio, qua fub illis graviffima fuit, qua res & multa urbis ædificia vexavit & plurimum animalium interemit & famem graviffimam peperit.*

9 *Lues crebra.*] Capitolinus in Vero. *Fuit ejus fati ut in eas provincias per quas rediit, Romam usque luem fecum deferre videretur, & nata fertur peftilentia in Babylonia, ubi de templo Apollinis ex arcula aurea quam miles forte inciderat, fpiritus peftilens evafit, atque inde Parthos orbemque compleffe.* Vide & Ammianum Marcellinum lib. XXIII.

SCHOTTUS.

10 *Locuftarum fpecie.*] Veronenfis, *locuftarum fpecies infefta prorfus; ut nihil*, fic interpungit.

CASAUBONUS.

11 *Mundi lex.*] Eleganter & ex intima philofophia; pro fatum. Græci pariter νόμον eodem fenfu: ut apud Marcum Aurelium Antoninum non femel. Hoc ipfum Seneca, & iifdem fere verbis; (quæ fortaffe tum Victori huic, aut undecumque Victor, in mente) N.Q. III. 29. *Origo mundi non minus folem & lunam, & vices fiderum, & animalium ortus, quam quibus mutarentur terrena* (i. e. non minus quibus mutarentur terrena, quam folem & lunam & vices fiderum: ut peculiari idiotifmo, ne dicam κακοζηλία, Senecam loqui amare pluribus exemplis, quibus hoc merito addatur, contra temerarios correctores pridem docuere viri doctiffimi) *continuit. In his fuit inundatio, quæ non fecus quam hyems, quam æftas lege mundi venit.*

SCHOTTUS.

12 *Aliunde quid.*] Sic vulgati. MSS. *aliudve* & Veronenfis, additque *ea mala gignit*. Præclare fic Cicero Paradox. *Cum tibi five Deus, five mater, ut ita dicam, rerum omnium Natura dederit animum, quo nihil eft præftantius, neque divinius; fic te ipfum abjicies atque profternes, ut nihil inter te, atque inter quadrupedem aliquid putes intereffe.*

ANNA.

13 *Hominibus incognitum.*] Deus fcilicet quem ignorabat homo paganus.

CASAUBONUS.

13 Lucret. V.

Usque adeo res humanas vis abdita quædam
Obterit, & pulcros fafces, &c.

Quod autem Lucretius *vim abditam*; alii liberius *invidentiam numinis*, τὸν φθόνον τῶν θεῶν: quæ male fana opinio, mentibus antiquorum, cujusque generis, cujufcunque profeffionis ita penitus inoleverat, ut etiam viris piis, quibus vera lux affulferat, voces exciderint parum piæ & ἀσεβεῖς, teftea veteris fuperftitionis.

14 *Pro-*

tamquam medicinæ remediis leniatur. Is [14] propin-

quum ſuum, [15] LUCIUM ANNIUM VERUM, ad imperii partem novo benivolentiæ genere aſcivit. [16] Qui Verus inter Altinum atque [17] Concordiam iter faciens, [18] ictu ſanguinis, quem morbum Græci ἀπόπληξιν

ANNA.

14 *Propinquum ſuum.*] Fratris uxoris ſuæ filium. Vide in Cæſaribus.

SCHOTTUS.

15 *L. Annium Verum.*] Capitolinus nunc *L. Aurelium Verum Commodum*, nunc *L. Ælium* vocat; *L. Annæum Verum* Veronenſis liber appellat.

16 *Qui Verus inter.*] Auguſtanus codex, *Qui Veronam inter atque Concordiam* corrupte, ut patet ex Capitolino.

ANNA.

17 *Concordiam.*] *Concordia* Urbs Aquilejam inter & Altinum.

SCHOTTUS.

18 *Ictu ſanguinis quem morbum Græci ἀπόπληξιν vocant.*] Ab Eutropio mutuatus hæc; quæ quam vera ſint, viderit S.P.Q. Medicus; nam mihi N. L. *Amplius* igitur pronuntio. Si quis conjecturæ locus, *ictu ſanguinis* ſupereſſe videtur, legendumque *morbo quem Græci ἀπόπληξιν* (Veronenſis ἀποπληξίαν) *vocant*. Sic fere ex Eutropio, Oroſius lib. VII. cap. 15. *caſu morbi quem apoplexian Græci vocant, ſuffocatus interiit*. De Valentiniani interitu ſimile quid Divus Hieronymus Chronicis. Niſi forte perſuaſum Epitomæ auctori, quod vulgo, cum quis repentina morte corruit, evenire id gutta ſanguinis e capite in cor delata: ideoque *ictum ſanguinis* vocaſſe. Capitolinus certe detracto ſanguine Altinum perductum, triduoque mutum vixiſſe auctor eſt. Ἀποπληξία ſtupor corporis mentiſque vertitur & languor. Galeno autem libro Definitionum, ἐϛι κατοχὴ διανοίας μετὰ ἀναισθησίας καὶ παρέσεως τοῦ σώματος. Qui & libro περὶ προγινώσκειν copioſe de morte L. Veri.

ANNA.

18 Quod *ictum ſanguinis* hic vocat, Victor alibi *impetum ſanguinis* dixit in Valentiniano: *impetu ſanguinis voce amiſſa ſenſu integer exſpiravit*. In ejuſmodi autem ſubitis & repentinis morbis frequenter, & *ictus* & *impetus* nominibus utuntur quibus τὸ ἀποπληκτικὸν exprimunt

πληξιν vocant, [19] undecimo imperii anno extinctus
est. [20] Carminum maxime [Tragicorum] studiosus, 6
[21] ingenii asperi atque lascivi. Post cujus obitum 7
Marcus Antoninus Rempublicam solus tenuit. [22] A
principio vitæ tranquillissimus, adeo, ut ab infantia
[23] [vultum]

primunt morbi genus. Nec dubium quin ἀποπλήξεις vocent ejusmodi species morborum, per quas impetu ruentis sanguinis & vitales vias obstruentis momento quis eripitur & suffocatur. *Salmasius apud Capitolinum.*

CASAUBONUS.

18 Non parum negotii facessivit hic locus viris doctis, Eliæ Vineto & Andreæ Schotto Jesuitæ: qui frustra adhibitis in consilium medicis, & omnibus tentatis, cum alias expedire se non posset, ad ultimum illud, *ure, seca*, confugere coactus, voces illas *ictu sanguinis* expungi voluit. Sed recte asseruit & explicavit vir summus Cl. Salmasius, harum literarum magnum decus commentariis in Historiæ Augustæ scriptores præclarissimis. Ego miror, quid in his verbis (in quorum scriptura cum Victore Eutropius & Miscellæ historiæ collector consentiunt) viris doctis adeo insolens, vel improprium, aut obscurum denique visum sit. Nam *ictus*, si verbis ipsius vis attendatur, non alia certe vox ἀποπληξιν melius exprimit. Quod tamen si non esset, at ob symptomatum, repentinam ἀφωνίαν, aliaque, fulguritos inter (qui vulgo fulmine *icti* dicuntur) & *apoplectico* morbo correptos, affinitatem, non insulsa tamen esset aut absurda metaphora. Inde enim, quod unum idemque attonitorum utrisque, tam iis qui morbo corripiuntur, quam qui fulmine feriuntur, apud Latinos (ut optimus Latinitatis auctor Cornelius Celsus nos docet) commune nomen. Cur *sanguinis* autem, quamvis non omnis *apoplexia* ab impetu sanguinis *ictus* dicatur, sufficit, quod inter generales morbi illius causas a medicis præstantissimis vis subita *sanguinis* recensetur. Ut taceam, quod πλήθος ἰχῶρος huic ipsi Lucio fatale fuisse vetus apud Suidam scriptor; & ejus patrem Lucium Commodum ἐγκαταληφθῆναι (pro quo vitiose in Xiphilino meo ἐγκαταλειφθῆναι) ὑπὸ τοῦ αἵματος πολλοῦ τε καὶ ἀθρόου ἐκπίπτοντος, Dio in Adriani vita testis est; quod quid aliud est, quam *ictu*, vel impetu *sanguinis*.

ANNA.

19 *Undecimo.*] Sic Capitolinus. *Imperavit cum fratre annis undecim.* Sed falsum est: Nam novem tantum numerantur.

20 *Carminum.*] Capitolinus in Vero: *Amavit autem in pueritia versus facere, post orationes*, &c.

21 *Ingenii asperi atque lascivi.*] *Ingenii asperi* fuisse his verbis innuit Eutropius. *Vir ingenii parum civilis, reverentia tamen fratris nihil unquam atrox ausus.* Contra tamen Capitolinus in Vero. *Fuit voluptuarius & nimis latus, & omnibus deliciis, ludis, jocis, decenter aptissimus.*

22 *A principio*] Ita Eutropius. *A principio vitæ tranquillissimus, adeo ut in infantia quoque vultum nec ex gaudio, nec ex mœrore mutaret: Philosophia deditus Stoica*, &c. quæ ex Capitolino. *Erat enim ipse tantæ tranquillitatis, ut vultum nunquam mutaverit mœrore, vel gaudio, Philosophiæ deditus Stoica.*

SCHOTTUS.

22 Cum utroque igitur tota hæc pagina comparanda est: inde enim ad verbum transcripta: disces denique quantum hic Racemator sibi permiserit.

23 *Vultum.*] Abest a Veronensi, ut antique dictum sit quemadmodum apud Sallustium *vertit* pro *vertitur*: cæteraque apud Priscianum.

24 Nec

[23] [vultum] [24] nec ex gaudio, nec ex mærore mutaverit. Philoſophiæ ſtudens, literarumque Græca-
8 rum [25] peritiſſimus. [26] Hic permiſit viris clarioribus,
[27] ut convivia eodem cultu, quo ipſe, & [28] miniſtris
9 ſimilibus, exhiberent. [29] Hic cum [30] ærario exhauſto, largitiones, quas militibus impenderet, non haberet, neque

CASAUBONUS.

24 *Nec ex gaudio.*] Ex Capitolino & hoc Victor: niſi verius utrumque ut alia pleraque, ex aliquo vetuſtiore. Meminit & Gregorius Nazianzenus in Jul. Στηλιτ. δευτ. his verbis: Ὅτι τοσοῦτον ἀόργητος ἦν, καὶ τῶν παθῶν ὑψηλότερος κατὰ τοὺς τῶν πώποτε βασιλέων ἀτρέπτους καὶ ἀκινήτους, καὶ μηδ' ἂν ἔτι γένοιτο τοῦ προσώπου τι παρατρέψαντας, ἢ πάθους ἴχνος ἐπισημαίνοντας, &c.

SCHOTTUS.

25 *Peritiſſimus.*] Abeſt a Veroneníi.

ANNA.

26 *Hic permiſit viris clarioribus.*] Eadem ad verbum Eutropius, & ex Capitolino. *Tunc viris clarioribus permiſit, ut eodem cultu quo & ipſe, vel miniſteriis ſimilibus convivia exhiberent.*

CASAUBONUS.

27 *Ut convivia eodem cultu.*] Hæc eſt illa κοινονοημοσύνη (fructus certe ejus e pluribus unus) quam a patre ſuo didicerat Antoninus. Ad eandem & illa Eutropii referenda: *Hic cum omnibus Romæ æquo jure egit, ad nullam inſolentiam elatus eſt imperii faſtigio*, &c. quæ doctiſſimus & elegantiſſimus Eutropii paraphraſtes apud Suidam non bene ad Antoninum adhuc privatum refert. Ita enim ille pluribus exſequitur: Τόν τε γοῦν ἰδιώτην βίον ἐν ἰσηγορίᾳ τοῖς πολλοῖς Ῥωμαίοις ἐβίω, οὐδὲν τῇ εἰσποιήσει τοῦ γένους ἀλλοιωθείς, καὶ ἐπεὶ παρῆλθεν εἰς τὴν ἡγεμονίαν. &c. Atqui Antoninus ipſe l. 10. ideam imperii κατὰ ἰσότητα καὶ ἰσηγορίαν gubernati inter ea, ad quæ fratris exemplum ipſi profuerat, commemorat. Hæc generalis verborum expoſitio, quam ad Victoris mentem potiſſimum hic facere ex ordine narrationis perſuaſum habeo: ad Capitolini vero mentem, ex qua Victor hauſit, non item. Peculiaris enim ratio, quæ Antoninum movit, ut id permitteret: quam ad Capitolinum fuſe explicat venerandæ mihi memoriæ pater Iſaacus Caſaubonus.

VINETUS.

28 *Miniſtris.*) *Miniſteriis* apud Julium Capitolinum.

ANNA.

28 Unde liquet, niſi hæc ſcriptura ab exſcriptoribus per incogitantiam ſit, eos apud Capitolinum *miniſteria*, *miniſtros* eſſe interpretatos Quo ſenſu & alibi legitur. Verum malim *miniſteriis*; ita ut Capitolinus *miniſteria* vocet non *miniſtros*, ſed vaſa, poculaque aurea & argentea quæ *miniſteria* proprie dicebantur. Et hæc permiſſio neceſſaria fuit ut ſuppellectilis Imperatoriæ ſectionem perageret: quis enim eam emere auſus fuiſſet?

29 *Hic cum.*) Mihi ſuſpectum eſt τὸ *hic*, & ex ſuperiori membro natum videtur. Lego, *& hic permiſit viris clarioribus, ut convivia eodem cultu, quo ipſe & miniſteriis ſimilibus exhiberent, & cum*, &c. Ea enim ſic cohærere debent ut ideo hanc permiſſionem datam intelligamus quod ſupellectilis ſuæ ſectionem pararet; cumque ſimul eam dederit, inſtrumentum ſui cultus diſtrahere cœpiſſe. Id vero non fiet ſi *hic* retineatur.

30 *Ærario exhauſto.*) Hæc uſque *ad hujus tempore* Eutropius ad verbum ex Capitolino, quem vide & confer.

neque indicere provincialibus, aut ſenatui aliquid vel-
let: inſtrumentum regii cultus, facta in foro Traja-
ni ſectione, [31] diſtraxit, vaſa aurea, pocula cryſtal-
lina & murrhina, [32] uxoriam ac ſuam ſericam & au-
ream veſtem, multa ornamenta gemmarum: ac per
duos continuos menſes venditio habita eſt, multum-
que auri redactum. Poſt victoriam emptoribus pretia 10
reſtituit, qui reddere comparata voluerunt. [33] mole-
ſtus nulli fuit, qui maluit ſemel empta retinere. [34] Hu- 11
jus tempore [35] Caſſius tyrannidem arripiens, extinctus
eſt. [36] Ipſe vitæ anno quinquageſimo nono, [37] apud 12
Vendobonam morbo conſumptus eſt. De ejus mor- 13
te nuntio Romam pervecto, confuſa luctu publico
Urbe, ſenatus in curia [38] veſte tetra amictus, lacry-
mans convenit. Et quod de Romulo [39] ægre credi- 14
tum eſt, omnes [40] pari ſenſu [41] præſumpſerunt, [42] Mar-
cum

31 *Diſtraxit.*) *Vendit en détail.*
32 *Uxeriam ac ſuam ſericam.*) Idem Eutropius; verum Capitolinus. *Et veſtem uxeriam ſericam & auratam.* Bene. *Serica* enim & *aurata* veſtis proprie fuit Auguſtæ non Auguſti. Videlicet ut alibi, hic etiam rationem temporis ſui habuit Victor. Quo *ſerica* veſte Auguſti etiam utebantur.

SCHOTTUS.

33 *Moleſtus nulli fuit.*) Sic jubet lex ult. de quadr. præſcript. & Inſtitut. de uſucap. & longi temp. præſcript.

ANNA.

34 *Hujus tempore.*] An. U. C. 927. poſt C. 175.
35 *Caſſius.*) Præſes Aſiæ. De quo vide Vulcatium Gallicanum in hiſtoria Auguſta.

CASAUBONUS.

36 *Ipſe vita anne quinquageſime nene apud Vendobonam.*) De annis vitæ Marci & loco mortis aliter Tertullianus, Dio, Capitolinus, alii, qui nec ipſi in omnibus inter ſe conſentiunt. Eorum rationes hic expendere longum eſſet, & minime neceſſarium, cum jam ab aliis ſatis accurate præſtitum ſit.

VINETUS.

37 *Apud Vendobonam.*) Antiquus codex *B* pro *V* hic habet. In Pannonia obiviſſe mortem anno Chriſti centeſimo & octogeſimo ſecundo, in Euſebii Latinis Chronicis legimus.

SCHOTTUS.

38 *Veſte tetra amictus.*) *Veſte trita indutus* Veronenſis non male. quid ſi *atrata?*

ANNA.

39 *Ægre creditum eſt.*) Neque *creditum* fuiſſet, niſi ſacramento fidem feciſſet Proculus.

SCHOTTUS.

40 *Pari ſenſu.*) Lege *pari conſenſu*, ex Veronenſi & MSS.

ANNA.

41 *Præſumpſerunt.*) *Præſumere* eſt anticipatam rei cujuſdam notitiam habere.

CASAUBONUS.

42 *Marcum cælo receptum eſſe.*) i. e. cœlitibus adſcriptum, & divum, imo deum factum.

43 *Tem-*

15 cum cœlo receptum eſſe. Ob cujus honorem templa, columnæ, [43] multaque alia decreta ſunt.

GRUTERUS.
43 *Templa, columnæ, multaque alia.*) Bene interſerit MSS. Pithœi, *columnæ, ſacerdotes, multaque,* &c.

CAPUT XVII.

ARGUMENTUM.

Annos tredecim imperat, ſævus, avarus, infidus, gladiator eſt, & a palæſtrita compreſſis faucibus exſpirat Aurelius Commodus.

1 AURELIUS COMMODUS Marci Antonini filius, Antoninus & ipſe dictus, imperavit [1] annos tredecim. Hic qualis futurus eſſet, [2] in ipſo pri-
2 mordio oſtendit. Nam cum in ſupremis moneretur a parente, attritos jam Barbaros ne permitteret vires recipere: reſpondit, [3] Ab incolumi quamvis paullatim,

ANNA.
1 *Annos tredecim.*] Vide in Cæſaribus.

2 *In ipſo primordio.*] *Sæva a principio dominatione deteſtabilior habebatur.* Supra in Cæſaribus.

SCHOTTUS.
3 *Ab incolumi quamvis.*] Veronenſis *ab incolumi vis paullatim.* Capitolinus extremo Antonino, ubi hæc narrat, ita corruptus, ut nullum ſenſum elicere potuerim: adeoque ſine veteri codice ſanari poſſe deſperem.

ANNA.
3 Hæc aliis verbis, ſed in eandem ſententiam narrat Capitolinus in vita Marci: *Mors autem talis fuit. quum ægrotare cœpiſſet, filium advocavit, atque ab eo primum petiit, ut belli reliquias non contemneret, ne videretur Rempublicam prodere:*

Et

tim, negotia perfici posse; a mortuo [vero] nihil.
Sævior omnibus libidine atque avaritia, crudelitate. 3
nulli fidus: magisque [4] in eos atrox, quos amplissi-
mis honoribus donisque ingentibus extulerat. In tan- 4
tum depravatus, [5] ut gladiatoriis armis sæpissime in
amphitheatro dimicaverit. Huic Marcia generis li- 5
bertini, forma tamen meretriciisque artibus pollens,
cum animum ejus penitus devinxisset, egresso e bal-
neo, [6] veneni poculum obtulit. Ad extremum ab 6
immisso validissimo palæstrita, compressis faucibus
exspiravit, anno vitæ tricesimo secundo.

C A-

Et quum filius ei respondisset cupere se primum sanitatem; ut vellet, permisit, petens tamen ut expectaret paucos dies, ut simul proficisceretur. Qui locus si quisquam alius, planus est, cum tamen viri doctissimi corruptissimum & difficillimum clamant: cum respondet Commodus cupere se primum sanitatem, quid aliud ait quam quod hic Epitomista *omnia ab incolumi quamvis paullatim perfici posse, a mortuo nihil?* Ut vellet permisit Marcus, petens tamen ut paucos dies expectaret, ut ipse Marcus simul proficisceretur. Non quod se simul cum Commodo Romam profecturum Marcus speraret; sed cum ait, ut simul proficisceretur, de vita eum intellexisse certum est. Probant quæ subjungit Capitolinus. *Deinde abstinuit cibo potuque, mori cupiens, auxitque morbum.*

GRUTERUS.

4 *In eos atrox quos amplissimis honoribus donisque ingentibus extulerat.*] Quod monstro simile. Ita enim natura comparatum est ut cariores habeamus quos promovimus, in quos multa contulimus, & fecimus quasi opus nostrum. Seneca lib. IV. de Benef. cap. 15. *Non mentior si dixero neminem non amare beneficia sua, neminem non ita compositum animo, ut eum libentius videat, in quem multa congessit; cui non causa sit iterum dandi beneficii semel dedisse,* &c.

ANNA.

5 *Ut gladiatoriis armis sæpissime.*] Lampridius in Commodo: *Inter hæc refertur in literas pugnasse illum sub patre trecenties sexagies quinquies. Item postea tantum palmarum gladiatoriarum confecisse, vel victis retiariis vel occisis, ut mille contingerent.*

SCHOTTUS.

6 *Veneni poculum.*] *Quod cum minus operaretur, per athletam cum quo exerceri solebat, eum strangulaverunt.* Lampridius Commodo. Athletam autem hunc *Electum Ælii Veri libertum* vocat Capitolinus in Vero extremo. Spartianus autem Severo *Narcissum* quendam *Commodi strangulatorem* facit, quem hoc nomine *leonibus objecerit* Severus, qui & *Divum appellare* ausus est *Commodum, ut se de senatu ulcisceretur. Vivus* tamen *etiamnum hostis generis humani judicatus.* Orosius, qui & *in domo Vestiliani strangulatum ait.*

ANNA.

6 Etiam Herodianus scribit Commodum, immisso Narcisso quodam strenuo & audaci adolescente, in cubiculo strangulatum.

1 *Helvius*

CAPUT XVIII.

ARGUMENTUM.

Dies octoginta quinque imperat, obtruncatur, fortuna pila vocatur, & divus appellatur Helvius Pertinax.

1 [1] HELVIUS PERTINAX imperavit [2] dies octoginta quinque. [3] Iste coactus [4] [imperavit:] repugnansque imperium suscipiens, [5] tale co-
2 gnomentum sortitus est. [6] Origine gentis sordida, [7] præfecturam Urbi agens, imperator effectus, scelere Juliani multis vulneribus obtruncatur, annos natus [8] se-

SCHOTTUS.

1 *Helvius Pertinax.*] *Ælius Pertinax* vocatur Orosio lib. VII. cap. 16.

ANNA.

2 *Dies octoginta quinque.*] *Octoginta* supra Victor. Vide.

SCHOTTUS.

2 Menses sex imperasse dicit Orosius.

ANNA.

3 *Ille coactus.*] *Vim pane afferentibus atque impense regantibus universis, vix dubitabundus sellam Imperatoriam conscendit.* Vide Herodianum & Capitolinum qui *eum Imperium horruisse* scribit.

SCHOTTUS.

4 Tò *imperavit* huc ex præcedenti linea odiose inculcatum. Exturbandum igitur & obelo fodiendum.

ANNA.

5 *Tale cognementum sortitus est.*) A pertinacia in imperio recusando *Pertinax* dictus. Aliter Capitolinus. *P. Helvio Pertinaci pater libertinus Helvius successus fuit, qui filio nomen ex continuatione lignaria negotiationis, quod pertinaciter eam gereret, imposuisse fertur.*

SCHOTTUS.

6 *Origine gentis.*] Tres MSS. *origine ortus sordida.* quomodo & Veronensis.

ANNA.

6 Nam & ejus *pater tabernam coctilitiam in Liguria exercebat.* Auctor Capitolinus.

7 *Præfecturam Urbis agens.*] Gradus omnes, per quos ad imperium Perti-

[8] septem atque sexaginta. [9] Hujus caput tota Urbe
circumvectum est. Hoc exitu obiit vir [10] ad huma- 3
næ conversationis exemplum per laboris genera uni-
versa [11] assumptus, provectusque eo, ut [12] FORTU-
NÆ vocaretur PILA. Nam libertino genitus patre 4
[13] apud Ligures in agro squalido [14] Lollii Gentiani,
cujus in præfectura quoque clientem se esse libentissi-
me fatebatur, [15] fuit doctor literarum, quæ a Gram-
maticis traduntur. Blandus magis quam beneficus: 5
Unde eum Græco nomine [16] χρυσολόγον appellavere.
Numquam injuria accepta ad ulciscendum ductus.
Ama-

Pertinax processit, persequitur Capitolinus.

SCHOTTUS.

8 *Septem atque sexaginta.*) Tu vide ne *sex atque septuaginta* scripserit supposititius Victor & librarius in notis, ut fere peccarit transponendis. feceritque *septem atque sexaginta.* sed mihi meum placet somnium; propius enim abest a vero. Norunt qui libros veteres tractant quoties erratum in numeris, alio dictante male exceptis a librariis oscitantibus, & ad finem nimis, lucri studio, properantibus. Similem scribarum errorem in Victoris Vitellio deprehendi.

ANNA.

9 *Hujus caput.*) Capitolinus. *Caput ejus conto fixum milites qui eum occiderant, per Urbem in castra pertulerunt.*

10 *Ad humana conversationis exemplum.*) Rerum humanarum vicem, volubilitatem, inconstantiam, *humanam conversationem* vocat. Nam *converti & conversari* idem sonant.

SCHOTTUS.

11 *Assumptus provectusque eo ut.*) Aliter longe MSS. *ad summos provectus usque eo, ut Fortuna.* Nec dissentit Veronensis, nisi quod *honores* addit, *ad summos provectus honores usque eo ut.*

GRUTERUS.

11 Aut aliud quid latet, aut rescribendum *ad summa provectus; usque eo,* &c.

SCHOTTUS.

12 *Fortuna vocaretur pila.*) Huc pertinet illud Plauti Captiveis,

Dii nos quasi pilas homines habent.

Eandem *fortuna* commutationem expertus Septimius Severus, qui & Pertinacis nomen induit, ut tandem exclamaret, *Omnia fui, conducit nihil.* Spartianus & Victor.

ANNA.

13 *Apud Ligures.*) Capitolinus. *Natus est Pertinax in Apennino in Villa Martis.*

14 *Lollii Gentiani.*) Hunc non *Lollium Gentianum*, sed *Lollium Avitum* vocat Capitolinus Pertinacis patris patronum.

15 *Fuit doctor literarum qua a Grammaticis.*) Capitolinus. *Puer literis elementariis & calculo imbutus, datus etiam Græco Grammatico, atque inde Sulpitio Apollinari, post quem idem Pertinax Grammaticen professus est.*

SCHOTTUS.

15 Contra Dionysius Syracusanus tyrannus ex solio in pistrinum literarium detrusus, ubi pro sceptro & diademate ferulas & virgas tractaret, veteris regni specimen. Justinus lib. XXI. extremo.

16 Χρυσολόγον.) Veronensis χρυσόατον, depravate. Capitolinus totidem pæne vocibus; sic dictum *quod verbis magis quam re ipsa benignus esset.* Sed hac tota de re
vide

Amabat simplicitatem: [17] communem se affatu, con-
6 vivio, incessu præbebat. Huic mortuo Divi nomen decretum est: ob cujus laudem ingeminatis, [18] ad vocis usque defectum, plausibus, acclamatum est, Pertinace imperante securi viximus: neminem timuimus. [19] patri pio, patri senatus, patri omnium bonorum.

vide doctiss. Pithoei Subsecivarum lectionum lib. 11. cap. 3.

17 *Communem se affatu.*] *Comem* Veronensis. Nihil demuto: infra enim in Decio & in Theodosio *cōis* pro *comis* ponitur. Græcorum imitatione, qui κοινὸς hac notione usurpant: ut Demosthenes περὶ στεφάνου, & Phocylides apud auctorem Etymologici. Sic optimum exemplar MS Corn. Nepotis, sive is Æmilius Probus est, quod mihi doctissimus juxta ac humanissimus Puteanus utendum dedit, in Miltiade pro *mira comitas* disertim *communitas* scriptum præfert. Vox rarius usitata; forte, quod cum *cōis* compendio repe-rissent, semper *comis* legerint. Sic & in Terentii se ipsum crucianre Actu v. scriptum in melioribus libris idem me monuit:

Quemquamne animo tam communi aut leni putas:

Quamquam idemne valeat *cōis* quod *comis* liquidò affirmare Muretus non possit. Et apud Tranqu. in Claudio cap. 21. *Nec ullo spectaculi genere communior aut remissior erat.*

18 *Ad usque defectum.*] Adde ex MSS. & Veronensi *vocis usque*: manca alioqui sententia, nullo sensu procedens. Concinnius fortassis ordine concipiatur lectio, *ingeminatis plausibus ad vocis usque defectum acclamatum est.* Nihil tamen pronuncio.

ANNA.

19 *Patri pio, patri senatus.*] Aeclamationes istæ, hic aliter accipiendæ sunt quam eæ quibus Imperatoribus in terris adhuc moranti-bus fausta omnia precabantur: quippe mortuo Pertinaci & jam etiam consecrato, non erat cur amplius *feliciter* dicerent. Igitur *patri pio, patri senatus, patri omnium bonorum* scilicet, libenter omnes honores decernimus, censemus deferendos, vel similia.

CAPUT XIX.

ARGUMENTUM.

Mensibus septem imperat, & factiosus....... decollatur Didius Julianus.

1 DIDIUS JULIANUS [1] ortu Mediolanensis, imperavit [2] mensibus septem. Vir nobilis, ju-
2 re peritissimus, factiosus, præceps, regni avidus. Hoc tem-

ANNA.

1 *Ortu Mediolanensis.*) Vide Spartianum. *Mediolanum* in Gallia Transpadana.

2 *Mensibus septem.*) Falsum: Imperavit tantum *mensibus* duobus, diebus quinque.

3 *Pescen-*

tempore Niger [3] Pescennius [4] apud Antiochiam; [5] in
Pannoniæ Sabaria Septimius Severus, creantur Au-
gusti. [6] Ab hoc Severo Julianus in abditas palatii 3
balneas ductus, [7] extenta damnatorum modo cervice,
[8] decollatur: caputque ejus in rostris ponitur.

C A-

SCHOTTUS.

3 *Pescennius.*) *Piscennius* scripti libri & Veronensis. *Pescenninus* vulgati tres.

A N N A.

4 *Apud Antiochiam.*) *Ab exercitibus Syriacis quos regebat, Imperator est appellatus.* Spartianus in Nigro.

5 *In Pannonia Sabaria.*) *Sabaria* sive *Savaria*, urbs superioris Pannoniæ. Spartianus scribit Severum Imperatorem appellatum apud Carnutum ejusdem Pannoniæ opidum.

6 *Ab hoc Severo.*) Severo tribuit quod jussu tribuni per gregarium militem factum est. Spartianus. *Missi tamen a senatu quorum cura per militem gregarium in Palatio, idem Julianus occisus est, fidem Cæsaris implorans, hoc est Severi.*

GRUTERUS.

7 *Extenta damnatorum modo cervice.*) Tale quid fieri solitum, hauririe est ex formula vulgari, *prabere* aut *porrigere cervicem.* Seneca Epistola 82. *Mors illa qua in Catone gloriosa est, in Bruto statim turpis est & erubescenda. hic est enim Brutus, qui cum periturus mortis moras peteret, ad exonerandum ventrem secessit, & evocatus ad mortem, jussusque prabere cervicem; Prabebo, inquit, ita vivam.* Marcellus Esernius: *Non indignabitur cervicem hostis porrigere; indignabitur clienti.*

SCHOTTUS.

8 *Decollatur.*) Pro capite truncatur. Sueton. Caligula: *Miles decollandi artifex, quibuscumque e custodia capita amputabat.* cap. 32. Utitur & Seneca. Translate vero Plautus Capteiveis: *si spes cœnatica decollabit.* & Casina: *si fors decollassit, gladium faciam culcitam.* Operæ est occasione hujus verbi fragmentum Fenestellæ ex Diomede eruere: quod ad Suetonium, Plutarchum, & illa Victoris, quæ ad Viros illustres primi e MSS. addidimus capita illustranda pertineat. Sic enim ille lib. 11. Epitomes: *Quemadmodum Cæsar a piratis captus sit, utque eos postea ceperit & decollaverit.* Tranquillus vero Cæsare cap. 74. & Plutarchus *jugulatos cruci suffixos* ait. Victor noster de Viris illustribus *simpliciter piratas captos & punitos:* quo genere supplicii, tacitus præterit.

1 *Annos*

CAPUT XX.

ARGUMENTUM.

Annos decem & octo imperat, Pescennium interimit, Albinum occidit, filios successores relinquit, vallum a mari ad mare deducit, bellicosus, ingenio acer, in amicos inimicosque vehemens, honores venumdari non patitur, literis...... instructus, & exspirat Septimius Severus.

1 SEPTIMIUS SEVERUS imperavit [1] annos de-
2 cem & octo. Hic Pescennium interemit, [2] homi-

nem omnium turpitudinum. Sub eo etiam ALBINUS, qui

ANNA.

1 *Annos decem & octo.*] Eutropius. *Decessit Eboraci admodum senex imperii anno* XVIII. *mense* IV. Sed falsus est: Imperavit tantum annis XVII. mensibus VII. diebus III. Siquidem imperium suscepit Kalend. Jun. ann. U. 945. post C. N. 193. mortuus an. 963. post C. N. 211. die 4. Februarii.

2 *Hominem omnium turpitudinum.*] *Moribus turpem* vocat Spartianus

tempore Niger [3] Pescennius [4] apud Antiochiam; [5] in
Pannoniæ Sabaria Septimius Severus, creantur Au-
gusti. [6] Ab hoc Severo Julianus in abditas palatii 3
balneas ductus, [7] extenta damnatorum modo cervice,
[8] decollatur: caputque ejus in rostris ponitur.

C A-

SCHOTTUS.

3 *Pescennius.*) *Piscennius* scripti libri & Veronensis. *Pescenninus* vulgati tres.

A N N A.

4 *Apud Antiochiam.*) *Ab exercitibus Syriacis ques regebat, Imperator est appellatus.* Spartianus in Nigro.

5 *In Pannenia Sabaria.*) *Sabaria* sive *Savaria*, urbs superioris Pannoniæ. Spartianus scribit Severum Imperatorem appellatum apud Carnutum ejusdem Pannoniæ opidum.

6 *Ab hoc Severo.*) Severo tribuit quod jussu tribuni per gregarium militem factum est. Spartianus. *Missi tamen a senatu quorum cura per militem gregarium in Palatio, idem Julianus eccisus est, fidem Cæsaris implorans, hoc est Severi.*

GRUTERUS.

7 *Extenta damnatorum medo cervice.*) Tale quid fieri solitum, haurire est ex formula vulgari, *præbere* aut *porrigere cervicem.* Seneca Epistola 82. *Mors illa quæ in Catone gloriosa est, in Brute statim turpis est & erubescenda. hic est enim Brutus, qui cum periturus mortis moras peteret, ad exonerandum ventrem secessit, & evocatus ad mortem, jussusque præbere cervicem; Præbebo, inquit, ita vivam.* Marcellus Eserninus: *Non indignabitur cervicem hostis porrigere; indignabitur clienti.*

SCHOTTUS.

8 *Decollatur.*) Pro capite truncatur. Sueton. Caligula: *Miles decollandi artifex, quibuscumque e custodia capita amputabat.* cap. 32. Utitur & Seneca. Translate vero Plautus Capteiveis: *si spes cœnatica decollabit.* & Casina: *si sors decollassit, gladium faciam culcitam.* Operæ est occasione hujus verbi fragmentum Fenestellæ ex Diomede eruere: quod ad Suetonium, Plutarchum, & illa Victoris, quæ ad Viros illustres primi e MSS. addidimus capita illustranda pertineat. Sic enim ille lib. 11. Epitomes: *Quemadmodum Cæsar a piratis captus sit, utque eos postea ceperit & decollaverit.* Tranquillus vero Cæsare cap. 74. & Plutarchus *jugulatos cruci suffixos* ait. Victor noster de Viris illustribus *simpliciter piratas captos & punitos:* quo genere supplicii, tacitus præterit.

1 *Annos*

CAPUT XX.

ARGUMENTUM.

Annos decem & octo imperat, Pescennium interimit, Albinum occidit, filios successores relinquit, vallum a mari ad mare deducit, bellicosus, ingenio acer, in amicos inimicosque vehemens, honores venumdari non patitur, literis...... instructus, & exspirat Septimius Severus.

1 SEPTIMIUS SEVERUS imperavit [1] annos de-
2 cem & octo. Hic Pescennium interemit, [2] homi-

nem omnium turpitudinum. Sub eo etiam ALBINUS, qui

ANNA.

1 *Annos decem & octo.*] Eutropius. *Decessit Eboraci admodum senex imperii anno* XVIII. *mense* IV. Sed falsus est: Imperavit tantum annis XVII. mensibus VII. diebus III. Siquidem imperium suscepit Kalend. Jun. ann. U. 945. post C. N. 193. mortuus an. 963. post C. N. 211. die 4. Februarii.

2 *Hominem omnium turpitudinum.*] *Moribus turpem* vocat Spartianus

qui in Gallia se Cæsarem fecerat, apud Lugdu-
num occiditur. Hic Severus filios suos successores 3
relinquit, Bassianum & Getam. Hic in Britannia[3] val- 4
lum[4] per triginta duo passuum millia a mari ad ma-
re deduxit. Fuit bellicosissimus omnium, qui ante 5
eum fuerunt. Acer ingenio, ad omnia quæ inten-
disset[5] in finem perseverans. Benivolentia, quo in-
clinasset, mirabili ac perpetua. Ad quærendum di-
ligens; ad largiendum liberalis. In amicos, inimi- 6
cosque pariter vehemens: quippe qui[6] Lateranum,
Cilonem, Anulinum, Bassum, cæterosque alios di-
taret, ædibus quoque memoratu dignis: quarum præ-
cipuas videmus, [7] Parthorum quæ dicuntur, ac La-
terani. Hic nulli in dominatu suo permisit[8] hono- 7
res venumdari. Latinis literis sufficienter instructus. 8
Græ-

tianus & *libidinis effrenatæ ad omne genus cupiditatum.*

3 *Vallum.*] Murum vocat supra Victor: locum adi. Iisdem verbis Eutropius. *Vallum per* XXXII. *millia passuum a mari ad mare deduxit.*

SCHOTTUS.

4 *Per triginta duo.*] Ex Eutropii libro VIII. ut pleraque. Mendum adhuc hæret in Orosio, etiam eo quem Franciscus Fabricius vir doctissimus recensuit: legitur enim *per* CXXXIII. *pass.* M. Centenarius redundat ex Dione, & Spartiano: quorum hic, etiam Adrianum, in vita illius scribit, primum in Britannia, correcta disciplina murum per octoginta millia passuum duxisse.

5 *In finem perseverans.*] Alludere ad nomen videtur, nec enim *Severi* nomine contentus, Pertinacis addidit. vide Spartianum.

VINETUS.

6 *Lateranum Chilonem Amilinum Bassum.*] Hic sic legendum & distinguendum censeo: *Lateranum, Cilonem, Anulinum, Bassum. Lateranum* Cassiodorus consulem facit, Rufino collega, sub Imperatore Septimio Severo: qui ut suspicor, trium syllabarum est *Laternus*, apud Dionem. *Chilones & Cilones* veteres Latini habuerunt, Carisio & Festo auctoribus: sed quem cum spiritu *Chilonem* hic impressum legimus, & inter consules Cassiodori, & in Commodo Lampridii, & Caracalla Spartiani; vetus liber scribit sine spiritu, & ita haber impressum Censorinus: quomodo & apud Dionem appellatur Κίλων. *Anulini* vocabulum varie corruptum reperiri, monnimus in Eutropii commentario. *Bassi* denique cum Gentiano consulis, quo anno decessit Severus Augustus, meminit Cassiodorus: & *Bassi* præfecti Urbi Spartianus in Severo.

SCHOTTUS.

6 In *Anullino* lambda geminatur in MSS. & Veronensi. Infra tamen Diocletiano *Anulinus* est: ubi vulgo *Amilinus.*

ANNA.

7 *Parthorum quæ dicuntur ac Laterani.*] Ædes *Laterani* memorantur a Capitolino in Antonino Philosopho. In secunda Urbis regione esse ait Casaubonus.

SCHOTTUS.

8 *Honores venumdari.*] Vereor ne μνημο-

Græcis sermonibus eruditus. Punica eloquentia promptior, quippe genitus apud Leptim provinciæ Africæ.
9 Is dum membrorum omnium, maxime pedum, dolorem pati nequiret; veneni vice, quod ei negabatur, cibum gravis ac plurimæ carnis avidius invasit: quem cum conficere non posset, [9] cruditate pressus, [10] ex-
10 spiravit. Vixit [11] annos sexaginta quinque.

μνημονικὸν ἁμάρτημα sit, quod nemo eam illi laudem tribuat: falsus forte in nomine: Severi enim Alexandri proprium hoc, qui magistratuum nundinationem detestatus est: cum judicaret, necesse esse, ut qui emerit, vendat. Legendus Lampridius Alexandro. Non dissimile Pescennio Nigro tribuit Spartianus: Judicem nec dare nec accipere debere: ideoque salaria iis constituit.

ANNA.

8 Lampridius. *Heneres juris gladii nunquam vendi passus est, dicens: necesse est ut qui emit, vendat; ego non patiar, mercatores potestatum, quos si patiar, damnare non possum. Erubesco enim punire illum hominem qui emit & vendit.* Quem locum frustra sollicitat vir doctissimus.

SCHOTTUS.

9 *Cruditate pressus.*] *Cruditatem passus* est in editis quatuor.

10 *Exspiravit.*] Moriturus jussit signum Tribuno dari, *Laboremus*: ut Helvius Pertinax, *Militemus*. Idem Spartianus.

VINETUS.

11 *Annos sexaginta quinque.*] Sic notat vetus codex rectius, quam alii, *septuaginta*: sicut ostendimus in commentario Eutropii.

ANNA.

11 Modo dempseris menses duo, diesque quatuor.

SCHOTTUS.

11 LXX. And. Cratandri & Gryphii editiones, propius verum: octoginta enim novem annorum facit non semel Spartianus.

CAPUT XXI.

ARGUMENTUM.

Annos sex imperat, avi materni nomine Bassianus dicitur, de nomine vestis Caracalla cognominatur, fratrem Getam perimit, Magnum & Alexandrum se appellari jubet, novercam uxorem ducit & interficitur Aurelius Antoninus.

1 AURELIUS ANTONINUS BASSIANUS CARACALLA, Severi filius, Lugduni ge-
2 nitus, imperavit solus annos sex. Hic Bassianus [1] ex avi materni nomine dictus est. At cum e Gallia vestem

ANNA.

1 *Ex avi materni nomine.*] Patre scilicet Juliæ, nota: nam hic Juliæ filium facit. Juliæ pater Bassianus voca-

ſtem plurimam devexiſſet, [2] talareſque caracallas fe-ciſſet, coëgiſſetque plebem ad ſe ſalutandum indutam talibus introire, de nomine hujuſce veſtis CARA-

CALLA cognominatus eſt. Hic fratrem ſuum GE- 3
TAM peremit: ob quam cauſam, [3] furore pœnas dedit DIRARUM INSECTATIONE, quæ non immerito [4] ultrices vocantur: a quo poſt furore convaluit.

vocabatur. Vide not. 14. & viri inconſtantiam ride. Vide & not. 1. Heliogabal.

2 *Talareſque ca·acallas feciſſet.*] Quæ breviores antea. Vide in Cæſaribus.

SCHOTTUS.

3 *Furore pœnas.*] Hoc nuſquam de Caracalla memini legere. Adrianum quidem *furore* laboraſſe auctor eſt Lampridius ſub initium Alagabali.

4 *Ultrices vocantur.*] Ut apud poëtarum principem,

Ultriceſque ſedent in limine diræ.

VIII. Æn. quæ & lib. XII. depinguntur. Sic furiis agitatus Oreſtes &

4 luit. Hic [5] corpore ALEXANDRI Macedonis conspecto, [6] Magnum atque Alexandrum se jussit appellari, [7] assentantium fallaciis eo perductus, ut [8] truci fronte, & [9] ad lævum humerum conversa cervice, [10] quod in ore Alexandri notaverat incedens,
5 [11] fidem vultus simillimi persuaderet sibi. Fuit
[12] im-

& Ajax Poëtis. Et Neroni matris interfectæ species obversatur apud Sueton. cap. 44. & 46. & Othoni manes Galbæ, Othone cap. 7. Eleganter Tacitus de Tiberio loquens VI. Annali, initio, vel, ut alii distinguunt, quinto: *Non frustra, inquit, præstantissimus sapientiæ firmare solitus est, si recludantur tyrannorum mentes, posse aspici laniatus & ictus quando ut corpora verberibus; ita sævitia, libidine, malis consultis animus dilaceretur. Quippe Tiberium non fortuna, non solitudines protegebant, quin tormenta pectoris, suasque pœnas ipse fateretur.* Sed non vacat campum hunc ingredi.

ANNA.

5 *Corpore Alexandri Macedonis conspecto.*] Quidam tamen scribunt Octavium, & Severum solos esse Imperatorum qui *Alexandri Magni corpus*, quod Alexandriæ servabatur, inspexerint: Et Severum quidem monumentum occlusisse ne quis illud in posterum videret. Ergo illud una cum patre conspexisse Caracallam necesse est. Si huic racematori fides habenda. Neque enim me hoc alibi legisse memini. Et fuit etiam cum de recepta lectione dubitarem, legeremque *ore*, non *corpore*. Sed nihil ausim pronunciare.

SCHOTTUS.

6 *Magnum.*] Sic etiam vocat Paullus I. C. in veterum Prudentum fragmentis, quæ immortali P. Pithœi beneficio cum Mosis legibus comparata circumferuntur, Tit. III. de adulterio: *Magnus*, inquit, *Antoninus pepercit eis qui adulteros inconsulto calore ducti, interfecerunt.*

7 *Assentantium.*] Nec vacat de *assentatoribus* dicere: exemplorum enim multitudo deterret. Hoc tantum monebo lectorem me in Augustano codice *assectantium* reperisse, pro *assentantium*.

ANNA.

8 *Truci vultu.*] Spartianus. *Egressus vero pueritiam, seu patris monitis, seu calliditate ingenii, sive quod se Alexandro Magno Macedoni æquandum putabat, restrictior, gravior, vultu etiam truculentior factus est.*

9 *Ad lævum humerum conversa cervice.*] Quomodo in nummis hodie conspicitur Alexander.

SCHOTTUS.

9 *Levicum* Veronensis. Simile de Platonis discipulis alibi legitur: sed libris destitutus studioso lectori quærendi laborem mando.

10 *Quod in ore.*] *Quod more* idem Veronensis præfert: nil muto. Simile supra 15. *Julius Cæsar Gadibus Alexandri visa imagine ingemuit, &c.* Sueton. cap. 7. Ea signare literas aliquamdiu solitus Augustus. Octav. cap 50. Vide infra in Aureliano. Plautinum illud huc quadrat de milite glorioso:

Itaque Alexandri præstare prædicat formam suam.

GRUTERUS.

11 *Fidem vultus simillimi persuaderet sibi.*] Habent & hoc assentatores, ut etiam falsissima Principibus persuadeant. simileque prorsus isti est quod de Pyrrho Rege legimus apud Lucianum libello adversus indoctum libros plures sibi comparantem: is enim adeo ab adulatoribus captus erat, ut putaretur esse expressa Alexandri Magni effigies, donec a vetula Larissæ hospi-

[12] impatiens libidinis, quippe qui [13] novercam suam duxit uxorem. Cum [14] Carras iter faceret, apud Edes- 6
sam secedens [15] ad officia naturalia, a milite, qui quasi ad custodiam sequebatur, interfectus est. [16] Vi- 7
xit annos fere triginta. Corpus ejus Romam relatum est.

ta monitus, hanc opinionem exsuit, si modo exsuit. sunt enim reges multi, qui malunt esse quam videri.

SCHOTTUS.

12 *Impatiens.*] *Impatientis libidinis* rursus est in Veronensi. Eutropius, unde hæc ad verbum descripta, nihil variat.

ANNA.

13 *Novercam suam.*] Juliam. Igitur Marciæ filius fuit. Sed vide quam parum sibi constans sit. Idem mox Juliæ, non Marciæ filium facit. Juliæ enim filium fuisse necesse est, si hic annos fere triginta tantum vixit, ut dicit infra. Nimirum racemator iste cum diversos auctores Dionem, Aurelium, Spartianum transcribit, & singulis fidem habet, graviter lapsus est. Nisi qui dicat eum scripsisse *matrem suam.* Et *τὸ novercam* Exscriptores huc intrusisse eum id apud Aurelium legerent. Non attendentes scilicet hic Epitomistam alios auctores sequi.

14 *Carras.*] *Carra* & *Edessa* Urbes in Mesopotamia, non longe ab Euphrate.

SCHOTTUS.

14 *Carris* legunt Basileensis uterque, & *Ædessam* cum diphthongo. *Carras autem profectus Luni dei gratia, die natali suo* VIII. *Idus Apriles ipsis Megalensibus.* Spartianus. Qui & de Luno deo quædam, unde & Alogabalus Imperator nomen acceperit. Herodianus lib. VI.

15 *Ad officia naturalia.*] *Cum levandæ vesicæ gratia ex equo descendisset, rursusque in equum levaretur,* a milite quodam Macrini Præf. prætor. jussu *latus confossum*: Spartianus. Oros. vero lib. VII. *ab hostibus circumventum* ait: Sextus Rufus in Breviario, *propria morte obiisse, & in Osroëna sepultum*, non, ut noster, Romam corpus relatum. Quem auctorem priusquam de manibus deponam, libet duobus locis emendare, quæ etiam in Brügensi editione longe optima corrupta sunt. Ad medium: *Nunc eas partes totumque Orientem*: repone ex MSS. *nunc Eoas partes.* hactenus enim de Occidentali & VII. trionali plaga egetat. Post paullo lege ex iisdem, *ne quid tamen P. R. non viris* (*viribus* alii) *partum haberet, armis* (vulg. male *arma*) *per nos ab Antiocho Syriarum Rege maximo est vindicata.* de Asia enim sermo est.

ANNA.

16 *Vixit annos fere triginta.*] XXIX. Dio. Juliæ ergo filius fuit. Et verum est. Vide notam ante hanc quartam, & quæ in Cæsaribus dicta sunt.

SCHOTTUS.

16 Spartianus & Eutropius XLIII. annos numerant. Conjicio scriptum fuisse *fere tres & quadraginta.*

CAPUT XXII.

ARGUMENTUM.

Ab exercitu imperatores creati menses quatuordecim imperant & obtruncantur Macrinus & Diadumenus.

MACRI-

1 MACRINUS cum DIADUMENO filio ab exercitu [1] imperatores creati, imperaverunt menses quatuordecim. & ab eodem exercitu obtruncantur, pro eo, quia Macrinus [2] militarem luxuriam, ſtipendiaque profuſiora comprimeret.

ANNA.

1 *Imperateres creati.*] Idem Eutropius. Vide in Cæſaribus.

2 *Militarem luxuriam*, &c.] Capitolinus. *Fuit Macrinus, tamen in vita imperatoria paullo rigidior, & auſterior, ſperans ſe ante acta emnia poſſe oblivioni dare, quum ipſa ſeveritas illius occaſionem reprehendendi & lacerandi ejus daret.*

CAPUT XXIII.

ARGUMENTUM.

Biennio & menſibus octo imperat, Heliogabalus dicitur, probris omnibus ſe contaminat, & interficitur Aurelius Antoninus Varius.

AURELIUS ANTONINUS VARIUS, idem 1
HELIOGABALUS dictus, Caracallæ ex [1] Semea [2] consobrina occulte stuprata filius [3] imperavit
biennio & mensibus octo. Hujus matris Semeæ avus 2
Bassianus nomine, fuerat Solis sacerdos: quem Phœnices, unde erat, [4] Heliogabalum nominabant: [5] a
quo iste [6] Heliogabalus dictus est. Is cum Romam 3
[7] ingenti militum & senatus exspectatione venisset, probris se omnibus contaminavit. Cupiditatem stupri, quam adsequi naturæ defectu [8] non poterat, in se convertens, muliebri nomine Bassianam se pro Bassiano jusserat appellari. [9] Vestalem virginem quasi matrimo-

SCHOTTUS.

1 *Semea.*] In MSS. & Veronensi *Sæmea* scribitur cum *æ* diphthongo. Ab Herodiano Σοαιμὶς lib. v. appellatur, & Xiphilino. *Semiamiram* Capitolinus Macrino, & Lampridius Alagabalo vocant. *Semia*, Syra Eutropio est lib. IIX.

ANNA.

2 *Consobrina.*] Fuit vir quidam Bassianus nomine cui filiæ Julia & Moësa. Julia Caracallam, Moësa Semeam & Mammæam filias habuit. Vides Semeam & Caracallam *consobrinos*. Ex hac Semea & eodem Caracalla natus Heliogabalus. Ex Mammæa Alexander Severus.

SCHOTTUS.

2 *Concubina* Augustano codici.

3 *Imperavit biennio, ...*] Regnasse annis quatuor autumat Orosius lib. IIX.

ANNA.

4 *Heliogabalum,*] In Cæsaribus.

5 *A quo iste.*] Aliter tamen Victor supra.

SCHOTTUS.

6 *Heliogabalus.*] Ἐλαιαγάβαλος est Herodiano: Dioni Ἐλιογάβαλος, Αὖιτος, καὶ Σαρδανάπαλος. In numis vero antiquis fere *Alagabalus*, vel *Elagabalus* reperias: & Phœnicibus Sol est, vel, ut quidam, Juppiter, inquit Lampridius: qui & inde sic dictum ait, quod interempto Macrini factione Caracalla patre, in templum Dei Alagabali ne interficeretur, velut in asylum confugisset. Et ita Victor ipse nunc primum a nobis erutus. Græcis etiam Sol ἥλιος dictus. Forte huc pertinent quæ de Luno Deo refert Spartianus Caracalla. Locus vero aut insigniter depravatus, quem sine libris mutare non ausim; aut a Lampridio & Herodiano longe diversa narrat Racemator iste.

ANNA.

7 *Ingenti militum & senatus expectatione.*] Lampridius. *Nactus imperium Romam nuntios misit: excitatisque omnibus ordinibus, omni etiam populo, ad nomen Antoninum quod non solum titulo, ut in Diadumeno fuerat, sed etiam in sanguine redditum videbatur, quum se Antoninum Bassiani filium scripsisset; ingens ejus desiderium factum est.*

SCHOTTUS.

8 *Non poterat.*] *Nondum poterat*, melius est in MSS.

9 *Vestalem virginem.*] Aquillam Severam vocat Xiphilinus.

ANNA.

9 Distingue. *Muliebri nomine Bassianam se pro Bassiano jusserat appellari, Vestalem virginem quasi matrimonio jungens suo.* Aliter nullus sensus.

10 *Mar.*

trimonio jungens suo; abscissisque genitalibus, matri
4 se Magnæ sacravit. Hic [10] Marcellum, qui post A-
lexander est dictus, [11] consobrinum suum, Cæsarem fe-
5.6 cit. Ipse tumultu militari interfectus est. Hujus
corpus per Urbis vias, more canini cadaveris, [12] a
milite tractúm est, [13] militari cavillo appellantium,
indomitæ & rabidæ libidinis catulam. [14] Novissime
cum angustum foramen cloacæ corpus minime recipe-
ret, usque ad Tiberim ductum, adjecto pondere, ne
7 umquam emergeret, in fluvium projectum est. Vi-
xit [15] annos sedecim: atque [16] ex rebus, quæ accide-
rant, [17] Tiberinus, Tractitiusque appellatus est.

SCHOTTUS.

10 *Marcellum.*] *M. Aurelium* pro *Marcellum* rectius quis legendum putet: *Aurelium* enim Alexandrum Orosius, Spartianus & Rufus nominant.

ANNA.

10 Forsan satis temere. Nam ex Dione Alexander Mammææ & Varii *Marcelli* filius fuit: Quare *Marcellus* dici potuit. Inde illi sors in templo Prænestinæ: apud Lampridium.

------- *Si qua fata aspera rumpas,*
Tu Marcellus eris.

11 *Consobrinum suum.*] Propter matrem Mammæam sororem Semeæ quæ Heliogabali mater fuit. Vide not. 2. Fuere qui Heliogabalum Alexandri patruum facerent. Sed falso. Vide Lampridium.

SCHOTTUS.

12 *A milite.*] Melius in MSS. *a militibus.*

ANNA.

13 *Militari cavillo appellantium.*] Non possum concoquere a milite *appellantium.* Quare legebam *appellantibus, vel appellante.*

14 *Novissime cum angustum foramen.*] Lampridius. *Sed cum non cepisset cloacula fortuito, per pontem Æmilium, annexo pondere ne fluitaret, in Tiberim abjectum est, ne unquam sepeliri posset.*

15 *Annos sedecim*] Aliis XVIII.

SCHOTTUS.

16 *Ex rebus quæ acciderant.*] MSS. ut & Veronensis: *ex re qua acciderat* numero singulari.

ANNA.

17 *Tiberinus, Tractitiusque*] *Appellatus est post mortem, Tiberinus, Tractitius & impurus.* Lampridius.

SCHOTTUS.

17 *Tractinusque* est in Augustano & Veronensi. In Cujacii MSS. *Trartiriusque,*

CAPUT XXIV.

ARGUMENTUM.

Annos tredecim imperat, & accurrenti percussori cervices præbet Severus Alexander.

SEVERUS ALEXANDER imperavit annos tre-
decim. [1] Hic bonus reipublicæ, fuit ærumno- 1
ſus. Sub hoc imperante, [2] Taurinus Auguſtus effe- 2
ctus, ob timorem ipſe ſe Euphrati fluvio objecit. Tunc
etiam [3] Maximinus regnum arripuit, pluribus de exer- 3
citu corruptis. Alexander vero cum deſeri ſe [met]
a ſtipatoribus vidiſſet, [4] matrem ſibi cauſam fuiſſe 4
mortis exclamans, accurrenti percuſſori, obvoluto ca-
pite, cervices [ſuas] [5] valide compreſſas præbuit, an-
no vitæ [6] viceſimo ſexto. Hujus mater Mamæa, eo
filium coëgerat, [7] ut illa ipſa quamvis permodica, 5
ſi

ANNA.

1 *Hic bonus Reipublicæ, fuit ærumnoſus.*] Ob amiſſum contra Perſas exercitum. Vide Herodian. & nota hic a Victore diſſentire.

SCHOTTUS.

1 *Bonis* vulgati fere omnes. Veronenſis. *Hic bonus P.R. fuit ærumnoſus.*

ANNA.

2 *Taurinus Auguſtus effectus eſt.*] Hoc apud alium me legiſſe non memini.

3 *Maximinus.*] De quo capite ſequenti.

4 *Matrem ſibi cauſam.*] Herodianus. Τῇ τε μητρὶ περιπλακεὶς, καὶ, ὥς φασιν, ἀποδυρόμενός τε καὶ αἰτιώμενος ὅτι δι᾽ ἐκείνην ταῦτα πάσχει, ἀνέμενε τὸν φονεύσοντα. Id eſt, *Matrique implicitus, &, ut ajunt, conquerens atque incuſans quod ob illam talia pateretur, expectabat interfectorem.*

5 *Valide compreſſas.*] Veſtibus ſcilicet iis quibus caput obvolverat.

SCHOTTUS.

5 *Compreſſus* integrius Veronenſis cum MSS.

GRUTERUS.

5 Neutra lectio ſatisfacit.

ANNA.

6 *Viceſimo ſexto.*] Verius Lampridius. Vixit annis XXIX. menſibus III. diebus VII.

GRUTERUS.

7 *Ut illa ipſa.*] A gloſſa ortum non fuit mihi dubium.

ANNA.

7 Caſaubonus: *Ut illata, quamvis ipſa permodica*, &c. Salmaſius *ut illa ipſa*

si mensæ prandioque superessent, alteri convivio reponerentur.

ipsa &c. Vel *illa ipsa. Illa* pro hilla, intestina scilicet farta. Sed vix est ut non *illa ipsa* simpliciter scripserit Epitomista; id est, *ea ipsa*. Et nihil impedit, quin ita recte intelligantur. Porro Alexandri mater non solum avara, sed & sordide parca. Herodian. in fine Alexandri.

SCHOTTUS.

7 MSS. ita legunt, *ut illa ipsa permodica, si mensa prandioque superessent, quamvis convivio reponerentur.* Ex quibus nullus idoneus sensus elici potest.

CAPUT XXV.

ARGUMENTUM.

Annos tres imperat, & cum filio discerpitur Julius Maximinus.

1 JULIUS MAXIMINUS [1] Thrax, e militaribus,
2 imperavit [2] annos tres. Is [3] dum persequitur pecuniosos, insontes pariter noxiosque, [4] apud Aquilejam [5] seditione militum discerptus est una cum filio, conclamantibus cunctis [6] militari joco, ex PESSIMO

ANNA.

1 *Thrax.*] *Hic de* [illegible] *Thracia vicino Barbaris, Barbaro etiam patre & matre genitus, quorum alter e Gethis, alter ex Alanis genitus esse perhibetur.* Capitolinus.

2 *Annos tres.*] Vide quæ supra in Gordiano dicta sunt.

3 *Dum persequitur pecuniosos.*] Capitolinus. *Dum sine judicio, sine accusatione, sine delatore, sine defensione omnes interemit, omnium bona sustulit,* &c.

SCHOTTUS.

4 *Apud Aquilejam.*] Abest ab omnibus MSS. & Veronensi.

5 *Seditione militum.*] Augustanus codex, *apud seditionem militum.*

6 *Militari joco.*] Significat credo joco, qualia triumphantis currum prose-

SIMO GENERE [7] NE CATULUM HABENDUM.

prosequentes milites jocularitet canere solebant impune. Sueton. Cæsare cap. 49.

7 *Ne catulum.*] Non dissimile illud Aristophanis ἐν Βατράχοις.

Οὐ χρὴ λέοντος σκύμνον ἐν πόλει τρέφειν.
Μάλιστα δὲ λέοντα μὴ ἐν πόλει τρέφειν.

Quam quidem ille sententiam Æschylo tribuit. Pericli vero ab inferis revocato veluti oraculum Val. Maximus lib. VII. cap. 2.

ANNA.

7 Id est,
Non juvat leonis catulum in Urbe nutrire.
Præcipue vero leonem ipsum ne in Urbe nutrias.

CAPUT XXVI.

ARGUMENTUM.

Principatum arripiunt & intereunt pater & filius Gordiani: regnum invadunt & perimuntur Pupienus & Balbinus.

Hu-

1 HUJUS imperio duo GORDIANI, pater & filius principatum arripientes, unus post unum
2 interiere. Pari etiam tenore [1] PUPIENUS & BALBINUS regnum invadentes, perempti sunt.

SCHOTTUS.

1 *Pupienus.*] De Pupieno (qui in MSS. omnibus *Tupianus* est) & Balbino & ad Victorem nostrum plura.

CAPUT XXVII.

ARGUMENTUM.

Annos sex imperat & occiditur Gordianus Gordiani ex filia nepos.

1 GORDIANUS [1] nepos Gordiani ex filia, ortus Romæ clarissimo patre, imperavit annos sex.
2 Apud [2] Ctesiphontem, a Philippo Præfecto prætorio accensis in seditionem militibus, occiditur anno vitæ
3 [3] undevicesimo. Corpus ejus prope fines Romani Persi-

ANNA.

1 *Nepos Gordiani ex filia.*] Capitolinus. *Hic natus est, ut plures asserunt, ex filia Gordiani, ut unus aut duo, nam amplius invenire non potui, ex filio qui in Africa periit.* Si ex filia *Gordiani* natus, ignoratur pater tam illustris capitis.

2 *Ctesiphontem.*] Quæ Urbs ad Tigrim sita.

3 *Undevicesimo.*] Nam annum agebat decimum tertium cum imperium suscepit, & regnavit an. 6.

VINETUS.

3 Ita vetus codex. Capitolinus *vicesimo & secundo*, ex Junio Cordo.

SCHOTTUS.

3 Vulgati quatuor *vicesimo*, quot & Capitolinus numerat.

4 Se-

Persicique imperii positum, nomen loco dedit 4 SEPULCRUM GORDIANI.

ANNA.

4 *Sepulcrum Gordiani.*] Ad Circejum Castrum in finibus ubi Aborras fluvius immiscetur Euphrati. Capitolinus. *Gordiano sepulcrum milites apud Circejum Castrum fecerunt in finibus Persidis, titulum hujuscemodi addentes, & Græcis, & Latinis, & Persicis, & Judaicis, & Ægyptiacis literis, ut ab omnibus legeretur:* DIVO GORDIANO VICTORI PERSARUM, VICTORI GOTTHORUM, VICTORI SARMATARUM, DEPULSORI ROMANARUM SEDITIONUM, VICTORI GERMANORUM: SED NON VICTORI PHILIPPORUM. Hunc titulum postea evertit Licinius Imperator, qui videri voluit a Philippis originem ducere.

SCHOTTUS.

4 20. miliaribus a Circesso. Eutrop. lib. IX. & Oros. lib. VII. cap. 19. & Sex. Rufus. Mentio Circusii, quod in Capitolino Egnatius reponendum censet, apud Ammianum Marcell. lib. XXIII. Titulus eidem Gordiano positus exstat apud eundem Capitolinum.

CAPUT XXVIII.

ARGUMENTUM.

Annos quinque imperat, & interficitur Marcus Julius Philippus: Romæ occiditur Cajus Julius Saturninus filius.

MARCUS JULIUS PHILIPPUS imperavit 1
annos quinque. Veronæ ab exercitu interfe- 2
ctus est, medio capite supra ordines dentium præciso.
Filius autem ejus 1 CAJUS JULIUS SATURNI- 3
NUS,

VINETUS.

1 *Cajus Julius Saturninus.*] Eutropius, Cassiodorus, & alii Philippum juniorem appellant.

1 Vul-

NUS, quem potentiæ ſociaverat, Romæ occiditur agens vitæ annum duodecimum: Adeo ſeveri & triſtis animi, ut jam tum a quinquenni ætate, nullo prorſus cujuſquam commento ad ridendum ſolvi potuerit: patremque [2] ludis ſæcularibus petulantius cachinnantem, quamquam adhuc tener, [3] vultu notaverit averſato.
4 Is Philippus humillimo ortus loco fuit, patre nobiliſſimo latronum ductore.

SCHOTTUS.

1 Vulgo fere omnes *Gallus Julius*: non probo.

ANNA.

2 *Ludis ſacularibus.*] Qui anno Urbis milleſimo acti ſunt. Supra.

SCHOTTUS.

2 De *ludis ſacularibus* ad Victoris Philippum quædam notavi. Vide & ſingularem Onufrii Panvini libellum.

GRUTERUS.

3 *Vultu notaverit averſato.*] Oportet fuerit Tiberio ſimilis, de quo Tranquillus capite 21. *Nec illud quidem ignoro, aliquos tradidiſſe, Auguſtum palam, nec diſſimulanter morum ejus diritatem adeo improbaſſe, ut nonnunquam remiſſiores hilarioreſque ſermones ſuperveniente eo abrumperet.*

CAPUT XXIX.

ARGUMENTUM.

Menſes triginta imperat, filium Decium Cæſarem facit, & ſubmergitur Decius.

1 DE-

[1] DECIUS e Pannonia inferiore, [2] Bubaliæ na- 1
tus, imperavit [3] menses triginta. Hic De- 2
cium filium suum Cæsarem fecit: vir artibus cunctis,
virtutibusque instructus, placidus & communis do-
mi: in armis promptissimus. [4] In solo Barbarico in- 3
ter confusas turbas gurgite paludis submersus est, ita
ut nec cadaver ejus potuerit inveniri. Filius vero ejus 4
bello extinctus est. Vixit annos quinquaginta. Hujus 5
temporibus [5] Valens [6] Licinianus imperator effectus est.

SCHOTTUS.

1 *Decius.*] Hic integer fere ab Eutropio est.

ANNA.

2 *Bubalia.*] Non longe a Sirmio.

3 *Menses triginta.*] Victor supra. *Peracto regni biennio.* Sed horum Imperatorum tempora valde obscura.

4 *In solo Barbarico.*] Alii alibi. Vide in Cæsaribus. *Solum Barbaricum* vocat interiorem Germaniam.

VINETUS.

5 *Valens.*] Quatuor *Valentes* Imperatores hoc in rerum Romanarum Breviario memorantur. *Valens* hic Licinianus qui cum paucis diebus in Illyrico imperasset, occisus fuit. *Valens*, qui sub Gallieno in Macedonia imperium invasit, & inter triginta tyrannos a Trebellio Pollione recensetur. *Valens*, quem morte multavit Licinius. & *Valens* frater Valentiniani Augusti, quem Gothi interfecerunt.

SCHOTTUS.

6 *Licinianus.*] *Lucinianus* est in MSS. Veronensi, & tribus vulgatis per quintam vocalem.

CAPUT XXX.

ARGUMENTUM.

Annos duos imperant Vibius Gallus & Volusianus: Imperator creatur & pestilentia consumitur Hostilianus Perpenna.

1 Vi-

1 [1] VIBIUS GALLUS cum VOLUSIANO fi-
2 lio imperaverunt annos duos. [2] Horum temporibus HOSTILIANUS [3] PERPENNA a ſenatu imperator creatus, nec multo poſt [4] peſtilentia conſumptus eſt.

SCHOTTUS.

1 *Virius.*] Lege *Vibius* ex antiquis nummis, in quibus eſt, C. VIBIUS TREBONIANUS GALLUS AUG.

VINETUS.

1 Pro *Virius* habet *Valerius*, antiquus liber. *Vibium* Pomponius Lætus vocat. Hunc autem *Gallum* Eutropius & Oroſius *Gallum Hoſtilianum* appellant.

ANNA.

2 *Horum temporibus.*] Supra tamen Victor videtur innuere Gallum & Hoſtilianum eodem tempore a ſenatu Imperatores creatos.

VINETUS.

3 *Perpennam.*] Sive *Perpernam*, *Hoſtilianum*, aliunde non novi.

SCHOTTUS.

4 *Peſtilentia conſumptus.*] Qua ſola imperium horum inſigne, ad ultionem cædis Chriſtianorum a Decio factæ. Oroſius VII. cap. 21. & 22. Zonaras II. Annali. Eutrop. IX. & Euſebius Chronicis, qui & Cypriani libellum laudat de mortalitate (ſic enim vocat δυσφημίας vitandæ cauſa pro *peſtilentia*) temporis hujus occaſione conſcriptum; qui hodieque in manibus eſt.

CAPUT XXXI.

ARGUMENTUM.

In Mœſia fit Imperator, Interamnæ victoriam aufert, & interit Æmilianus.

1 SUB his etiam ÆMILIANUS [1] in Mœſia imperator effectus eſt: contra quem ambo profecti, apud

VINETUS.

1 *In Mœſia.*] Ita diphthongum ſecundam habuit hoc nomen regionis, in vetuſto codice. Græci *Myſiam*

apud [2] Interamnam, ab exercitu suo cæduntur, anno ætatis pater [3] septimo circiter & quadragesimo: creati [4] in insula Meninge, [5] quæ nunc Girba dicitur. Æ- 2
MILIANUS vero [6] menses quatuor dominatus, apud [7] Spoletium, sive pontem, [8] quem ab ejus cæde Sanguinarium accepisse nomen ferunt, [9] inter Otriculum, Narniamque, [Spoletium] & urbem Romam regione media positum. Fuit autem genere Maurus, 3
[10] pugnax, nec tamen præceps. Vixit annis [11] qua- 4
tuor minus quinquaginta.

C A-

Mysiam appellant, ut alibi ostendimus.

SCHOTTUS.

2 *Interamnem.*] Habet Basiliensis & Augustanus.

3 *Septimo circiter.*] Veronensis *septimo circiter & LX.* nisi forte transpositæ literæ, ut fit, a XL. adeo impedita omnia: sed in ætate non tanti est: de imperii annis singulorum magis laborandum, ut qua fieri potest, temporum series constet.

ANNA.

4 *In Insula Meninge.*] Quæ Græcis Μῆνιγξ. Lotophagorum Insula in Africo mari.

5 *Qua nunc Gerba.*] Hodieque etiam nomen retinet, Nam *Gerbi*, *Zerbi* vocatur.

6 *Menses quatuor dominatus.*] Supra Victor menses tres imperio usum scribit.

SCHOTTUS.

6 *Mense quarto dominatus* generandi casu, Pithœi codex.

ANNA.

7 *Spoletium.*] Urbem in inferiore parte Umbriæ.

SCHOTTUS.

7 Pithœi codex *apud Spoletum, sive inter Ocriculum Narniamque & urbem Romam*; &c. reliqua desunt. Cujacii cum vulgatis consentit.

ANNA.

8 *Quem ab ejus cæde.*] Nemo tamen, quod sciam hic Æmilianum interemptum dicit, & supra Victor ait eum post tres menses modesti imperii, morbo absumptum. Quamvis Zosimus a suis interemptum dicit. Vide in Cæsaribus.

9 *Inter Otriculum, Narniamque Spoletium.*] Dele illud *Spoletium*, nam e superiori versu huc intrusum. *Inter Otriculum Narniamque & Urbem Romam.*] Non satis placent hæc. Ratio est quod qui locus inter *Otriculum* & *Urbem Romam* esse dicitur, is non recte inter *Urbem Romam Narniamque* esse dicetur, ut ex eorum positione satis constat. Quare legebam: *inter Otriculum Narniamve & Urbem Romam regione media positum.*

GRUTERUS.

10 *Pugnax, nec tamen præceps.*] Quod rarum est. De Jugurtha Sallustius capite 7. *At sane, quod difficillimum imprimis est, & prælio strenuus erat, & bonus consilio: quorum alterum ex providentia timorem; alterum ex audacia temeritatem plerumque adferre solet.*

SCHOTTUS.

11 *Quatuor minus quinquaginta.*] MSS. omnes *tribus minus quinquaginta.*

1 Lici-

CAPUT XXXII.

ARGUMENTUM.

Annos quindecim imperat, filium Gallienum Augustum, & ejus filium Cornelium Valerianum Cæsarem facit & a Sapore Persa superatur Licinius Valerianus: in Mœsia Imperator fit Regillianus: in Gallia Cassius, Labienus, Postumus: apud Moguntinacum dominatum invadit Ælianus: in Ægypto Æmilianus, apud Macedonas Valens: Mediolani Aureolus.

1 [1] LICINIUS VALERIANUS cognomento COLOBIUS, [2] imperavit annos quindecim, parentibus ortus splendidissimis, [3] stolidus tamen & multum iners, neque ad usum aliquem [4] publici officii,
2 consilio seu gestis accommodatus. Hic filium suum GALLIENUM Augustum fecit, Gallienique filium

SCHOTTUS.

1 *Licinius.*] *Lucinius* Cujacli scriptus codex, ut & supra cap. 29.

ANNA.

2 *Imperavit annos quindecim.*] Captus tamen a Persis anno sexto imperii. Sed illis sex annis, si novem addas, quos in imperio fuisse Gallienum Valeriani filium, scriptores prodiderunt; *quindecim* fient anni, quos tot imperasse Valerianum & Gallienum constat.

3 *Stolidus tamen & multum iners neque ad.*] Inde Dionysius Episcopus Alexandrinus in Epistola ad Hermammonem scribit Valerianum; *τῇ βασιλείᾳ παρὰ τὴν ἀξίαν ἐγγηρανῆναι. In imperio ultra decus insenuisse.*

SCHOTTUS.

4 *Publici officii.*] Excusi tres: *ad usum aliquem publicum officio, consilio.* Trebellius autem Pollio contra, *nobili stirpe ortum, moribus laudatis,* &c.

lium [5] CORNELIUM VALERIANUM Cæsa-
rem. His imperantibus [6] REGILLIANUS [7] in 3
Mœsia: [8] CASSIUS, LABIENUS, POSTUMUS
[9] in Gallia, [10] Gallieni filio interfecto, imperato-
res effecti sunt. Pari modo [11] ÆLIANUS [12] apud 4
Moguntiacum, [13] in Ægypto ÆMILIANUS, [14] apud
Macedonas VALENS, [15] Mediolani AUREOLUS
dominatum invasere. [16] Valerianus vero in Mesopo- 5
tamia

ANNA.

5 *Cornelium Valerianum.*] Cornelium Valerianum Salonium.

6 *Regillianus.*] Vide in Cæsaribus.

7 *In Mœsia.*] *A Mœsiacis legionibus Imperator est dictus.* Pollio.

8 *Cassius Labienus Postumus.*] *Cassius Postumius Labienus* in nummis. Vide in Cæsaribus.

9 *In Gallia.*] Supra Victor : *Barbaris per Galliam præsidebat.* Locum adi.

10 *Gallieni filio interfecto.*] Salonino quem *Gallienus* eidem Postumio crediderat. Vide Pollionem in Postumio.

11 *Ælianus.*] Hic idem est qui Pollioni & aliis Lollianus dicitur, ut optime Casaubonus. In Fastis quidem *Æliani* cujusdam a Lolliano diversi facta mentio, sed qui eos scripserunt, hoc loco decepti sunt.

VINETUS.

12 *Apud Moguntiacum, in Ægypto.*] Sic vetus codex. Quem locum indocti ad hunc modum corruperant *apud Moguntiam, cum in Ægypto.* Restituimus & in Eutropii breviario corruptum nomen.

ANNA.

13 *In Ægypto Æmilianus.*] Qui *Ægypti* præfectus fuit. Vide Pollionem. Diversus est ab *Æmiliano* illo de quo superiori capite, & supra in Cæsaribus.

14 *Apud Macedonas Valens.*] Qui proconsulatum Achaiæ gubernabat. Vide Pollionem.

15 *Mediolani Aureolus.*] Supra Victor : *Qui per Rhætias legionibus præerat.* Pollio Vero : *Illyricianos exercitus regens.*

SCHOTTUS.

16 *Valerianus in Mesopotamia.*] Rursus Eutropiana sunt. De xxx. Tyrannis, quorum plerique hic nomi-

tamia bellum gerens, a Sapore Persarum Rege superatus, mox etiam captus: apud Parthos ignobili servitute consenuit. Nam quamdiu vixit, Rex ejusdem
6 provinciæ [17] incurvato eo pedem cervicibus ejus imponens, equum conscendere solitus erat.

nominantur. Trebellius Pollio legendus.

ANNA.

17 *Incurvato eo pedem cervicibus.*] Eodem contumeliæ genere affectum ferunt Bajazetem a Tamberlante, cum prælio victus in ejus potestatem venisset.

CAPUT XXXIII.

ARGUMENTUM.

Annos octo imperat, in locum Cornelii filii Saloninum subrogat, pellicum amori diverso deditus est, adversus Aureolum proficiscitur & a suis interit Gallienus.

1 GALLIENUS quidem in locum Cornelii filii sui [1] SALONI[A]NUM alterum filium subrogavit, amori diverso pellicum deditus, [2] Saloninæ conjugis, & concubinæ, quam per pactionem concessa parte superioris Pannoniæ, a patre [3] Marcomannorum

SCHOTTUS.

1 *Salonianum.*] *Saloninum* Pollio: sic dictus vel quod apud *Salonas* natus esset, vel a matre *Salonina.*

ANNA.

2 *Salonina conjugis & concubina.*] Supra in Cæsaribus.

3 *Marcomannorum Rege.*] *Germanorum.* Supra Victor. Locum adi.

 4 Ti-

norum Rege matrimonii specie susceperat, [4] PIPAM nomine. Novissime adversus AUREOLUM pro- 2
fectus est. Quem cum apud pontem, qui ex ejus nomine Aureolus appellatur, obtentum detrusumque Mediolanum obsedit, ejusdem [5] Aureoli commento
a suis interiit. Regnavit annos quindecim, [6] cum 3
patre septem, [&] solus octo. Vixit annos quinquaginta.

SCHOTTUS.

4 *Pipam.*] *Tiparam* concubinam nominat Pollio: Victor noster *Pipam* concise, absque litura.

VINETUS.

4 *Pipiam* habebat vetus codex.

SCHOTTUS.

5 *Aureoli commento.*] Quali, explicat Victor ipse, unde hæc sunt: diversa vero Trebellius Pollio in Gallienis immissis a Martiano, & Cecropio Delmatarum duce percussoribus interemptus circa Mediolanum.

ANNA.

6 *Cum patre septem (&) solus octo.*] Imo cum patre sex, & novem solus. Ut supra dictum.

CAPUT XXXIV.

ARGUMENTUM.

Annis duobus imperat, Alamannorum magnam multitudinem fundit, Republica vitam suam dono dat, divique vocabulo, & aurea statua, imagineque clypeata donatur Claudius: illi succedit & interimitur frater Quintillus.

CLAUDIUS imperavit [1] annis duobus. Hunc ple- 1
rique putant Gordiano satum, [2] dum adolescens a mu-

ANNA.

1 *Annis duobus.*] Melius in Veteri Codice. *Annum unum, mensibus novem.* Quidam aiunt imperasse annum

2 a muliere matura institueretur ad uxorem. Hic Claudius Gallieni morientis sententia imperator designatus: ad quem Ticini positum per Gallonium Basilium indumenta regia direxerat. [3] extinctoque a suis Aureolo, [4] receptis legionibus adversum aciem Alamannorum haud procul a [5] lacu Benaco dimicans, tantam multitudinem fudit, ut ægre pars dimidia superfuerit.
3 [6] His diebus Victorinus regnum cepit. Claudius vero, cum ex [7] fatalibus libris, quos inspici præceperat, cognovisset [8] sententiæ in senatu dicendæ primi morte remedium desiderari, [9] Pomponio Basso, qui tunc erat, se offerente, [10] ipse vitam suam, haud passus responsa frustrari, dono Reipublicæ dedit, præfatus neminem tanti ordinis primas habere nisi ipsum
4 imperatorem. Ea res sic erat cunctis grata, ut non divi vocabulum modo, sed [11] ex auro statuam prope ipsum Jovis simulacrum, atque in curia [12] imaginem auream proceres sacraverint.

Huic

num unum, menses decem, dies quinque.

SCHOTTUS.

2 *Dum adolescent a muliere.*] Cratandri & Gryphii codices, *dum ab Licensa muliere.* Augustana editio, *dum alii Licensa muliere.* forte corrupte pro *a Licensa.* Hic mihi aqua hæret: nam morem instituendi ad uxorem apud antiquiorem auctorem legere non memini. Paullus enim Diaconus hinc exscripsit.

GRUTERUS.

2 Casaubonus emendandum putat, *in muliere Dalmatica institueretur*, &c.

ANNA.

3 *Extinctoque a suis Aureolo.*] A suis, a Claudii militibus interpretor. Vide notata in Cæsaribus.

SCHOTTUS.

4 *Receptis regionibus.*] Qui me audiet, ita reponet, *receptis legionibus adversus gentem Germanorum.* Sic enim MSS. & Veronensis. vulgati omnes *regionibus & aciem.*

ANNA.

5 *Lacu Benaco.*] Ad fluvium Mintium Mantua notum.

6 *His diebus Victorinus regnum cepit.*] Falsum est. Sub Gallieno enim imperium invasit *Victorinus*, ut supra in Cæsaribus.

7 *Fatalibus libris.*] Sibyllinis.

8 *Sententiæ in senatu dicendæ primi.*] *Primus sententiæ dicendæ*, est qui *primus in senatu sententiam* debet dicere.

9 *Pomponio Basso qui tunc erat, se offerente.*] Vide in Cæsaribus.

10 *Ipse.*] Claudius. Sed vide quæ in Cæsaribus dicta sunt.

11 *Ex auro statuam prope ipsum Jovis simulacrum.*] Pollio; *Illi, quod nulli antea, populus Romanus sumptu suo in Capitolio ante Jovis Opt. Max. templum statuam auream decem pedum collocavit.*

12 *Imaginem auream.*] Clypeum aureum vocant alii Scriptores. Pollio: *Illi Clypeus aureus, vel ut Grammatici loquuntur, Clypeum aureum*

Huic successit frater ejus [13] QUINTILLUS. [14] Is paucis diebus imperium tenens, interemptus est. 5

reum senatus totius judicio in Rom. curia collocatum est. Clypeus aureus est imago Clypeata, ut Itali vocant, *un buste.* Quales hodie pictores nostri faciunt. Sed vide quæ a viris doctissimis apud Pollionem dicta sunt.

13 *Quintilius.*] *Quintillum* Pollio. Κύντιλλον Zosimus.

14 *Is paucis diebus.*] *Septima decima die interemptus.* Pollio, Eutropius.ª At Zosimus ait post paucos menses. ὀλίγους βιώσαντος μῆνας. *Cum paucos vixisset menses.* Nisi scriptum ab illo fuerit ὀλίγας βιώσαντος ἡμέρας. Quod & doctissimo Casaubono in mentem venit.

CAPUT XXXV.

ARGUMENTUM.

Annis quinque, mensibus sex imperat, Romanum orbem triennio ab invasoribus receptat, monetarios rebellantes compescit, primus diadema capiti innectit, gemmisque & aurata veste utitur. Urbem muris sepit, porcinæ carnis usum instituit, Tetricum provehit & interficitur Aurelianus.

AURELIANUS [1] genitus patre mediocri, &, ut quidam ferunt, Aurelii clarissimi senatoris colono inter Daciam & Macedoniam, imperavit [2] annis quinque, mensibus sex. Iste haud dissimilis fuit Magno 1 2

ANNA.

1 *Genitus patre mediocri.*] *Modicis ortus parentibus.* Vopiscus.

SCHOTTUS.

2 *Annis quinque.*] *Annum* pro *annis quinque* exemplar unum MSS.

2 Me-

Magno Alexandro, seu Cæsari dictatori. Nam [3] Romanum orbem triennio [4] ab invasoribus receptavit: cum [5] Alexander annis tredecim per victorias ingentes ad Indiam pervenerit: & Cajus Cæsar [6] decennio [7] subjecerit Gallos, adversum cives [8] quadriennio congressus. [9] Iste in Italia tribus præliis victor fuit, [10] apud Placentiam, juxta [11] amnem Metaurum ac fanum Fortunæ, postremo Ticinensibus [in] campis.
3 Hujus tempore apud Delmatas [12] Septimius imperator
4 effectus, mox a suis obtruncatur. Hoc tempore in urbe

ANNA.

2 Melius Vopiscus. *Imperavit annis sex, minus paucis diebus.*

SCHOTTUS.

3 *Romanum orbem.*] Sic emendavi auctoribus libris & Vopisco. *Romanam urbem*, quod hactenus legebatur, concoquere non possum. Terminos enim & limites propagati imperii significat.

ANNA.

3 Vopiscus. *At eadem reddita fuerat* (respub.) *Aureliano toto penitus orbe vincente.*

4. *Ab invasoribus.*] Suevis, Sarmatis, Gothis, &c.

SCHOTTUS.

5 *Alexander annos tredecim.*] Veronensis. *Annis vix.* X. Curtium vide, & de Græcis Plutarchum & Arrianum, qui lib. VII. regnasse ait A. XII. M. VIII. Vicesimo enim anno regnum arripuit, tertio & tricesimo exstinctus. Cicero Philipp. V. & Oros. III. lib. cap. 23.

ANNA.

6 *Decennio.*] Imo *annis novem*. Vide Suetonium.

SCHOTTUS.

7 *Subjecerit.*] Non displicet legi *subegerit* veteribus libris auctoribus.

ANNA.

8 *Quadriennio.*] Imo *annis* fere *sex*.

9 *Iste.*] Aurelianus.

10. *Apud Placentiam.*] Ubi primo clade affectus.

11 *Amnem Metaurum ac fanum Fortunæ.*] In superiori parte Umbriæ, in ipso maris littore.

12 *Septimius.*] *Epitimium* vocat Zosimus, ut puto. Uter vero corrupte pronuntiare non audeam.

urbe Roma monetarii rebellarunt, quos Aurelianus
[13] victor ultima crudelitate compescuit. Iste [14] primus 5
apud Romanos DIADEMA capiti innexuit: [15] gem-
misque, & aurata omni veste, quod adhuc fere inco-
gnitum Romanis moribus [16] videbatur, usus est. Hic 6
muris validioribus & laxioribus Urbem sepsit. Por-
cinæ carnis usum populo instituit. Hic Tetricum, 7
qui imperator ab exercitu in Galliis effectus fuerat,
[17] correctorem Lucaniæ provexit, [18] aspergens homi-
nem eleganti joco; Sublimius habendum regere ali-
quam Italiæ partem, [19] quam trans Alpes regnare.
Novissime [20] fraude [21] servi sui, qui ad quosdam mi- 8
litares viros amicos ipsius, [22] nomina pertulit annota-
ta, falso manum ejus imitatus, tamquam Aurelianus
ipsos pararet occidere, ab iisdem interfectus est [in]
[23] itine-

SCHOTTUS.

12 Veteres libri *Septiminus* præferunt.

13 *Victor.*] Veteres libri præferunt *victos*; vulgati *victor*.

ANNA.

14 *Primus apud Romanos diadema.*] At supra in Caligula scripsit Epitomista. *Primus diademate capiti imposito, Dominum se jussit appellari.* Quod cum a se scriptum non recordaretur, & apud alios scriptores legisset id tantum tentasse Caligulam, hic de Aureliano prodit quod verum est. Is enim primus *diadema* capiti imposuit. Cæsar enim sibi oblatum in Capitolium misit. Antonius habuit, sed non Romæ.

15 *Gemmisque & aurata omni veste.*] Vopiscus: *Tunc illa vestes, quas in templo Solis videmus, conserta gemmis.*

SCHOTTUS.

16 *Videbatur.*] Veteres libri præferunt *visebatur*.

17 *Correctorem.*] De *Correctura* quædam ad Victorem diximus, quibus adde l. de omnibus D. de offic. præsid. & l. unic. C. ut omnibus jud.

18 *Aspergens hominem.*] Veronensis *asserens hominem eleganti loco*; perperam forte pro *joco*. Diversum Cæsaris de se dictum exstat, *Malle se in Alpium opidulo primum esse, quam Romæ secundum.* Plutarchus.

ANNA.

19 *Quam trans Alpes.*] In Aquitania scilicet, ubi præsidatum regens Tetricus imperium invaserat.

SCHOTTUS.

20 *Fraude.*] Eutropiana sunt ad verbum usque ad Florianum fere, quem cum hac Epitoma comparandum censeo, ut consarcinatoris industria vel audacia potius appareat: qua Victoris nomine auctoritateque, subditicium librum hactenus obtrusit.

ANNA.

21 *Servi sui.*] Mnesthei.

SCHOTTUS.

22 *Nomina pertulit annotata.*] *Pertulit adnotata* absque *nomina* MSS. Vopiscus, *breve nominum* appellat. Hinc *Breviarium* vox non inepta, Plinio, Suetonio in Augusto cap. ult. Vespasiano cap. 21. & Senecæ epist. 39. usitata.

23 *Iti-*

[23] itineris medio, quod inter Constantinopolim &
9 Heracliam est. Fuit sævus & sanguinarius, & trux omni tempore, [24] etiam filii sororis interfector.
10 Hoc tempore [25] septem mensibus interregni species evenit.

ANNA.

23 *Itineris medio quod inter.*] Ad Cænophrurium. Vide in Cæsaribus.

24 *Etiam filii sororis interfector.*] Imo *filiæ sororis*, ut Vopiscus ex plurium sententia. Qui tamen alibi ait: *Addunt nonnulli, filium sororis, non filiam, ab eodem interfectum.* Quos sequutus Eutropius. *Trux omni tempore, etiam filii sororis interfector.* Et Eutropium hic noster bona fide transcripsit.

VINETUS.

25 *Septem mensibus.*] *Sex* tantum Vopiscus.

CAPUT XXXVI.

ARGUMENTUM.

Imperium suscipit, & imperii ducentesimo die moritur Tacitus: ei succedit, & incisis a semetipso venis consumitur frater Florianus.

1 TACITUS post hunc suscepit imperium, vir egregie moratus: qui ducentesimo imperii die [1] apud Tarsum febri moritur.

Huic

ANNA.

1 *Apud Tarsum.*] *Tyanæ* Victor mortuum dicit.

2 *Ma-*

Huic successit FLORIANUS. Sed cum [2] magna pars exercitus [3] equitum, Probum militiæ peritum legisset, Florianus [4] dierum sexaginta quasi per ludum imperio usus, [5] incisis a semetipso venis, effuso sanguine consumptus est. 2

SCHOTTUS.

2 *Magna pars.*] Totidem pæne verbis hæc Vopiscus Floriano.

3 *Equitum, Probum.*] Tò *equitum* non comparet in Vopisco; *Probum*, inquit, *omnis exercitus legerat*, & vereor ne supersit. Veronensis enim & Cujacii liber *Equitium Probum* nominat, nescio quam vere. Vopiscus enim & numi veteres *Aurelium Valerium Probum* appellant; vulgati fere omnes *Equitantium*. Lector viderit. Infra certe in Valentiniano *Equitius* quidam nominatur.

ANNA.

4 *Dierum sexaginta.*] *Uno mense aut altero vix retentata dominatione.* Supra Victor.

5 *Incisis a semetipso venis.*] Aliter supra Victor & Vopiscus. Hic vero Epitomista Floriano tribuit quod alii Quintillo Claudii fratri, quem Zosimus ait simulac intellexisset factum Imperatorem Aurelianum, consilium a suis accepisse ut mortem sibi consciscerent ac multo se meliori viro sponte sua de imperio cederet. Quod & fecisse perhibetur a medico quodam vena secta, continuatoque fluxu sanguinis donec exaruisset. Idem Zonaras.

CAPUT XXXVII.

ARGUMENTUM.

Annos sex imperat, Saturninum, Proculum & Bonosum opprimit, vineas....., habere permittit, Almam & Aureum vineis conserit & occiditur Probus.

PRO-

1 PROBUS genitus [1] patre agresti, hortorum studioso, Delmatio [2] sanguine, imperavit [3] annos
2 sex. Iste SATURNINUM in Oriente, PROCULUM & BONOSUM Agrippinæ imperatores effectos
3 oppressit. VINEAS Gallos & Pannonios habere permisit. [4] Opere militari Almam montem apud Sirmium, & Aureum apud Mœsiam superiorem, vi-
4 neis [5] consevit. Hic [6] Sirmii [7] in turri ferrata occiditur.

C A-

ANNA.

1 *Patre agresti.*] Vopiscus: *Probus oriundus e Pannonia civitate Sirmiensi nobiliore matre quam patre, patrimonio moderato, affinitate non magna.* Item: *Probo ut quidam in literas retulerunt pater nomine Maximus fuit.*

SCHOTTUS.

2 *Sanguine.*] MSS. & Veronensis *nomine.*

3 *Annos sex.*] Vopiscus *quinque* dumtaxat *annos* attribuit: qui & de his Tyrannis, ut & Firmo legendus.

ANNA.

4 *Opere militari Almam montem.*] Ex Eutropio ad verbum. *Vineas Gallos & Pannonios habere permisit. Opere militari Almam montem apud Sirmium, & Aureum apud Mœsiam superiorem vineis consevit.* Opere militari, id est, militari manu, militarium (militum) manu, opera. Vopiscus. *Ipse Almum montem in Illyrico circa Sirmium militari manu fossum lecta vite conseruit.*

SCHOTTUS.

5 *Consevit.*] Pro *consenuit*, *conseruit* MSS.

6 *Sirmii.*] MSS. & Veronensis Syrmio. Vulgati *Sirmii* generandi casu, & cum iota, ut Græci. Herodianus lib. VII. Σίρμιον μεγίστην Παιόνων πόλιν facit.

ANNA.

7 *In turri ferrata.*] Vide in Cæsaribus.

1 Nar-

CAPUT XXXVIII.

ARGUMENTUM.

Annos duos imperat, Carinum & Numerianum Cæsares facit, & fulminis ictu interit Carus: per insidias occiditur Numerianus: omnibus se sceleribus inquinat & trucidatur Carinus.

CARUS [1] Narbonæ natus imperavit annos duos. 1
Iste confestim CARINUM & NUMERIA- 2
NUM Cæsares fecit. Hic apud Ctesiphonta ictu ful- 3

minis interiit. NUMERIANUS quoque filius ejus, 4
cum oculorum dolore correptus [in] lecticula vehe-
retur,

SCHOTTUS.

1 *Narbona.*] Romæ alii, alii Mediolani, quidam in Illyrico asserunt: Vopiscus. Sidonius vero Apollinaris in eleganti *Narbona* descriptione *Narbonensem* quoque facit.

retur, impulsore Apro, qui socer ejus erat, per insi-
5 dias occisus est. Cum dolo occultaretur ipsius mors,
quousque APER invadere posset imperium, fœ-
6 tore cadaveris scelus est proditum. Hinc SABI-
NUS JULIANUS invadens imperium, a Carino
7 [2] in campis Veronensibus occiditur. Hic Carinus
omnibus se sceleribus inquinavit. Plurimos innoxios
fictis criminibus occidit. [3] Matrimonia nobilium cor-
• rupit. [4] Condiscipulis quoque qui eum in auditorio
8 [5] verbi fatigatione [6] taxaverunt, perniciosus fuit. Ad
extremum trucidatur ejus præcipue tribuni dextera,
cujus dicebatur conjugem polluisse.

C A-

cit. Versus ob venustatem non pigebit adscribere.

Quid quod Cæsaribus ferax creandis,
Felix prole virum, simul dedisti
Natos cum genitore principantes?
Nam quis Persidis expeditionem,
Aut victricia castra præteribit
Cari Principis, & perambulatum
Romanis legionibus Niphatem?
Tum cum fulmine captus Imperator
Vitam fulminibus parem peregit.

VINETUS.

1 Porest & *Narbone* tertia inflexione legi.

ANNA.

2 *In campis Veronensibus.*] In Illyrico ait Victor.

SCHOTTUS.

3 *Matrimonia nobilium.*] *Nobilia* Eutropius unde hæc fere ad verbum, ut supra illa de Apro. Malim *Militum* si libri auctores fierent ex Aurelio Victore.

ANNA.

4 *Condiscipulis quoque.*] Ex Eutropio ad verbum. *Carinus se sceleribus coinquinavit, plurimos innoxios fictis criminibus occidit, Matrimonia nobilia corrupit: condiscipulis quoque qui eum in auditorio, vel levi fatigatione taxaverant, perniciosus fuit.* Joannes Antiochensis: Καρῖνος ὠμότατος ἦν ὃς καὶ τοὺς ποτὲ ἐν τῷ παιδευτηρίῳ σκώψαντας εἰς αὐτὸν ἠμύνατο. Id est, *Carinus sævissimus erat, quippe qui condiscipulos, qui eum in schola verbis fatigaverant, ultus est.*

5 *Verbi fatigatione.*] Eutropius. *Vel levi fatigatione taxaverant.* Nihil tamen mutandum. *Verbi fatigatio*, vel *fatigatio* simpliciter nihil aliud est quam *scomma*, ut optime apud Vopiscum Salmasius. *Fatigare* aliquem *verbis* vel jocis, pro mordere, lacessere, quod & *fatigare* simpliciter & absolute dixerunt. Severus Sulpitius in dialogis. *Sed supersedendum est ne Gallus sese existimet fatigari.* Et *fatigatio* pro *scommate* apud eundem: *tum ille sicut est verecundissimus, aliquantulum erubescens dum fatigationem meam accepit.* Ut & apud Eutropium supra.

6 *Taxaverunt.*] Notandum dixisse Epitomistam *Verbi fatigatione taxare*, quod unica voce *fatigare*, vel *taxare* dixerunt Latini pro *ludere*, jocis vexare. Terent. *Quo pacto Rhodium tetigerim in convivio*, ubi Donatus: *Tetigerim*, inquit, *luserim, fatigaverim; nam tangere cum multa, tum etiam hoc significat: taxare*, autem ab antiquo *tago* pro, *tango, tetigi, taxum*, & *tactum.*

1 Del-

CAPUT XXXIX.

ARGUMENTUM.

Annis viginti quinque imperat, Maximianum Augustum facit, Constantium & Armentarium Cæsares creat, Carausionem, Achilleum & Julianum opprimit, imperiales fasces relinquit, & venenum haurit Diocletianus.

DIOCLETIANUS [1] Delmata [2] Anulini senato- 1
ris [3] libertinus, matre pariter atque opido no-
mine Dioclea, quorum vocabulis, donec imperium
sumeret, Diocles appellatus, ubi orbis Romani po-
tentiam cepit, Grajum nomen in Romanum morem
convertit, imperavit [4] annis viginti quinque. Is MA- 2
XIMIANUM Augustum effecit. CONSTANTIUM
& GALERIUM MAXIMIANUM cognomento
ARMENTARIUM, Cæsares creavit, tradens Con-
stantio THEODORAM Herculii Maximiani pri-
vignam abjecta uxore priori. Hoc tempore [5] CA- 3

RAUSIO

ANNA.

1 *Delmata Anulini Senatoris.*] Eutropius. *Delmatia oriundum, virum obscurissime natum: adeo ut a plerisque scribæ filius, a nonnullis Anulini senatoris libertinus fuisse credatur.*

SCHOTTUS.

2 *Anulini senatoris.*) *Amilini* libri aliquot. Mentio *Anulini* cujusdam supra cap. 20. n. 6. cum Laterano Cilone & Basso, ut Imp. Severi amicissimi.

3 *Libertus.*) Est in Veronensi.

ANNA.

4 *Annis viginti quinque.*] Imo *viginti* tantum & supra Victor ait celebrato magnifice imperii vigesimo, imperium deposuisse.

SCHOTTUS.

5 *Carausio.*) *Charausio* cum spiritu.

RAUSIO in Galliis, ACHILLEUS apud Ægyptum, JULIANUS in Italia imperatores effecti, di-
4 verso exitu periere. E quibus Julianus acto per co-
5 stas pugione, in ignem se abjecit. Diocletianus vero apud [6] Nicomediam sponte imperiales fasces relin-
6 quens, [7] in propriis agris consenuit. Qui dum ab [8] Herculio atque Galerio ad recipiendum imperium rogaretur, tamquam pestem aliquam detestans, in hunc modum respondit, Utinam Salonæ possetis visere olera nostris manibus [9] instituta, profecto num-
7 quam istud tentandum judicaretis. Vixit annos sexaginta octo, ex quibus [10] communi habitu prope novem

ritu, ut & in MSS. quibus usus sum, omnibus.

VINETUS.

5 Apud alios rectus est *Carausius.*

ANNA.

6 *Nicomediam.*) In Bithynia e regione Propontidis.

7 *In propriis agris.*) *In villa quæ haud procul a Salonis est.* Eutropius. *Salonæ* autem vel *Salona* in Delmatia.

8 *Herculio.*) At constat *Herculium* eadem qua Diocletianum die, imperium deposuisse, ita ut in Salonas unus, alter in Lucaniam concederet. Sed hæc aliquanto post facta sunt, Maxentio *Herculii* filio Imperatore creato per prætorianorum tumultum, quapropter imperium resumpsit *Herculius*, Diocletianumque per literas adhortatus est ipse etiam depositam resumeret potestatem, quas Diocletianus irritas habuit. Vide Eutrop. initio lib. x. & Zosim. lib. II.

SCHOTTUS.

9 *Instituta.*) Legi etiam possit *insita*, si libri MSS. faverent. Cicero Catone dixit *dimensa atque descripta*, de arboribus, quod e Xenophontis Oeconomico *καταμετρήσαντός τε καὶ διατάξαντος* conversum apparet.

10 *Communi habitu.*) Pro privatus, ut ad Victorem monui.

I. 11 Ve-

vem egit. Morte consumptus est, ut satis patuit, per formidinem [11] voluntaria. Quippe cum a Constantino atque Licinio vocatus ad festa nuptiarum, per senectam, quo minus interesse valeret, excusavisset, rescriptis minacibus acceptis, quibus increpabatur Maxentio favisse, ac Maximino favere, suspectans necem dedecorosam, venenum dicitur hausisse. 8

11 *Voluntaria.*) *Voluntariam* Pi- | thœi scriptus liber & Veronensis.

CAPUT XL.

ARGUMENTUM.

Augusti appellantur Constantius & Armentarius: Cæsares fiunt Severus, Maximinus & Constantinus: Imperatores creantur Maxentius, Licinius, Alexander & Valens.

HIS DIEBUS CONSTANTIUS Constantini pater, atque ARMENTARIUS Cæsares, Augusti appellantur, creatis Cæsaribus, SEVERO per Ita- 1

Italiam, MAXIMINO Galerii [1] sororis filio per orientem: eodemque tempore CONSTANTINUS
2 Cæsar efficitur. MAXENTIUS imperator in villa sex millibus ab urbe discreta, [2] itinere Lavicano: de-

hinc LICINIUS Augustus efficitur: parique modo ALEXANDER apud Carthaginem imperator fit: similique modo VALENS imperator creatur, quorum exitus iste fuit.

3 SEVERUS ab Herculio Maximiano Romæ [3] ad tres tabernas exstinguitur: funusque ejus Gallieni sepulcro infertur: quod [4] ab Urbe abest per Appiam
4 millibus novem. GALERIUS MAXIMIANUS,
5 consumptis genitalibus defecit. MAXIMIANUS HER-

ANNA.

1 *Sororis filio.*) Μαξιμῖνον ἀδελφῆς ὄντα παῖδα τῦ Γαλλερίυ. *Maximinum Gallerii sororis filium.* Zosimus.

2 *Itinere Lavicano.*) Via *Lavicana* intra Esquilinum & Cœlium ad *Lavicorum* opidum ducebat, & ad Latinam viam terminabatur.

VINETUS.

2 Illam per *b* viam *Labicanam* appellatam reperies.

SCHOTTUS.

3 *Ad tres tabernas.*) Ita reposui ex MSS. & Veronensi optimo. *Roma intra tabernas* Basiliensis uterque, quod aut numeris obscure scriptum reperissent III. vel quod hæsitarent, ad utras, decem ne an *tres tabernas* accidisset. Romæ in sexta regione a P. Victore x. *tabernæ* collocantur. *Tres tabernæ* a Sex, Rufo in regione Exquilina cum collegio Viminali, & x. *tabernæ* in regione Alta semita in libellis, de regionibus urbis Romæ.

ANNA.

3 Et supra Victor ait Ravennæ obiisse. *Tres Tabernæ* locus dicebatur circa Romam in via Appia.

SCHOTTUS.

4 *Ab Urbe.*) Scripti libri *ex Urbe.*

HERCULIUS a Constantino apud Massiliam obses-
sus, deinde captus, [5] pœnas mortis genere postremo,
[6] fractis laqueo cervicibus luit. ALEXANDER [7] a 6
Constantini exercitu jugulatur. MAXENTIUS dum 7
adversus Constantinum [8] congreditur, paullo superius
a ponte [9] Milvio, in pontem navigiis compositum
ab latere ingredi festinans, [10] lapsu equi in profun-
dum demersus est; voratumque limo, pondere tho-
racis, corpus vix repertum. [11] MAXIMINUS a- 8
pud Tarsum [12] morte simplici periit. [13] VALENS 9
a Licinio morte multatur. Fuerunt autem morum hu-
jusmodi. AURELIUS MAXIMIANUS cognomen- 10
to HERCULIUS ferus natura, ardens libidine, con-
siliis stolidus, ortu agresti, Pannonioque. Nam etiam
nunc haud longe Sirmio, eminet locus palatio ibidem
constructo, ubi parentes ejus exercebant opera mer-
cenaria. Ætate interiit sexagenarius, [14] annorum vi- 11
ginti imperator. Genuit ex Eutropia Syra muliere 12
Maxentium, & Faustam conjugem Constantini: cu-
jus patri Constantio tradiderat Theodoram privignam.
Sed Maxentium [15] suppositum ferunt arte muliebri, 13
tenere

5 *Pœnas luit.*) Iidem scripti libri *pœnas dedit.*

ANNA.

6 *Fractis laqueo cervicibus.*) Idem Eutropius: at Zosimus ait *morbo apud Tarsum extinctum.*

7 *A Constantini exercitu jugulatur.*) *Suffocatum* dicit Zosimus.

SCHOTTUS.

8 *Congreditur.*) MSS. *egreditur,*

9 *Milvio.*) *Molvius* in nostris MSS. in Sallustii aliisque *Mulvius.*

ANNA.

10 *Lapsu equi.*) *Ruina pontis.* Zosimus. Vide in Cæsaribus.

SCHOTTUS.

11 *Maximinus.*) *Maximianus* quidam libri male impresserunt.

ANNA.

12 *Morte simplici.*) *Fusus fugatusque a Licinio apud Tarsum periit.* Supra Victor.

13 *Valens,*) Zosimus scribit ita inter Constantinum & Licinium fœdus initum, ut *Valens* e medio tolleretur.

14 *Annorum viginti Imperator.*) Alii ajunt regnasse annis XVIII.

GRUTERUS.

15 *Suppositum ferunt arte muliebri, tenere mariti animum laborantis auspicio pravissimi cœpti a puero.*) Videtur illud *muliebri* mutandum in *mulieris*, uti conjungatur voci *laborantis.* vult enim ideo suppositum partum, uti retineretur animus mariti. Quintilianus Declamatione I. *Alius diceret, maritum & uxorem, nisi liberis initiarentur, non fortissimis corporum vinculis inhærere.* consulatur Euripidis Medea versu 490. Senecæ Hercules Oetæus, versu 407.

16 *Tra-*

tenere mariti animum laborantis auspicio [16] pravissimi
14 cœpti a puero. [17] Is Maximianus carus nulli umquam
15 fuit, ne patri, aut [18] socero quidem Galerio. GALERIUS autem fuit (licet inculta agrestique justitia)
[19] satis laudabilis, pulcer corpore, eximius & felix
bellator, ortus parentibus agrariis, pastor armentorum: unde ei cognomen ARMENTARIUS fuit.
16 Ortus [20] Dacia Ripensi, ibique sepultus est: quem
locum [21] Romulianum ex vocabulo Romulæ matris
17 appellarat. Is insolenter affirmare ausus est, matrem
more Olympiadis Alexandri Magni creatricis, com-
18 pressam dracone semet concepisse. GALERIUS MAXIMINUS sorore Armentarii progenitus, veroque
nomine ante imperium [22] DAZA dictus, Cæsar quadriennio, dehinc per orientem Augustus triennio
fuit: ortu quidem atque instituto pastorali, verum sapientissimi cujusque, ac literatorum cultor, ingenio
19 quieto, vini avidior. Quo ebrius, quædam corrupta
mente aspera jubebat: [23] qui cum pigeret factum, differri, quæ præcepisset, in tempus sobrium, ac matu-

tinum

SCHOTTUS.

16 *Pravissimi cœpti.*] *Gratissimi cœpti* Augustanus codex. MSS. omnes *gratissimi partus cœpti a puero*, quomodo & Veronensis.

ANNA.

17 *Is Maximianus.*] Miror hunc errorem hic tamdiu hæsisse. Lege *Maxentius*.

SCHOTTUS.

18 *Secero.*] *Socio* perperam pro *socero*, scripserant.

ANNA.

19 *Satis laudabilis.*] Eutropius. *Galerius vir & probe moratus, & egregius in re militari.*

20 *Dacia Ripensi.*] Sic dicta quia ad Danubii *ripam* sita ad distinctionem Daciæ Mediterraneæ. *Dacia ripensis* Mœsiam primam & Mœsiam secundam disterminat.

SCHOTTUS.

21 *Romulianum ex vocabulo.*] Vulgati omnes *Remulianum etiam vocabulo.* MSS. & Veronensis. *Remulianum ex vocabule.*

VINETUS.

21 *Romulianam*, prima declinatione, vetus codex.

22 *Daza dictus.*] Sic *Daza* alia ex nostris exemplaribus, alia *Dara*, alia *Daca*.

SCHOTTUS.

23 *Qui cum pigeret facti, differri qua pracepit.*] Sic editi libri. *Quod cum pigeret* & mox *cepisset* pro *pracepisset* MSS. duo. Veronensis vero *Quod cum pigeret, factumque differri pracepisset in tempus.* Gemina sunt quæ de Trajano refert Victor ipse: *Vinolentiam*, inquit, *quo vitio, uti Nerva, angebatur, prudentia molliverat, curari vetans jussa post longiores epulas.* Nec dissimilia de Alexandro Magno referunt interfecto

tinum statuit. [24] Alexander fuit Phryx origine, ingenio 20
timidus, inferior adversus laborem vitio [25] senectæ.

terfecto Clito: qui & Jove Ammone natum se putabat.

ANNA.

24 *Alexander fuit Phryx origine.*] Zosimus ad verbum fere. Ἀλεξάνδρῳ Φρυγί τε ὄντι τὸ γένος, καὶ δειλῷ, καὶ ἀτόλμῳ καὶ πρὸς πάντα πόνον ὀκνοῦντι καὶ εἰσέτι γεγηρακότι. Id est, *Alexandro, qui natione Phryx erat, & timidus, & formidolosus, & ad omnem laborem suscipiendum piger, & insuper ætate provectus.*

SCHOTTUS.

25 *Senecta.*] Ætatis amplius est in MSS.

CAPUT XLI.

ARGUMENTUM.

Omnibus absumptis imperii jura retinent Constantinus & Licinius, Cæsares fiunt Crispus, Constantinus & Licinianus, pace rupta fugam petit & jugulatur Licinius, Cæsares fiunt Constantini liberi & Delmatius, morbo consumitur Constantinus, necatur Delmatius, imperii partes sibi sumunt Constantinus, Constantius & Constans, interficiuntur Constantius & Constans, & imperium corripit Vetranio.

HIS omnibus absumptis, imperii jura penes Con- 1
stantinum & Licinium devenere.
CONSTANTINUS [1] Constantii imperatoris & 2
Helenæ filius, imperavit [2] annos triginta. Hic dum juvenculus

SCHOTTUS.

1 *Constantii imperatoris.*] In MSS. *Constantis*, non recte.

ANNA.

2 *Annos triginta.*] Vide quæ infra dicta sunt.

VINETUS.

3 *Publica jumenta.*] Equos *publicos* cursui deputatos: sicut idem, ut

venculus a Galerio in urbe Roma religionis ſpecie obſes teneretur, fugam arripiens, atque ad fruſtrandos inſequentes, [3] publica jumenta, [4] quaqua iter ageret, interficiens, ad patrem in Britanniam pervenit: & forte eiſdem diebus ibidem Conſtantium parentem
3 [5] fata ultima perurgebant. Quo mortuo, cunctis qui aderant annitentibus, ſed præcipue [6] Eroco Alamannorum Rege, auxilii gratia Conſtantium comitato, im-
4 perium capit. Hic ſororem ſuam Conſtantiam Licinio [7] Mediolanum accito conjungit: [8] filiumque ſuum CRISPUM nomine, ex Minervina concubina ſuſceptum, [9] item Conſtantinum, iiſdem diebus natum opido Arelatenſi, [10] Licinianumque Licinii filium,

5 menſium fere viginti, Cæſares effecit. Verum enimvero

ut

ut puto, Conſtantinus loquitur in titulo. De *curſu publico*: qui eſt quinquageſimus primus libri duodecimi codicis Juſtiniani: & quos appellare *diſpoſitos equos* videtur Titus Livius libro triceſimo ſeptimo.

SCHOTTUS.

4 *Quaqua iter ageret.*] Cujacii, Pithœi, & Veronenſis codex *quaqua iter egerat interfecit, & ad patrem in Britanniam ſitum pervenit.* Floriacenſis *quibus iter egerat.* Hæc a Victore deſumpta, ſi qui forte comparare velit.

5 *Fata ultima perurgebant.*] Idem Victor *vita ultima agebant* legit.

6 *Erocus.*] *Crocus* Alemannorum Rex in MSS. appellatur.

7 *Mediolanum.*] Perpetuo *Mediolanium* ſex ſyllabis ſcriptum reperi.

ANNA.

8 *Filiumque ſuum Criſpum nomine.*] Zoſimus. Κωνςαντῖνος μὲν καθίςησι Καίσαρα Κρίσπον ἐκ παλλακῆς αὐτῷ γεγονότα, Μινερβίνης ὄνομα, ἤδη νεανίαν ὄντα, καὶ Κωνςαντῖνον, οὐ πρὸ πολλῶν ἡμερῶν ἐν Ἀρελάτῳ τεχθέντα, ἀναδείκνυται δὲ σὺν αὐ-

τοῖς

ut IMPERIA DIFFICILE CONCORDIAM CUSTODIUNT, [11] dissidium inter Licinium Constantinumque exoritur: primumque [12] apud Cibalas juxta paludem [13] Hiulcam nomine, Constantino nocte castra Licinii irrumpente, Licinius fugam petiit: [14] Byzantiumque fuga volucri pervenit. Ibi MARTINIANUM 6
[15] officiorum magistrum Cæsarem creat. Dehinc Con- 7
stantinus acie potior apud Bithyniam adegit Licinium pacta salute indumentum regium offerre per uxorem. Inde Thessalonicam missum, paullo post eum Martinianumque jugulari jubet. Hic Licinius annum do- 8
minationis fere [16] post quintumdecimum, vitæ proxime

τοῖς Καῖσαρ καὶ ὁ Λικιννίου παῖς Λικιννιανὸς, εἰς εἰκοστὸν ἄρτι ἐλθὼν μῆνα τῆς ἡλικίας. Ist est, *Constantinus Cæsarem dicit Crispum ex concubina Minervina nomine natum, jam adolescentem; item Constantinum ante non multos dies in Arelatensi epido natum. Cum iisdem Cæsar designatus Licinii filius Licinianus qui jam vigesimum tantum ætatis diem attigerat.* Male interpres. *Qui jam mensis annum vigesimum ingressus erat.*

SCHOTTUS.

9 *Item.*] In MSS. *idem* pro *item.*

10 *Liciniumque.*] Corrupte Gryphius, pro *Licinianumque.*

11 *Dissidium.*] *Discidium* disertim MSS. de cujus vocis elegantia Gabriel Faërnus ad Terentium. Veronensis *discordia* excusum habet, ut *concordia* altera ex parte respondeat. Augustanus liber supra. *Difficile cum concordia custodiuntur*; non male.

ANNA.

11 Melius in MSS. *discidium* quod distractionem & divortium aliquando significat, a *discindendo*, id est *dirimende*. Ut *excidium* ab *excindendo*. *Dissidium* vero dissensionem a *dissidendo*, illud corporis, hoc animi. Terent Andr. act. IV. sc. II,

Valeant qui inter nos discidium volunt.

Ubi male quædam editiones habent *dissidium*.

12 *Apud Cibalas.*] Cibalæ vel Cibalis Urbs in Pannonia, non longe a Sirmio ibi *palus Hiulca.* Vide Zosimum qui locum describit.

VINETUS.

13 *Hiulcam nomine.*] *Vulcam*, vetus exemplar.

ANNA.

14 *Byzantiumque.*] Hic historiam conturbat Epitomista. Nam post pugnam ad Cibalas iterum in Thracia pugna commissa postquam pax inter Imperatores facta, quæ post septennium dirempta, ad Urbem Hadrianopolin in Thracia pugnatum, quo prælio victus Licinius *Byzantium* fugit; unde a Constantino fugatus Chalcedona petiit, ibique sibi adjunctum socium Martinianum Cæsarem dicit. Inde ad Nicomediam fuga elapsus ibique obsessus Constantino supplex factus est, eumque adlata purpura Imperatorem ac dominum vocavit. Constantinus ibidem Martinianum satellitibus occidendum tradidit. Et Licinium Thessalonicam ablegavit, eique paullo post laqueo vitam ademit.

15 *Officiorum magistrum.*] Hoc est, Palatinorum ordinum ducem. Jam supra.

SCHOTTUS.

16 *Post quintumdecimum*] *Quartum decimum* Veronensis & MSS.

ANNA.

16 Licinius Imperator factus an. U. 1062.

xime sexagesimum, [17] occiditur. avaritiæ cupidine omnium pessimus, neque alienus a luxu [18] venerio, asper admodum, haud mediocriter impatiens: infestus literis: quas per inscitiam immodicam, virus ac pestem publicam nominabat, præcipue forensem in-
9 dustriam. [19] Agraribus plane, ac rusticantibus, [20] quia ab eo genere ortus altusque erat, satis utilis; ac mi-
10 litiæ custos ad veterum instituta severissimus. SPADONUM & AULICORUM omnium vehemens domitor, [21] tineas soricesque palatii eos appellans.

11 At Constantinus obtento totius [22] Romani imperii, mira bellorum felicitate, regimine, [23] Fausta conjuge, ut putant, suggerente, Crispum filium necari jubet.
12 Dehinc [24] uxorem Faustam in balneas ardentes conjectam interemit, cum eum mater Helena dolore ni-
13 mio nepotis increparet. [25] Fuit vero ultra quam æstimari potest, laudis avidus. Hic Trajanum [26] herbam

U. 1062. post C. N. 310. dignitatem amisit an. U. 1076. post C. 324. occisus vero sequenti anno.

SCHOTTUS.

17 *Occiditur.*] Veronensis & MSS. *occidit* pro *occiditur*.

18 *Venerio.*] Per jota, ut *atherio*: quod antiqnarii jam pridem ex MSS. & lapidibus literatis monuerunt. Augustanus tamen codex *luxu ventris* præfert.

GRUTERUS.

19 *Agraribus plane ac rusticantibus.*] Sic quoque MSS. non *agrariis*, uti substiturum in Frobenio editione, quod offenderentur voce altera.

SCHOTTUS.

19 Horrida vox & agrestis, qua offensus Frobenius, *Agrariis* impressit.

ANNA.

19 *Agrariis* Editiones: at MSS. *agraribus* quod magis placet, ob vocis rusticitatem.

SCHOTTUS.

20 *Quia...... ortus altusque erat.*] Veronensis *quod ab eo genere ortus auctusque erat*, pro *altusque*. Pithœi codex *alitusque*.

ANNA.

21 *Tineas, soricesque.*] Quod omnia corrodunt, fœdant.

SCHOTTUS.

22 *Romani imperii.*] Tò *imperii* afuit a Cujacii & Pithœi libris. Floriacensis *Romani a mira felicitate* scripsit.

23 *Fausta conjuge suggerente.*] Apollinaris lib. v. epist. 8. *Non figurarius Constantini domum vitamque videtur vel pupugisse versu gemello Consul Ablavius vel momordisse disticho tali clam Palatinis foribus appenso.*

Saturni aurea secla quis requirat?
Sunt hæc gemmea sed Neroniana,

Quia scilicet prædictus Augustus iisdem fere temporibus exstinxerat conjugem Faustam calore balnei; filium Crispum frigore veneni.

ANNA.

24 *Uxorem suam Faustam.*] Vide Zosimum.

SCHOTTUS.

25 *Fuit vero.*] Editio Veronensis ad matrem refert: *Fuit vero mater ultra laudis avida.*

I 5 26 *Her-*

bam parietariam ob titulos [27] multos ædibus inſcriptos,
appellare, ſolitus erat. Hic pontem in Danubio con-
ſtruxit. Habitum regium gemmis, & caput exornans 14
perpetuo diademate. [28] Commodiſſimus tamen rebus
multis fuit: CALUMNIAS ſedare legibus ſeveriſſi-
mis: nutrire artes bonas, præcipue [29] STUDIA LITE-
RARUM: legere ipſe, ſcribere, meditari, audire
legationes, & querimonias [30] provinciarum. Cum- 15
que liberis filioque fratris Delmatio, Cæſaribus con-
firmatis, [31] tres & ſexaginta annos vixiſſet, ex quibus
dimidios ita, ut [32] tredecim ſolus imperaret, morbo
conſumptus eſt. Irriſor potius quam blandus. Unde 16
proverbio vulgari, [33] Trachala [34] decem annis præſtan-
tiſſimus, duodecim ſequentibus latro, decem noviſſimis
pupillus, ob profuſiones immodicas nominatus. Cor- 17
pus ſepultum in Byzantio, Conſtantinopoli dicta. Quo 18
mortuo, Delmatius militum vi necatur. Ita ad 19
tres orbis Romani dominatio redacta eſt, [35] Conſtan-
tinum, & Conſtantium, ac Conſtantem filios Con-
ſtantini.

ANNA.

26 *Herbam parietariam.*] Quod ut herba iſta *parietibus* adhæret, ſic Trajani nomen ubique in ædibus inſcriptum viſeretur. Vide Ammianum lib. XXVII.

VINETUS.

26 *Parietariam.*] *Parietinam*, liber Caſſiani.

SCHOTTUS.

27 *Multos ædibus.*] Veronenſis *multis ædibus.*

ANNA.

28 *Commodiſſimus.*] Appellatio fauſta, ut contra *incommodus*, atrox, dirus, ubi de malo principe.

SCHOTTUS.

29 *Studia literarum.*] *Studia* deeſt in Veronenſi.

30 *Provinciarum.*] Veronenſis *pronunciare* pro *provinciarum* legit: non placet.

ANNA.

31 *Tres & ſexaginta annos.*] Sed vixit annos 66.

32 *Tredecim ſolus.*] Imo duodecim tantum.

VINETUS.

33 *Tracala decem.*] In aliquibus exemplaribus aſpirat mediam ſyllabam *Trachala*, ſicut apud Feſtum *Trachali.*

ANNA.

33 Notavit Feſtus *Trachalos* dici Ariminenſes maritimos homines, Conſtantinus igitur decem annis, *Trachalus* ſive *Trachala* præſtantiſſimus dictus quod irriſor eſſet, ſed minime blandus: notum enim maritimos homines irriſores eſſe, &c. nihil aliud video.

VINETUS.

34 *Decem* autem anni, & *duodecim*, & *decem* videntur eſſe triginta duo anni hujus imperii: qui triginta ſolum ſupra numerari ſunt. Sed hic variant & auctores & exemplaria, ſicut monuimus in commentario Eutropii.

SCHOTTUS.

35 *Conſtantinum &c.*] Auferendi caſu

20 ſtantini. Hi ſinguli has partes regendas habuerunt: [36] CONSTANTINUS junior cuncta trans Alpes: CONSTANTIUS a freto Propontidis, Aſiam atque Orientem: CONSTANS Illyricum, Italiamque, & Africam, [37] Delmatiam, Thraciam, Macedoniamque, & Achajam: [38] ANIBALIANUS Delmatii Cæſaris conſanguineus, Armeniam, nationeſque circumſocias.

21 Interim [39] ob Italiæ, Africæque jus diſſentire ſtatim Conſtantinus & Conſtans [40] [cœperunt.] Conſtantinus

caſu MSS. & vulgati aliquot, *ita ad tres vedacta dominatio eſt orbis Romani: Conſtantino & Conſtantio ac Conſtante filiis:* quam recte ipſi viderint:

ANNA.

36 *Conſtantinus junior cuncta trans Alpes.*] Mendum turpe: Lege Conſtantinus *ſenior.* Zoſimus. Κωνσταντῖνος μὲν πρεσβύτερος ἅμα τῷ νεωτάτῳ Κώνσταντι τὰ ὑπὲρ τὰς Ἄλπεις ἅπαντα, καὶ τὴν Ἰταλίαν καὶ Ἰλλυρίδα πρὸς τούτοις ἔλαχεν ἔχειν. ἔτι δὲ τὰ περὶ τὸν Εὔξεινον Πόντον, καὶ τὴν ὑπὸ Καρχηδόνα Λιβύην. Κωνσταντίῳ δὲ τὰ περὶ τὴν Ἀσίαν, καὶ τὴν ἑῴαν, καὶ Αἴγυπτον ἐπετέτραπτο. Id eſt, *Conſtantinus quidem natu maximus cum minimo natu Conſtante, omnia trans Alpes ſita, & Italiam & Illyricum ſortitus eſt. Præterea Ponto Euxino finitima, & Africæ omnia ad Carthaginem uſque Conſtantio datum eſt quidquid eſſet in Aſia, & Oriente & Ægypto.* Unde vides Zoſimum ab Epitomiſta tranſcriptum.

SCHOTTUS.

37 *Delmatiam, Thraciam.*] MSS. *Delmatius Trachiam*, ut & Veronenſis.

ANNA.

38 *Anibalianus.*] Ἀναβαλλιανὸς vocatur Zoſimo.

VINETUS.

38 Scribitur & *Anibalianus* neutra geminata conſonante: habetque A pro I alicubi in ſecunda ſyllaba nomen hoc.

ANNA.

39 *Ob Italiæ Africæque jus.*] Zoſimus. Κωνσταντίνῳ δὲ καὶ Κώνσταντι περὶ τῆς ὑπὸ Καρχηδόνα Λιβύης καὶ Ἰταλίας γενομένης ἀμφισβητήσεως, &c. Id eſt, *Cæterum controverſia mota inter Conſtantinum & Conſtantem de pertinente ad Carthaginem Africa deque Italia.*

SCHOTTUS.

40 *Cœperunt.*] Supereſt ex MSS. & Veronenſi.

41 Du-

ſtantinus latrocinii ſpecie dum incautus, fœdeque temulentus in aliena irruit, obtruncatus eſt, projectuſque in fluvium, cui nomen Alſa eſt, non longe ab Aquileia. Conſtans vero venandi cupidine [41] [ductus] 22
dum per ſilvas ſaltuſque erraret, conſpiravere aliquanti [42] militares in ejus necem, auctoribus [43] Chreſtio [44] & Marcellino, ſimulque Magnentio: qui ubi patrandi negotii dies placuit, Marcellinus [45] natalem filii ſimulans, pleroſque ad cœnam rogat. Itaque in multam noctem convivio celebrato, MAGNENTIUS [46] quaſi ad ventris [47] ſecreta ſecedens, [48] habitum venerabilem

41 *Ductus.*] Supereſt ex MSS. & Veronenſi.

ANNA.

42 *Militares.*] Pro *milites* jam ſæpius.

43 *Chreſtio.*] Hujus *Chreſtii* non meminit Zoſimus. Sed Marcellini, quem ærarii præfectum dicit, & Magnentii.

VINETUS.

44 *Et Marcellino.*] Pro tetraſyllabo triſyllabus eſt *Marcellus* hic in antiquo libro.

ANNA.

45 *Natalem filii ſimulans.*] Zoſimus. Γενέθλιον ἄξειν ἡμέραν οἰκείου παιδὸς ὁ Μαρκελλῖνος εἰπὼν, ἐκάλεσεν ἐπὶ ἑστίασιν ἄλλους τε πολλοὺς ἐξέχοντας τοῦ στρατοπέδου, καὶ Μαγνέντιον σὺν αὐτοῖς, &c. *Marcellinus natalem filii ſe celebraturum dicens cum alios multos in caſtris dignitate præſtantes, tum Magnentium invitabat.*

46 *Quaſi ad ventris.*] Zoſimus. Μαγνέντιος διά τι δῆθεν τῶν ἀναγκαίων διαναστὰς ἐκ τοῦ δείπνου. *Magnentius, quaſi rei neceſſariæ cauſa de menſa ſurgens*, &c. reliqua vide.

SCHOTTUS.

47 *Secreta,*] *Solita* melius iidem. Supra *officia naturalia* vocavit cap. 21. 6.

ANNA.

48 *Habitum venerabilem.*] Βασιλικὴν στολήν. *Regiam ſtolam.* Zoſimus.

49 *Apud*

23 lem capit. Ea re cognita, Constans fugere conatus, [49] apud Helenam opidum Pyrenæo proximum, a Gaisone cum lectissimis misso interficitur anno tertiodecimo Augustæ dominationis (nam Cæsar triennio fuerat) [50] ævi septimo vicesimoque.
24 Hic fuit debilis pedibus manibusque, articulorum dolore: fortunatus cæli temperie, fructuum proventu, nulla a Barbaris formidine: quæ profecto majora [51] fierent, si provinciarum rectores non pretio, sed judicio provexisset
25 Hujus morte cognita, [52] VETRANIO magister militum imperium in Pannonia apud [53] Mursiam corripuit: quem Constantius non post multos dies regno exuit, [54] grandævæ ætati non vitam modo, sed etiam voluptarium otium concedens. Fuit autem prope ad stultitiam simplicissimus.

49 *Apud Helenam.*] Retinet nomen, nam ab Hispanis *Elna* dicitur.

50 *Ævi septimo vicesimoque.*] Vixit annis fere XXIX.

SCHOTTUS.

51 *Fierent.*] *Fuerint* pro *fierent* editi libri.

ANNA.

52 *Vetranio magister militum.*] Pannoniorum exercituum dux. Zosimus.

53 *Mursiam.*] *Mursam* vocat Zosimus, ad Dravum fluvium sita est supra Sirmium.

SCHOTTUS.

53 *Murtium* alii.

54 *Grandæva ætati.*] Alii *grandævo ætate.*

CAPUT XLII.

ARGUMENTUM.

Cæsares creantur Gallus & Decentius, Augusti nomen rapit & opprimitur Nepotianus, apud Mursiam vincitur & latus transfodit Magnentius, laqueo vitam finit Decentius, occiditur Gallus, perimitur Silvanus, Cæsar fit, Chonodomarium & Badomarium Reges capit & Augustus pronuntiatur Claudius Julianus & febri interit Constantius.

1 CONSTANTIUS GALLUM fratrem patruelem Cæsarem pronuntiat, sororem Constantinam illi
2 conjungens. MAGNENTIUS quoque DECENTIUM consanguineum suum trans Alpes Cæsarem creavit.

creavit. His diebus Romæ [1] NEPOTIANUS Eutropiæ Constantini sororis filius, hortantibus [2] perditis, Augusti nomen rapit: quem [3] octavo die vicesimoque Magnentius oppressit. Hoc tempore Con- 3
stantius cum Magnentio apud Mursiam dimicans vicit. 4
[4] In quo bello [5] pæne numquam amplius Romanæ consumptæ sunt vires, totiusque imperii fortunæ pessumdatæ. Dehinc cum se Magnentius in Italiam re- 5
cepisset, apud [6] Ticinum plures fudit; incautius, &, ut in victoria solet, audacius persequentes. Nec mul- 6
to post apud Lugdunum coangustatus, gladio occulte proviso, ictum [7] pulsu parietis juvans, transfosso latere; ut erat vasti corporis, vulnere, naribusque & ore cruorem effundens; [8] mense imperii quadragesimo secundo,

ANNA.

1 *Nepotianus.*] Potentianum vocat Victor.

SCHOTTUS.

2 *Perditis.*] *Traditis* pro *perditis* Jacobi Cujacii scriptus liber.

ANNA.

3 *Octavo die, vicesimoque.*] *Tricesimo die triduo minus.* Supra Victor.

4 *In quo bello.*] Vide Zosimum, qui fuse.

SCHOTTUS.

5 *Pæne nusquam.*] Ita MSS. Veronensis *in quo bello, nusquam amplius, Romanæ consumptæ sunt vires totiusque. imperii fortunis pessumdatæ.*

6 *Ticinum.*] Tres editi *Thicanum.*

7 *Pulsu parietis.*] Tres editi *pulsi parietis.*

ANNA.

8 *Mense imperii quadragesimo secundo.*] Ἔτη βασιλεύσας τρία, καὶ μῆνας ἔτι πρὸς τοῖς ἕξ. Zosimus. *Quum regnasset annis tribus & mensibus præterea sex.*

SCHOTTUS.

8 Veronensis. *imperii quadragesimo, ætatis prope quinquagesimo exspiravit.*

secundo, ætatis anno prope quinquagesimo, exspira-
7 vit. [9] Ortus parentibus [10] barbaris, qui Galliam in-
habitant. legendi studio promptus, sermonis acer, ani-
mi tumidi, & immodice timidus: artifex tamen ad
8 occultandam audaciæ specie formidinem. Ejus morte
Decentius [11] laqueo fasciæ ad collum posito, vitam fi-
9 nivit. Hoc tempore Gallus Cæsar a Constantio occi-
10 ditur. Imperavit [12] annos tres. SILVANUS impe-
rator effectus, die imperii vicesimo octavo perimitur.
11 Fuit ingenio blandissimus. Quamquam barbaro patre
genitus, tamen institutione Romana satis cultus & pa-

12 tiens. CONSTANTIUS CLAUDIUM JULIA-
NUM, fratrem Galli, honore Cæsaris assumit, annos
natum

spiravit. Pithœanus codex, Floriacensis & Cujacii, *ætatis prope quinquaginta annos exspiravit.*

ANNA.

9 *Ortus parentibus qui Galliam inhabitant.*] Zosimus. γένος μὲν ἕλκων ἀπὸ βαρβάρων, μετοικήσας δὲ εἰς Λετοὺς ἔθνος Γαλατικὸν, παιδείας τε τῆς Λατίνων μετασχών. ἐν μὲν τοῖς πλεονεκτήμασι τῆς τύχης θρασὺς, δειλὸς δὲ ἐν ταῖς περιστάσεσι. τὴν ἐνοῦσαν αὐτῷ φύσει κακοήθειαν κρύψαι δεινὸς, καὶ τοῖς ἀγνοοῦσι τὸν αὐτοῦ τρόπον εὐήθης εἶναι καὶ χρηστὸς νομιζόμενος. Id est, *originem generis a barbaris ducens. Sed qui transmigraverat apud Letos Galliæ populos, Literis Latinis satis eruditus. Audax fortuna prospera, timidus adversa, occultandæ pravitati naturæ insitæ mirus artifex, iis etiam qui ejus ingenium ignorabant, simplex & bonus apparens.*

SCHOTTUS.

10 Τὸ *barbaris* omissum in libris typo notatis, ab iis fortasse qui *barbaros* se vocari moleste ferrent.

11 *Laqueo.*] Rectius MSS. *laqueo fasciæ composito*: quomodo & Veronensis.

ANNA.

11 Cum Zosimo consentit vulgata lectio: βρόχῳ περισφίγξας τὸν τράχηλον, &c.

VINETUS.

12 *Annis quatuor.*] *Annos tres*, anti-

natum [13] fere tres atque viginti. Iste in [14] campis 13
Argentoratensibus apud Gallias, cum paucis militibus,
infinitas hostium copias delevit. [15] Stabant acervi 14
montium similes: fluebat cruor fluminum modo, captus Rex nobilis [16] Chonodomarius: fusi omnes optimates: [17] redditus limes Romanæ possessionis: ac postmodum cum Alamannis dimicans, potentissimum eorum Regem [18] Badomarium cepit. Hic a militibus 15
Gallicanis Augustus pronuntiatur. Hunc Constantius 16
[19] urgere legationibus, ut in statum [20] nomenque pristinum

antiquus liber. Scribit in Chronicis Hieronymus, Gallum fuisse creatum Cæsarem, anno Christi trecentesimo quinquagesimo septimo, & interfectum trecentesimo quinquagesimo nono.

SCHOTTUS.

12 MSS. & Veronensis *annos* IIII. præferunt, ut editiones fere omnes: quæ lectio præterquam quod MSS. auctoritate nitatur, etiam Ammiano Marcellino extremo XIV. probatur. Non me fugit Vinetum lectionem mutasse.

ANNA.

13 *Fere tres atque viginti.*] Ex annalibus tamen constat tunc annos XXVI. natum fuisse.

SCHOTTUS.

14 *Campis Argentoratensibus apud Gallias.*] Eos etiam in Gallia collocat Ausonius, Mosella:

Æquavit Latia. ubi quondam Gallia Cannas.

Quod fini citra Ellum fluvium, ubi terminatur *Gallia* Sequanica. Marcellinus: *Argentoratus barbaricis cladibus nota.*

ANNA.

14 *Apud Argentoratum Galliæ Urbem ingentes Alemannorum copiæ extinctæ sunt.* Eutropius. *Argentoratum*, hodie *Strasbourg*.

SCHOTTUS.

15 *Stabant acervi.*] Ex Ammiano Marcellino lib. XVI. extremo. *Ceciderunt*, inquit, *in hac pugna Romani quidem* CCXLIII. *Rectoris vero quatuor: ex Alemannis sex millia corporum sunt inventa in campis constrata, & inæstimabiles mortuorum acervi per undas fluminis ferebantur.*

VINETUS.

16 *Chonodomarius.*] *Nodomarius*, Cassiani & Gryphii Lugdunensis typographi exemplaria.

SCHOTTUS.

16 *Nodomarius* nostri quoque MSS. Veronensis & Augustanus codex: Marcellino *Gundomadus* est lib. XIIII.

ANNA.

17 *Redditus limes.*] Eutropius. *Submotique ultra Rhenum Germani, & finibus suis Romanum imperium restitutum.*

VINETUS.

18 *Badomarius.*] *Baldomarus* est in membraneo codice, quatuor tantum syllabis, sed *l* inter *a* & *d* interjecta. Eundem Ammianus Marcellinus libro quartodecimo & vicesimo sexto & alibi pentasyllabum facit: sed *Vadomarium* V pro B scribit.

SCHOTTUS.

19 *Urgere.*] *Urguere* scribunt MSS. ut infra 43. Sic dixit Ausonius ad Pontium Paulinum:

Occidui me ripa Tagi, me Tunica lædit
Barcino: me bimaris juga ninguida Tirenai.

ANNA.

20 *Nomenque pristinum revertatur.*] Cæsaris.

21 *Ju-*

ſtinum revertatur. [21] Julianus mandatis mollioribus
refert ſe ſub nomine celſi imperii multo officioſius pa-
17 riturum. [22] Hinc Conſtantius magis magiſque ardens
dolore, atque, ut erat talium impatiens, in radicibus
Tauri montis [23] apud Mopſocrenen febri acerrima,
quam indignatio nimia vigiliis augebat, interiit anno
[24] ævi quarto & quadrageſimo, imperii nono atque
triceſimo, verum Auguſtus quarto viceſimoque: octo
ſolus, cum fratribus atque Magnentio ſedecim, quin-
18 decim Cæſar. [25] Felix bellis civilibus, externis lacry-
mabilis: mirus artifex in ſagittis: a cibo, vinoque &
ſomno [26] multum [in] temperans, patiens laboris, fa-
cundiæ cupidus: quam cum aſſequi tarditate ingenii
19 non poſſet, aliis invidebat. Spadonum, aulicorum-
que amori deditus, & uxorum: quibus contentus,
20 nulla libidine tranſverſa, aut injuſta polluebatur. Sed
ex conjugibus, quas plurimas ſortitus eſt, præcipue
Euſebiam dilexit, decoram quidem, verum per [27] A-
mantias, & Gorgonias, & alia [28] importuna [29] miniſteria
vexan-

SCHOTTUS.

21 *Julianus.*] Male qui hæc a ſuperioribus, ut alias ſæpe, titulo quodam diviſerunt, cohærent enim cum prioribus.

22 *Hunc.*] Veronenſis MSS. *Hinc* melius.

ANNA.

23 *Apud Mopſocrenem.*] *Mopſocrene*, Μοψουκρήνη Urbs in Cilicia ad radices montis Tauri, Latine *Mopſi fons*, a *Mopſo* Mantus filio. Unde & quibuſdam Μοψυεστία, *Mopſueſtia* dicitur, *Mopſi domus*. Ammianus lib. XXI. *Petiit per vias difficiles Mopſueſtiam Ciliciæ ultimam hac pertingentibus ſtationem, ſub Tauri montis radicibus poſitam.* Male opinor Roberti Stephani editio quæ *Myandam*, pro *Mopſueſtiam* repræſentat.

24 *Ævi quarto ac quadrageſimo.*] Natus enim an. U. 1069. poſt C. 317. mortuus vero an. U. 1113. poſt. C. 361. Cæſar dictus anno ætatis quinto.

SCHOTTUS.

24 Amm. Marcellinus, lib. XXI. imperii vitæque anno quadrageſimo & menſibus paucis exſtinctum ſcribit.

ANNA.

25 *Felix bellis civilibus.*] *Et cujus in civilibus magis quam in externis bellis ſit laudanda fortuna.* Eutropius.

SCHOTTUS.

26 *Multum intemperans.*] *Temperans* MSS. & Veronenſis & certe confirmatur ea lectio Ammiani hiſtorica narratione lib. XXI. Similem locum ſupra in Auguſto emendavi §. 21. *multum abſtinens.*

27 *Amantias.*] *Adamantius* MSS. & Veronenſis codex longe optimus.

ANNA.

28 *Importuna.*] *Importunus*, dira & atrox appellatio, qui neque quieſcit, neque alios ſinit quieſcere.

29 *Miniſteria.*] *Miniſteria* pro *miniſtris*.

vexantem famam viri contra, quam FEMINIS MODESTIORIBUS mos eſt: 30 quarum ſæpe præcepta maritos juvant. Namque ut cæteras omittam, Pom- 21
peja Plotina, incredibile dictu eſt, quanto auxerit gloriam Trajani: cujus 31 procuratores cum provincias calumniis agitarent, adeo ut unus ex iis diceretur 32 locupletum quemque ita convenire: Quæ habes 33 [ad menſam?] alter, Unde habes? tertius, Pone quæ habes: illa conjugem corripuit: atque increpans, 34 quod laudis eſſet incurioſus; talem reddidit, ut poſtea 35 exactiones 36 improbans & deteſtans, 37 FISCUM LIENEM vocaret, 38 quod eo creſcente, artus reliqui tabeſcant.

C A-

SCHOTTUS.

30 *Quarum ſæpe.*] In eandem ſententiam Amm. Marcellinus initio lib. XIV. de Conſtantii credo uxore loquens, ſtimulos admovente: cum virum potius lenitate feminea ad veritatis humanitatiſque viam reducere, utilia ſuadendo deberet.

ANNA.

31 *Procuratores.*] Qui fiſcalium rerum *procurationem* gerebant, *procuratores* fiſci, *procuratores* Cæſaris dicti.

SCHOTTUS.

32 *Locupletum quemque.*] *Locupletiſſimum quemque* Veronenſis.

33 *Ad menſam.*] Non huc pertinent. Relegandæ igitur: abſunt enim in MSS. & Veronenſi, qui *quare habes? alter unde habes: tertius pone quod habes* præferunt.

ANNA.

33 Sed altera lectio ſtare poteſt. Vide J. F. Gronovium lib. IV. obſervat. cap. 24. in *menſis* enim pecuniæ reponebantur unde *menſarii*, & *menſularii* dicti.

GRUTERUS.

34 *Quod laudis eſſet incurioſus.*] Non male MSS. Schotti, & Veronenſis, *laudis ſuæ eſſet.*

SCHOTTUS.

35 *Exactiones.*] Vidi qui *auctiones* excuderant.

36 *Improbans &c.*] *Improbas deteſtans* Veronenſis & ſcripti libri.

GRUTERUS.

36 Longe melius. nec enim quævis exactio cives exhaurit, ſed nimia, ſed *improba.*

ANNA.

37 *Fiſcum lienem vocaret.*] Claudius Minos:

Humani quod ſplen eſt corporis, in populi re
Hoc Cæſar fiſcum dixerit eſſe ſuum:
Fiſco aucto, reliqui tabeſcunt corporis artus,
Fiſco aucto arguitur civica pauperies.

SCHOTTUS.

38 *Quod eo creſcente*] Sic *fiſco* diteſcente exhauritur Reſpublica. Aliam etiam cauſſam reperiſſe videor, quod quemadmodum ſpleneticis *lien* ſeditionem facit in præcordiis, utar enim Plautinis: ita & bella civilia ſeditioneſque ex *fiſci* incremento naſcuntur. Hinc cinctos *lienoſos* incedere utile eſſe dixit Ariſtoteles lib. III. De partibus animalium: quod atræ bilis *lien*, ut hepar ſanguinis ſit conceptaculum: hic in dextro, ille in ſiniſtro latere Plautus Caſina.

Perii, cor lienoſum opinor habeo, jamdudum ſalit:

De

De labore pectus tundit.

Et Mercatore:

Perii, seditionem facit lien, occupat præcordia.

Rursus Curcul.

Quasi zona liene cinctus ambulo.

Mox,

Lien necat; renes dolent.

Et,

Lien directus est.

Pa. *ambula, id lieni optimum est.*

Laudata igitur non immerito vox Pertinacis Imperatoris. *Sanctius est*, inquit, *P. C. inopem Remp. obtinere, quam ad divitiarum cumulum per discriminum atque dedecorum vestigia pervenire.* Plinius Junior in aureo illo Panegyrico de *fisco* quædam. Non enim vacat, nec si vacaret, liberet, campum illum ingredi. Vidi, qui excuderant: *quod ea crescente, artus reliqui tabescunt.*

CAPUT XLIII.

ARGUMENTUM.

In Persas proficiscitur, conto percutitur, & sanguine vacuatus deficit philosophus, Græcus, numina superstitiose colens...... Julianus.

1 IGITUR Julianus redacta ad unum se orbis Romani curatione, gloriæ nimis cupidus, in Persas pro-
2 ficiscitur. Illic a transfuga quodam in insidias deductus, cum eum hinc inde [1] Parthi urgerent, [2] e castris jam positis, arrepto tantum clypeo procurrit.
3 Cumque [3] inconsulto ardore nititur ordines [4] ad prælium componere, ab uno ex hostibus & quidem fu-
4 giente, [5] conto percutitur. Relatusque in tabernaculum, rursusque ad hortandos suos egressus, paullatim sanguine vacuatus, circa noctis fere medium defecit, præfatus, consulto sese de imperio nihil mandare, ne uti solet, in multitudine discrepantibus studiis [6] amicorum, ex invidia reipublicæ, DISCOR-

ANNA.

1 *Parthi.*] Pro Persæ.

SCHOTTUS.

2 *E castris jam positis.*] Veronensis *urgerent, armis jam positis.*

3 *Inconsulto.*] In MS. uno *insulto* pro *inconsulto*. Forte *insulso* repererat librarius. nihil tamen demuto.

4 *Ad prælium.*] In Veronensi deficit.

ANNA.

5 *Conto percutitur.*] Sub dextera axilla Ammianus.

SCHOTTUS.

6 *Amicorum*, &c.] MSS. *amico ex invidia reipublica discordia.* Veronensis apertius, *discrepantibus studiis amico ex invidia reipublica discordiam exercitus periculum pararet.* Editi tres, *ex invidia reipublicæ discordia exercitus periculum pararet.* Factum

DIA EXERCITUS periculum pararet. Fuerat in 5
eo literarum ac negotiorum ingens ſcientia. [7] Æqua-
verat philoſophos, & Græcorum ſapientiſſimos. Uſu
promptior corporis, [8] quam validior quidem, [9] ſed
brevis fuit. Hæc minuebat quarundam rerum ne- 6
glectus modus. [10] Cupido laudis immodica: cultus 7
numinum ſuperſtitioſus: audax plus, quam IMPE-
RATOREM DECET: [11] cui ſalus propria, cum ſem-
per ad ſecuritatem omnium, [12] [tum] maxime in bel-
lo conſervanda eſt. Ita illum cupido gloriæ flagran- 8
tior pervicerat, ut neque terræmotu, neque pleriſque
præſagiis, quibus vetabatur petere Perſidem, [13] addu-
ctus ſit finem ponere ardori: [14] ac ne noctu quidem
viſus ingens globus [15] cœlo labi, [16] diem belli cautum
præſtiterit.

C A-

erat forte ex *rei p.* Reipubl. Hinc lectionum varietas, de qua eruditus lector arbitrabitur.

ANNA.

6 Editos ſequor *Ne diſcrepantibus ſtudiis amicorum diſcordia exercitus ex invidia nata reipublica periculum pararet.*

7 *Æquaverat Philoſophos.*] *In quibuſdam Philoſopho propior.* Eutropius.

SCHOTTUS.

7 Veronenſis & MSS. *eo juverat*, ut cum præcedenti cohæreat. Baſilienſis duo *eo juvaverat* ediderunt.

8 *Quam validior.*] Mox pro *quam validior* ſcripti libri & Veronenſis *quo validus*, vulgati omnes *quam validus*.

ANNA.

9 *Sed brevis fuit.*] Neque enim totum triennium imperavit, quamvis alii aliter.

10 *Cupido laudis immodica.*] Gloriæ avidus ac per eam animi plerumque immodici.

SCHOTTUS.

11 *Cui ſalus propria.*] Amm. lib. XIX. *Nec enim abnuimus ſalutem legitimi principis propugnatoris bonorum & defenſoris, unde ſalus quæritur aliis conſociato ſtudio inveniri debere.*

12 *Tum maxime in bello.*] Malim *in bello maxime conſervanda eſt*, abſque *tum*: ſic enim Veronenſis & MSS.

13 *Adductus.*] Auguſtanus codex *abductus*.

GRUTERUS.

14 *Ac ne noctu quidem viſus ingens globus cœlo labi.*] Rectius legas *igneus globus*, cum Sylburgio, adſtipulante Ammiano.

SCHOTTUS.

15 *Cœlo labi.*] *Cœlo labi ante* Veronenſis & Floriacenſis & ſcripti libri. *cœlo labiente* Cujacianus & Pithœanus. Unde Gryphius *cœlo labente*, Cæterum de expeditione in Perſas Juliani vide Sex. Rufum extremo Breviario, qui in duobus MSS. antiquiſſimis *Feſtus Dictator*, non *Sextus* appellatur: quod obiter monendum putavi.

ANNA.

16 *Diem belli.*] *J. E. per diem belli.* Sed malim *die belli*.

1 *In-*

CAPUT XLIV.

ARGUMENTUM.

Menses octo imperat, insignis corpore. . . . . repente interit Jovianus.

1 JOVIANUS genitus patre Varroniano, [1] incola
agri [2] Singidonensis provinciæ Pannoniæ [3] impe-
2 ravit menses octo. Ejus patri, cum liberos crebros
amitteret, præceptum somnio est, eum, qui jam in-
stante uxoris partu edendus foret, [4] diceret Jovianum.
3 Hic fuit insignis corpore, lætus ingenio, literarum
4 studiosus. Hic [dum] a Perside hieme aspera media-
que Constantinopolim accelerans, [5] cruditate stoma-
chi,

SCHOTTUS.

1 *Incola agri.*] *Insula* MSS. Pithoei; Danielis vero *in solo agri*, quo modo fere & Veronensis.

ANNA.

2 *Singidonensis.*] *Singidonum* Urbs Pannoniæ non procul a Sirmio.

SCHOTTUS.

2 *Danielis* MSS. *Sigindonensis.*

ANNA.

3 *Imperavit menses octo.*] *Decessit imperii mense septimo.* Eutropius. factus est Imperator an. U. 1115. post C. 363. mense Junio mortuus anno sequenti mense Februario.

SCHOTTUS.

4 *Diceret.*] Veronensis *dicere* legit.

ANNA.

5 *Cruditate stomachi tectorio novi operis gravatus.*] Legendum putavi. *Cruditate stomachi, vel tectorio novi operis.* Eutropius. *Multi exanimatum opinantur nimia cruditate; inter cœnandum enim epulis indulserat: alii odore cubiculi, quod ex recenti tectorio calcis, grave quiescentibus erat: quidam nimietate prunarum quas gravi frigore adoleri multas jusserat.* *Tectorium* dicitur cataplasma quo parietes induuntur.

chi, tectorio novi operis gravatus [esset] repente interiit, [6] annos gerens proxime quadraginta.

6 *Annos gerens proxime quadraginta.*] Eutropius. *Ætatis, ut qui plurimum ac minimum tradunt, tertio & trigesimo anno.*

CAPUT XLV.

ARGUMENTUM.

Annos duodecim minus diebus centum imperat, Valentem in imperio socium adsciscit, Gratianum Augustum creat, & decens vultu...... exspirat Valentinianus senior, regnum invadens exstinguitur Firmus, & Imperator creatur Valentinianus junior.

VALENTINIANUS [1] imperavit annos duode- 1
cim, minus diebus centum. Hujus pater Gra- 2
tianus mediocri stirpe ortus apud [2] Cibalas, Funarius
appellatus est, eo quod venalicium funem portanti
quinque milites nequirent extorquere. Eo merito 3
adscitus in militiam, usque ad præfecturæ prætorianæ
potentiam conscendit: ob cujus apud milites commendationem, Valentiniano imperium resistenti [3] aggeritur. Hic Valentem consanguineum suum sibi so- 4
cium

ANNA.

1 *Imperavit.*] Electus est an. U. 1116. post C. 364. mortuus an. U. 1127. post C. 375.

2 *Cibalas.*] In Pannonia. Jam supra.

SCHOTTUS,

3 *Aggeritur.*] Puto legendum *gritur*, quod in omnibus MSS. & Veronensi comparet.

4 *Ac*

cium in imperio adſcivit: [4] ac demum Gratianum fi-
lium, necdum plene puberem, hortatu ſocrus & uxo-
5 ris Auguſtum creavit. Hic Valentinianus fuit vultu
decens, ſollers ingenio, animo gravis, ſermone cul-
tiſſimus. [5] Quamquam enim ad loquendum parcus,
ſeverus, [6] vehemens, [7] infeſtus tamen vitiis, maxi-
meque avaritiæ: cujus [8] punitor ipſe fuit acer: & in
iis quæ [9] memoraturus ſum, Hadriano proximus.
6 [10] Genera vetuſtiſſimorum meminiſſe, [11] nova arma
meditari: [12] fingere terra ſeu limo ſimulacra: prudenter
uti locis, temporibus, [13] ſermonibus: atque, ut breviter
concludam, [14] ſi ei infidis hominibus, quibus ſeſe qua-
ſi fidiſſimis prudentiſſimiſque dederat, carere, aut pro-
batis, eruditiſque monitoribus uti licuiſſet, perfectus
haud

ANNA.

4 *Ac demum Gratianum filium.*] Quem Auguſtum proclamavit anno quarto imperii.

SCHOTTUS.

5 *Quamquam enim.*] *Quamquam eſſet* Veronenſis MSS. *haſit* pro *eſſet*.

6 Τὸ *Vehemens.*] Deſideratur in MSS.

7 *Infectus vitiis.*] Pithœi, Cujacii, MSS. & Veronenſis. non placet.

8 *Cupiter.*] Pro *punitor* non placet.

9 *Memoraturus ſum.*] *Memoratus ſum* ſcripti libri vulgati: lectionem ut caſtiorem præfero.

ANNA.

10 *Genera vetuſtiſſimorum meminiſſe.*] Tamen nil tale de Hadriano me legiſſe memini. Sed hic tantum memoria Hadriano proximum fuiſſe Valentinianum dicit Epitomiſta. Nam ſupra de Hadriano: *Memor ſupra quam cuiquam credibile eſt, locos, negotia, milites abſentes quoque nominibus recenſere.*

SCHOTTUS.

10 *Pingere venuſtiſſime, meminiſſe.*] ex Veronenſi & MSS. Floriacenſis tamen *vetuſtiſſime*. Editi libri *genera vetuſtiſſimorum meminiſſe* excuderunt, forte quod arma ſequerentur, quæ, ut conjicio, ad gentilitia inſignia homines curioſi (qui nihil præter fumoſas imagines alienaſque virtutes admirantur) retulerunt, ut in genealogiis recenſendis excelluiſſe Valentinianum dicat, ſed nihil agunt. Cæterum de Adriani artibus ſupra cap. 14. unde ſententiam de hoc loco meam confirmari poſſe video.

ANNA.

11 *Nova arma meditari.*] Neſcio an idem de Hadriano auctores prodiderint.

12 *Fingere terra ſeu limo.*] MSS. *Cera.* Huc refer quæ ſupra de Hadriano: *Pictor, fictor ex are, vel marmore proxime Polycletos & Euphranoras*: Et Dionis verba: ἔπλασε καὶ ἔγραψε, *finxit & pinxit.*

SCHOTTUS.

13 *Sermonibus.*] *Sermone* ſingulari numero iidem ſcripti.

14 *Si ei infidis hominibus.*] *Fædis hominibus quis ſeſe* MSS. & Veronenſis. Antiquitus excuſi, *Atque ut breviter concludam, ſemper criminibus, queis ſeſe* corrupte. Quidam libri. *Si infidis careret.*

ANNA.

14 MSS. *fædis*, non probo propter τὸ *fidiſſimis* quod ſequitur.

haud dubie princeps enituisset. [15] Hujus tempore 7
[16] Firmus apud Mauritaniam regnum invadens, ex-
stinguitur. Valentinianus apud [17] Bergentionem le- 8
gationi Quadorum respondens, anno ævi quinto &
quinquagesimo, [18] impetu sanguinis, voce amissa, sen-
su integer, exspiravit. [19] Quod quidem intempe- 9
rantia cibi, ac [20] saturitate, qua artus diffuderat, ac-

cidisse plures retulere. Itaque eo mortuo, VALEN- 10
TINIANUS adhuc quadriennis, auctore [21] Equitio,
ac Merobaude propinquo, ubi cum matre fuerat al-
latus, creatus est imperator.

C A-

15 *Hujus tempore.*] Anno decimo ejus imperii.

16 *Firmus.*] Contra quem missus Theodosius. Vide Ammianum.

17 *Bergentionem,*] *Bregentionem* vocat Ammianus. *Bregatium* aliis dicitur; Urbs in Pannonia superiori.

VINETUS.

17 Hieronymus & Orosius *Brigitionem* appellant.

ANNA.

18 *Impetu sanguinis.*] Hic est *ictu sanguinis*. Vide quæ supra in L. Annio Vero dicta sunt.

19 *Quod quidem.*] Aliter Ammianus qui ait *ex iracundia subito concidisse.*

SCHOTTUS.

20 *Saturitate.*] *Securitate* MSS. uterque & Veronensis codex, non probo.

21 *Equitio,*] *Æquitio & Merobaude e propinque creatur Imperator.* Floriacensis & Cujacii MSS. vide quæ notavi cap. 36.

ANNA.

21 Hæc sunt mendosa, expediunt MSS. Ubi: *Ac Merobaude e propinque, ubi cum matre erat, allatus.* &c. Allatus e propinquo, ubi erat cum matre.

I *Annos*

CAPUT XLVI.

ARGUMENTUM.

Annos tredecim, menses quinque regnat, cum Gotthis bello commisso saucius in casam deportatur, ignique supposito concrematur Valens, tyrannidem invadens exstinguitur Procopius.

1 VALENS una cum VALENTINIANO germano suo, de quo diximus, regnavit [1] annos
2 tredecim, menses quinque. Hic Valens cum Gotthis lacrymabili bello commisso, sagittis saucius, in casam deportatur vilissimam: ubi supervenientibus Gotthis, ignique supposito, incendio [2] concrematus
3 est. In quo probanda hæc fuere. Fuit possessoribus consultor bonus. [3] mutare judices rarius. in amicos fidus. irasci sine [4] noxa ac periculo cujusque. sane valde

SCHOTTUS.

1 *Annos tredecim.*] *Decem* dumtaxat Vulgati omnes.

ANNA.

1 Lege *duodecim*. ex notis mendum natum XIII. pro XII.

2 *Concrematus est.*] Anno tertio post mortem Valentiniani. Regnavit an. 14. mens. 4.

SCHOTTUS.

3 *Mutare judices rarius.*] *Mutare judicia*, *verus*.

ANNA.

3 Quædam edit. *Mutare judicia rarius*. Quod magis placet. Et sic cum superioribus continuanda existimo. *Fuit possessoribus consultor bonus*, *mutare judicia rarius*. Ut sensus sit ita possessoribus favisse Valentem ut *rarius* quod semel *judicatum fuerat*, *demutaret*.

4 *Noxa.*] Id est, damno.

5 *Hujus temporibus.*] Et Diocletiani potius cujus imperii anno primo imperium sumpsit Procopius. Sed ideo potius hunc Valentis tem-

de timidus. [5] Hujus temporibus PROCOPIUS [6] tyrannidem invadens, exstinguitur. 4

poribus assignat Epitomista, quia per eum debellatus Procopius. Vide Ammianum.
SCHOTTUS.
6 *Tyrannidem invadens.*] Vulgati *tyrannus cadens exstinguitur.* Veronensis vero amplius *periculo cujusquam insuetus. Sane valde timidus.*

CAPUT XLVII.

ARGUMENTUM.

Cum patre, patruo, fratre, Theodosio & Arcadio imperat, Alamannos superat, Theodosio imperium committit, literis haud mediocriter institutus..... exercitum negligit, ejusque odia contra se concitat, & a Maximo fugatur & exstinguitur Gratianus.

GRATIANUS genitus Sirmii, imperavit [1] cum patre Valentiniano annos octo, dies octoginta quinque: cum patruo & fratre [2] tres: cum eodem fratre ac Theodosio quatuor: & [3] [cum] his omnibus [4] accedente Arcadio, menses sex. Hic [5] apud Argentarium opidum Galliæ triginta Alamannorum millia 1 2

ANNA.
1 *Cum patruo & fratre.*] Valente patruo, fratre Valentiniano.
2 *Tres.*] Desunt circiter menses tres.
3 *Cum his omnibus.*] Valentiniano scilicet ac Theodosio.
4 *Accedente Arcadio.*] Theodosii filio. An. U. 1135. post C. 383. sexto mense post Gratianus occisus.
VINETUS.
5 *Apud Argentarium.*] *Argentariam* prima declinatione legimus in

3 lia in bello exstinxit. Hic cum animadvertisset,[6] Thraciam Daciamque tamquam genitales terras possidentibus[7] Gotthis,[8] Taifalis, atque omni pernicie atrocioribus[9] Hunnis, & Alanis, extremum periculum instare nomini Romano; accito[10] ab Hispania THEODOSIO, cunctis faventibus,[11] agenti annum a tricesimo tertium, imperium committit. Fuit autem Gra-
4 tianus literis haud mediocriter institutus: carmen facere, ornate loqui, explicare[12] controversias, Rhetorum more. nihil aliud die noctuque agere quam spiculis meditari: summæque voluptatis, divinæque artis credere

in antiquo libro, & apud Paullum monachum, & Ammianum Marcellinum libro tricesimo primo.

SCHOTTUS.

5 Opidum forte illud quod hodieque nomen retinet in agro Lemovicum, *Argenton*. *Argenteum* amnem Galliæ Narbonensis fluvium celebrat Plinius & M. Tullius lib. x. Epistolarum.

ANNA.

5 *Argentaria* Urbs mihi æque ignota. Et dubito, an sit opidum illud in agro Lemovicum quod vulgo vocamus *Argenton*. quod Schottus suspicatur esse, præsertim cum ex Ammiano certum sit Gratianum non longe a Rheno has Alamannorum copias extinxisse. Putabam *Argentoratum*. Nodum solvent eruditi: neque enim quidquam audeo.

SCHOTTUS.

6 *Thraciam.*] Libri veteres *Trachiam* scribunt, partim *Traciam* non geminatis consonantibus.

7 *Gotthis.*] Libri veteres *Gothos* scribunt non geminata consonante.

ANNA.

8 *Taifalis.*] *Taifali*, vel ut alii, *Tafali*, Dacica gens circa Hierasum fluvium ex Mamertini panegyrico notissima, & ex Ammiano lib. xxxi.

SCHOTTUS.

8 MSS. Frobenii *Thaiphalis* Andreæ Cratandri *Triballisque*.

ANNA.

9 *Hunnis.*] *Hunni*, & *Alani* populi in Sarmatia Europæa supra paludem Mœotidem.

SCHOTTUS.

9 Libri veteres *Hunosque* scribunt non geminata consonante.

ANNA.

10 *Ab Hispania.*] Quo tanquam in exilium voluntarium concesserat metu Valentis.

SCHOTTUS.

11 *Degenti.*] MSS. scribunt, pro quo hactenus excusi *agenti*.

12 *Controversias Rhetorum:*] *Controversia Rhetorum* Veronensis, Cujacii MS. & Pithœi: cujus etiam opera Quinctiliani Declamationes seu *Controversiæ* propediem in integrum restitutæ, Deo favente, apparebunt, una cum Salviano Massiliensi Episcopo altera parte ampliore: sic enim hortante me vir humanissimus juxta ac doctissimus facturum recepit. Quam etiam spem nobis fecit Cl. Puteauus fore, ut cum MSS. plurimis comparatos Panegyricos brevi in vulgus exire patiatur. Nam quæ Senecæ nomine circumferuntur *Controversia* seu Declamationes, ut germanæ Senecæ Neroniani sint vereor; patris potius illius esse credo. hoc volui nescius ne esses.

credere ferire [13] [perite sibi] destinata. [14] Parcus cibi 5
somnique: & vini ac libidinis victor, cunctisque fuisset plenus bonis, si ad cognoscendam Reipublicæ [15] gerendæ scientiam animum intendisset, [16] a qua prope alienus, non modo voluntate, sed etiam exercitio
fuit. Nam dum exercitum [17] negligeret, & paucos 6
ex ALANIS, quos ingenti auro ad se transtulerat, anteferret veteri ac Romano militi, adeoque Barbarorum comitatu & prope amicitia [18] capitur, ut nonnunquam [19] eodem habitu iter faceret, odia contra se

militum excitavit. Hoc tempore cum [20] MAXIMUS 7
apud

13 *Perita sibi.*] Locum hunc, ut opinio mea fert, glossema hoc fœdavit, in insulam igitur deportetur. Afuit certe a Veronensi, nedum a MSS. omnibus.

14 *Parcus cibi somnique & vini.*] Totus hic locus in quibus legitur, *ferire destinata, cibique vini ac libidinis victor: cunctisque* (Veronensis *cunctis*) *esset plenus, si ad cognoscendam* ut absint, *parcus somnique* & *bonis.*

15 *Gerenda.*] *Regenda* est in MSS.

ANNA.

16 *A qua.*] Scientia.

SCHOTTUS.

17 *Negligeret.*] MSS. *neglegeret* quatuor e discrtim pingunt.

ANNA.

18 *Capitur.*] Scribere debebat, *caperetur* ut supra *negligeret.* Verum sic solet hic auctor.

SCHOTTUS.

19 *Eodem habitu.*] *Habitus* cultusque insolentia atque immodestia semper odiosa; odiosa & Cæcinæ apud Corn. Tacitum lib. II. historiæ Augustæ. *Ornatum*, inquit, *ipsius, municipia & coloniæ in superbiam trahebant, quod versicolore sagulo braccas, tegmen barbarum indutus togatos alloqueretur.*

GRUTERUS.

19 Valde vero sibi eos demeretur Princeps, quorum utitur vestitu; ut pluribus ostendimus ad Taciti illa libro I. Annal. cap. 41. *militari vocabulo Caligulam appellabant;*

apud Britanniam tyrannidem arripuisset, & in Galliam transmisisset, ab infensis Gratiano legionibus exceptus, Gratianum fugavit: nec mora [21] exstinxit. Qui vixit [22] annis XXXVIII.

bant; quia pleramque ad concilianda vulgi studia, eo tegmine pedum induebatur; ut & ad illa ejusdem lib. II. Annal. cap. 59. de Germanico: *multaque in vulgus grata usurpavit; sine milite incedere, pedibus intectis, & pari cum Graecis amictu.*

ANNA.

20 *Maximus apud Britanniam.*] Anno ultimo imperii Gratiani.

SCHOTTUS.

20 De *Maximo* vide Sidonium Apollinarem lib. II. Epist. tertia decima.

ANNA.

21 *Extinxit.*] Prope Lugdunum.

SCHOTTUS.

22 *Annis triginta octo.*] Veronensis XXVIII. nisi operarum incuria X. signum decussatim positum omissum. MSS. duo XXXVIIII. id est, *triginta novem*. Cujacii vero exemplum antiquissimum denario minus XXVIIII.

VINETUS.

22 Omnes hi numeri sunt falsi, si sua tempora satis noverunt Hieronymus & Prosper: qui Gratianum esse natum anno Christi trecentesimo sexagesimo tertio, & occisum anno Christi trecentesimo octogesimo septimo, scripserunt. Sic enim non plus viginti quatuor annos vixerit Gratianus.

CAPUT XLVIII.

ARGUMENTUM.

Annos decem & septem imperat, Hunnos & Gothos praeliis diversis vincit, cum Persis pacem pangit, Maximum ejusque filium Victorem necat, Eugenium & Argobastem superat, Trajani virtutes amulatur, vitia detestatur, majorum gesta cognoscit, sed superba & crudelia exsecratur, excedit, & Arcadio & Honorio Rempublicam quietam relinquit Theodosius.

THEO-

THEODOSIUS genitus [1] patre HONORIO, ma- 1
tre THERMANTIA, genere Hispanus, ori-
ginem [2] a Trajano principe trahens: a Gratiano Au-
gusto apud Sirmium imperator effectus, regnavit an-
nos [3] decem & septem. Huic ferunt nomen somnio 2
parentes monitos sacravisse, ut Latine [4] intelligamus,
[5] A Deo datum. [6] De hoc etiam oraculo in Asia 3
divulgatum est, eum Valenti successurum, cujus no-
men [c] Θ & Ε & Ο atque [7] Δ Græcis literis initia-
retur. [8] Qua cognatione principii deceptus THEO-
DORUS, cum sibi imperium [9] præsumeret, scelestæ 4
cupidinis supplicia persolvit. Fuit autem Theodosius 5
propagator Reipublicæ, atque defensor eximius. Nam
Hunnos & Gotthos, qui eam sub Valente defatigas-
sent, diversis præliis vicit. Cum Persis quoque [10] peti- 6
tus pacem pepigit. [11] Maximum autem tyrannum,
qui Gratianum interfecerat, & sibi Gallias vindica-
bat, apud Aquileiam exstinxit: Victoremque ejus
filium

ANNA.

1 *Patre Honorio.*] Alii patrem etiam Theodosium vocant.

2 *A Trajano.*] Qui & ipse Hispanus erat.

SCHOTTUS.

3 *Decem & septem.*] Rursum numeri variant. factum id propter notarum compendia. Vulgati omnes quos vidi, dempto Veronensi XXVII.

VINETUS.

3 Scribendum *decem* pro *viginti*, quomodo habet Cassiani nostri codex. Vide Prosperi, & Orosii, & Cassiodori rationes.

ANNA.

3 Imperavit tantum annos XVI. Nam Imperator factus an. U. 1131. post C. N. 379. die 16. Januarii. mortuus an. U. 1147. post C. N. 395. die 17. ejusdem mensis.

SCHOTTUS.

4. *Intelligamus.*] In MSS. est *intellegamus.*

ANNA.

5 *A Deo datum.*] Nam Θεόδοτος, id est, *Deo datus.*

VINETUS.

6 *De hoc etiam.*] Ammianus Marcellinus libro vicesimo nono.

SCHOTTUS.

7 Pro Δ *Græcis.*] vulgati omnes quos vidi, *a Græcis.* non placet.

ANNA.

8 *Qua cognatione principii.*] Quod nomen suum ab iisdem literis initiaretur.

SCHOTTUS.

8 Vulgati omnes *cognitione principii*; non placet.

9. *Præsumeret.*] Amplius MSS. *Deberi præsumeret, scelesta cupidinis supplicia persolverat.* Eleganter vero probum illud Veronense exemplar; quo solo fere scipione vulgatam editionem prope collapsam stabilire atque constituere me potuisse; ut reliqua defecissent subsidia librorum, confidebam. sic igitur præfert, *Cum sibi imperium deberi præsumeret, scelus cæpta cupiditatis persolverat.*

10 *Petitus.*] Veronensis *appetitus* pro *petitus.* Venuste pro *sollicitatus.*

11 *Ma-*

filium, intra infantiæ annos a Maximo patre Augustum
7 factum, necavit. [12] Eugenium quoque tyrannum,
atque Arbogastem [13] superavit, deletis eorum decem
millibus pugnatorum. Hic etenim Eugenius confi-
sus viribus Arbogastis, [14] postquam apud Viennam
Valentinianum exstinxerat, regnum invasit: sed mox
8 simul [15] cum vita imperium perdidit. [16] Fuit autem
Theodosius moribus & corpore Trajano similis,
[17] quantum scripta veterum, & picturæ docent. Sic
eminens status, membra eadem, par cæsaries, [18] os,
absque eo, quod illi aliquantum [19] vellendo steriles
genæ, neque tam ingentes oculi erant, [20] nescio an
& tanta gratia, tantusque flos in facie, seu tanta di-
9 gnitas in incessu. Mens vero prorsus similis, adeo
ut nihil dici queat, quod non ex libris in istum vi-
deatur transferri. Clemens animus, misericors, com-
munis, solo habitu differre se cæteris putans: in omnes
homines honorificus, verum effusius in bonos: sim-
plicia ingenia æque diligere, erudita mirari, sed in-
noxia:

ANNA.

11 *Maximum.*] Vide Ammianum.

12 *Eugenium.*] Qui Grammaticam olim docuerat ab Arbogaste Franco Imperator creatus.

13 *Superavit.*] Anno imperii sui ultimo.

14 *Postquam apud Viennam Valentinianum extinxerat.*] Arbogastes scilicet. Is enim apud *Viennam* Valentinianum laqueo curavit interfici anno XVI. Imperii Theodosii.

15 *Cum vita imperium.*] A Theodosii satellite occisus. Arbogastes vero biduo post sibi manus infert.

16 *Fuit autem Theodosius.*] Quæ sequuntur omnia fere ad verbum apud Paullum Diaconum legas.

VINETUS.

17 *Quantum scripta veterum & pictura docent.*] Quæ picta, & quæ scripta exstabant ab vereribus de Trajano, & non de Theodosio: Scripta namque antiquorum hominum & picturas non adduceret de Theodosio, qui Theodosium coævus vidisset, ejusque mores perspexisset. Nisi forte hæc postrema de Theodosio (quæ iisdem verbis in eo leguntur, quod Eutropii breviario subjecit Paullus Diaconus) ad Victoris historiam ab iis esse adjecta velis, quibus veterum scripta contaminare nulla fuit religio.

18 *Os, absque eo.*] Paullus Diaconus addit. *simile: os simile, absque eo*, in quibusdam exemplaribus.

ANNA.

19 *Vellendo.*] Passive.

20 *Nescio an & tanta gratia, tantusque flos.*] Ea enim ex picturis colligi non possunt. His innuit Epiromista se Theodosium vidisse qui sic ejus oris *florem* & *gratiam*, & *incessus dignitatem* prædicet. Unde liquet Paullum Diaconum qui eadem habet, ab isto rranscripsisse, contra quod viro doctissimo Vineto visum fuit, qui putavit hæc ab aliquo qui Paullum Diaconum legisset,

noxia: largiri magno animo magna: amare cives vel privatò contubernio cognitos, eosque honoribus, pecunia, beneficiis cæteris munerari, præsertim quorum
[21] erga se aspero casu officia probaverat. Illa tamen, 10
quibus Trajanus aspersus est, [22] vinolentiam [23] & cupidinem triumphandi, usque eo detestatus [est,] ut bella non moverit, sed invenerit: prohibueritque lege, [24] ministeria lasciva, [25] psaltriasque commissationibus adhiberi: tantum pudori tribuens & continentiæ, ut consobrinarum nuptias vetuerit, [26] tamquam
sororum. Literis, [27] si multum perfectos contemplemur, mediocriter doctus: sagax plane, multumque 11
diligens [28] ad [cog]noscenda [29] majorum gesta. E 12
quibus non desinebat [30] exsecrari, quorum facta superba, crudelia, [31] libertati infesta legerat, ut [32] Cinnam, Marium, Sullamque, atque universos dominantium,

set, huic Epitomæ fuisse adjecta.

SCHOTTUS.

21 *Erga se.*] MSS. & Veronensis auctiores *erga se vel patrem aspero casu.*

GRUTERUS.

21 Inde Stephani editio: *erga se velut patrem*, minus recte; quamvis eam non improbandam censeat Sylburgius.

ANNA.

22 *Vinolentiam.*] Nam cibo vinoque deditus fuit. Supra suo loco.

SCHOTTUS.

22 *Usum Trajanus post secundam mensam potandi usque ad quinque pocula instituerat*; cum Alexander Severus *inter amicos militares reservavit.* Ælius Lampridius, & supra cap. 13. n. 4.

23 *Et cupidinem triumphandi.*] MSS. & Veronensis *scilicet & cupidinem.*

ANNA.

23 De *triumphandi* cupidine qua Trajanus tenebatur. Vide in Cæsaribus. *Vires Romanas trans Istrum propagavit. Et ad ortum Solis cunctæ gentes quæ inter Indum & Euphratem amnes inclytos sunt concussa bello.*

24 *Ministeria lasciva.*] *Ministeria* pro ministris, ut alibi.

25 *Psaltriasque.*] Uti eas veteribus adhiberi mos fuit. Hæc nota sunt.

SCHOTTUS.

26 *Tanquam sororum.*] Tres editi *reorum.* Hujusmodi autem nuptiæ Claudii Imperatoris cum Agrippina: supra cap. 4. n. 10. vide Tacitum extremo quarto Annali. Tulit & Cocceius Nerva, *ne fratris filiam uxorem ducere* liceret. Xiphilinus e Dione.

27 *Si multum profectos.*] *Si nimium profectos*, MSS. & Veronensis optimus.

ANNA.

28 *Ad cognoscenda.*] Libri veteres ad *Noscenda.* Et sic apud Paullum Diaconum.

SCHOTTUS.

29 *Majorum gesta.*] *Morum gesta* vulgati aliquot: nihil demuto.

30 *Exsecrari, quorum facta.*] Vulgati *exsecrari veterum facta superba, crudelia.*

31 *Libertati infesta legerat.*] Vulgati *libertati infesta quæ legerat*: MSS. *libertatique infesta legerat.*

ANNA.

32 *Cinnam, Marium, Sullamque.*] De

13 nantium, præcipue tamen perfidos & ingratos. Irasci sane rebus indignis, sed flecti cito: unde modica dilatione emolliebantur aliquando [33] severa præcepta. Ha-
14 buitque [34] a naturæ munere, quod Augustus a philosophiæ

De quorum crudelitate ac superbia vide Florum.

SCHOTTUS.

33 *Severa præcepta.*] Melius Cujacii MSS. *severe præcepta.*

34 *A natura munere.*] *A natura* MSS. & Veronensis, ex quibus *τὸ didicerat* superate didici: furcis igitur ejiciatur. Mihi sane hic dignus vindice nodus videtur, qui manum ad finem properanti injicit; & cujus solius caussa non male in castiganda hac Epitoma tempus posuisse, nec operam in edendo lusisse videar. Conjecturam proponam, post eam argumentis, qua potero, confirmabo. Floriacensis codex, *quod Augustus a philosophia doctore.......* Hinc forte spatium vacuum relictum ab hæsitante librario, quem in vacua mitteret (obliteratis vel vetustate, perfidia, errore, vel dubitationis caussa nominibus, ut supra in Augusto de Ovidii scriptis cap. 1. n. 24. admonui) Athenodorum ne an Livium: Græcum illum; hunc Romanum. Nam Augustana editio, Andreæ Cratandri & Sebastiani Gryphii aliter paullo hæc notant: *Unde modica dilatione emolliebatur. Aliquando severa præcepta habuit de Livio, vel quod Augustus a philosophia doctore didicerat: qui cum*, &c. Quæ lectio non frustra est in tribus editis. Sed qui Pataviuus Livius Theodosii æqualis? Non magis quam Livius Andronicus, poëta: nam ille Tiberii principatu obiit. Eusebius Chronicis. Transposita igitur verba aliquando sic collocare tentabam: *severa præcepta habuit, ut de Livio Augustus philosophia doctore: qui cum.* Sed magis est ut absque ulla transpositione intelligamus de T. Livii philosophicis scriptis præcepta hausisse Theodosium. Philosophica enim Livium præter historica in literas misisse, posterisque tradidisse, Seneca philosophus & ipse docet, Epist. 100. & cum M. Tullii & Asinii Pollionis philosophicis committit; adeoque Fabiani Papyrii anteponit. Locum quia corruptus est, ut legendum censeo, apponam. *Scripsit*, inquit, *& Dialegos, quos non magis philosophiæ annumerare possis quam historiæ. & ex professo Philosophiam continentes libros.* Nam quomodo doctissimus Pincianus tentat, coactior lectio, nec a MSS. est. Sed aurem vellit historiæ veritas, jubetque meminisse ab Athenodoro Stoico consilium hoc datum Augusto, auctoribus Plutarcho, Suida, Juliano, Zosimo, Glyca, Manasse, cæteris; quos exscribere longum esset ei qui terram videns vela contrahit. Contentus igitur qui in manibus est paucorum, Julianum imperatorem de Imperatoribus loquentem ἐν τῷ περὶ Καισάρων λόγῳ citasse. Heic enim ita inducitur Augustus: Παρέχων ἐμαυτὸν τῇ φιλοσοφίᾳ χειροήθη, ὥστε καὶ τῆς Ἀθηνοδώρου παρρησίας ἠνεσχόμην οὐκ ἀγανακτῶν, ἀλλ' εὐφραινόμενος ἐπ' αὐτῇ καὶ τὸν ἄνδρα καθάπερ παιδαγωγὸν ἢ πατέρα μᾶλλον αἰδούμενος. Ἄρειον δὲ φίλον καὶ συμβιωτὴν ἐπιγεγράφομαι. Plutarchus certe in vita Poplicolæ, Athenodori quædam advocat, Octaviæ Cæsaris sorori inscripta. Tranquillus etiam literis Augusti Athenodorum Claudio Tiberio appositum docet, quicum quotidie versaretur, usque sapientior efficeretur. Claudio cap. 4. Idem tamen cap. 41. Livium quoque familiarem fuisse, adeoque scribendæ historiæ auctorem Claudio extitisse. Quid si igitur loco *didicerat*, quod in MSS. afuisse jam diximus, vel *Livio*, vel *Athenodoro* (uterque enim Augusto juxta familiaris)

phiæ * doctore [didicerat.] Qui cum vidisset eum fa- 15
cile commoveri, ne asperum aliquid statueret, mo-
nuit, [35] [ut] ubi irasci cœpisset, quatuor atque vi-
ginti Græcas literas memoria recenseret: ut illa con-
citatio, quæ momenti est, mente alio traducta, parvi
temporis interjectu languesceret. Melior haud dubie, 16
quod est [36] raræ virtutis, post auctam annis potentiam
regalem, multoque maxime [37] post civilem victoriam.
Nam & annonæ curam [38] sollicitius attendere, & auri 17
argentique [39] grande pondus sublati, atque expensi [40] a
tyranno, multis e suo restituere, cum [41] benigni prin-
cipum, & quidem vix [42] fundos solerent nudos, ac
deformata prædia, concedere. Jam illa minutiora, 18
&, ut dicitur, INTRA AULAM: quæ quidem quia
occulta sunt, magis naturæ hominum curiosæ oculos
auresque ad se trahunt: patruum colere tamquam ge-
nitorem: fratris mortui sororisque liberos habere pro
suis: cognatos affinesque parentis animo complecti:
elegans lætumque convivium dare, non tamen sum-
ptuosum:

liaris) scriptum fuerit? Sed hæc conjectura tantum nostra, non τεκμήριον. Vulgatam igitur lectionem Frobenii & Vineti retinere placet, quasi philosophi nomen auctoris memoriam fugerit; dum veritas Democriti puteo mersa in apricum proferatur, Temporis enim filia est.

ANNA.

34 *Didicerat* apud Paullum Diaconum non comparet, apud eum tamen legitur *a natura munere*. Quare non temere damnandum. In Floriacensi codice. *Quod Augustus a Philosophia doctore*........ Unde suspicabatur Schottus deesse nomen Athenodori qui hoc Augusto consilium dedit. Sed illud utique non prætermisisset Paullus Diaconus, si temporibus suis ita scriptum invenisset.

35 *Ut.*] Non comparet in MSS. agnoscit tamen Paullus Diaconus.

36 *Raræ.*] Vulgati *Clara*, inepte.

37 *Civilem victoriam.*] De Maximo.

SCHOTTUS.

38 *Sollicitius.*] Cujacii & Pithœi libri *sollicititius* scriptum habent.

39 *Grande pondus.*] Vulgati *grave pondus*.

ANNA.

40 *A Tyranno.*] Maximo. Paullus Diaconus, *A Tyrannis*. Ut Maximus pater & Victor filius intelligantur.

41 *Benigni principum.*] Vulgati *Benigni principes*. *Benigni* dicuntur liberales, ut contra *maligni*, *parci*, *sordidi*.

42 *Fundos solerent.*] Ait Theodosium multum pondus auri quod a Maximo expensum fuerat, multis de suo reddidisse, cum principes, iique benigni vix quidem *fundos*

ptuosum: [43] miscere colloquia pro [44] personis, [45] studio, dignitatibus, [46] sermone cum gravitate jucundo:
19 blandus pater, concors maritus. Exercebatur neque [47] ad illecebras, neque ad lassitudinem. [48] ambulationibus magis, cum esset otium, reficiebat animum: [49] ac vescendi continentia valetudinem regebat: sicque in pace, [50] rebus humanis, annum agens quinquagesimum, apud Mediolanum [51] excessit: [52] utramque

Rempublicam [53] utrique [54] id est, ARCADIO ET HO-

dos nudos & deformata prædia iis soleant reddere quibus per vim fuerant adempta.

43 *Miscere colloquia.*] Quod de Augusto Sueton. 74. *Cœnam trinis ferculis, aut, cum abundantissime, senis, præbebat, ut non nimio sumptu, ita summa comitate; nam & ad communionem sermonis tacentes, vel submissim fabulantes provocabat.* Idem de Trajano Plinius. *Non provocas, reddisque sermones?*

SCHOTTUS.

44 *Pro.*] Afuit in MSS. Veronensi & Augustano.

45 *Studio, dignitatibus.*] Malo quod est in MSS. Veronensi & Augustano *studia dignitatibus.*

ANNA.

45 Ego lectionem alteram sequor, & Theodosium intelligo *colloquia miscuisse pro personis, earumque studio & dignitate.* Et ita plane Paullus Diaconus.

SCHOTTUS.

46 *Sermone cum gravitate jucundo.*] Sic Corn. Nepos in eleganti illa T. Attici vita: *Comitas*, inquit, *ejus non sine severitate erat: neque gravitas sine facilitate: ut difficile esset intellectu utrum eum amici magis vererentur, an amarent.* Plura exempla ad eum locum attulimus in Fragmentis Nepotianis: quare hic inculcare putidum esset. Supersedendum igitur.

47 *Ad illecebras.*] Libri veteres *illecebram* vel *inlecebram* scribunt.

48 *Ambulationibus magis.*] Editi omnes *ambulat: magnis.*

49 *Ac vescendi continentia.*] Editi omnes: *ad vescendi continentiam.*

ANNA.

50 *Rebus humanis.*] Junge cum *excessit rebus humanis.*

 51 *Ex-*

HONORIO, quietam relinquens. Corpus ejus [55] eodem anno Constantinopolim translatum atque sepultum est.

VINETUS.

51 *Excessit.*] Annum a Christo nato trecentesimum nonagesimum septimum fuisse putat Prosper, at annum ab urbe Roma condita millesimum centesimum quadragesimum septimum Haloander, quo tempore *excessit* Theodosius Augustus.

ANNA.

51 Vide supra.

52 *Utramque rempublicam,*] Romanam & Constantinopolitanam.

SCHOTTUS.

53 *Utrique.*] MSS. cum Veronensi *utrisque filiis.*

ANNA.

53 Et ita Paullus Diaconus.

54 *Id est.*] Non agnoscit Paullus Diaconus.

55 *Eodem anno.*] Post mortem mense octavo.

SAMUELIS PITISCI INDICES

IN

SEXTUM AURELIUM VICTOREM,

QUORUM

primus editiones, *secundus* auctores laudatos, notatos, obiter explicatos, & emendatos, *tertius* res & antiquitates *exhibet*. *In secundo* N. *notatorum*, Ex. *explicatorum*, Em. *emendatorum auctorum nota est.*

INDEX I. EDITIONUM.

SEXTUS AURELIUS VICTOR

DE

VITA ET MORIBUS

IMPERATORUM ROMANORUM

PRODIIT

Argentorati apud Matthiam Schurerum 1505.
Venetiis Suetonio subjectus apud Aldum 1516. 8.
Venetiis in corpore historico a Johanne Baptista Egnatio recognito apud Aldum 1519. *in fol.*
Basileæ apud Frobenium 1530. *in* 8.
Basileæ in corpore historico a Johanne Baptista Egnatio recognito apud Frobenium 1533. *in fol.*
Lugduni apud Gryphium 1542.
Lutetiæ Parisiorum apud Robertum Stephanum 1543. *in* 8.
Parisiis Justino subjectus 1558. *in* 16.
Pictavii ex recensione Æliæ Vineti 1564. *in* 4.
Lutetiæ Parisiorum tomo secundo Historiæ Romanæ scripto-

rum apud Henricum Stephanum 1568. *in* 8.

Antverpiæ cum commentario Andreæ Schotti ex officina Christophori Plantini 1579. & 1582. *in* 8.

Lugduni cum Vineti castigationibus 1585. *in* 16.

Francofurti ad Mœnum cum Friderici Sylburgii diversis locorum scripturis tomo primò Historiæ Romanæ scriptorum 1588. *in fol.*

Heidelbergæ apud Commelinum 1596. *in* 24.

Hanoviæ cum Jani Gruteri notis tomo secundo Historiæ Augustæ scriptorum 1610. *in fol.*

Lugduni Batavorum & Amstelodami cum commentariis Andreæ Schotti, Æliæ Vineti, & Jani Gruteri apud Danielem, Abrahamum, & Adrianum a Gaasbeek 1670. *in* 8.

Parisiis cum interpretatione & notis Annæ Tanaquili Fabri filiæ in usum Delphini 1681. *in* 4.

INDEX II. AUCTORUM

laudatorum a Commentatoribus.

Cuja-

INDEX II. AUCTORUM,

obiter notatorum, explicatorum & emendatorum a Commentatoribus.

Em.

INDEX III
RERUM ET ANTIQUITATUM.

A.

Clau-

D.

Dila-

G.

H.

K.

L.

M.

San-

Sumptu

F I N I S.

TRAJECTI AD RHENUM,
Ex Officina Typographica
GERARDI MUNTENDAM,
M. D. C. XCVI.

Q.

INDEX RERUM ET ANTIQUITATUM.

F I N I S.

TRAJECTI AD RHENUM,
Ex Officina Typographica
GERARDI MUNTENDAM,
M. D. C. XCVI.

